

วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์

Journal of MCU. Haripunchai Review

ISSN: 2672-9792 (Online)

ที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2566

Vol.7 No.1 April – June 2023

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนของนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก และเพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ต้องเป็นภาษาไทย จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่านต่อบทความ ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของมหาวิทยาลัยหรือกองบรรณาธิการ วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์

เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 <http://lpn.mcu.ac.th/lpn/>

กองบรรณาธิการวารสาร

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ บุญรัตน์

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ : นายพุทธิพงษ์ กันทะรส

กำหนดเผยแพร่ : ปีละ 4 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม - ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน-ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม)

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ

พระครูสิริสุตตานุกต,ดร.ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโกวิทธรรมวาทิ,ดร.ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ อุเทน ปัญโญ	มหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันทธรรณ ขาวงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.วิระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหาร การศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์,ดร.
พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์,ดร.
พระครูโสภณปริยัติสุธี, รองศาสตราจารย์ ดร.
พระครูสิริสุตตานุกต, รองศาสตราจารย์.ดร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม
รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง

รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์
รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สิงอุดม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรินทร์ ณ วันนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรสร แสนวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ มหากันธา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรปรัชญ์ คำพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาเดช อุปนันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรวินธุ์ วงษ์สอาด

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

สาขาวิชาศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์,
การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ จงแก้ววัฒนา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญลือ เผือกผ่อง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ สมหมาย เปรมจิตต์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ สิริกร กาญจนสุนทร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงใจ บุญกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รองศาสตราจารย์ ดร. ชะลอ รอดคอย	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ ภัคดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันท์ธ ขาวงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร. โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระธรรม เนียมน้ำเพชร	มหาวิทยาลัยเนชั่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อธิปัตย์ บุญเหมาะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติธันต์ ญาณพิสิษฐ์	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกลักษณ์ เพียสา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออก	แห่งสุวรรณภูมิ
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พิสูจน์อักษร

ดร.นฤพันธ์ สมเจริญ	พระมหาอรณพล นริสโร
ดร.ปิ่นปิ่นท์ เหลืองพิทักษ์	ดร.จันทร์สม ตาปูลิง

ออกแบบปก ภาพ/ศิลปกรรม:

นายกฤษดาภรณ์ กองเงิน

สำนักงาน : ศูนย์บัณฑิตศึกษา อาคาร 2 ชั้น 2 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163

จัดพิมพ์โดย : วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย
สงฆ์ลำพูน (ออนไลน์)

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร. ตรีภูมยปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน พ.ศ.2566 จำนวน 20 บทความ คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) 3 ท่าน พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

วรวิทย์ จตุกุล พระครูวิเทศสาทร,ผศ.ดร. และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์ วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่วาง 1 อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพการดำเนินงานบริหารบุคคลของโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่วาง 1 อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การสร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันทั้ง 4 ด้าน การทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ Paired T Test ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ค่าสถิติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งทุกข้อในทุกด้านมีค่า t-test น้อยกว่า .05 แสดงว่ามีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และประเมินผลและพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Paired T Test มีผลการประเมินที่พัฒนาขึ้นทุกข้อ

เอกลักษณ์ เพียสา อำพร ดัชฎยวัตร ปวีณา อุ่นลี ลดาวัลย์ มะลิไทย สิรินทร์ ปัญญาคม และพรพิมล ศิวินา วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มี 10 องค์ประกอบ ส่วนโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าสถิติค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 0.92 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 11 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.99 ค่า RMSEA = 0.00 ค่า GFI = 1.00 ค่า AGFI = 1.00 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ความเป็นผู้ นำ มีความสำคัญสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความอดทนและสู้งาน ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม การสื่อสารที่ดี ความสามารถในการปรับตัว บุคลิกภาพดี การมีคุณธรรม

จริยธรรม ใฝ่หาความรู้ และความมีจิตวิญญาณครู ทั้ง 10 องค์ประกอบสามารถอธิบายคุณลักษณะ นักศึกษาคูที่ตีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครได้ร้อยละ 46, 43, 41, 41, 40, 39, 37, 34, 33 และ 33 ตามลำดับ

วิษณุ องค์ธนาวัฒน์ สติธย์ นิยมญาติ กมลพร กัลยาณมิตร และทัศนีย์ ลักษณะนิ ชนชัย วิจัยเรื่อง การจัดการคดีค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า แนวทางการจัดการคดี ค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ต้องมีการปรับปรุงขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มี ประสิทธิภาพ ควรพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ตำรวจ ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด พัฒนา ระบบฐานข้อมูลให้ครอบคลุมทุกกระบวนการ สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคประชาชนมาเป็นกลไกสำคัญในการช่วยเหลือ และมีการจัดสรรทรัพยากร ต่าง ๆ ให้เพียงพอ

วีระนุช แยมี่ยม และภัทร์ สาทสินธุ์ วิจัยเรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา มีแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์มากที่สุด 3 อันดับแรกเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 รองลงมาคือ อาจารย์ให้ความสนใจแก่นักศึกษาอย่างทั่วถึงขณะสอน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และสุดท้ายคือ อาจารย์ใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และแนวทางการจัด กิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา มีความเห็นว่าควรจัดเป็นแนวทางที่มีลักษณะการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ นักเรียนในระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา ไม่ใช่เพียงแต่ในนักศึกษาระดับปริญญาตรี เท่านั้น พร้อมทั้งสอดแทรกมิติวิถีวัฒนธรรมของชุมชน การส่งเสริมการให้ความสำคัญกับอิสราภพในการรับรู้ข่าวสาร ผ่านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ยุพิน เกื่อนศรี วิจัยเรื่อง รูปแบบเครือข่ายการประสานประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเชิง พานิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์ : กรณีศึกษา กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาธิตจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า รูปแบบ เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพานิชย์จังหวัด อุดรดิตถ์ มี 3 ระดับ ได้แก่ เครือข่ายใกล้ชิด เครือข่ายรอง และเครือข่ายขยาย โดยมีแกนนำเกษตรกร เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนและประสานงานกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผลประโยชน์กระจายสู่ สมาชิกและเครือข่ายอย่างเป็นธรรม โดยมีภาคีที่สนับสนุนการทำงานของเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาธิต

คุณภาพ ได้แก่ ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ธุรกิจที่ให้การสนับสนุน องค์กรพัฒนาเครือข่าย องค์กรวิจัยพัฒนา และหน่วยงานภาครัฐ

วาทินี แกสมาน และนพรัักษ์ แกสมาน วิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ไทย พบว่า ในชั้นเรียนส่วนใหญ่ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์มีการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ การเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน และการฝึกที่จะเรียนรู้ อยู่เสมอ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียนในระดับที่พบได้บ่อยครั้ง ส่วนด้านการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนพบได้บางครั้ง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ และมีการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์และคำนึงถึงบริบทของผู้เรียนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

อนันต์ อุปสอ สิริรัตน์ วาวแว สุวรรฐ แลสันกลาง เอี่ยมพร พุเต็มวงศ์ และพิบูลย์ ชยโอวสกุล วิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนชุมชนพึ่งตนเองเชิงบูรณาการตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า ชุมชนทั้ง 10 หมู่บ้านเป็นชุมชนเก่าแก่ มีทุนสังคมในการพัฒนา ผ่านระบบความเชื่อมโยงกันในด้านต่าง ๆ จากระบบสังคมเกษตรกรรม มีระบบการดูแลผู้สูงอายุและพิการโดยความร่วมมือของ อสม. มีภูมิปัญญาที่ชาวบ้านคิดขึ้นและนำมาใช้แก้ไขปัญหา ประกอบด้วยด้านศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และพื้นบ้าน และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่าง ๆ มีการรวมกลุ่มกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ด้านจุดอ่อนหรือปัญหาชุมชนพบว่า มีสภาพปัญหาคล้ายๆกันคือ ปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านสุขภาพ ขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรมส่วนรวม ได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญคือ 1) แผนยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การคัดแยกขยะและนำขยะไปใช้ประโยชน์, พัฒนาภูมิทัศน์บริเวณริมแม่น้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว, การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร 2) แผนยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ ได้แก่ คนในชุมชนมีสุขภาพที่แข็งแรง,ชุมชนได้บริโภคผักปลอดสารพิษ 3) แผนยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เพิ่มรายได้ให้ชุมชนมีความมั่นคง โดยน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจมาประยุกต์ใช้ และ4) แผนยุทธศาสตร์ด้านสังคม ได้แก่ สืบสานจารีตประเพณีและวัฒนธรรมให้คงอยู่

รชนีญ มนคง วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัสสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอน

เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร
- 2) หลักการของหลักสูตร
- 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 4) เนื้อหาของหลักสูตร
- 5) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และ
- 7) การวัดและประเมินผล

ส่วนเนื้อหาของหลักสูตร มี 4 หน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง ได้แก่

- หน่วยที่ 1 การอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน บทสนทนา 4 ชั่วโมง
- หน่วยที่ 2 การอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน เรื่องสั้น 4 ชั่วโมง
- หน่วยที่ 3 การอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน นิทาน 4 ชั่วโมง และ
- หน่วยที่ 4 การอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน บทความจากสื่อ 4 ชั่วโมง

ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และหลักสูตรมีค่าดัชนีประสิทธิผลอยู่ที่ 0.6613

พระศรีศากยวงศ์ สมจันทร ศรีปรัชยานนท์ และจิรศักดิ์ ปันลำ วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสัมพีนคร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม มีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ 1) การประชาสัมพันธ์ 2) การบรรพชาอุปสมบท 3) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 4) การปฐมนิเทศ และ 5) การเตรียมตัวก่อนสอบไล่ธรรมสนามหลวง 2) การพัฒนาการเรียนรายวิชาพื้นฐานมีปัจจัยสำคัญ 5 อย่าง ได้แก่ 1) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2) การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสม 3) การประยุกต์ใช้ IT ในการเรียนรู้ 4) การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ และ 5) การวัดและประเมินผลในการคิด วิเคราะห์ และ 3) การเรียนนันทกรรมเชิงบูรณาการรายวิชาพื้นฐาน จำแนกออกได้ 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนระบบปกติ คือ หลักสูตรปกติและหลักสูตรบล็อกคอร์ส 2) รูปแบบการเรียนแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และ 3) รูปแบบการเรียนแบบเทียบประสบการณ์

พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปัญโญ (ปล้องขัน) เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และสุรพล สุธะพรหม วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.79) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านศาสนา (3.93) รองลงมา คือ ด้านปรัชญาและความเชื่อ (3.81) และต่ำที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรม (3.63) ซึ่งในอยู่ในระดับมากทุกด้าน และการเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.87) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประกันสุขภาพ (3.95) รองลงมา คือ การประกันชีวิต (3.93) การประกันสังคม

(3.93) การประกันหลักทรัพย์ (3.84) และต่ำที่สุด คือ การประกันครอบครัว (3.68) ซึ่งในอยู่ในระดับมากทุกด้าน

พระวิศิษฐกุล สิริปณฺโญ (สุตารักษ์) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหาร ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสามารถทำงานร่วมกับทำนายภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร้อยละ 80.1 และเมื่อพิจารณาคุณลักษณะของผู้บริหารพบว่า มีความสามารถในการควบคุมสามารถทำนายได้ร้อยละ 30.4 รองลงมาคือมีความเฉลียวฉลาด มีความรับผิดชอบ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง ตามลำดับและอริยมรรคมีองค์ 8 ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ 7 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าอริยมรรคมีองค์ 8 สามารถทำงานร่วมกันทำนายภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร้อยละ 88.2 และเมื่อพิจารณาอริยมรรคมีองค์ 8 พบว่า สัมมาวาจา คือความพยายามชอบสามารถทำนายได้ร้อยละ 20.0 รองลงมาคือ สัมมาอาชีวะ คือการเลี้ยงชีพชอบ สัมมาสติ คือ การระลึกชอบ สัมมาสมาธิ คือ ความตั้งใจมั่นชอบ สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ และมีสัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ ตามลำดับ

ปิ่นปิ่นทร์ เหลืองพิทักษ์ วิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน พบว่า 1) สภาพการณ์ของเครือข่ายสุขภาวะของพระอสว. ในจังหวัดลำพูน มีการประสานงานภายในพื้นที่จากหลายหน่วยงาน มีการจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย สร้างความตระหนักในการใช้ประโยชน์ และกำหนดวิธีการเสริมสร้างเครือข่าย แต่ยังมิชัดเจนคือมีลักษณะงานที่ต่างคนต่างทำบทบาทหน้าที่ของตน ทั้งยังขาดในส่วนของงบประมาณในการขับเคลื่อนและการรับรู้ของสังคมในการปฏิบัติงานของพระอสว. 2) การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอสว. โดยมีกระบวนการดังนี้ 1) ขั้นตอนการก่อรูปเครือข่าย 2) การจัดระบบบริหารเครือข่าย 3) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย 4) การใช้ประโยชน์เครือข่าย 5) การดำรงรักษาเครือข่ายการ และการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรม และ 3) รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอสว. มีการวางระบบเครือข่าย การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก การพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะและการให้ขวัญกำลังใจและสวัสดิการ อีกทั้งประยุกต์หลักอภิธานิธรรมมาใช้เป็นกลไกในการเสริมสร้างการทำงานให้เกิดความเข้มแข็ง

พิรภัทร ฉัตรพิบูลย์ภูเวียง ห้าวเหิม และเศรษฐศาสตร์ วัตรโคก ศึกษาเรื่อง นิเวศวิทยาประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ พบว่า เมืองสุรินทร์มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์

ตั้งแต่สมัยทวารวดี มีการตั้งชุมชนโบราณที่มีลักษณะของการวางผังเมืองแบบวงรี และการสร้างคูน้ำคันดินล้อมรอบเพื่อประโยชน์ทางด้านการอุปโภค บริโภค การป้องกันศัตรู รวมไปถึงแสดงให้เห็นการใช้เทคโนโลยีในการจัดการน้ำ เทคโนโลยีในการชุด การจัดการกำลังคน และสะท้อนให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางการเมืองโบราณในหัวเวลานั้น นอกจากนี้ยังมีการทับซ้อนทางวัฒนธรรมขอม ลาว เรื่อยมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะขอมที่ได้เข้ามาดัดแปลงผังเมืองสุรินทร์และแปรสภาพใหม่จนกลายเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าเดิมหลังสมัยทวารวดี

เศรษฐศาสตร์ วัตรโคก พิรภัทร ฉัตรพิบูลย์ภูเวียง ห้าวเหิม และอุเทน วัชรชีโนรส ศึกษาเรื่อง ภาพตัวแทน “อีสาน” ผ่านมุมมองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2477-2478 พบว่า การประกอบสร้างภาพตัวแทนของอีสานที่ถูกนำเสนอผ่านปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดจาก 2 ปัจจัยที่สำคัญคือ 1) ความปรารถนาทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากอีสานที่ต้องการผนวกเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่นตนเองเข้าเป็นเนื้อเดียวกันกับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศไทย 2) อุดมการณ์ทางการเมืองและสังคมที่ถูกกำหนดโดยศูนย์อำนาจกรุงเทพฯ ดังนั้น ภาพตัวแทนของอีสานที่ถูกนำเสนอจึงเป็นภาพของอีสานที่อยู่ภายใต้อำนาจของประเทศไทยอย่างกลมกลืนไร้ปัญหาความขัดแย้ง อีกทั้งอีสานถูกนำเสนอให้เป็นพื้นที่ของผู้คนที่รักสงบ สามารถปกครองควบคุมได้ง่าย อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ปาฐกถาของผู้แทนราษฎรอีสานในช่วง พ.ศ.2477-2478 กลับพบว่า ภาพตัวแทนอีสานที่ถูกนำเสนอออกมามีทั้งรูปแบบที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมอีสานในขณะนั้น ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยด้านการเมืองและสังคมที่แฝงอยู่เบื้องหลัง

ศศิวิมล คงเมือง ศึกษาเรื่อง การทำงานบนฐานความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า การทำงานร่วมกันในองค์กรที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มาจากหลากหลายสังคมและวัฒนธรรม ย่อมมีอุปสรรคในการสื่อสารและทำงานร่วมกัน ซึ่งปัจจัยหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการรับรู้และความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้น ประกอบด้วย 2 ปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ อุปสรรคด้านความรู้และความนึกคิด (Cognitive) และอุปสรรคด้านทัศนคติ (Attitude) การขาดความรู้ ความเข้าใจ ที่เป็นบรรทัดฐานการปฏิบัติ ประกอบกับการขาดด้วยประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างชาติ ย่อมมีอิทธิพลก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานร่วมกันได้

ภคอัศม์ โปษะกฤษณะ ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนอย่างยั่งยืนภายหลังสถานการณ์โควิด-19 พบว่า ภาครัฐและภาคเอกชนควรที่จะดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อป้องกันไม่ให้อาชีพและวิถีชีวิตในชุมชนกลับไปเสื่อมโทรมอีกครั้งเพราะจะส่งผลเสียต่อทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยใช้หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4 ประการ

ได้แก่ 1.การคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของทรัพยากร 2.การตระหนักถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว 3. การมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4. ความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน หลักการดังกล่าวมีขึ้นเพื่อที่จะส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมไม่ให้เกิดผลเสียทุนทางวัฒนธรรม โดยทุนทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทคือ 1.ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ 2.ทุนทางวัฒนธรรมจับต้องไม่ได้ ทั้งนี้ยังกล่าวถึงการจัดการป้องกันและควบคุมโรคภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เช่น การเฝ้าระวังของการแพร่ระบาด การจำกัดจำนวนผู้เข้าใช้บริการการเว้นระยะห่าง และการขอความร่วมมือจากหน่วยงานสาธารณสุขชุมชน

พระครูปลัดทอง ขยารโณ (วงศ์สายะ) พระครูสิริสุตตานุกต,รศ.ดร. และไพรินทร์ ณ วันนา ศึกษาเรื่อง วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ พบว่า วิมานที่ปรากฏแก่สัตว์ที่อุบัติในอบายนี้ได้ปรากฏแก่พวกเปรตและอสุรกายบางจำพวก เหตุที่ทำให้ต้องมาอุบัติในอบายภูมิและมีวิมานเป็นที่ยู้อาศัยได้นั้น มาจากกระทำอกุศลกรรมไว้ในสมัยที่ยังเป็นมนุษย์ แต่ในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้ให้ทานแก่พระภิกษุสงฆ์ หลังจากตายไปแล้วด้วยวิบากกรรมจากอกุศลกรรมทำให้ต้องมาอุบัติในอบาย คือ เป็นเปรตและอสุรกาย แต่อานิสงส์จากการให้ทานทำให้มีวิมานสวยงามเป็นที่ยู้อาศัยของตนเอง แต่ก็ต้องได้รับความทุกข์ทรมานตามภูมิของตน ไม่สามารถพ้นจากความทุกข์ได้ ดังนั้น พุทธศาสนิกชนชาวพุทธทั้งหลายนอกจากจะเป็นผู้ให้ทานแล้ว ก็ควรจะละเว้นจากอกุศลกรรมทั้งปวงและทำกุศลกรรม ซึ่งจะช่วยให้พบกับความสุขทั้งชาตินี้และชาติหน้า

พิเชษฐ สุนทรโชติ ศึกษาเรื่อง รูปแบบ เนื้อหาเรื่องราว องค์ประกอบศิลป์ และเทคนิคลวรีของศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่ารูปแบบที่นำมาถ่ายทอดสามารถทำได้ 3 ลักษณะ คือ แบบเหมือนจริง แบบกึ่งเหมือนจริง และแบบนามธรรม ทั้งนี้รูปแบบไม่ควรซับซ้อน และต้องสอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องราวที่แสดงออกต่อกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงวัย เน้นให้เกิดการกระตุ้นในเชิงความคิด และตระหนักถึงในด้านดีงามเป็นสำคัญ ด้านเนื้อหาเรื่องราวสามารถนำเสนอได้ทั้งด้านบวก และด้านลบ แต่ต้องไม่หมิ่นเหม่ล่อแหลมหรือมีความสุมเสี่ยงที่จะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นทางสังคมตามมา ด้านองค์ประกอบศิลป์ควรคำนึงถึงความเป็นเอกภาพ สอดคล้อง และความประสานกลมกลืนในภาพที่ให้ความสำคัญกับส่วนประกอบทางศิลปะ เช่น จุด เส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว เป็นต้น ให้เกิดความงามควบคู่กันไป สำหรับด้านเทคนิคลวรีควรผสมผสานกลวิธีต่าง ๆ เข้าด้วยกัน สามารถนำเสนอด้วยเทคนิคที่ไม่จำกัด เพื่อให้เกิดการสนับสนุนต่อเนื้อหาเรื่องราว และสร้างความน่าสนใจในการถ่ายทอด

พระครูโกวิทบุญเขต พระครูประกาศปัญญาธร พระใบฎีกาวัชชัย จรณธมโม และอำนาจ ทาปิน ศึกษาเรื่อง กำหนดนโยบายการจัดการองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) พบว่า กำหนดเป็นรูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุขเพื่อนำไปปฏิบัติและประเมินผล เพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้กับบุคลากรที่จะมาสร้างสรรค์ผลผลิตให้กับองค์กรตามเป้าหมายที่กำหนดไว้บนพื้นฐานแห่งความสุขที่ทุกคนปรารถนาจากองค์กร เพื่อสร้างสมดุลแห่งความสุขให้กับองค์กรและบุคลากรจากผลตอบแทนในรูปแบบผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการ ในบทความนี้จะนำเสนอรูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) จากกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุขบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมระหว่างบุคลากรทุกภาคส่วนและองค์กร

พระมหารณวุฒิ ญาณโสภณ (อินทนนท์) และเสน่ห์ ใจสิทธิ์ ศึกษาเรื่อง หลักสติปัฏฐาน 4 กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย พบว่า การเกิดความขัดแย้งล้วนมาจากจิตใจที่หลงไปตามกระแสแห่งอกุศลกรรมที่แสดงออกทางพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ เป็นต้น หลักสติปัฏฐาน 4 เป็นหลักปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้รู้แจ้งเห็นตามความเป็นจริง สามารถพัฒนาจิตใจให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขดังนี้คือ กาย ให้เกิดสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ เวทนา สภาพจิตใจรับรู้อารมณ์ จิต รู้สภาวะอารมณ์ที่แปรปรวนไปตามกระแสแห่งตัณหา ธรรม พิจารณาเห็นว่านิเวรณธรรม เป็นเครื่องกีดกันทางความคิดที่ถูกต้อง เป็นอุปาทานคือการเข้าไปยึดถือ เป็นต้น

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์)

บรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

เมษายน - มิถุนายน พ.ศ.2566

สารบัญ

วัตถุประสงค์	ก
กองบรรณาธิการ	ข
ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ	ข
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ค
บทบรรณาธิการ	จ
สารบัญ	จ

บทความวิจัย :

การพัฒนาแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่วาง 1 อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่	1-15
วรลัญชัย จัตกุล พระครูวิจิตรศาสนาทร,ผศ.ดร. และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์	
การวิเคราะห์ห้องค้ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	16-29
เอกลักษณ์ เพียสา อำพร ดัชฎยาวัตร ปวีณา อุ่นลี ลดาวัลย์ มะลิไทย สิรินทร์ ปัญญาคม และพรพิมล ศิวินา	
การจัดการคดีค้امنุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	30-43
วิษณุ องค์ธนาวัฒน์ สถิตย์ นิยมญาติ กมลพร กัลยาณมิตร และ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนัช	
แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	44-58
วีระนุช แยมยี่ม และภัทร์ สาทสินธุ์	
รูปแบบเครือข่ายการประสานประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัด อุดรดิษฐ์ : กรณีศึกษา กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาดจังหวัดอุดรดิษฐ์	59-74
ยุพิน เกื้อนศรี	
การศึกษาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมใน การเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ไทย	75-87
วาทีณี แกสมาน และนพวัักษ์ แกสมาน	

การพัฒนาแผนชุมชนพึ่งตนเองเชิงบูรณาการตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัด ลำปาง	88-102
อนันต์ อุปสอด สิริรัตน์ วาวแว สุวัฐฐ แลสันกลาง เอี่ยมพร พุ่มม่วงค์ และ พิบูลย์ ชยโหว์สกุล	
การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้ เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัสสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	102-117
รชนี๋ มนคง	
การจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสัมพี นคร จังหวัดกำแพงเพชร	118-132
พระศรีศากยวงศ์ สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์ และจิรศักดิ์ ปันลำ	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน	133-145
พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปัญญา (ปล้องขัน) เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และ สุรพล สุยะพรหม	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์	146-157
พระวิศิษฐกุล สิริปัญญา (สุตารักษ์)	
รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.)ในจังหวัดลำพูน	158-172
ปิ่นปิ่นท์ เหลืองพิทักษ์	
บทความวิชาการ :	
นิเวศวิทยาประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์	173-188
พีรภัทร ฉัตรพิบูลย์ภูเวียง ห้าวเหิม และเศรษฐศาสตร์ วัตรโคก	
ภาพตัวแทน “อีสาน” ผ่านมุมมองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2477-2478	189-202
เศรษฐศาสตร์ วัตรโคก พีรภัทร ฉัตรพิบูลย์ภูเวียง ห้าวเหิม และ อุเทน วัชรชีโนรส	
การทำงานบนฐานความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรม	204-214
ศศิวิมล คงเมือง	
การท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชนอย่างยั่งยืนภายหลังสถานการณ์โควิด-19	215-226
ภาคอัคม์ โปะชะกฤษณะ	

วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ	227-237
พระครูปลัดทะนง ชยาภรณ์ (วงศ์สายะ) พระครูสิริสุตตานุกฤต,รศ.ดร. และไพรินทร์ ณ วันนา	
รูปแบบ เนื้อหาเรื่องราว องค์ประกอบศิลป์ และเทคนิคกลวิธีของศิลปะเพื่อส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	238-253
พิเชษฐ สุนทรโชติ	
รูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace)	254-266
พระครูโกวิทบุญเขต พระครูประกาศปัญญาธร พระใบฎีกาธวัชชัย จรณธมโม และอำนาจ ทาป็น	
หลักสติปัญญาฐาน 4 กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย	267-281
พระมหาธนวุฒิ ญาณโสภณ (อินทนนท์) และสน่ห์ ใจสิทธิ์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์	282-294
วารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์	

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่ม พัฒนาแม่วาง 1 อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

The Development Model of Personnel Management according to the four
Sangahavatthu at Schools of Mae Wang Development Group 1,
Mae Wang District, Chiang Mai Province

วรวัลญช์ จัตกุล Worrawalan Chatukool

พระครูวิทิศานุสรณ์, ผศ.ดร. Prakhruvititsasanatorn, Asst. Prof. Dr.

ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์ Chatchai Sirikulapan

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University

jaae8384@gmail.com

Haripunchai Review 18/11/2022

Haripunchai Review 24/01/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่วาง 1
2) สร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่วาง 1
และ 3) ทดลองใช้การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่ม
พัฒนาแม่วาง 1 และ 4) เพื่อประเมินผลและพัฒนาการใช้การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดย
ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่วาง 1 อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้
รูปแบบการวิจัยและพัฒนา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่ม
พัฒนาแม่วาง 1 จำนวน 54 คน คำนวณด้วยโปรแกรม G*power เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม
สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ Paired-Sample T Test

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) สภาพการดำเนินงานบริหารบุคคลของโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่วาง 1 อำเภอแม่วาง
จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) การสร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญ
มีความเห็นสอดคล้องกันทั้ง 4 ด้าน

3) การทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ Paired T Test ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ค่าสถิติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งทุกข้อในทุกด้านมีค่า t-test น้อยกว่า .05 แสดงว่ามีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

4) ประเมินผลและพัฒนาการใช้การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Paired T Test มีผลการประเมินที่พัฒนาขึ้นทุกข้อ
คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การบริหารงานบุคคล, สังคหวัตถุ 4.

Abstract

This research aimed 1) to study the condition of personnel management at school of Mae Wang Development Group 1, 2) to build the model of personnel management using the four Sangahavathu at school of Mae Wang Development Group 1, 3) to test the development model of personnel management according to the four Sangahavathu at school of Mae Wang Development Group 1, and 4) to evaluate and develop the use of personnel management model development according to the four Sangahavathu at school of Mae Wang Development Group 1, Mae Wang District, Province Chiang Mai by using the model of research and development. The populations and the sample were 54 administrators and teachers at school of Mae Wang Development Group 1, formulated with G*power program. The instruments were questionnaires and the statistics for analyzing data were percentage, mean standard deviation and Paired – Sample. T Test.

The results showed that

1) The condition of personnel management at school of Mae Wang Development Group 1, Mae Wang District, Chiang Mai Province, it was found that the overall, it was at a high level.

2) to build the model of personnel management using the four Sangahavathu at school of Mae Wang Development Group 1, Mae Wang District, Chiang Mai Province. Overall, experts agreed on all 4 aspects.

3)An experiment for the development model of personnel management according to the four Sangahavathu, it was found that before and after the experiment, using Paired T Test statistics in all 4 aspects, it was found that statistically significantly different at .05, which all items in all aspects had a t-test of less than .05, which indicated that the mean was statistically significant difference at the .05 level.

4)To evaluate and develop the use of the development model of personnel management according to the four Sangahavathu, it was found that before and after the experiment was to use the Paired T-Test statistics, there were improvement all evaluation results.

Keyword : Development Model, Personnel Management, the Four Sangkhawat.

บทนำ

กระบวนการบริหารจัดการศึกษาจึงถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ที่จะทำให้การศึกษาขับเคลื่อนไปได้ทั้งระบบ ซึ่งการบริหารการศึกษาต้องคำนึงถึงหลักการกระจายอำนาจสู่องค์กรในระดับต่าง ๆ ที่มีหน้าที่บริหารทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ดังนั้นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กล่าวว่าจะต้องกำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปสู่สถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและความคล่องตัวโดยจัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาตัวแทนครูตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนร่วมกันบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องความต้องการของนักเรียนและให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่ได้วางไว้ (สุรีย์พร จิตรกิตติโชติ, 2560)

โรงเรียนในกลุ่มพัฒนาแม่uang 1 อำเภอแม่uang จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งสิ้น 8 โรงเรียน สภาพความพร้อมของแต่ละโรงเรียนนั้น มีการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ด้านความพร้อมในการบริหารงานก็มีความแตกต่างกัน และจากความสำคัญของการบริหารงานบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารงานบุคคล ซึ่งเป็นพื้นฐานเพื่อที่สำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารโรงเรียนไปสู่เป้าหมาย ในสถานการณ์ปัจจุบันประเทศชาติต้องการนักบริหารผู้ที่มีความรู้ ความซื่อสัตย์ สุจริต

เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ย่อมต้องการผู้บริหารที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นทุนเดิม นั้นหมายความว่าบุคคลนั้น ๆ เป็นคนที่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติ หน้าที่ด้วยจิตสำนึกมุ่งมั่นในการเสริมสร้างคุณงาม ความดี มีความรับผิดชอบ ที่จะนำพาองค์กร ไปสู่ความสำเร็จตามเจตนารมณ์วัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ

การทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะผู้ปฏิบัติตามในองค์กรหรือผู้ใต้บังคับบัญชา การบริหารงานของผู้บริหารนั้น ถ้ามีการผสมผสานหลักการทางทฤษฎีต่าง ๆ ของการบริหารเข้ากับ หลักการทางคำสอนศาสนาแล้วเชื่อว่าจะทำให้เสริมสร้างทักษะการบริหารงานได้ดีและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะในทางพุทธศาสนานั้นสอนให้ทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมซึ่งหากนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานจะเกิดความอ่อนนุ่มในการบริหารงานมากขึ้น เกิดความ ยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ที่เหมาะสมได้พระเดชฯ กิตติโก (โชติธรรมาธรรม) (2556 : 2) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในการบริหารงาน คือ หลักสังคหวัตถุ 4 หมายถึง ธรรม เป็นเครื่องสงเคราะห์กัน และกัน พระพุทธองค์ทรงอุปมาสังคหวัตถุไว้ในสังคหสูตรเปรียบเหมือนกับพาหนะ ที่จะนำคนไปสู่ ความเจริญในโลก 2 โดยหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1. ทาน คือ การเกื้อกูลกันด้วยการให้ 2. ปิย วาจา คือ การใช้วาจาประสานไมตรี 3. อัตถจริยา คือ การร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ 4. สมานัตตตา คือ การร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกคราว

จากเหตุผลความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมา เบื้องต้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาสภาพปัญหา การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร, การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร, การทดลองใช้การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคล โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ เป็น อย่่างไร และผลการประเมินและพัฒนาการใช้การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้ หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง เป็นอย่างไร โดยการนำ หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน บุคคลและสร้างขวัญกำลังใจ การพัฒนางานโรงเรียน และเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ ของกันและกัน ช่วยลดปัญหา และอุปสรรคในการทำงานให้น้อยลง ก่อให้เกิดความสามัคคี และ ความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อเป็นรูปแบบในการพัฒนาส่งเสริมการ ใช้หลักธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียน กลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อประเมินผลและพัฒนาการใช้การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่” เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา R & D (Research & Development) ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ทั้งหมด 8 โรงเรียน จำนวน 117 คน

2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 8 โรงเรียน 58 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*power3.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การทดสอบ Means: Difference between two dependent means (match pairs) โดยกำหนด Effect size 0.3, ค่า α err prop = .05 power = .95 , จากการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม G*power สามารถกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 48 คน (Faul, F.,Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A.-G (2009) 1149-1160.)

เครื่องมือการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามสภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การบริหารงานบุคลากรในโรงเรียน กลุ่มพัฒนา

แม่uang 1 อำเภอแม่uang จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแบบเลือกตอบ และตอนที่ 2 ปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นแบบปลายเปิด และแบบสอบถามรูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ใช้เทคนิค เดลฟาย (Delphi Technique) (วาโร เฟิงส์วส์ตี, 2551 : 31) ในการสร้างโดยวิธีการคัดเลือกกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ ในด้านการบริหารงานบุคคล และด้านหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 จำนวน 24 ท่าน ตามขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ตำรา บทความและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่uang 1 อำเภอแม่uang สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำมาประมวลเป็นข้อมูลที่ได้มา แล้วไป สร้างเป็นแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยดำเนินการ โดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการบริหารงานบุคคล และด้านหลักธรรม สังคหวัตถุ 4

3) ส่งแบบสอบถามรูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 แบบปลายเปิด ให้กับผู้เชี่ยวชาญและนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และเรียบเรียงเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามในรอบที่2ให้เป็นแบบสอบถามในรูปของ Likert Scale

4) นำแบบสอบถามรูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสร้างแบบสอบถามใหม่เพื่อเก็บข้อมูลในรอบที่2ในรูปของ Likert Scale ส่งกลับคืนให้ผู้เชี่ยวชาญ ตอบคำถาม และนำมาวิเคราะห์ด้วย สถิติวิเคราะห์ interquartile range ตรวจสอบฉันทามติ (consensus) ของคำถามแต่ละข้อ แล้วนำผลที่ได้มาส่งกลับให้ผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ได้ตอบคำถามนอกกลุ่ม เพื่อหาฉันทามติ ข้อคำถามทั้งหมด 32 ข้อ

5) นำแบบสอบถามข้อที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่เป็นฉันทามติ (consensus) นำส่งกลับไป ให้ผู้เชี่ยวชาญพร้อมคำสถิติที่วิเคราะห์ว่าความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นอยู่นอกกลุ่มในตำแหน่งใดและ ให้ผู้เชี่ยวชาญได้วิเคราะห์และตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงคำตอบหรือไม่หากยืนยันคำตอบเดิมให้แสดง เหตุผลในการยืนยันคำตอบด้วย พร้อมนำแบบสอบถามไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาให้ ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข

6) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอล ฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) แล้วนำเครื่องมือที่

ตรวจสอบคุณภาพแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน

7) นำแบบสอบถามรูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบถูกต้องแล้วไปจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเป้าหมายต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยการทดลองโดยใช้สถิติ Paired Sample T- Test

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่uang 1 อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการดำเนินงานบริหารบุคคลของโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่uang 1 อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินงานบริหารบุคคลของโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่uang 1 อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีสภาพการดำเนินการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ของบุคลากร รองลงมาเป็นการธำรงรักษาและสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การวางแผนงานบุคคล และการจัดบุคลากร เข้าปฏิบัติงาน ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่uang 1 อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ต่อการสร้างแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่uang 1 อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง กันทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (Interquartile Range) มีค่าเท่ากับ 0 ทุกข้อ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง กันทั้ง 4 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง กันโดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านอัตรจักรยา รองลงมาคือ ด้านปียวาจา ด้านสมานัตตตา และ ด้านทาน ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลการใช้รูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Paired T Test ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ค่าสถิติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งทุกข้อในทุกด้านมีค่า t-test น้อยกว่า .05 (Sig. < .05) แสดงว่ามีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 นั่นคือคะแนนของก่อนการทดลองและหลังการทดลองมีค่าแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การประเมินผลและพัฒนาการใช้การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Paired T Test ด้านทาน มีผลการประเมินที่พัฒนาขึ้นทุกข้อ เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของ การพัฒนามากที่สุด คือ ผู้บริหารจัดให้มีการตรวจสอบ กำกับ ติดตามและประเมินผลการทำงานอย่างเป็นระบบตรวจสอบได้ รองลงมา คือ ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรของสถานศึกษา บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน และได้รับความเอื้อเฟื้อแผ้วจากผู้บริหารอยู่เสมอและข้อที่มีค่าเฉลี่ยของการพัฒนาน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารให้มีการจัดสรรบุคคลตรงตามความรู้ความถนัดที่สำเร็จการศึกษามา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนา แม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่” จากสรุปผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

อภิปรายผลข้อที่ 1 สภาพการดำเนินงานบริหารบุคคลของโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีสภาพ การดำเนินการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ของบุคลากร (รองลงมาเป็น การธำรงรักษาและสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรการพัฒนาบุคลากร การวางแผนงานบุคคล และการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานตามลำดับ ทั้งนี้ โรงเรียนในกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งสิ้น 8 โรงเรียน สภาพความพร้อมของแต่ละโรงเรียนนั้น มีการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ด้านความพร้อมในการบริหารงาน ก็มี

ความแตกต่างกัน และจากความสำเร็จของการบริหารงานบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพในการบริหารงานบุคคล ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารโรงเรียนไปสู่เป้าหมาย โดยนำเครื่องมือคือแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการพัฒนางานบริหารบุคคลในสถานศึกษาของวิริยา วิวิตวงศ์ (2555) พบว่า ด้านที่มีปัญหามากที่สุดคือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยไม่มีการแจ้งผลการประเมินให้บุคลากรทราบ และไม่ได้ประเมินตามสภาพจริงทำให้ไม่ได้รับความยุติธรรมในการประเมิน ไม่มีการให้บุคลากร ที่มีความสงสัยเกี่ยวกับผลการประเมินของตนเอง ได้ซักถามโดยปราศจากอคติ รองลงมาคือด้านการธำรงรักษาบุคลากรและการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารควรปกครองบุคลากรโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ควรพิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม ไม่ปกปิด ผู้บริหารควรสร้างความพึงพอใจในการทำงาน สร้างความสามัคคีและบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ควรมีการสนับสนุนบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นและยกย่องชมเชยบุคลากรที่ปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ

อภิปรายผลข้อที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่วาง 1 อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งหลังจากการสร้างรูปแบบขึ้นมาแล้วพบว่า ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ต่อการสร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่วาง 1 อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง กันทั้ง 4 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันโดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านอรรถจริยารองลงมาคือ ด้านปิยวาจา ด้านสมานัตตตา และ ด้านทาน ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะด้าน อรรถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ได้บังคับบัญชา ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2550) ได้กล่าวถึง ความหมายของ อรรถจริยา ไว้ว่า คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกายและขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่างๆบำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาละเอียดและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม และพระมหาวิริวัฒน์ รอดสุขโข (2550) ก็ได้กล่าวไว้ว่า อรรถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์กันและกัน คือ การกระทำความดีที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบัน เช่น โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย สังคมที่ตนอาศัยอยู่ตลอดถึงประเทศชาติสิ่งใดที่เป็นโทษก็ควรละเว้นไม่กระทำ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์สามารถปฏิบัติได้ทั้งกายวาจา ใจ ในทุกเวลาและทุกโอกาส ทั้งนี้เนื่องจากการที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่ สอดคล้องกันทั้ง 4 ด้าน ว่าการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้บริหารจัดการในสถานศึกษา เป็นเพราะหลักสังคหวัตถุ 4 นี้ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะกับ

บุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไปในสถานศึกษา การนำหลักสังคหวัตถุของผู้บริหารสถานศึกษามาใช้ในการบริหารงานบุคคล เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน จะเป็นหลักอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การทำงานมีความราบรื่นมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้บุคลากรในสถานศึกษามีคุณภาพ และนำไปสู่การเป็นหน่วยงานที่มีคุณภาพต่อไป

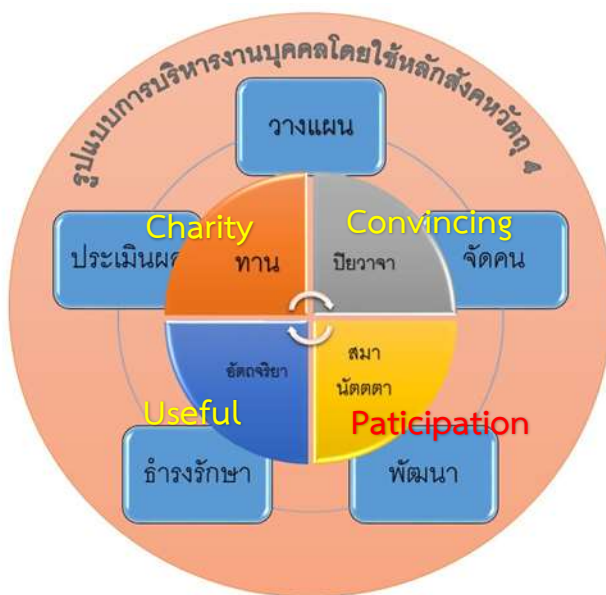
อภิปรายผลข้อที่ 3 การทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลการใช้รูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Paired T Test พบว่า การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลการพัฒนาใช้รูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Paired T Test ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ค่าสถิติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งทุกข้อในทุกด้านมีค่า t-test น้อยกว่า .05 (Sig. < .05) แสดงว่ามีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 นั่นคือคะแนนของก่อนการทดลองและหลังการทดลอง มีค่าแตกต่างกัน สอดคล้องกับ งานวิจัยของพระวิศรุต ฐิตโสภโณ (อนุนงษา) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า ผลการเปรียบเทียบ พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยรวมไม่แตกต่างกันพระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุ และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ยกเว้นพระภิกษุสงฆ์ที่มีพรรษาและระยะเวลาที่จำพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ด้านที่ 2 ปิยวาจา และด้านที่ 3 อุตถจริยา แตกต่างกัน พระภิกษุสงฆ์ที่มี ระดับการศึกษาทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ด้านที่ 2 ปิยวาจา และด้านที่ 4 สมานัตตตา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลข้อที่ 4 การประเมินผลและพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่ว่าง 1 อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Paired T Test ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ค่าสถิติ มีความแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งทุกข้อในทุกด้านมีค่า t-test น้อยกว่า .05 แสดงว่ามีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เพราะผู้บริหารจัดให้มีการตรวจสอบ กำกับ ติดตามและประเมินผลการทำงาน อย่างเป็นระบบตรวจสอบได้ และส่งเสริมการทำงานจะต้องช่วยเหลือกันแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัวรวมถึงการมีน้ำใจที่ดีต่อกัน, การทำงานร่วมกันจะต้องพูดหรือปรึกษาหารือกัน ที่สำคัญอย่างยิ่ง คือจะต้องพูด หรือเจรจากันด้วยไมตรี และความปรารถนาดีต่อกัน, การทำงานร่วมกันจะต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังงาน (กาย) กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ และการทำงานร่วมกันจะต้องถึงคิดว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีสุขร่วมสุข” และผู้ทำงานร่วมกันทุกคนจะต้องไม่ถือตัว มีความเสมอภาค วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ทำตนให้เป็นที่น่ารักน่าเคารพนับถือ และนำให้ความร่วมมือช่วยเหลือ รวมถึงการทำตนให้คงเส้นคงวา มีความมั่นคงในอารมณ์ (Maturity) หรือการมี EQ ที่ดี สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานวิจัยของพระอนุศิษย์ สิริบุญโญ (ฤทธิ์รุ่ง) (2557) พบว่า 1) ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารควรคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่นเป็นหลักในการสรรหา และการบรรจุแต่งตั้งควรมีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งกับบุคลากรที่มีอยู่ในสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจกับทุกฝ่าย 2) ด้านการวางแผนบุคลากร ผู้บริหารควรเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวางแผนบุคลากร และควรตระหนักถึงการวางกรอบภาระงานด้านบุคลากรให้มีความชัดเจนโดยปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน 3) ด้านการประเมินผลงาน ผู้บริหารควรให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีการประเมินผล การปฏิบัติงานตนเอง สังเกตการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างใกล้ชิด 4) ด้านการธำรงรักษาบุคคล ผู้บริหาร ควรรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา การทำงานควรมีการให้กำลังใจทั้งทางตรงและทางอ้อม บำรุงขวัญและเสริมแรงในการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารมีมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาที่เท่าเทียมกันใช้ระบบคุณธรรม มากกว่าอุปถัมภ์

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่วาว 1 อำเภอแม่วาว จังหวัดเชียงใหม่ สามารถพัฒนารูปแบบที่จัดทำขึ้นเมื่อตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว รูปแบบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน CCUP MODEL ซึ่งรูปแบบที่ได้เป็นดังภาพนี้

จากแผนภาพ CCUP MODEL ทำให้เห็นว่า รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่วาง 1 อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

C = Charity หมายถึง การบริจาคเพื่อการกุศลต่าง ๆ หรือการให้สิ่งของหรือการจัดการสวัสดิการให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เช่น นักเรียนเรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์จะมอบค่าเล่าเรียนให้รายเทอมหรือรายปีก็ได้ ส่วนครูและบุคลากรทางการศึกษาอาจจะจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในรูปแบบต่าง ๆ แต่ทั้งต้องผ่านการประเมินผลการทำงานในระดับดีหรือดีมากด้วยกรรมการที่เป็นกลาง

C = Convincing หมายถึง ความน่าเชื่อถือหรือการปฏิบัติงานที่มีความโปร่งใสในทุกระดับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันการศึกษา สามารถการทุจริตในการบรรจุคนเข้าทำงานได้ มีระบบและกลไกที่สามารถตรวจสอบการทำงานได้ตลอดเวลาที่สร้างความไว้วางใจและเชื่อถือในกระบวนการดังกล่าว รวมทั้งการรักษาคนดี คนเก่งให้อยู่และปฏิบัติงานในองค์กร

U = Useful หมายถึง การรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของส่วนร่วมไว้ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ กระบวนการหรือครูและบุคลากรทางการศึกษาก็ตาม ทั้งนี้ผลประโยชน์ดังกล่าวมิใช่เป็นสมบัติของผู้ใดผู้หนึ่งแต่เป็นสมบัติของส่วนรวมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงการรับผลประโยชน์ดังกล่าวได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

P = Paticipation หมายถึง การมีส่วนร่วมหรือการเข้าร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมด้วยจิตสาธารณะโดยไม่หวังผลตอบแทนจากการเข้าร่วมดังกล่าว เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมจะช่วยเพิ่มพลังอำนาจต่าง ๆ ของหน่วยงานหรือองค์กรได้เป็นอย่างดีที่สะท้อนความไว้วางใจหรือขัดแย้งหรือขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนตนที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จและการบรรลุเป้าประสงค์ของชิ้นงานหรือยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่uang 1 อำเภอแม่uang จังหวัดเชียงใหม่ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาเพื่อรองรับการการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มพัฒนาแม่uang 1 อำเภอแม่uang จังหวัดเชียงใหม่ทำให้เห็นว่า หลักสังคหวัตถุธรรมทั้ง 4 ประการที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษา มีความสอดคล้องกับการบริหารบุคคลในหน่วยงานทุกระดับที่ตอบสนองต่อความต้องการของครูและบุคลากรทางการได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะ องค์ความรู้ที่ค้นพบ เรียกว่า CCUP MODEL ได้แก่ C = Charity หมายถึง การบริจาคเพื่อการกุศลต่าง ๆ หรือการให้สิ่งของหรือการจัดการสวัสดิการให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา C = Convincing หมายถึง ความน่าเชื่อถือหรือการปฏิบัติงานที่มีความโปร่งใสในทุกระดับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันการศึกษา U = Useful หมายถึง การรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของส่วนรวมไว้ทั้งหมด P = Paticipation หมายถึง การมีส่วนร่วมหรือการเข้าร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมด้วยจิตสาธารณะโดยไม่หวังผลตอบแทน

เพราะฉะนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนให้มีคุณภาพ คุณธรรมและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งควรนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากรคนอื่น ๆ ที่มีความสนใจเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนในการบริหารบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน และหากมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารบุคลากรในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะ ดังนี้

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การให้ทานในการสร้างแรงจูงใจในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักเมตตาจิตต่อเพื่อนร่วมงานในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา

3) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมมาประยุกต์เข้ากับการบริหารงานบุคคลอย่างแพร่หลาย ในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *ธรรมานุชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระวีรวัฒน์ รอดสุโข. (2550). เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ไตรลักษณ์ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยขั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนและการสอนตามปกติ. *วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระวิศรุต ฐิตโสภโณ (อนุนงษา). (2561). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. *รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระอนุชัญญ์ สิริบุญโญ (ฤทธิ์รุ่ง). (2557). การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอหนองชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- พระเดชา กิตติโก (โชติธรรม). (2556). การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของ ผู้บริหารโรงเรียนธรรมภิรักษ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วิริยา วิวัฒน์วงศ์. (2555). *การพัฒนางานบริหารบุคคลในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1*. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรีย์พร จิตรกิตติโชติ. (2560). จรรยาบรรณของวิชาชีพผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A. and Lang, A.G. (2009) *Statistical Power Analyses Using G*Power 3.1: Tests for Correlation and Regression Analyses. Behavior Research Methods*, 41, 1149-1160.<http://dx.doi.org/10.3758/BRM.41.4.1149>

**การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**

**A Factor Analysis of Characteristics of Good Student Teachers in 21st Century of
Sakon Nakhon Rajabhat University**

เอกลักษณ์ เพียสา Akkaluck Pheasa อาจารย์ ดัชฎยาวัตร Amporn Dutthuyawat

ปวีณา อุ่นลี Paweena Unlee ลดาวัลย์ มะลิไทย Ladawan Malithai

สิรินทร์ ปัญญาคม Sirin Panyakom พรพิมล ศิวินา Pornpimon Siwina

อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประเทศไทย Instructor, Faculty of
Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

akkaluckpheasa@gmail.com

Haripunchai Review 18/11/2022

Haripunchai Review 24/01/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และ 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร การดำเนินการวิจัยมี 2 ระยะ ได้แก่ ระยะแรก การศึกษาองค์ประกอบ ระยะที่สอง การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 420 คน ได้มาด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .80-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .28 – .73 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า

1) องค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มี 10 องค์ประกอบ และ 2) โมเดลโครงสร้างองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าสถิติค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 0.92 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 11 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.99 ค่า RMSEA = 0.00 ค่า GFI = 1.00 ค่า AGFI = 1.00 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ความเป็นผู้นำ มีความสำคัญสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความอดทนและสู้งาน ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม การสื่อสารที่ดี ความสามารถในการปรับตัว บุคลิกภาพดี การมีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่หาความรู้ และความมีจิตวิญญาณครู ทั้ง 10 องค์ประกอบสามารถอธิบายคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครได้ร้อยละ 46, 43, 41, 41, 40, 39, 37, 34, 33 และ 33 ตามลำดับ

คำสำคัญ : การวิเคราะห์องค์ประกอบ, คุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดี, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the factor of characteristics of good student teachers in 21st century of Sakon Nakhon Rajabhat University and 2) to perform a confirmatory factor analysis of characteristics of good student teachers in 21st century of Sakon Nakhon Rajabhat University. The research methodology has two phases. The first phase was the factor study, and the second phase was a confirmatory factor analysis. The sample consisted of 420 student teachers of Sakon Nakhon Rajabhat University in academic year 2022. They were selected by stratified random sampling. The research instrument was the 5–point rating scale questionnaire. Its IOC index at .80 - 1.00, the discrimination power index between .28 - .73, and the reliability index at .96. The statistics used in this research were frequency, percentage, mean, standard deviation, and factor analysis with statistic program.

The research findings were: 1) the factor of characteristics of good student teachers in 21st century of Sakon Nakhon Rajabhat University consisted of 10 factors and 2) a confirmatory factor analysis on hypothesis model consistent with empirical data. The Chi-square = 0.92, df = 11, p-value = 0.99, RMSEA = 0.00, GFI = 1.00, AGFI =

1.00. The factor loadings were arranged from the highest to the lowest values followed these aspects; leadership, endeavor and dedication, learning management ability, teamwork, good communication, adjusting ability, good personality, having morals and ethics, willing to learn, and a spiritual of teachers. All 10 factors are able to describe characteristics of good student teachers in 21st century of Sakon Nakhon Rajabhat University. The percentages were 46, 43, 41, 41, 40, 39, 37, 34, 33 and 33 respectively.

Keywords : A Factor Analysis, Characteristics of Good Student Teachers, 21st Century

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการนำประเทศเข้าสู่สังคมโลกจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่รัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะต้องร่วมกันกำหนดกรอบทิศทางและเป้าหมายการผลิตและพัฒนากำลังคนที่ชัดเจนในสาขาต่าง ๆ เพื่อการผลิตกำลังคนที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ พัฒนาหลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ ที่สามารถสร้างเสริมทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและมาตรฐานอาชีพ/วิชาชีพ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ผลิตและพัฒนาครูผู้สอนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อสร้างกำลังคนให้มีสมรรถนะตอบสนองต่อความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รองรับพลวัตของโลกและการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ครูถือได้ว่าเป็นกลไกหลักทางการศึกษาที่จะเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์สร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพเพื่อรองรับการเป็นพลเมืองแห่งศตวรรษที่ 21 การพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณภาพของผู้เรียน จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์โลก ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักของภาครัฐที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษา มีภารกิจหลักที่ต้องเร่งพัฒนาทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนให้มีคุณภาพ การยกระดับคุณภาพการศึกษา มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งการที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนด้วยการพัฒนาครูให้มี

ทักษะความรู้ความสามารถในการสอนเด็กผ่านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ที่ได้รับการสนับสนุนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา พร้อมการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับบริบทของประเทศและบริบทของโลกในปัจจุบันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) บทบาทครูมีความหลากหลายทั้งเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนรู้ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และแนววิธีการค้นหาความรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ที่มีวิเคราะห์และประเมินผู้เรียนได้เพื่อการสร้างวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน บทบาทเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม (ประภัศร ไชยชนะใหญ่ และจุฬภัทร มุลศรี, 2562)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2565-2569) ภายใต้กรอบทิศทางของยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย โดยมีปรัชญาว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ร่วมชี้นำการพัฒนาท้องถิ่น และมีเป้าประสงค์มุ่งพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นครูของท้องถิ่น พร้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ชั้นนำท้องถิ่นพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ท้องถิ่น ซึ่งการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและคุณธรรมก็เป็นหนึ่งในพันธกิจของมหาวิทยาลัย ภายใต้ยุทธศาสตร์/เป้าประสงค์การผลิตบัณฑิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ โดยอาศัยกลยุทธ์การผลิตบัณฑิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมกับโครงการผลิตและพัฒนาครูให้ได้มาตรฐานวิชาชีพและมีจิตวิญญาณความเป็นครู (กองนโยบายและแผน, สำนักงานอธิการบดี, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2565)

ดังนั้น การพัฒนาครูให้มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีความรู้ในงานทางวิชาชีพ มีแรงจูงใจไม่สละถ้อยในการทำงาน มุ่งมั่นกระตุ้นให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เสริมสร้างครูให้มีศักยภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความรู้จริงในเรื่องที่สอนเพื่อให้สามารถชี้แนะส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง มุ่งการทำงานเป็นทีมภายใต้บรรยากาศของวัฒนธรรมการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จิตมุ่งบริการ ให้ความสำคัญต่อผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณลักษณะของครูที่ดี มีคุณภาพ เปี่ยมสมรรถนะเพื่อนำไปสู่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ “ดี เก่ง มีสุข” เข้าใจในหลักศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรม มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่

รู้จัก รู้วิเคราะห์ มีความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของความเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพรองรับการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างราบรื่น (หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู, 2566)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร คณาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ในการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับนโยบายการบริหารงานวิชาการและการบริหารกิจการนักศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเกิดประโยชน์และเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะนักศึกษาที่สังคมพึงประสงค์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationships) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตรวจสอบโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งมีการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทำการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครและนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้น

1.2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเลือกมาแบบเจาะจง ได้แก่ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 5 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

1.3 การตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบ

เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้ทรงคุณวุฒิคนละกลุ่มใน 1.2 โดยเลือกมาแบบเจาะจง ได้แก่ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อหาความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยใช้เกณฑ์คัตออฟองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป

2. การวิจัยระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล

ในขั้นตอนนี้จะทำการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้ศึกษา โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2,292 คน (คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 420 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม LISREL for Windows ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ไม่ควรน้อยกว่า 100 คน นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ จำนวนตัวอย่างที่นำมาศึกษาควรมีประมาณ 20 คน ต่อพารามิเตอร์ 1 ตัว (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ 21 พารามิเตอร์ ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน 420 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ

1.1 เครื่องมือวิจัยเป็นแบบวิเคราะห์เอกสาร สร้างขึ้นเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบ ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

1.2 เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ สร้างขึ้นเพื่อสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และสรุปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

1.3 เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สร้างขึ้นเพื่อสอบถามกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบ ด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาครู จำนวน 420 คน ได้รับกลับคืนมา 391 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.09 ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย บุญชม ศรีสะอาด (2554) เครื่องมือวิจัยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .80 ถึง 1.00 ทดลองใช้กับนักศึกษาครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .28 ถึง .73 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .96

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนั้นการแจกแจงความถี่และร้อยละ การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Coefficient) และทดสอบความมีนัยสำคัญด้วยสถิติการทดสอบที และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

1.1 ผลการศึกษาคำตอบองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ ดังตาราง 1 มีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้
ตาราง 1 การตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบ

การสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัย	การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน	การตรวจสอบระดับความเหมาะสมจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ (n=5)		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) คุณธรรมจริยธรรม	1) คุณธรรมจริยธรรม	5.00	.00	มากที่สุด
2) บุคลิกภาพดี	2) บุคลิกภาพดี	5.00	.00	มากที่สุด
3) ใฝ่หาความรู้	3) ใฝ่หาความรู้	5.00	.00	มากที่สุด
4) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้	4) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้	5.00	.00	มากที่สุด
5) ความมีจิตวิญญาณครู	5) ความมีจิตวิญญาณครู	5.00	.00	มากที่สุด
6) ความอดทนและสู้งาน	6) ความอดทนและสู้งาน	5.00	.00	มากที่สุด
	7) ความสามารถในการปรับตัว	5.00	.00	มากที่สุด
	8) การทำงานเป็นทีม	5.00	.00	มากที่สุด
	9) การสื่อสารที่ดี	5.00	.00	มากที่สุด
	10) ความเป็นผู้นำ	5.00	.00	มากที่สุด
รวม		5.00	.00	มากที่สุด

จากตาราง 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ 6 องค์ประกอบ เมื่อศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้ 10 องค์ประกอบ และเมื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่าองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21

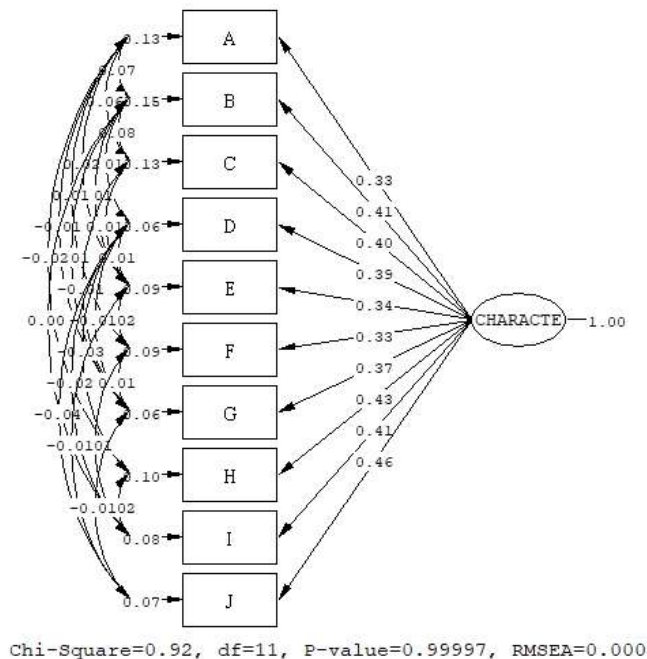
องค์ประกอบ	น้ำหนัก องค์ประกอบ b (S.E.)	t-value	สปส. การพยากรณ์ (R^2)	สปส. คะแนน องค์ประกอบ (FS)	ความคาดเคลื่อน ของตัวบ่งชี้ (e)
A	0.33**(0.02)	14.91**	0.46	0.15	0.13
B	0.41**(0.03)	15.80**	0.52	-0.16	0.15
C	0.40**(0.02)	16.78**	0.55	0.10	0.13
D	0.39**(0.02)	18.16**	0.71	0.77	0.06
E	0.34**(0.02)	16.81**	0.58	0.04	0.09

F	0.33**(0.02)	16.30**	0.53	-0.05	0.09
G	0.37**(0.02)	19.11**	0.70	0.47	0.06
H	0.43**(0.02)	18.43**	0.64	0.27	0.10
I	0.41**(0.02)	19.40**	0.68	0.22	0.08
J	0.46**(0.02)	20.45**	0.74	0.61	0.07

$$\chi^2 = 0.92, df = 11, p\text{-value} = 0.99, RMSEA = 0.00, GFI = 1.00, AGFI = 1.00$$

** $p < .01$

จากตาราง 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบคุณลักษณะ นักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าสถิติวัดความกลมกลืนของโมเดล ดังนี้ คือ ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 0.92 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 11 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.99 ค่า RMSEA = 0.00 ค่า GFI = 1.00 ค่า AGFI = 1.00 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ความเป็นผู้นำ(J) ความอดทนและสู้งาน(H) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้(B) การทำงานเป็นทีม(I) การสื่อสารที่ดี(C) ความสามารถในการปรับตัว(D) บุคลิกภาพดี(G) การมีคุณธรรมจริยธรรม(E) ใฝ่หาความรู้(A) และความมีจิตวิญญาณครู(F) องค์ประกอบทั้ง 10 องค์ประกอบสามารถอธิบายคุณลักษณะ นักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครได้ร้อยละ 46, 43, 41, 41, 40, 39, 37, 34, 33 และ 33 ตามลำดับ ดังภาพ 1

ภาพ 1 โมเดลโครงสร้างองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัย

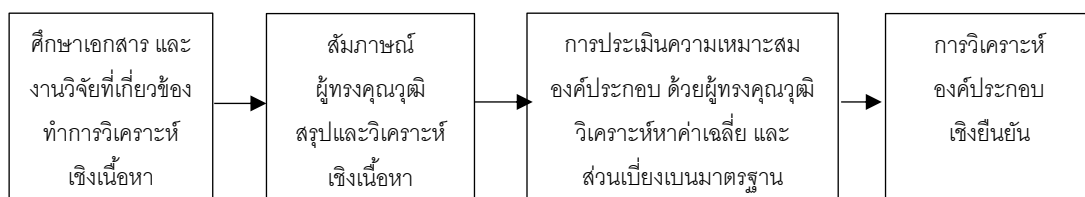
1. ผลการศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า มี 10 องค์ประกอบ และเมื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหลายแหล่งต่อจากนั้นได้สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะของนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 โดยสัมภาษณ์อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเพิ่มเติมและนำมาสรุปรวมกับการสังเคราะห์เอกสาร เมื่อได้องค์ประกอบมาแล้วจึงนำไปสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันองค์ประกอบด้วยการหาความเหมาะสม จึงได้องค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครที่มีความเหมาะสมทั้ง 10 องค์ประกอบดังกล่าว สอดคล้องกับ เอกลักษณ์ เพียสา จำรัส กุลพันธ์ และทิพย์ โอษฐ์งาม (2564) ซึ่งได้ใช้วิธีการเช่นเดียวกันนี้ในการศึกษาองค์ประกอบและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้องค์ประกอบเบื้องต้น และสร้างแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันองค์ประกอบ และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งผลที่ได้ทำให้ได้องค์ประกอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาองค์ประกอบตามขั้นตอนของวาโร เพ็งสวัสดิ์ (2560) ซึ่งได้สรุปขั้นตอนการศึกษาองค์ประกอบว่า ประกอบด้วย การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย การศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการตรวจสอบ/การยืนยันองค์ประกอบ

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า โมเดลโครงสร้างองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ความเป็นผู้นำ(J) มีความสำคัญสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความอดทนและสู้งาน(H)

ความสามารถในการจัดการเรียนรู้(B) การทำงานเป็นทีม(I) การสื่อสารที่ดี(C) ความสามารถในการปรับตัว(D) บุคลิกภาพดี(G) การมีคุณธรรมจริยธรรม(E) ใฝ่หาความรู้(A) และความมีจิตวิญญาณครู(F) ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า คุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีดังกล่าวล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่บ่งชี้ความเป็นคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 แต่ด้วยบทบาทและหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน จึงส่งผลให้คุณลักษณะความเป็นผู้นำของครูมีความสำคัญเป็นลำดับแรก เพราะต้องเป็นผู้ออกแบบการเรียนการสอน วางแผนกิจกรรม จัดเตรียมเนื้อหาสาระการเรียนรู้ คอยให้คำปรึกษา แนะนำ ถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ โดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการ ด้วยเหตุนี้ความเป็นผู้นำจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญลำดับแรก สอดคล้องกับประภัสสร ไชยชนะใหญ่ และวุฒิกัทร มุลศรี (2562) กล่าวว่า บทบาทครูมีความหลากหลายทั้งเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนรู้ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ แนะนำวิธีการค้นหาความรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ทวิเคราะห์และประเมินผู้เรียนได้เพื่อการสร้างวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ วิจารย์ พานิช (2555) ได้กล่าวว่า สำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพ ครูต้องมีคุณลักษณะเป็นผู้ชี้แนะการเรียนรู้ และเป็นตัวแทนในการนำผู้เรียนไปสู่โลกแห่งการเรียนรู้ ครูมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทนของการเรียนรู้ และภานุมาศ จินารัตน์และพนมพร ช่างชิง (2565) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาที่มุ่งยกระดับจิตวิญญาณของความเป็นครูควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนาความเป็นมนุษย์ไว้ว่า ตัวชี้คุณสมบัติของครูที่ดีประกอบด้วยความรู้แม่นยำ (Precise Knowledge) ทักษะการสอน (Teaching Skills) จิตวิญญาณความเป็นครู (Teacher Spiritual) ความเป็นมนุษย์ (Humanization) และการปรับตัว (Adjust) ส่วนกันทิรา ดวงจินดาและศิริเดช สุชีวะ (2562) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพของครูเพื่อนำไปสู่คุณลักษณะครูที่ดี ซึ่งลักษณะของครูที่นักเรียนชอบจะมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ครูจึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในปัจจุบันรวมทั้งอนาคตด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าครูเป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งเป็นผู้ให้ความรู้แก่เยาวชน เป็นบุคคลที่มีทั้งความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสม เป็นผู้ที่สามารถเป็นต้นแบบกระตุ้นให้เยาวชนเกิดการแสวงหาความรู้ ครูเป็นผู้ที่ควรได้รับการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสมรรถภาพในการทำงาน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้ได้องค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 เป็นเบื้องต้น หลังจากนั้นทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบดังกล่าว แล้วถึงทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งเพื่อในขั้นตอนการยืนยันองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาในข้างต้นนั้น แล้วถึงทำการยืนยันองค์ประกอบอีกครั้งด้วยสถิติทางการวิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสามารถอธิบายได้ดังภาพดังนี้

ภาพ 2 แสดงขั้นตอนการวิจัย

สรุป และข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า มี 10 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อทำการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ความเป็นผู้นำ(J) มีความสำคัญสูงสุด และความมีจิตวิญญาณครู(F) มีความสำคัญน้อยที่สุดตามลำดับ จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความเป็นผู้นำ ความอดทนและสู้งาน ความสามารถในการจัดการเรียนรู้และการทำงานเป็นทีม เป็นคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญสาม

ลำดับแรก ดังนั้น คณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และมหาวิทยาลัยอื่นที่เปิดการสอนสายวิชาชีพครู ควรให้ความสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวกับผู้เรียน โดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีดังกล่าวไปด้วยพร้อมกัน

1.2 จากผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญ คือ การมีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่หาความรู้ และความมีจิตวิญญาณครู เป็นองค์ประกอบสามลำดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาจากบริบทการทำหน้าที่ความเป็นครูควรเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นลำดับแรก ๆ ดังนั้น ผู้บริหารและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยควรมีการศึกษาปัจจัย หรือสาเหตุที่นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาครูให้มีความสำคัญกับคุณลักษณะเหล่านี้ในลำดับต้นๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาด้วยวิธีวิจัยอนาคตภาพ หรือการวิจัยเชิงนโยบายเกี่ยวกับคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้แก่ผู้บริหารและคณาจารย์ ภายในสถาบันอุดมศึกษาได้นำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาในลักษณะอื่นต่อไปว่า เช่น ปัจจัยเชิงสาเหตุ ความสัมพันธ์ การพัฒนาตัวบ่งชี้ สมการโครงสร้างเชิงเส้นตรง การพัฒนารูปแบบ การวิจัยและพัฒนา เกี่ยวกับคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ข้อค้นพบด้วยหลากหลายวิธีการวิจัย ซึ่งผลที่ได้จะเป็นทางเลือกในการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมต่อไป

References

- กองนโยบายและแผน, สำนักงานอธิการบดี, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (2565). แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2565-2569. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล. <https://plan.snru.ac.th/topics/17722>. [พฤศจิกายน 2565].
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (2565). *สารสนเทศคณะครุศาสตร์ : จำนวนนักศึกษา คณะครุศาสตร์*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล. <https://edu.snru.ac.th/topics/5789>. [พฤศจิกายน 2565].
- จันทร์เพ็ญทองดี กมลทิพย์ ศรีหาเศษ และสุวิมล ตีรกานันท์. (2564). การวิเคราะห์องค์ประกอบ คุณลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 12(1), 1-12.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประภัศร ไชยชนะใหญ่ และวุฒิกัทร มุลศรี. (2562). บทบาทครู : การพัฒนาการเรียนรู้ภายใต้สังคม แห่งการเปลี่ยนแปลง. *วารสาร มจร. ทริกยูชัประิทรศน์*, 3(1), 41-50.
- ภณทิรา ดวงจินดา และศิริเดช สุชีวะ. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถภาพของ ครูวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา. *An Online Journal of Education*, 13(3), 401-412.
- ภานุมาศ จินารัตน์และพนมพร ช่างชิง. (2565). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูที่ดีที่ส่งผลต่อการ ดำรงชีวิต. *วารสาร มจร อุบลประิทรศน์*, 7(2), 663-672.
- วโร เฟ่งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2560). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สกลนคร: สมศักดิ์การพิมพ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัท ตาตา พับลิเคชั่น จำกัด.
- หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต, สาขาวิชาชีพครู. (2566). หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขา วิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566). สกลนคร : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร.
- เอกลักษณ์ เพ็ญสา จำรัส กุลพันธ์และทิพย์ โอษฐ์งาม. (2564). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตในการ ทำงานของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 18(3), 233-244.

การจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ Handling of Human Trafficking of the Royal Thai Police

วิชญะ องค์กรนาวัฒน์ Wichaya Ongthanawat

สถิตย์ นิยมญาติ Sthit Niyomrelatives

กมลพร กัลยาณมิตร Kamonporn Kalayanamit

ทัศนีย์ ลักขณภิชนัช Tassanee Lakkhanaphichonchat

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University

kramonporn@hotmail.com

Haripunchai Review 11/01/2023

Haripunchai Review 07/04/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 23 คน โดยวิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัญหาและอุปสรรคการจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แก่ กฎหมายขาดความชัดเจน ผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือ งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์มีจำกัด ขาดแคลนกำลังคน เจ้าหน้าที่ขาดความกระตือรือร้น ขาดความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมาย มีการทุจริตต่อหน้าที่ ขาดการประสานงานที่ดี ถูกข่มขู่คุกคามจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้มีอิทธิพล ประชาชนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่น้อย

2 สภาพการจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ด้านนโยบาย มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ด้านกฎหมาย มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับกฎหมายอย่างต่อเนื่อง ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ด้านความสามารถของเจ้าหน้าที่ ได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาระบบฐานข้อมูล มีการเพิ่มประสิทธิภาพและมีระบบเชื่อมโยงข้อมูล ด้านการบูรณาการความร่วมมือ มีการสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

3) แนวทางการจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ต้องมีการปรับปรุงขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ควรพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ตำรวจ ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด พัฒนาระบบฐานข้อมูลให้ครอบคลุมทุกกระบวนการ สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคประชาชนมาเป็นกลไกสำคัญในการช่วยเหลือ และมีการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้เพียงพอ

คำสำคัญ: การจัดการ, คดีค้ามนุษย์, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the problems and obstacles in the handling of human trafficking of the Royal Thai Police, (2) to study the situation of the handling of human trafficking of the Royal Thai Police, and (3) to study the guidelines in the handling of human trafficking of the Royal Thai Police. The research was qualitative. The study was conducted by key informants, namely: 23 persons performing duties related to the prevention and suppression of human trafficking of the Royal Thai Police, including high-ranking commanders, junior commander and workers on the prevention and suppression of human trafficking by purposive selecting. The research tool was an interview. The data were analyzed by descriptive method. The results found that (1) the problems and obstacles in the handling of human trafficking of the Royal Thai Police included lack of clarity in the law; victims did not cooperate, budget and equipment were limited, manpower shortage staff, lacked enthusiasm, lacked of knowledge and understanding of law, there was malpractice, lacked of good coordination being intimidated by influential suspects,

people cooperated with the officers less, (2) the situation of the handling of human trafficking of the Royal Thai Police found that in terms of policy, there was a clear policy. In the legal aspect, there was continuous training on the law. The operational procedures technology had been used in terms of the abilities of the officers, received continuous training database system development. There was an increase in efficiency and there was a data link system. Cooperation integration, there was cooperation from all sectors, both domestically and internationally, public participation by giving the opportunity for the public to participate., and (3) the guidelines in the handling of human trafficking of the Royal Thai Police should develop the potential of police officers closely, supervise operations, develop a database system to cover all processes, built cooperation with all sectors, both domestically and internationally, encouraged the public sector to be an important mechanism in helping and sufficient resources were allocated.

Keywords: Management, Trafficking Case, Royal Thai Police.

บทนำ

การค้ามนุษย์เป็นปัญหาอาชญากรรมที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของบุคคล รวมถึงทำลายความเป็นปึกแผ่นในสังคม (social cohesion) และค่านิยมที่ดีงาม ปัญหาการค้ามนุษย์ ถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Security) และกำลังเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญมาก (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2558) โดยในทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จัดปัญหาการค้ามนุษย์อยู่ในเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติ ส่งผลให้แต่ละประเทศตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว (สรายุทธ ยะหะกร, 2558) รายงานการติดตามและการดำเนินงานต่อต้านการค้ามนุษย์ หรือ Trafficking in Persons (TIP) report ปี 2021 (2564) ของ สหรัฐฯ ปรับลดความน่าเชื่อถือของประเทศไทยตกสู่กลุ่ม 2 บัญชีชี้รายชื่อประเทศที่ต้องจับตามอง โดยกล่าวหาว่ารัฐบาลประเทศไทยดำเนินมาตรการกำจัดการค้ามนุษย์ไม่ได้มาตรฐานแม้ในระดับต่ำสุด (สำนักข่าว บีบีซีไทย, 2564)

แม้สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยจะแสดงออกในเชิงลบเกี่ยวกับการปราบปรามและป้องกันแต่ที่ผ่านมารัฐบาลประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์เป็นอย่างมาก ดังปรากฏให้เห็นได้จากการดำเนินงานด้านนโยบายด้วยการผลักดันให้เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน เช่น การมีนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรการในการปราบปรามและป้องกันการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 1 พ.ศ.2554-2559 และ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560-2564) อันเป็นเครื่องมือที่ใช้ขับเคลื่อนการทำงาน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทย (บันดา บัวแดง, และคณะ, 2556)

การดำเนินคดีค้ามนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในด้านดำเนินคดี ซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อสร้างความปลอดภัยในสังคม ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ และดำเนินการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รู้เท่าทันกับสถานการณ์และรูปแบบการค้ามนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไป การบูรณาการและแบ่งปันข้อมูล การพัฒนาระบบเครือข่าย ด้านกฎหมาย มีระบบคุ้มครองช่วยเหลือพยานและผู้เสียหาย สร้างกลไกการแจ้งเหตุจากประชาชนและเครือข่าย รวมถึงมีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการดำเนินคดี (กองบังคับการตำรวจน้ำ, 2564) อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก ดังผลการศึกษาของวรรณา แจ้งจรรยา (2557) พบว่า มีปัญหาอุปสรรคในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการวางแผน (Planning) พบว่า งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์มีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติตามแผน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ได้ (2) ด้านการจัดองค์การ (Organizing) พบว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอและขาดการประสานความร่วมมือในการทำงานกับหน่วยงานภายนอก (3) การนำและสั่งการ (Leading and Directing) พบว่า การสั่งการทำได้ไม่ทั่วถึงและการสั่งการตามลำดับชั้นเกิดปัญหาความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน (4) ด้านการควบคุม (Controlling) พบว่า การควบคุมการทำงานของเจ้าหน้าที่ทำได้ไม่ทั่วถึง

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องการจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมุ่งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค สภาพการจัดการคดีค้ามนุษย์ ตลอดจนแนวทางการจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อนำผลการศึกษานี้

ไปใช้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเกี่ยวกับคดีการค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการคดีค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการคดีค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการจัดการคดีค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 23 คน ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาระดับสูง จำนวน 5 คน ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น 5 จำนวน และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ จำนวน 13 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการคดีค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คำถามเป็นลักษณะแบบปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่จัดทำขึ้น เอกสารทางราชการ งานวิจัย และโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคดีค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการสัมภาษณ์แบบผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาตามแนวคำถามที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ เพื่อค้นหาประเด็นคำตอบให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่สอง ช่วงเวลาระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนสุดท้าย ช่วงหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non- Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกตสภาพแวดล้อมโดยรวมของการทำงาน เพื่อใช้สนับสนุนหรือช่วยยืนยันกับข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยได้รับจากการสัมภาษณ์หรือจากการศึกษาจากเอกสาร ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมและยืนยันข้อมูลที่ได้รับมา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งในรูปของเอกสารหรือข้อเขียนและคำพูดที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสนทนา (สุภางค์ จันทวนิช, 2542)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. การศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กฎหมายขาดความชัดเจน เปิดช่องโหว่ให้เกิดการกระทำความผิด ผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกระบวนการทางกฎหมาย งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์มีจำกัด ขาดแคลนกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถ เจ้าหน้าที่ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ขาดความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายอย่างถ่องแท้ เจ้าหน้าที่ทุจริตต่อหน้าที่ หรือเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง การทำงานขาดการประสานงานที่ดี ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานถูกข่มขู่คุกคามจากผู้ต้องหาซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพล นอกจากนี้ การให้ความร่วมมือของประชาชนกับเจ้าหน้าที่มีน้อย เพราะประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการค้ามนุษย์ และความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรกฤษณ์ เศษนาเวช (2562) ได้ศึกษา สภาพปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับต่อไปนี้ ด้านงบประมาณเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. การศึกษาสภาพการจัดการคดีค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 นโยบาย พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่กำหนด มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ รวมถึงหลักและวิธีในปฏิบัติเพื่อยึดถือเป็นแนวดำเนินการ เช่น การลงโทษเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิด หรือทุจริต การรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ การฝึกอบรมบุคลากร การบูรณาการการทำงานกับภาคส่วนต่าง ๆ เป็นต้น โดยได้ถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ เพื่อให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับทิศทางการดำเนินงานที่ถูกต้อง ตรงกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสุนทร สว่างสาลี (2561) ได้ศึกษา การนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า รัฐบาลทุกสมัยได้ให้ความสำคัญกับนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยโดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ความชัดเจนของนโยบาย ความพร้อมและความเพียงพอของทรัพยากร การมีส่วนร่วมของประชาชน ลักษณะขององค์กร การสื่อสารระหว่างองค์กร กิจกรรมสนับสนุน และความร่วมมือหรือการตอบสนองของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

2.2 กฎหมาย พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังต่อผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับด้านกฎหมายอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังจัดทำคู่มือเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีเป็นจำนวนมากเกินไป ส่งผลให้เจ้าหน้าที่บางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายกำหนด อีกทั้งกฎหมายบางอย่างไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ กลายเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติราชการ และเป็นช่องทางให้ผู้กระทำผิดลอยนวล หรือเกิดการกระทำความผิดขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาดิชาญ วิริยะเจริญกิจ และพิรพจน์ ปิ่นทองดี (2560) ได้ศึกษา ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551: ศึกษาการกระทำที่เป็นความผิดแต่มีเหตุยกเว้นโทษ ผลการศึกษาพบว่า ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 ได้กำหนดบทบัญญัติการกระทำที่เป็นความผิดแต่มีเหตุยกเว้นโทษหรือศาลใช้ดุลพินิจไม่ลงโทษได้ในกรณีที่ผู้บุพการีให้ผู้สืบสันดานทำงานหรือให้บริการที่เข้าลักษณะความผิดค้ามนุษย์ เพราะเหตุความยากจนเหลือหนทาง หรือเมื่อพิจารณาถึงสภาพความผิดหรือเหตุอันควรปรานีอื่นแล้ว ศาลจะไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดเลยก็ได้ บทกฎหมายดังกล่าวเป็นการ

ขัดขวางต่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหาย ผู้กระทำผิดไม่ยำเกรงต่อกฎหมายและเป็นช่องทางทุจริตในกระบวนการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ

2.3 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน ซึ่งในขั้นตอนนี้มีการวางแผน การกำหนดหน้าที่การปฏิบัติงาน การติดตาม และประเมินผล การติดต่อสื่อสาร การจัดสรรทรัพยากรการปฏิบัติงาน และการประสานความร่วมมือ ทำให้ผู้บังคับบัญชาทุกระดับ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้การดำเนินคดีค้ามนุษย์เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนด นอกจากนี้ยังได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีความสะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชร สันทัด และเชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล (2559) ได้ศึกษาการจัดการของภาคีเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ควรให้ทุกหน่วยงานของภาคีเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในทุกเรื่องของการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์สามารถเรียนรู้ บูรณาการทำงานร่วมกัน แทนกันได้เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพในการทำงานร่วมกัน และเกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด ควรจัดทำระบบข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการค้ามนุษย์ให้ทันสมัย และสามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ในทุกระดับ ควรมีการสร้างกลไกความร่วมมือขยายผลไปยังประชาชน และเครือข่ายทุกกลุ่มของสังคมให้มีการป้องกัน เฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ควรมีบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ประจำศูนย์พิทักษ์สตรี เด็ก ครอบครัว และปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อทำงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ เพราะการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะทาง

2.4 ความสามารถของเจ้าหน้าที่ พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการเพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยสนับสนุนและเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับได้เข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภายในและภายนอก เพื่อการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เพื่อความเป็นมืออาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญในงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริลักษณ์ วงศ์ประสิทธิ์ และคณะ (2564) ได้ศึกษานโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้า มนุษย์ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ในการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครอง ดูแล ป้องกัน ประชาชน และแรงงานต่างด้าว มุ่งแก้ไขปัญหาโดยหยิบยกเป็นวาระแห่งชาติ ยกระดับวิธีการแก้ไขแบบบูรณาการทุกภาคส่วน ทั้งการพัฒนา

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการ ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ บุรณาการความร่วมมือของภาคเครือข่ายทั้งในและระหว่างประเทศในทุกมิติ

2.5 การพัฒนาระบบฐานข้อมูล พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ดีค้ำมนุษย์ให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน มีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพระบบฐานข้อมูล นอกจากนี้ยังมีระบบเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อบูรณาการข้อมูลระหว่างภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีค้ำมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ ไซรัตน์ และภุชญา ไวสำรวจ (2563) ได้ศึกษา ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาการค้ามนุษย์ เป็น ภัยคุกคามด้านความมั่นคง และเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญเนื่องจากเป็น การกระทำที่เอาเปรียบความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นต้นเหตุนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ 2) ความรับผิดชอบภาครัฐได้กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน ตามมาตรการป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2554 - 2559) โดยกำหนดไว้ทั้งหมด 5 ด้าน คือ การป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ การพัฒนากลไกเชิงนโยบายการขับเคลื่อน และการพัฒนาการบริหารข้อมูล 3) แนวทางและข้อเสนอแนะ มาตรการ การป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์ต้องบังคับใช้อย่างเท่าเทียม และควรเพิ่มสาขาวิชาชีพด้านการป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อการจับกุมปราบปรามอย่างจริงจังและเข้มงวดรวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการตรวจคนเข้าเมือง ถ้าตรวจพบความผิดต้องผลักดันส่งกลับประเทศทันที

2.6 การบูรณาการความร่วมมือ พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้บูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน เพื่อร่วมกันปราบปรามการค้ามนุษย์ นอกจากนี้ยังแสวงหาความร่วมมือและสร้างความสัมพันธ์ระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ โดยความร่วมมือมีทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูล การสืบสวนสอบสวน การจับกุมผู้ต้องหา การคุ้มครองเหยื่อ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 12 (2560) ได้ศึกษา การสร้างและพัฒนากระบวนการทำงานเครือข่ายแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่เหยื่อเป็นเด็กและสตรีในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการทำงานเครือข่ายในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหา การค้ามนุษย์ มีรูปแบบกระบวนการทำงาน

เครือข่ายครอบคลุม ทั้ง 5 ด้าน ตามหลักมาตรฐานการป้องกันและ 1ปราบปรามการค้ามนุษย์สากล คือ ด้านนโยบาย ด้านการป้องกัน ด้านการดำเนินคดี ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือ และด้านความร่วมมือ อยู่ใน 3 ระดับ คือ 1) ระดับนานาชาติ ระหว่างประเทศ (โดยเฉพาะในพื้นที่ จังหวัดชายแดน หรือการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการค้าแรงงาน) 2) ระดับชาติ และ 3) ระดับจังหวัด โดยกระบวนการทำงานของเครือข่ายในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่เกิดจากคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ จังหวัด 76 จังหวัด ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจน อำนวยความสะดวก และ ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ภายใน จังหวัด

2.7 การมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง การแจ้งเบาะแสการค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบ การเป็นพยาน ในคดี โดยมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ เพื่อกระตุ้นจิตใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปราบปรามและดำเนินคดี ขบวนการค้ามนุษย์ มีการจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชนในแต่ละพื้นที่ และมีกระบวนการส่งเสริม ความสัมพันธ์ ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและให้ ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชร สันทัด และเชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล (2559) ได้ศึกษาการจัดการของภาคีเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศ ไทย ผลการศึกษาพบว่า ควรให้ทุกหน่วยงานของภาคีเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในทุกเรื่องของการแก้ไข ปัญหาการค้ามนุษย์สามารถเรียนรู้ บูรณาการทำงานร่วมกันแทนกันได้เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพใน การทำงานร่วมกัน และเกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด ควรจัดทำระบบข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับปัญหาการค้ามนุษย์ให้ทันสมัย และสามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ในทุกระดับ ควรมีการสร้างกลไกความร่วมมือขยายผลไปยังประชาชนและเครือข่ายทุกกลุ่มของสังคมให้มีการ ป้องกัน เฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ควรมีบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดการแก้ไข ปัญหาการค้ามนุษย์ประจำศูนย์พิทักษ์สตรี เด็ก ครอบครัว และปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อทำงาน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ เพราะการดำเนินงานการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ต้อง อาศัยความชำนาญเฉพาะทาง

3. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการคดีค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า

1) นโยบายการจัดการและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ต้องมีความชัดเจน เป็นระบบ และมีวิธีการถ่ายทอดสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม 2) ปรับปรุงขั้นตอนในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ลดทอนขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เพื่อให้เกิดความคล่องตัว นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงาน 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมืออาชีพ 4) ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิด มีการให้ทุนให้โทษแก่เจ้าหน้าที่เพื่อควบคุมไม่ให้เจ้าหน้าที่กระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ และสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน 5) พัฒนาระบบฐานข้อมูลให้ครอบคลุมทุกกระบวนการและควรปรับปรุงข้อมูลในระบบให้สมบูรณ์ ครบถ้วน และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานภายนอก 6) การสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างบูรณาการ 7) ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคประชาชนมาเป็นกลไกสำคัญในการช่วยเหลือการปฏิบัติงานการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ 8) จัดสรรด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรบุคคล และด้านวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ ให้เพียงพอ และเหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสุนทร สว่างสาส์ (2561) ได้ศึกษา การนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า รัฐบาลทุกสมัยได้ให้ความสำคัญกับนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ของประเทศไทยโดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ความชัดเจนของนโยบาย ความพร้อมและความเพียงพอของทรัพยากร การมีส่วนร่วมของประชาชน ลักษณะขององค์กร การสื่อสารระหว่างองค์กร กิจกรรมสนับสนุน และความร่วมมือหรือการตอบสนองของผู้มีนโยบายไปปฏิบัติ

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม เพื่อประสิทธิผลในการดำเนินคดี

1.2 ควรมีการพัฒนาความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับพื้นที่ ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ เพื่อการบูรณาการการปฏิบัติงานเชิงรุกในการปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างจริงจังและยั่งยืน

1.3 เสริมสร้างความตระหนัก และจิตสำนึกให้แก่ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ให้เห็นความสำคัญของปัญหาการค้ามนุษย์ เพื่อการร่วมกันเฝ้าระวังและป้องกัน และแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์

1.4 ควรมีการตรวจสอบและกำหนดบทลงโทษเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการค้ามนุษย์ หรือทุจริตคอร์รัปชันในหน้าที่ เพื่อป้องกันไม่ให้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

1.5 ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น บริหารจัดการฐานข้อมูลอย่างมีระบบ เพื่อให้พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา และให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน มีระบบเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.6 ควรสร้างความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยเหลือ และสนับสนุนกระบวนการทำงานด้านคดีการค้ามนุษย์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษากลุ่มภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน เพื่อให้ได้มุมมองที่แตกต่างไปจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2.2 การวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเกิดความสมบูรณ์มากขึ้น

2.3 การวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กองบังคับการตำรวจน้ำ. (2564). *ป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์*. สมุทรปราการ: กองบังคับการตำรวจน้ำ.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). *การป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

โกลด์สมิท สตีเฟน. (2552). *การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย : มิติใหม่ของภาครัฐ*.

กรุงเทพมหานคร : เอ็กส เอร์เนท.

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2551). *แนวคิด ทฤษฎีและหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ในการให้บริการสาธารณะ. ในประมวลสาระชุดวิชา แนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยที่ 5. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*

ธนสุนทร สว่างสาลี. (2561). การนํานโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว. *วารสารวิจัยและพัฒนาโดยลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 13(2), 151-169.

บันดาล บัวแดง และคณะ. (2556). *การค้ามนุษย์ในโลกไร้พรมแดน. คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.*

พชร สันทัด และเชษฐ รัชดาพรรณาธิกุล. (2559). การจัดการของภาคีเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*. 9(1) 23-41.

วรรณา แจ้งจรรยา. (2557). *การบริหารงานด้านการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกองกากับการ 2 กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.*

วันชัย มีชาติ. (2550). *การบริหารองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

สรายุทธ ยะหะกร. (2558). การค้ามนุษย์ในประเทศไทย. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม (e-JODIL)*. 5(2), 106-118.

สุภาวศ์ จันทวานิช. (2542). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

สิริลักษณ์ วงศ์ประสิทธิ์ และคณะ. (2564). *นโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.*

สำนักข่าว บีบีซีไทย. (2564). *ค้ามนุษย์ : TIP Report 2022 ยกระดับไทย นายกฯ บอก “ปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.bbc.com/thai/thailand-62234093> [วันที่ 27 กรกฎาคม 2564].

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 -12. (2560). *การสร้างและพัฒนากระบวนการทำงาน
เครือข่ายแก้ไขปัญหา การค้ามนุษย์ที่เหยื่อเป็นเด็กและสตรีในประเทศไทย*. ชลบุรี: สำนักงาน
ส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 จังหวัดชลบุรี.

อภิสิทธิ์ ไชยรัตน์ และภิญญา ไวสำรวจ. (2563). ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกัน
และปราบปรามการค้ามนุษย์. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 5(12), 417-
418.

Koontz, H. D. (1972). *Analysis of Managerial Functions*. New York: McGraw - Hill Book.

Newman, W. H. and Summer, C. E. (1964). *The Process of Management*. New Jersey:
Prentice-Hall.

**แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์
ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย**
Guidelines for Organizing Activities for Development of Desirable Citizenship
Characteristics of Students of Social Studies Program, Faculty of Education, Loei
Rajabhat University

วีระนุช แยมยิ้ม Weeranuch Yamyim

ภัทร์ สาทสินธุ์ Phat Sartasin

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Social Studies Program, Faculty of Education, Loei Rajabhat University

Smilemile_46@hotmail.com

Haripunchai Review 06/12/2022

Haripunchai Review 19/01/2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา โดยมีประชากรกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง คือ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาทั้งหมด 6 หมู่เรียน จำนวน 157 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 มีเครื่องมือในการศึกษา คือ การระดมความคิดและแบบสอบถามความคิดเห็น มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์สถิติพื้นฐานทางการศึกษา เช่น ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า

นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา มีแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์มากที่สุด 3 อันดับแรกเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 รองลงมาคือ อาจารย์ให้ความสนใจแก่

นักศึกษาอย่างทั่วถึงขณะสอน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และสุดท้ายคืออาจารย์ใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา มีความเห็นว่าการจัดเป็นแนวทางที่มีลักษณะการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่นักเรียนในระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา ไม่ใช่เพียงแต่ในนักศึกษาระดับปริญญาตรีเท่านั้น พร้อมทั้งสอดแทรกมิติวิถีวัฒนธรรมของชุมชน การส่งเสริมการให้ความสำคัญกับอิสรภาพในการรับรู้ข่าวสารผ่านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ : คุณลักษณะความเป็นพลเมือง พลเมืองอันพึงประสงค์ สังคมศึกษา

Abstract

This research article is a part of the research on Guidelines for Organizing Activities for Development of Desirable Citizenship Characteristics of Students of Social Studies Program, Faculty of Education, Loei Rajabhat University. The research explored the guidelines for organizing activities for the development of the desirable citizenship characteristics of the students of social studies program. Selected through purposive sampling, the population consisted of 157 students of social studies program in 6 sections in the second semester of academic year 2021. The research was conducted using brainstorming technique and survey. Then, the data analysis began with the collection of secondary data from relevant documents before the basic statistics analysis, such as standard deviation and mean of the sample, was performed. The findings revealed that, in order of importance, the top three results of the guidelines for organizing activities for the development of the desirable citizenship characteristics of the students of social studies program were teachers' acceptance of students' opinions (mean = 3.75), teachers' equal attention to each student in the class (mean = 3.73), and teachers' diverse teaching methods and materials (mean = 3.72). Furthermore, the guidelines for organizing activities for the development of the desirable citizenship characteristics of the students of social studies program should

promote citizenship in democratic system among primary and secondary school students, not just university students. It should also support the cultures of the community and the significance of media freedom through modern technologies for lifelong learning.

Keyword : Citizenship Characteristics, Desirable Citizenship, Social Studies

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีนั้น มีความสำคัญต่อทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม การสร้างคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีให้เกิดความเหมาะสมสำหรับสังคมนั้น ๆ มีความจำเป็น โดยให้เห็นคุณค่าในการมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องของการเป็นพลเมืองดีทำให้คนในสังคมเกิดการมีส่วนร่วมของการเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 1-2) ซึ่งคำว่า ความเป็นพลเมืองเป็นคำที่เริ่มใช้กันมากขึ้นในช่วง 2 ทศวรรษของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่พลัประชาชนในสังคมรวมตัวเข้าร่วมขับเคลื่อนกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเป็นอำนาจทางการเมืองที่เป็นอิสระจากอำนาจรัฐจนเกิดการเมืองของพลเมืองที่มีการขยายตัวและทำงานรูปแบบต่างๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาอำนาจจากรัฐ เช่น องค์กร สมาคม องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข สื่อสาธารณะ การศึกษา เป็นต้น โดยเฉพาะการต่อต้านอำนาจทหารในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 และหลังจากนั้นมีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสังคม ทั้งด้านการศึกษา การเมือง สาธารณสุข สื่อสาธารณะ และการกระจายอำนาจ จนสามารถผลักดันให้เกิดรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ที่เกิดจากการขับเคลื่อนของภาคพลเมือง และเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนเพราะประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มากที่สุด ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2558) ยังกล่าวอีกว่าปี พ.ศ. 2554 คำว่าพลเมืองเป็นคำสำคัญที่ได้รับการบันทึกไว้ในยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อันเป็นช่วงเวลาของปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างสูงในเรื่องของปัญหาประชาธิปไตยที่ได้สร้างความแตกแยกในสังคมไทยอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน แต่ความเป็นพลเมืองสำหรับคนไทยและสังคมไทยก็ยังไม่มีการทำความเข้าใจให้ตรงกัน และจากการศึกษาวิจัยของนักวิชาการจากทุกทวีปมารวมตัวกันเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21

การศึกษาจะผลิตเฉพาะพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งไม่ได้ แต่ต้องผลิตพลเมืองที่สามารถอยู่ร่วมกันในโลกนี้ได้ (learning to live together) รู้คิด รู้กระทำ เพื่อโลกในภาพรวมเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจมีทักษะค่านิยมและทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรม มีสันติ มีสันติ และเป็นสังคมแห่งโอกาสที่เท่ากันหรือสังคมแห่งการอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (inclusive society) ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (UNESCO, 2014: online) นอกจากนี้ประเด็นเรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองโลกยังได้รับความสนใจ ความสำคัญจากนานาประเทศทั้งในเชิงวิชาการและแนวปฏิบัติ ในด้านวิชาการแนวคิดเรื่องพลโลกศึกษาหรือ Global Citizenship Education (GCE) มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดอื่นๆ เช่น Multicultural Education, Peace Education, Human Rights Education, Education for Sustainable Development, Education for International Understanding และ International Education (สำนักงานสภาการศึกษา, 2561) นอกจากนี้การอธิบายพลเมืองในประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์กับประชาสังคมเสมอ ดังเช่นงานของ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2542) กล่าวถึง ประชาสังคมว่าคือ กลุ่มองค์กรที่รวมขึ้นมาจากพลเมือง การเป็นประชาสังคม คือ ความเป็นพลเมืองไม่ใช่ปัจเจกชนนิยม สอดคล้องกับอนุชาติ พวงสำลี และ กฤติยา อาชวนิจกุล (2542) กล่าวว่าประชาสังคม คือการเมืองภาคประชาชน การรับรู้เรื่องประชาสังคมกับการพัฒนาพลเมืองในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการรับรู้ผ่านการเคลื่อนไหวเรียกร้องของกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ และสิ่งที่ปลูกฝังความเป็นพลเมืองของคนในชาติ คือการรับรู้และปลูกฝังผ่านแบบเรียน

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ตลอดจนการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดย สงกรานต์ บุญมีเกียรติ (2557 : 61) กล่าวว่าการพัฒนาผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนใช้องค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติจากการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้การพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูประจำชั้น

ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียน จึงพิจารณาถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่สถานศึกษาต่างๆ จัดขึ้นแล้วส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางได้กำหนดไว้ ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อนำไปสู่ความ เป็นมืออาชีพ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่มุ่ง เสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณธรรม นำความรู้ ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคน เด็ก เป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่ง ในการพัฒนาให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ใน ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ สติปัญญา รวมถึงคุณธรรม จริยธรรม และประพฤติดีปฏิบัติตนให้ ถูกต้องตามบรรทัดฐานทางสังคม โดยการพัฒนาผลการเรียนรู้ในแต่ละด้าน สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา (2554) กล่าวว่านักศึกษาต้องมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้ การดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมเป็นปกติสุข สร้างสรรค์ และทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม นอกจากนั้นการใช้ความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชี ต้องพึงระมัดระวัง และคำนึงถึงผลกระทบที่ เกิดขึ้นต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งอาจารย์จะต้องสามารถเป็น แบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาทั้งในด้านคุณธรรม และจริยธรรม 1) มีความรู้และความเข้าใจในคุณค่าแห่ง วิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ 2) มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย เคารพและ สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถาบันและสังคม 3) สามารถบริหารเวลาและปรับวิถีชีวิตอย่าง สร้างสรรค์ในสังคม 4) มีจิตสำนึก และพฤติกรรมที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วน ตนอย่างมีคุณธรรม

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาสังคมศึกษาในชั้นเรียนรายวิชาต่างๆ พบว่านักศึกษามี บทบาทในการแสดงความคิดเห็นที่เปิดเผยมากขึ้น และมีความสนใจประเด็นทางด้านบทบาทหน้าที่ สิทธิ ของพลเมือง อันเนื่องมาจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ อย่างกว้างขวาง จึงส่งผลให้ นักศึกษากล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก เพราะเกิดการเรียนรู้จากสื่อตนเอง ดังนั้นจึงส่งผลต่อ การศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อพัฒนาบัณฑิตสาขาสังคม ศึกษาให้เป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ที่ตอบโจทย์ทั้งสังคมไทยและสังคมโลก อันเนื่องมาจากศาสตร์ ทางด้านสังคมศึกษา มุ่งเน้นในการพัฒนาทักษะทางวิชาการและทักษะทางชีวิต หรือการเป็นครูที่ดี และเป็นครูที่เก่ง แต่ในกระแสสังคมปัจจุบันรุมเร้าพฤติกรรมของนักศึกษาทำให้ขาดความรับผิดชอบ

ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน จึงเห็นควรว่าทำการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) และมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาประกอบการศึกษา โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ทั้งหมด 6 หมู่เรียน จำนวน 157 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยผู้ศึกษาทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาทุกคนในสาขาวิชาสังคมศึกษา

2. เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaires) เกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยมีการปรับแก้ไขตามผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ และสามารถแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ตอนที่ 4 เป็นการสัมภาษณ์ และมีการสนทนากลุ่ม เพื่อถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1.การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaires) ของนักศึกษาสังคมศึกษาทุกชั้นปีต่อแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นำเสนอในรูปแบบตารางตัวเลขและคำอธิบายใต้ตาราง

ตอนที่ 2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการระดมความคิด (Brainstorm) เพื่อหาต้นแบบของการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นำเสนอในรูปแบบการอธิบายเนื้อหาเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (Content Analysis) ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ใช้วิธีการรวบรวมแล้วประมวลสรุป นำเสนอในรูปความเรียง

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ 1) ค่าร้อยละ 2) ค่าเฉลี่ย (ประสาท เนืองเฉลิม, 2556: 224-225) และ3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ประสาท เนืองเฉลิม, 2556: 228)

ผลการวิจัย

แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นจากประชากรในการศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา เพื่อแสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาทั้งหมดจำนวน 6 หมู่เรียน จำนวน 157 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ผู้วิจัยจึงนำเสนอในรูปตารางและความเรียง ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น

หัวข้อ	ร้อยละ				$\bar{x}$	S.D.
	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)		
1. อาจารย์มีการเตรียมการสอนที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์	66.3	28.1	5.1	0.5	3.60	0.61
2. การจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน	64.8	30.1	3.6	1.5	3.58	0.63
3. เนื้อหาที่สอนทันสมัยและสอดคล้องการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้จริง	58.2	34.2	6.1	1.0	3.49	0.68
4. อาจารย์แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างชัดเจน	52.0	34.7	12.2	1.0	3.38	0.73
5. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์	52.6	36.7	9.7	1.0	3.41	0.70
6. อาจารย์ส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและรายบุคคล	50.5	37.2	10.7	1.5	3.37	0.73
7. อาจารย์ส่งเสริมให้นักศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมกันอภิปราย	43.4	38.3	15.3	3.1	3.22	0.81
8. กิจกรรมการเรียนที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์มีความน่าสนใจ	50.5	38.3	9.2	2.0	3.37	0.73
9. อาจารย์ให้โอกาสนักศึกษาซักถามปัญหา	43.9	17.3	0.5	38.3	3.26	0.75
10. อาจารย์ใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย	77.0	18.9	3.6	0.5	3.72	0.55
11. อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา	76.0	23.0	1.0	0.0	3.75	0.45

หัวข้อ	ร้อยละ				$\bar{x}$	S.D.
	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)		
12. อาจารย์ให้ความสนใจแก่นักศึกษาอย่างทั่วถึงขณะสอน	76.5	20.9	2.0	0.5	3.73	0.51
13. อาจารย์ส่งเสริมให้นักศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด อินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ	71.9	26.0	2.0	0.0	3.70	0.50
14. อาจารย์ตั้งใจสอน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาในการทำกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์	74.0	23.0	3.1	0.0	3.71	0.51
15. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต	58.7	38.3	2.6	0.5	3.55	0.57
16. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการมีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเองและสังคม	59.2	37.8	2.6	0.5	3.56	0.57
17. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการมีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม	61.7	35.5	2.6	0.0	3.59	0.54
18. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับความสำคัญ	64.8	30.6	4.1	0.5	3.60	0.59
19. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการเคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์	63.8	29.1	7.1	0.0	3.57	0.62
20. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการเคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ของสังคม	61.2	33.2	5.6	0.0	3.56	0.60

จากตารางที่ 1 จากการสำรวจข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น ของนักศึกษาสาขาวิชา สังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มากที่สุด 3 อันดับแรกเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 รองลงมาคือ อาจารย์ให้ความสนใจแก่นักศึกษาอย่างทั่วถึงขณะสอน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 และสุดท้ายคืออาจารย์ใช้วิธีการสอน และใช้สื่ออย่างหลากหลาย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จากการสำรวจข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัด กิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ รวมถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ย 4 ลำดับ ดังนี้คือ (1) อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา รองลงมาคือ (2) อาจารย์ให้ความสนใจแก่นักศึกษาอย่างทั่วถึงขณะสอน และสุดท้ายคือ (3) อาจารย์ใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยประเด็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความคิดและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ ควรมีส่วนหลัก 3 ด้านประกอบกัน กล่าวคือ (1) ความเป็นพลเมืองในมิติ การเมือง (2) ความเป็นพลเมืองในมิติเศรษฐกิจและสังคม และ (3) ความเป็นพลเมืองในมิติหน้าที่พลเมือง โดยมีความคิดเห็นว่าแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ควรจัดเป็นแนวทางลักษณะที่ควรมีการส่งเสริมและจัดทำหลักสูตรความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยให้กับเยาวชน ตั้งแต่นักเรียนในระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา ไม่ใช่เพียงแต่ในนักศึกษาระดับปริญญาตรีเท่านั้น เนื่องจากทุกระดับมีความเหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งสอดแทรกมิติวิถีวัฒนธรรมของชุมชน ลักษณะเฉพาะความเป็นชุมชนสำหรับการเป็น

พลเมืองที่ดี และการส่งเสริมการให้ความสำคัญกับอิสรภาพในการรับรู้ข่าวสาร ความก้าวหน้า และทันสมัย ผ่านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเยาวชนต่อไป

ในด้านของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์จะต้องประกอบด้วย (1) มีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรและสังคม (2) มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับความสำคัญ (3) ตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต และ (4) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ข้อค้นพบดังกล่าวทำให้ได้แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อไปปรับประยุกต์ใช้ในครั้งต่อไป และทราบถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่ต้องการและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งผลการวิจัยดังกล่าวช่วยให้ผู้สอนได้แนวทางในการจัดกิจกรรมและแนวทางการสอนที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ที่สร้างความแข็งแกร่งและเยาวชนที่ตามสังคมต้องการ ให้เป็นไปตามคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ที่ประกอบด้วย

(1) มีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วลัย พานิช (2542) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีนั้น สิ่งสำคัญคือการรับผิดชอบต่อในฐานะสมาชิกของสังคม การรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม จะทำให้สังคมยอมดีขึ้นได้ด้วยการกระทำของคนในสังคมจึงเป็นผู้ที่ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน การกระทำใดๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมส่วนรวม พลเมืองจึงต้องรับผิดชอบต่อสังคม และมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เริ่มต้นที่ตนเอง คือร่วมแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหา และลงมือทำด้วยตนเอง

(2) มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับความสำคัญ โดยทาง ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) ได้อธิบายคุณสมบัติของพลเมืองในข้อนี้ว่าเป็นการรู้จักการเคารพสิทธิผู้อื่น ทุกคนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพความแตกต่างและยอมรับความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นความเป็นผู้นำและผู้ตาม ดังนั้นเพื่อไม่ให้ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยก คุณลักษณะพลเมืองที่ดีจึงต้องยอมรับและเคารพ

ความแตกต่างของกันและกันและยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะคิดเห็นแตกต่างจากตนเองได้เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกัน

(3) ตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต โดยทางด้าน ชีระพงษ์ วงษ์นา (2557) ระบุว่า การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว คือคุณลักษณะพลเมืองที่ดี ซึ่งได้แก่ การลดความเห็นแก่ตัว และเสียสละร่างกายและใจเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินที่เป็นสาธารณสมบัติ รวมทั้งการมีวินัย ซึ่งได้แก่ การฝึกกาย วาจา และใจ ให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงาม เพื่อให้การปฏิบัติงานและการอยู่ร่วมกันของกลุ่มในสังคมนั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดังนั้นตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริตดังกล่าว จึงหมายถึงรวมถึงการมีความจริงใจ ไม่มีอคติ ปฏิบัติตน ปฏิบัติงานตรงไปตรงมาตามระเบียบปฏิบัติ ไม่ใช่เล่ห์เหลี่ยมหรือกลโกง ไม่ทำแบบ “คดในข้อ งอในกระดูก” นอกจากนี้การทำงานต้องอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจและมีมิตรจิตต่อกัน ไม่หวาดระแวงแครงใจกันหรือไม่เชื่อถือผู้อื่นนอกจากตนเอง

(4) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยทางด้าน ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2558) กล่าวว่าควรเคารพหลักความเสมอภาค เพราะทุกคนล้วนเท่าเทียมกัน ดังนั้นคุณลักษณะพลเมืองที่ดีจึงต้องเคารพหลักความเสมอภาคและเห็นผู้อื่นเท่าเทียมกันกับตน ซึ่งการเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เช่น ยึดหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันตามหลักประชาธิปไตย ซึ่งไม่ได้ให้ผู้นึงผู้ใดมีสิทธิเหนือผู้อื่น ทั้งนี้การมีเหตุผลและรับฟังความคิดของผู้อื่น ได้แก่ การแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล การรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ อีกทั้งยังหมายถึงรวมถึงการเคารพระเบียบของสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์

ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

จากภาพที่ 1 แสดงถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่ได้จากการสังเคราะห์จากการระดมความคิดและแบบสอบถามความคิดเห็น ซึ่งจากภาพนี้ทำให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ที่เสนอโดยคณาจารย์ในกลุ่มสาระสังคมศึกษาและนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาโดยมุ่งเน้นไปที่การยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน การให้ความเสมอภาคเท่าเทียมแก่กัน และกัน ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน จัดให้มีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย การใช้สื่อดิจิทัล การใช้ชุดความรู้นานาชาติ ทั้งในอาจารย์รุ่นใหม่และรุ่นเก่า อีกทั้งมีกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสุดท้ายการเสริมแรงให้ผู้เรียนส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะผู้ให้ข้อมูลมองว่าการปิดกั้นทางความคิดและการเรียนรู้จะส่งผลให้ผู้เรียนเปรียบเสมือนนกในกะลา ที่ไม่กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ และไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้สอนหรือสถาบันการศึกษาควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเวทีประชุม สัมมนาหรือกิจกรรมทางวิชาการและทำกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นในสังคมประชาธิปไตยทุกภาคการศึกษา รวมถึงควรเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น โรงเรียน วัด ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ เข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพลเมืองเพื่อให้เห็นว่าองค์กรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาพลเมือง

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ทวีศักดิ์ สรุชาติธารรัตน์. 2543. *อำนาจรัฐกับการสร้างแบบอย่างพลเมืองดี: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษา สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://tdc.thailis.or.th/tdc/> (เข้าถึงเมื่อ 2 พฤษภาคม 2564).
- ทิพย์พพร ตันติสุนทร. (2558). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา.
- ธีระพงษ์ วงษ์นา. (2557). “ความเป็นธรรม หลากมิติ หลายมุมมอง สู่ดัชนีชี้วัดทางสังคม”. *วารสารธรรมศาสตร์*, 33(2), 131-150.
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่คน*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์.
- เลิศชาย ศิริชัย. (2542). *การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบบโรงเรียน*. ในอนุชาติ พวงสำลี และ กฤติยา อาชวนิจกุล (บ.ก). *ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วลัย พานิช. (2542). *ความเป็นพลเมืองดีในวิชาสังคมศึกษา การวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา ประมวลบทความการเรียนการสอนและการวิจัยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงกรานต์ บุญมีเกียรติ. (2557). *แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนกีฬา สังกัดสถาบันการพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุชาติ พวงสำลี และกฤติยา อาชวนิจกุล (บ.ก). *ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. มคอ. 2 รายละเอียดหลักสูตร*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://www.thaiall.com/tqf/> [วันที่ 25 มีนาคม 2566].

สำนักงานสภาการศึกษา 2018. *รายงานการวิจัยการส่งเสริมการสร้างพลเมืองโลก : ประสพการณ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาการศึกษา.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. 2542. *ส่วนรวมที่มีใช้รัฐ : ความหมายประชาสังคม*. ในอนุชาติ พวงสำลี และกฤติยา อาชวนิจกุล (บ.ก). *ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อนุชาติ พวงสำลี และกฤติยา อาชวนิจกุล. (2542). *ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

UNESCO. (2014). *Global Citizenship Education: Preparing learners for the challenges of the twenty-first century*. Retrieved January 8, 2020, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227729>

รูปแบบเครือข่ายการประสานประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัด

อุตรดิตถ์ : กรณีศึกษา กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาดจังหวัดอุตรดิตถ์

Network of Benefit Coordination to drive Commercial Research Model

Case Study : Langsat Uttaradit Province.

ยุพิน เกื่อนศรี Yuphin Thuansri

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Faculty of Humanities and Social Sciences Uttaradit Rajabhat University

Yuphin.thu@uru.ac.th

Haripunchai Review 24/02/2023

Haripunchai Review 01/05/2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์ 2) ศึกษารูปแบบเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ แกนนำเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาดจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 20 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างเป็นแบบบอกต่อและแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การสร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วย องค์ประกอบของเครือข่าย ได้แก่ สมาชิก เป้าหมายร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารร่วมกัน มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ความเท่าเทียมกัน การแบ่งปันผลประโยชน์ และกระบวนการสร้างเครือข่ายมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการแสวงหา ขั้นยุทธศาสตร์การรณรงค์ ขั้นดำเนินงานกิจกรรม และขั้นการพัฒนากระบวนการเครือข่าย

2) รูปแบบเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์ มี 3 ระดับ ได้แก่ เครือข่ายใกล้ชิด เครือข่ายรอง และเครือข่ายขยาย โดยมีแกนนำเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนและประสานงานกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผลประโยชน์กระจายสู่สมาชิกและเครือข่ายอย่างเป็นธรรม โดยมีภาคีที่สนับสนุนการทำงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยางสดคุณภาพ ได้แก่ ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ธุรกิจที่ให้การสนับสนุน องค์กรพัฒนาเครือข่าย องค์กรวิจัยพัฒนา และหน่วยงานภาครัฐ

คำสำคัญ : รูปแบบเครือข่าย, กลุ่มเกษตรกร, ยางสด, งานวิจัยเชิงพาณิชย์.

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the formation of a network of agricultural groups for coordination in driving commercial research in Uttaradit Province, 2) to study the form of a network of agricultural groups for coordination in driving commercial research in Uttaradit Province. It is a qualitative research. The target groups were 20 leaders of Langsat farmers in Uttaradit Province, knowledgeable people, local philosophers, entrepreneurs and government officials in Uttaradit Province. The tools used in research with the same target group were in-depth interviews. and group discussion data analysis Use content analysis methods.

The results showed that

1) Creating a network of farmers groups for coordination in driving commercial research in Uttaradit Province, consisting of network elements, namely members, common goals Member participation Collaborative interaction and communication are mutually reinforcing equality benefit sharing And the networking process has 4 steps: the search campaign strategy Activities and the development of the network system

2) The form of a network of farmers groups for coordination in driving commercial research in Uttaradit Province had 3 levels: close network, secondary network and extended network. The farmers' leaders are the centers of driving and coordinating with relevant networks. in order to distribute benefits to members and

networks fairly There are partners that support the work of farmers who grow quality langlard groups, including related businesses. sponsored business network development organization research and development organization and government agencies

Keywords : Network model, Farmer group, Langlard, Commercial research.

บทนำ

อุตรดิตถ์ เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ในเขตรอยต่อระหว่างวัฒนธรรมล้านนา ล้านช้าง และไทยกลาง ส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา และงานประเพณีต่างๆ มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างลงตัว ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดอุตรดิตถ์ ประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นภูเขาสูงและที่สูงอยู่ในบริเวณทางด้านเหนือ และทางตะวันออกของจังหวัด โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมือง อำเภอลับแล เป็นแหล่งปลูกไม้ผลเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด โดยเฉพาะลางสาด เป็นต้น (จังหวัดอุตรดิตถ์. 2564) ลางสาด คือพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด ที่มีการปลูกมากที่สุดในประเทศ จากข้อมูลของกรมส่งเสริมการเกษตรในปี พ.ศ. 2564 พบว่าจังหวัดที่มีเกษตรกรผู้ปลูกลางสาดมากที่สุดในประเทศไทย คือ จังหวัดอุตรดิตถ์ มีจำนวนเกษตรกรมากถึง 5,236 ราย พื้นที่ปลูก 7,942 ไร่ และน้ำหนักรวมผลผลิต 4,447 ตัน (กรมส่งเสริมการเกษตร. 2565) ลางสาดเป็นผลไม้พื้นเมืองขึ้นชื่อของจังหวัดอุตรดิตถ์ ถือว่าเป็นผลไม้ประจำจังหวัด และเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้แก่เกษตรกรกว่าปีละ 88 ล้านบาท ด้วยสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศของจังหวัดอุตรดิตถ์เอื้ออำนวยต่อการปลูกลางสาด จึงทำให้เจริญงอกงามดี มีรสชาติดีทั้งหวานและหอมในขณะที่ลางสาดจากพื้นที่อื่น มีเพียงรสหวานเท่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวของลางสาดอุตรดิตถ์ นับได้ว่าลางสาด คือไม้ผลทำเงินให้แก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก จนกลายเป็นผลไม้ที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดอุตรดิตถ์ ทำให้ชื่อของลางสาดหวานปรากฏอยู่ในคำขวัญประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ กล่าวคือ “เหล็กน้ำพี้ลือเลื่อง เมืองลางสาดหวาน บ้านพระยาพิชัยดาบหัก ถิ่นสักใหญ่ของโลก” (จังหวัดอุตรดิตถ์. 2565) ข้อมูลสถิติการปลูกลางสาดรวมของจังหวัดอุตรดิตถ์ ในปีพ.ศ. 2558/2559 มีพื้นที่ปลูกจำนวน 13,027 ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ 12,392 ไร่ ได้ผลิตรวม 11,173.70 ตัน โดยในปี 2563/2564 มีพื้นที่ปลูกเหลือเพียง 7,942 ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ 7,942 ไร่ และได้ผลผลิตรวมทั้งสิ้นจำนวน 4,447 ตัน ส่วนการปลูกลางสาดเฉพาะในอำเภอลับแล ในปี พ.ศ. 2560 มี

พื้นที่ปลูกประมาณ 4,383 ไร่ ผลผลิตประมาณ 1,973 ตัน ราคาขายกลางสาดต่อกิโลกรัม 15 บาท คิดมูลค่าผลผลิตกลางสาดรวม 30 ล้านบาท (กรมส่งเสริมการเกษตร : 2561)

ด้วยปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ความต้องการและห้วงเวลาการจำหน่ายผลไม้ไม่สอดคล้องกับปริมาณที่ผลิตได้ในปีพ.ศ. 2558/2559 มีพื้นที่ปลูกจำนวน 13,027 ไร่ ได้ผลิตรวม 11,173.70 ตัน โดยในปี 2563/2564 มีพื้นที่ปลูกเหลือเพียง 7,942 ไร่ และได้ผลิตรวมทั้งสิ้นจำนวน 4,447 ตัน จะเห็นได้ว่าเพียงไม่ถึง 5 ปี ผลผลิตได้ลดลงมากกว่า 2 เท่า จากประเด็นปัญหาและสถานการณ์ดังกล่าว กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาด ที่มีสมาชิกในปีพ.ศ. 2560 จำนวน 20 คน ปีพ.ศ. 2565 มีสมาชิกกลุ่ม 40 คน จึงได้มีการรวมพลังกลุ่มเพื่อสร้างรูปแบบเครือข่ายในการส่งเสริมเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาดขึ้นมา เพื่อแก้ไขปัญหาราคากลางสาดตกต่ำอย่างต่อเนื่อง นำมาสู่การปลูกกลางสาดคุณภาพ หรือเรียกว่า กลางสาดอินทรีย์ เพื่อช่วยให้ผลผลิตกลางสาดกลับมาเป็นที่ต้องการของตลาดและมีราคาสูงขึ้น สามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรและอนุรักษ์ไม่ให้กลางสาดสูญหายไปจากจังหวัดอุดรดิตถ์ (กรมส่งเสริมการเกษตร. 2565)

จากสถานการณ์ที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาด มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรูปแบบเครือข่ายในการส่งเสริมเกษตรกร เพื่อสร้างรายได้และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน สอดรับกับสถานการณ์ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ทุกมิติทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ทำให้ประชาชนในโลกล้วนต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เชื่อมโยงกันมากขึ้น การทำงานในรูปของเครือข่ายที่มีกลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ขณะที่สมาชิกยังคงมีอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน มีการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ มีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อน นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยประโยชน์ของการทำงานแบบเครือข่ายนั้นจะก่อให้เกิดผลลัพธ์บางอย่างที่บุคคลไม่สามารถทำได้เพียงลำพัง สามารถณณรงค์ได้กว้างกว่าและมีประสิทธิภาพมากกว่า ประการสำคัญทำให้สมาชิกเกิดความรู้ความเข้าใจในประเด็นหนึ่งๆ ได้ชัดเจนขึ้น ด้วยมีมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงานของเครือข่าย ได้แก่ ความเป็นหนึ่งเดียวกัน สมาชิกมีขวัญกำลังใจและเจตนารมณ์ร่วมกัน มียุทธศาสตร์ระบบการจัดการและการวางแผนที่ดี มีการติดตามประเมินผล และการมีผู้นำเครือข่ายที่มีวิสัยทัศน์ (เสรี พงษ์พิศ. 2548 : 70 ; สนธยา พลศรี. 2550 ; 49-50) จากแนวคิดของเครือข่าย กอปรกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ พัฒนาโครงการวิจัยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ของจังหวัดอุดรดิตถ์สู่การท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์: กรณีศึกษาลางสาดอุดรดิตถ์ ซึ่งใช้

แนวคิดการทำงานวิจัยเชิงพื้นที่ที่ผนวกกับงานวิจัยเชิงพาณิชย์ โดยใช้กลางสาตอตรดิตถ์เป็นตัวขับเคลื่อนหรือเครื่องมือในการกระจายรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่อย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณค่าและมูลค่า สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดอตรดิตถ์ โดยมีค่านิยมร่วมกัน (Core Value) คือ การอนุรักษ์กลางสาตอตรดิตถ์

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์แกนนำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตที่มีค่านิยมร่วมกันในเบื้องต้น รวมทั้งศึกษาการทำงานของภาคีเครือข่ายที่สนับสนุนการทำงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตในจังหวัดอตรดิตถ์ ยังไม่พบว่า มีรูปแบบการทำงานแบบประสานประโยชน์ที่ชัดเจน รวมทั้งยังไม่มีเครือข่ายการประสานประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์ของจังหวัดอตรดิตถ์อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการสร้างและสังเคราะห์รูปแบบเครือข่ายการประสานประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอตรดิตถ์ อันจะทำให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ของจังหวัดอตรดิตถ์สู่การต่อยอดเชิงพาณิชย์: กรณีศึกษา กลางสาตอตรดิตถ์ ให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอตรดิตถ์
2. เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอตรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นแกนนำเกษตรกร 8 คน ผู้รู้ 3 คน ปราชญ์ชาวบ้าน 5 คน ผู้ประกอบการ 2 คน และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดอตรดิตถ์ 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการบอกต่อ (Snowball Sampling) ในเบื้องต้น หลังจากนั้นจึงใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปลูกกลางสาตคุณภาพ หรือมีบทบาทเกี่ยวข้องกับกระบวนการ

ผลิตหรือกระบวนการตลาดของกลางสาตในจังหวัดอุดรดิตถ์ อย่างน้อย 1 ปี และ 2) เป็นผู้ที่มีสนใจในการให้ข้อมูล และสามารถเข้าร่วมโครงการวิจัยได้ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตจังหวัดอุดรดิตถ์ ประสบการณ์ในอดีต รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อกลุ่ม หลังจากผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้นำมาตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูล (Validity) ด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation Technique) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ทีมวิจัย และที่ปรึกษางานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ข้อค้นพบได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตที่การศึกษาเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งมีกระบวนการสร้างเครือข่าย 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการแสวงหาสมาชิกที่มีเป้าหมายร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นยุทธศาสตร์การรณรงค์เพื่อให้เห็นประโยชน์และความสำคัญของเครือข่าย

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินงานกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกเกิดความผูกพันและเกิดความเข้มแข็ง

ขั้นที่ 4 ขั้นการพัฒนาระบบเครือข่ายเพื่อให้เครือข่ายมีการเติบโตและยั่งยืน

วิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตจังหวัดอุดรดิตถ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้

ผลการวัดอุปสรรคข้อที่ 1 สร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า

1. การสร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การสร้างเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตคุณภาพเชิงพาณิชย์ใน 2 ประเด็น คือ องค์ประกอบของเครือข่าย และกระบวนการสร้างเครือข่าย พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตคุณภาพเชิงพาณิชย์ จังหวัดอุดรดิตถ์ มีจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้

ปลูกกลางสาดคุณภาพอำเภอลับแล กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาดคุณภาพบ้านด่านนาขาม และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาดคุณภาพบ้านน้ำริด มีองค์ประกอบของเครือข่ายครบทั้ง 8 ข้อ ในการสร้างเครือข่าย กล่าวคือ 1) มีสมาชิกของเครือข่าย 2) มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน 3) การทำหน้าที่ต่อกันของสมาชิกอย่างมีจิตสำนึก 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารร่วมกัน 6) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 7) ความเท่าเทียมของฝ่ายต่าง ๆ กลุ่มหรือสมาชิก และ 8) การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน

1.2 กระบวนการสร้างเครือข่ายการประสานประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์ในส่วนของการสร้างเครือข่าย เป็นกระบวนการทำงานกับเครือข่าย ที่มีจุดก่อเกิดทำงาน และพัฒนาสู่ความเข้มแข็ง ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาดคุณภาพเชิงพาณิชย์ จังหวัดอุดรดิตถ์ แบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการแสวงหา ได้แก่ การเชิญชวนประชาสัมพันธ์ และการสืบเสาะแสวงหาสมาชิกเป็นขั้นตระหนักและการเริ่มก่อตัวของสมาชิกเครือข่าย ในการรวมกลุ่มกัน เพื่อการแก้ไขปัญหากลางสาดจังหวัดอุดรดิตถ์ร่วมกัน เนื่องจากส่วนใหญ่เห็นว่าจำนวนผลผลิตกลางสาดและพื้นที่ในการปลูกกลางสาดลดลงเป็นอย่างมากจนทำให้ผลผลิตกลางสาดลดลงแทบจะไม่มีผลผลิต โดยหากมีตลาดรับซื้อผลผลิตกลางสาดในราคาที่ชาวสวนพออยู่ได้ก็ควรปลผลผลิตกลางสาดสร้างรายได้แก่ครอบครัว จึงไม่อยากจะเห็นกลางสาดสูญหายไปจากพื้นที่ ยังอยากให้รุ่นลูกรุ่นหลานได้รู้จักกลางสาดของอุดรดิตถ์

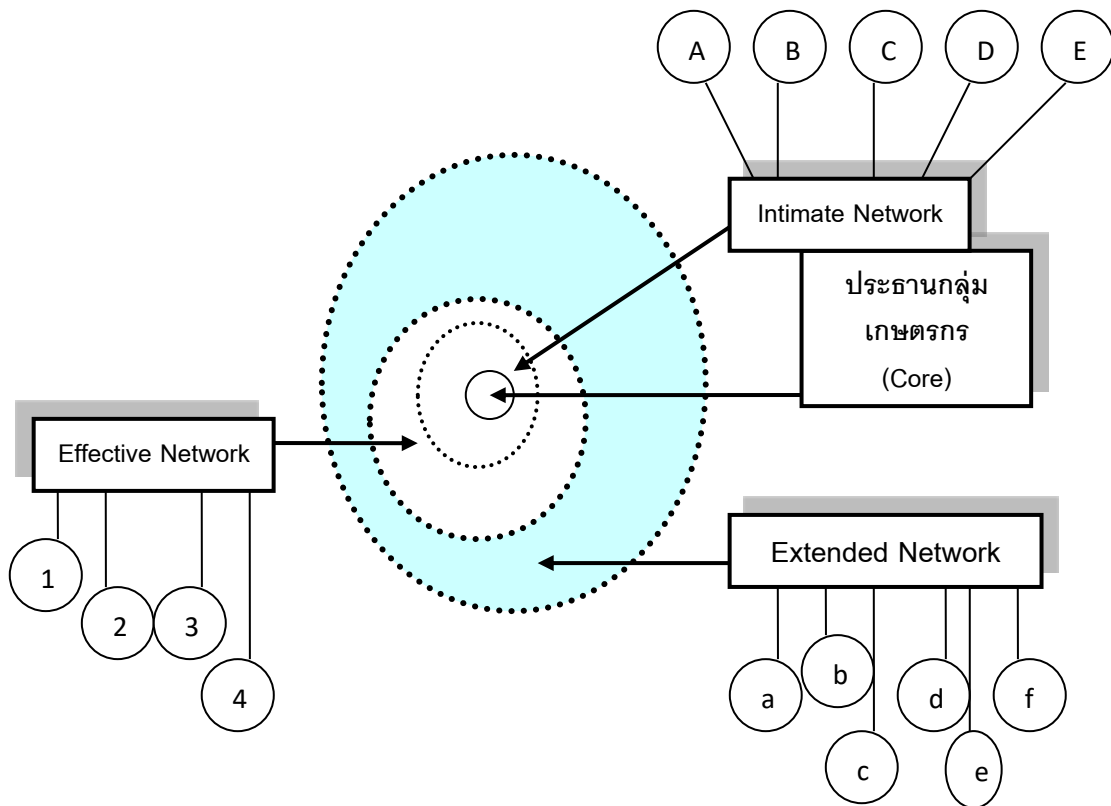
ขั้นที่ 2 ขั้นยุทธศาสตร์การรณรงค์ ได้แก่ การสร้างความตระหนักในประโยชน์และความสำคัญของเครือข่าย การส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ขั้นการสร้างพันธมิตรเครือข่าย มีการประสานความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยจะมีการประชุม ปรึกษาหารือถึงข่าวสารกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อผลประโยชน์ จุดมุ่งหมาย ความต้องการร่วมกันในการจัดตั้งกลุ่ม ชาวสวนกลางสาดที่มีแนวคิดเหมือนกัน จึงรวมกลุ่มขึ้นในแต่ละตำบล เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่การปลูกกลางสาด และขยายรวมกลุ่มพื้นที่อื่น ๆ ที่มีเป้าหมายร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินงานกิจกรรม ได้แก่ การศึกษาปัญหา กำหนดเป้าหมาย สร้างแกนนำเครือข่าย จะมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน หลังจากที่มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จึงได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา เริ่มจากการหาตลาดรับซื้อผลผลิตในราคาที่สูง ประกันราคารับซื้อในกิโลกรัมละ 20 บาท แต่สมาชิกจะต้องส่งผลผลิตกลางสาดคุณภาพ ที่ไม่ใช้สารเคมี และผ่านมาตรฐานเกษตรกรรมชาติ (MOA Thai) และมาตรฐาน PGS ของร้านเลมอนฟาร์ม จึงจะนำผลผลิตที่ได้มาตัดแต่งข้อ

ให้สวยงาม แพ็คใส่กล่องและนำไปส่งขายให้กับร้านเลมอนฟาร์ม ที่กรุงเทพฯ เพื่อให้สมาชิกชาวสวนขายกลางสาตได้ในราคาที่สูงกว่าตลาดรับซื้อทั่วไปจากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเบื้องต้นของ ทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เข้าไปช่วยวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต จึงได้ทราบต้นทุนในการปลูกกลางสาตที่แท้จริง หลังจากนั้น นำไปเจรจาตกลงกับคู่ค้า จนได้ราคาที่พึงพอใจกันทั้ง 2 ฝ่ายที่เป็นธรรมที่ราคาขายกิโลกรัมละ 20 บาท จากตลาดทั่วไปที่ให้ราคาเพียง 10-15 บาทเท่านั้น

ขั้นที่ 4 ขั้นการพัฒนาระบบเครือข่าย ได้แก่ การสร้างความสามัคคี และความรู้สึกมีส่วนร่วม การสร้างขวัญกำลังใจและเจตนารมณ์ร่วมกัน เป็นขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายนั้น จะพัฒนาจากกลุ่มกิจกรรมย่อย หลายกลุ่มเชื่อมโยงกันเป็นกลุ่มใหญ่ เป็นพัฒนาการเครือข่ายที่เกิดจากการที่กลุ่มกิจกรรมย่อย ที่ทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน แต่มีบางอย่างที่ต้องพึ่งพาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทำให้กลุ่มย่อยต้องมาเชื่อมโยงกันโดยมีกลุ่มใหญ่เป็นแกน เช่น กลุ่มชมรมคนรักทุเรียน และกลุ่มชมรมคนรักกลางสาต มาเชื่อมโยงกัน โดยมีเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตคุณภาพเชิงพาณิชย์ จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นแกนกลาง เชื่อมโยงเกิดเป็นเครือข่ายทำให้เกิดการพึ่งพากันจนเกิดเป็นกิจกรรม เครือข่ายในการส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตคุณภาพ จังหวัดอุดรดิตถ์

2. รูปแบบเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ฯ มี 3 ระดับ ได้แก่ เครือข่ายใกล้ชิด (Intimate Network) เครือข่ายรอง (Effective Network) และเครือข่ายขยาย (Extended Network) สรุปได้ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 รูปแบบเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า

บทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่ายในแต่ละระดับ มีดังนี้

1. เครือข่ายใกล้ชิด หมายถึง บุคคลต่าง ๆ ที่ใกล้ชิดกับสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมากที่สุด เช่น คนในครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงที่สนิท ได้แก่ นายทวีศักดิ์ บุญด่านตระกูล นายดำเนิน เชียงพันธ์ นายเปลี่ยน แหม่มยินดี นายบรรจง คุ่มสุวรรณ นางปราณี อินมนเทียร นางสาวอัมพร มูลมี นายลิ สังข์แก้ว นายธีระ สุทธิเจริญ มีหน้าที่ผลิตกลางสาธิตที่มีคุณภาพและส่งผลผลิตให้กับเครือข่ายรอง

2. เครือข่ายรองแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการจะมีบทบาทหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำทางด้านวิชาการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการแปรรูปและออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมทั้งประสานงานเชื่อมต่อไปยังเครือข่ายอื่น ๆ ทั้งเครือข่ายการผลิตและเครือข่ายการตลาดให้แก่กลุ่ม

เกษตรกร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ไปจนถึงกลางน้ำของห่วงโซ่อุปทานกลางสาต และกลุ่มที่สอง กลุ่มนักการตลาด มีบทบาทในการสื่อสารทางการตลาดรวมทั้งรวบรวมผลผลิตกลางสาตคุณภาพจากกลุ่มเกษตรกรส่งต่อไปยังกลุ่มที่มีหน้าที่จำหน่ายผลผลิตไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย (End User) จากผลการดำเนินงานในเบื้องต้น พบว่า นายสุทธิรัตน์ ปาลาส ได้ทำหน้าที่เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ (Key Actor) ในห่วงโซ่อุปทานของกลางสาต (Supply Chain) จึงมีความเข้าใจในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน เป็นผู้เชื่อมและส่งต่อแนวคิดการผลิตกลางสาตแบบคุณภาพไปยังกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ และยังทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง (Middle man) ที่ทำการรวบรวมผลผลิตจากกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่เพื่อนำไปส่งให้กับผู้ประกอบการในกรุงเทพฯ ได้แก่ ร้านเลมอนฟาร์ม ซึ่งจะก่อให้เกิดห่วงโซ่ด้านคุณค่า

3. เครือข่ายขยาย หมายถึง บุคคล กลุ่ม หรือองค์กร ที่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรไม่ได้รู้จักโดยตรง แต่ต้องติดต่อผ่านสมาชิกคนอื่น ๆ ได้แก่ นายอนุชิต ปัญญาวัชรerie บริษัทินดีดีไซน์ พัฒนาการจังหวัดอุดรดิตถ์ วัฒนธรรมจังหวัดอุดรดิตถ์ เกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ หอการค้าจังหวัดอุดรดิตถ์ คุณเล็ก ร้านเลมอนฟาร์มพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์ อุตสาหกรรมจังหวัดอุดรดิตถ์ สถิติจังหวัดอุดรดิตถ์ มีบทบาทหน้าที่สำคัญคือ การสนับสนุน/ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรให้สามารถผลิตกลางสาตคุณภาพออกสู่ตลาดได้ ทั้งที่เป็นตัวเงิน (In Cash) และไม่เป็นตัวเงิน (In Kind)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์ ในส่วนขององค์ประกอบของเครือข่าย พบว่า กลุ่มเกษตรกรองค์ประกอบของเครือข่ายครบถ้วน ได้แก่ สมาชิกของเครือข่าย การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน การทำหน้าที่ต่อกันของสมาชิกอย่างมีจิตสำนึก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารร่วมกัน กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ความเท่าเทียมของสมาชิก และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน ดังจะเห็นได้จาก กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตคุณภาพจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้ริเริ่มในการก่อตั้งกลุ่มขึ้น ในช่วงแรกมีสมาชิก 20 คน โดยการมีเป้าหมายร่วมกัน กล่าวคือ ต้องการอนุรักษ์กลางสาตและแก้ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ มีการทำหน้าที่ต่อกันของสมาชิกอย่างมีจิตสำนึก ตามแนวคิดการประกอบกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) โดยมีการทำงานแบบมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการ

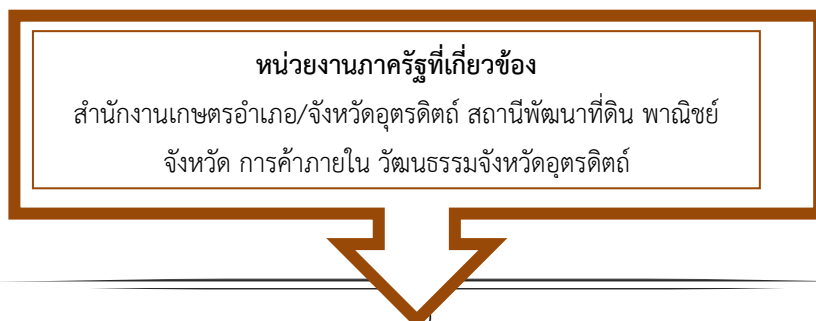
เสริมสร้างซึ่งกันและกัน บนความเท่าเทียมของสมาชิกตามแนวคิดทางด้านสังคมนิยมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประการสำคัญมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันอย่างเป็นธรรม ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจมาศ อยู่ประเสริฐและคณะ, (2559:151) พบว่าสมาชิกเข้าใจในหลักการและแนวทางพัฒนาตนเองอย่างชัดเจน เข้าใจในกระบวนการกลุ่ม มีความรู้ความตระหนักและเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรและกิจกรรมของเครือข่าย โดยมีการเชื่อมโยงที่ประสานโดยตรงและผ่านกิจกรรมและสื่อต่างๆ หลายช่องทาง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเสริมเติมเต็มกันเสมอ มีการรวมกลุ่ม เชื่อมโยงเครือข่ายและภาคีหุ้นส่วนเสริม และสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา จิรภักพงค์, พระครูปริยัติวรากร, พระศักดิ์ดิษฐ์ แสงธง, สมจิต ขอนวงศ์. (2565: 84) พบว่า การสร้างเครือข่ายเป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มคนหรือองค์กรที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม มีเป้าหมายหรือมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประกอบ มีโคตรกอง, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และพรนิพา รัตนคณาทรัพย์. (2564: 17) พบว่า การสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกร เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรที่มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจหรือผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การเกื้อหนุนพึ่งพากัน และการมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน

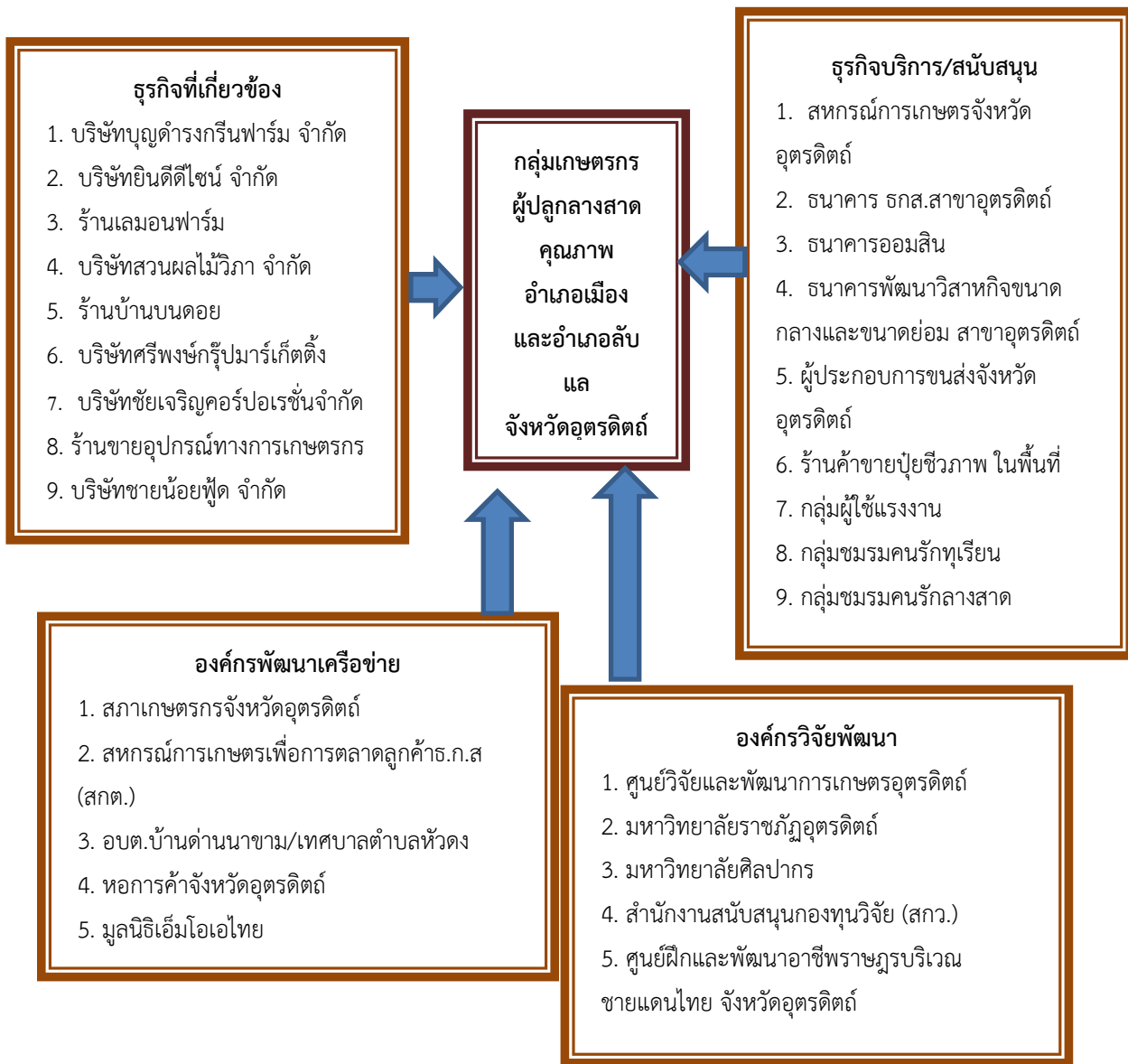
จะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายการประสานประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์ มี 4 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นที่ 1 ขั้นการแสวงหา ได้แก่ การประชาสัมพันธ์และการแสวงหาสมาชิก ขั้นที่ 2 ขั้นยุทธศาสตร์การรณรงค์ ได้แก่ การสร้างความตระหนักในประโยชน์และความสำคัญของเครือข่าย ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินงานกิจกรรม ได้แก่ การศึกษาปัญหา กำหนดเป้าหมายสร้างแกนนำ ในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งหาแนวทางแก้ไขปัญหาและ ขั้นที่ 4 ขั้นการพัฒนาระบบเครือข่าย ได้แก่ การสร้างความสามัคคี และความรู้สึกมีส่วนร่วม การสร้างขวัญกำลังใจและเจตนารมณ์ร่วมกัน เป็นขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่าย และพัฒนาไปถึงการรักษาความสัมพันธ์ของเครือข่ายให้ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา จิรภักพงค์, พระครูปริยัติวรากร, พระศักดิ์ดิษฐ์ แสงธง, สมจิต ขอนวงศ์. (2565: 84) พบว่า การขับเคลื่อนเครือข่ายจะมีการพัฒนากิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาด้านการตลาดและช่องทางการจำหน่าย ให้มีกระบวนการสร้างสรรค์ที่เหมาะสม โดยเน้นความรู้ กระบวนการ และผลลัพธ์ของการดำเนินการอันจะนำไปสู่การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งให้มีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. รูปแบบเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ มี 3 ระดับ ได้แก่ เครือข่ายใกล้ชิด เครือข่ายรอง และเครือข่ายขยาย โดยเครือข่ายรองในกลุ่มนักรถตลาดมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการทำหน้าที่ประสานประโยชน์ให้กลุ่มเกษตรกรมีบทบาทในการสื่อสารทางการตลาดรวม และยังทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง (Middle man) ที่ทำการรวบรวมผลผลิตจากกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่เพื่อนำไปส่งให้กับผู้ประกอบการในกรุงเทพฯ ได้แก่ ร้านเลมอนฟาร์ม ซึ่งจะก่อให้เกิดห่วงโซ่ด้านคุณค่า (Value Chain) ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamilla Skaalsveena,b, Julie Ingrama, Julie Urquhart. (2020: 1) พบว่าเครือข่ายระหว่างบุคคลมีความสำคัญต่อเกษตรกรและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการตัดสินใจของเกษตรกรเกษตรกรคนกลางมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มการไหลของข้อมูลและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคลัสเตอร์ต่างๆ ของเครือข่ายเกษตรกร เกษตรกรที่มีความรู้ประสบการณ์สูงถือเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญของผู้อื่น นอกจากนี้เกษตรกรคนกลางยังเป็นผู้มีอิทธิพลรายใหญ่ที่สุด เนื่องจากพวกเขามักจะมีฐานะดี และงานวิจัยของ Eileen Bogweh Nchanji , Yvonne Kiki Nchanji. (2022: 1) พบว่า การสร้างเครือข่ายกับเกษตรกร ผู้ค้า ผู้ซื้อ และนักวิจัย จะทำให้เกษตรกรสามารถแก้ไขปัญหาทางการตลาดและมีรายได้มากขึ้น และงานวิจัยของ Júlia Aita dos Santos, Lucas Bonacina Roldan, Mark Kam Loon Loo. (2021: 90). ที่พบว่า การทำงานแบบเครือข่ายจะส่งผลให้สมาชิกมีศักยภาพและมีความสามารถในการหารายได้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และงานวิจัยของ Jessica Ann Diehl , Jeremy Németh , Deborah S.K. Thomas , Mallika Bose. (2022: 1). ได้สรุปไว้ว่า การมีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งจะช่วยให้ผู้แสดงคนสำคัญภายในชุมชน และนักวางแผนขององค์กรสาธารณะสามารถวางแผนและพัฒนาเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จได้โดยง่าย

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบเครือข่ายการประสานประโยชน์ สรุปได้ดังนี้ซึ่งสรุปได้ดังแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์ กรณีศึกษา กลุ่มเกษตรกรกลางสาตคุณภาพจังหวัดอุตรดิตถ์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์ มี 2 ประเด็น คือ องค์ประกอบของเครือข่าย ได้แก่ มีสมาชิกของเครือข่าย ปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) มี 40 คน มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน การอยู่

ร่วมกันของสมาชิกอย่างมีจิตสำนึกสาธารณะ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกระดับ มีปฏิสัมพันธ์และสื่อสารร่วมกันมีการประสานงานกับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนจะได้รับสิทธิประโยชน์เท่าเทียมกัน มีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและโปร่งใส และกระบวนการสร้างเครือข่าย มีดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นการแสวงหา ได้แก่ การเชิญชวนประชาสัมพันธ์และการสืบเสาะแสวงหาสมาชิก ขั้นที่ 2 ขั้นยุทธศาสตร์การรณรงค์ ได้แก่ การสร้างความตระหนักในประโยชน์และความสำคัญของเครือข่าย การส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินงานกิจกรรม ได้แก่ การศึกษาปัญหา กำหนดเป้าหมาย สร้างแกนนำเครือข่าย และดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และขั้นที่ 4 ขั้นการพัฒนากระบวนการเครือข่าย ได้แก่ การสร้างความสามัคคี และความรู้สึกมีส่วนร่วม การสร้างขวัญกำลังใจและเจตนารมณ์ร่วมกัน 2) รูปแบบเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการประสานประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์ มี 3 ระดับ ได้แก่ เครือข่ายใกล้ชิด เครือข่ายรอง และเครือข่ายขยาย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบและกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องประการสำคัญ และการปรับปรุงยุคที่ใช้กับกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ ควรกำหนดเป็นนโยบาย/แผนงานและโครงการ ที่ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
2. หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นควรมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การดูแลสนับสนุนและให้คำปรึกษาในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยางสดคุณภาพจังหวัดอุดรดิตถ์
3. กลุ่มเกษตรกรประเภทอื่น ๆ ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เป้าหมาย เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีสภาพแวดล้อม ความพร้อมปัญหาข้อจำกัดและโอกาสแตกต่างกัน
4. ควรคำนึงถึงสภาพปัญหา ความต้องการและความสนใจที่แท้จริงของกลุ่มเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่จะจัดการเรียนรู้ ควรเป็นผลประโยชน์ที่เกษตรกรผู้เข้าร่วมเรียนรู้จะได้รับมากกว่าผลประโยชน์ที่องค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องได้รับ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงตามเป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ของกระบวนการและแนวทางที่ได้วางไว้ ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลทั้งก่อนและหลังการดำเนินการ

References

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *ลางสาด-สารสนเทศ ส่งเสริมการเกษตร*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://agriinfo.doe.go.th/year59/plant/rortor /fruit2/langsad.pdf>. [27 มกราคม 2561].
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). *ลางสาด-สารสนเทศ ส่งเสริมการเกษตร*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://www.agriinfo.doe.go.th/year60 / plant/rortor/ fruit2 / langsad.pdf>. [24 มกราคม 2565].
- จังหวัดอุดรดิตถ์. (2564). *ลางสาด* [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดอุดรดิตถ์>. [8 กุมภาพันธ์ 2564].
- จังหวัดอุดรดิตถ์. (31 มกราคม 2565). *คำขวัญจังหวัดอุดรดิตถ์*. [ออนไลน์]. . แหล่งข้อมูล : <http://www.uttaradit.go.th/index2.php>. [31 มกราคม 2565].
- ชลธิชา จิรภัคพงศ์ พระครูปริยัติวรารกร พระศกดิษฐ์ แสงธง สมจิต ขอนวงค์. (2565). “การสร้างเครือข่าย กลไกการตลาดผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ของชุมชนสามาชีพในจังหวัดแพร่”. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*. 11(3),84-101.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ. (2559). “แนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้ประกอบการ SMEs ภาคเกษตรรุ่นใหม่”. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*. 8(3), 151-153.
- ประกอบ มีโคตรกอง สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา พรนิพา รัตนคณาทรัพย์. (2564). “การสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วารสารสถาบันวิจัยพินิจธรรม*. 8(2). 17-26.
- สนธยา พลศรี (2550). *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). *เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาชนเข้มข้นชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพมหานคร : โครงการมหาวิทยาลัย ซีวิตสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.
- Eileen Bogweh Nchanji , Yvonne Kiki Nchanji. (2022). “Urban farmers coping strategies in the wake of urbanization and changing market in Tamale, Northern Ghana.” *Land Use Policy*. 121(2022) 106312. 1-10.
- Jessica Ann Diehl , Jeremy Németh , Deborah S.K. Thomas , Mallika Bose. (2022). Power through social networks: A case study of urban farmers facing land development in Delhi, India. *Habitat International*. 128(2022) 102626.1-9.

Júlia Aita dos Santos , Lucas Bonacina Roldan , Mark Kam Loon Loo. (2021). Clarifying relationships between networking, absorptive capacity and financial performance among South Brazilian farmers. *Journal of Rural Studies*. 84(2021). 90–99.

Kamilla Skaalsveena,b, Julie Ingrama, Julie Urquhart. (2020).The role of farmers' social networks in the implementation of no-till farming Practices. *Agricultural Systems*. 181(2020) 102824.1-14.

**การศึกษาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมใน
การเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ไทย**
**A Study of Constructivist Learning Environment Teaching Performances in Thai
Pre-service Science Teachers**

วาทีณี แกสมาน Watinee Kaesaman

นพรัช แกสมาน Nopparak Kaesaman

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

watinee1984@snru.ac.th

Haripunchai Review 19/05/2023

Haripunchai Review 08/06/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ แบบสังเกตชั้นเรียน แบบสัมภาษณ์การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ และอนุทิน โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ จำนวน 27คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง นำข้อมูลได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตชั้นเรียนและอนุทินมาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ในชั้นเรียนส่วนใหญ่ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์มีการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ การเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน และการฝึกที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ การ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียนในระดับที่พบได้บ่อยครั้ง ส่วนด้านการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนพบได้บางครั้ง

2) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ และมีการบูรณาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์และคำนึงถึงบริบทของผู้เรียนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

คำสำคัญ: การเรียนรู้วิทยาศาสตร์, คอนสตรัคติวิสต์, สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้, นักศึกษาวิชาชีพครู.

Abstract

The objective of this research was to study the management of science learning according to constructivist teachings that emphasize the learning environment of the learners of the pre-service science teacher experience. There are research tools, including a constructivist science learning questionnaire form, classroom observation form, classroom interviews form, Lesson plan and Journal writing. The sample consisted of 27 students practicing professional science teachers. The data obtained from the questionnaire was analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, and the data from the interview was taken Class observation and transcripts come for content-based analysis.

The results of the research showed that:

1) In most classes, pre- service science teachers are always learning science, learning to express their opinions in class, and practicing learning. Exchange ideas with students in class at often levels. Learning outside the classroom is sometimes level.

2) Science teacher practitioners realize the importance of constructivist science learning management that emphasizes the learning environment and integrates constructivist learning management and reminds the context of learners according to constructivism that emphasizes the learning environment.

Keywords: Teaching science, Constructivist, Learning environment, Pre-service teachers
บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม 2545 ได้กำหนดทิศทางการจัดการเรียนรู้โดยเน้นทฤษฎีคอนสตรัคติวิสม์ที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถค้นพบองค์ความรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้เองปัจจุบันทำให้เกิดการปรับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการปรับแนวคิดและทิศทางในการจัดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนจากเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลาง มาเน้นที่ตัวผู้เรียน (Office of the National Education Commission, 2002) อย่างไรก็ตามแม้จะมีการกำหนดนโยบายแนวคิดและทิศทางในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้ตระหนักการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสม์มากเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ก็ยังเกิดปัญหาที่ครูไทยส่วนมากยังคุ้นเคย เคยชินกับวิธีการเดิมที่สอนให้เด็กจดจำหรือท่องจำ หรือถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนโดยตรง การออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ครูวิทยาศาสตร์ เป็นการรวมกันหรือผสมผสานกันของทฤษฎีความรู้ต่างๆที่นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์มีอยู่และการฝึกจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง นั้นหมายความว่านักศึกษาครูวิทยาศาสตร์มีโอกาสที่จะใช้หรือประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้เรียนมาไปใช้ในการฝึกจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์ชั้นเรียนจริงในโรงเรียน (Faikhamta C., 32: 18-35) มากไปกว่านั้น การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนยังเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รับฟังผลสะท้อนกลับจากการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา จากตัวผู้เรียน ครูพี่เลี้ยง ในโรงเรียน ด้วยตัวนักศึกษาเอง ระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนักศึกษาได้มีโอกาสอภิปรายการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในชั้นเรียนจริงของตนเองร่วมกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพคนอื่นๆรวมทั้งการอภิปรายถึงการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามแนวคอนสตรัคติวิสม์ที่เน้นให้ผู้เรียนค้นพบและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ (Baviskar, S. N. et al., 31(4): 541-550.) ซึ่งเมื่อนักศึกษาเกิดกระบวนการนี้แล้ว ระหว่างที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาก็จะสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ในชั้นเรียนของนักศึกษาครู ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมีนัยสำคัญของบทบาทของการพัฒนาบูรณาการความรู้เนื้อหาผนวกวิธีสอนภายใต้บริบทของผู้เรียนที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) /แบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) /เชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 57 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 27 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกนักศึกษาในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ 2) แบบสังเกตชั้นเรียน (Observation form) 3) แบบสัมภาษณ์การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน (Interview form) 4) แผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson plans) 5) อนุทิน (Journal Writings) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยนักศึกษาที่เข้าร่วมต้องตอบแบบสำรวจการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนที่นักศึกษาครูกาดหวังไว้ (CLES prefer form) หลังจากนั้นมีการสังเกตชั้นเรียนระหว่างจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยใช้แบบสังเกตชั้นเรียน เป็นเวลา 4 สัปดาห์ คาบเรียนละ 50 นาที มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูโดยใช้แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้ (CLES actual form) โดยแบ่งระดับเรียนรู้เป็น เสมอ = 5, บ่อยครั้ง = 4, บางครั้ง = 3, นานๆครั้ง/แทบจะไม่ = 2, ไม่เคย = 1 นอกจากนี้ นักศึกษาจะได้รับการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนผลการเรียนรู้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการโดยใช้แบบสัมภาษณ์การจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา (Content analysis) จากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตชั้นเรียนและอนุทิน ตามกรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ห้าด้าน (Taylor & Fraser, 1991) ได้แก่ การเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน (Learning about the world) การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Learning about science) การเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็นในชั้น

เรียน (Learning to speak out) การฝึกที่จะเรียนรู้ (Learning to learn) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียน (Learning to communicate) ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการใช้แบบสอบถาม 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ พบว่า ผลการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูโดยใช้แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้ก่อนเรียน (CLES prefer form) และหลังเรียน (CLES actual form) นักศึกษาจัดการเรียนรู้ที่มีการส่งเสริมด้านการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ การเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนและด้านการฝึกเรียนรู้ในระดับเสมอ ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียน พบบ่อยครั้ง ด้านการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน พบเป็นบางครั้ง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงระดับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์

หัวข้อ		ระดับ	ส่วน	ระดับ
		คะแนนเฉลี่ย	เบี่ยงเบนมาตรฐาน	
1.การเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน	ก่อน	2.12	0.60	นานๆครั้ง
	หลัง	3.44	0.56	บางครั้ง
2.การเรียนรู้วิทยาศาสตร์	ก่อน	2.68	0.62	บางครั้ง
	หลัง	4.64	0.80	เสมอ
3.การเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ในชั้นเรียน	ก่อน	2.64	0.63	บางครั้ง
	หลัง	4.48	0.73	เสมอ
4.การฝึกเรียนรู้	ก่อน	2.52	0.58	บางครั้ง
	หลัง	4.52	0.74	เสมอ
5.การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกับเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียน	ก่อน	2.64	0.84	บางครั้ง
	หลัง	4.12	0.68	บ่อยครั้ง

จากตารางที่ 1 พบว่าผลจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ในชั้นเรียนนักเรียนมีแนวโน้มพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในทุกๆด้านเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะด้านการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ การเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนและด้านการฝึกเรียนรู้พบอยู่ในระดับเสมอๆ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาครูตระหนักและให้ความสำคัญและจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากสังเกตชั้นเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ และการเขียนอนุทิน สามารถจำแนกข้อมูลวิจัยที่พบซึ่งแบ่งตามองค์ประกอบเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ ว่าเป็นทฤษฎีที่เน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ความรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนหาความหมายของความรู้ด้วยการลงมือทำผ่านกิจกรรมหรือกระบวนการและกล่าวว่า คอนสตรัคติวิสต์เป็นวิธีการคิดเกี่ยวกับเรื่องของความรู้และการเรียนรู้ ในทางตรงกันข้าม นักศึกษาเป็นส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนจริงที่เน้นด้านเนื้อหาสาระแบบท่องจำ พยายามถ่ายทอดเนื้อหาผ่านการบรรยาย จนลืมตระหนักกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนที่ให้นักเรียนได้

เรียนรู้ผ่านประสบการณ์หรือแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ดังจะเห็นจากคำกล่าวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

“...เนื่องจากเนื้อหาที่สอนมีมากมายหัวข้อ ส่วนใหญ่จะเน้นกิจกรรมบ้างสลับกับการบรรยาย โอกาสที่จะพาไปแหล่งเรียนรู้น้อยมากค่ะ...” (คำกล่าวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู)

2. ด้านการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเข้าใจในการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ของนักเรียน ความรู้เดิมของนักเรียน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายและจุดประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงของเนื้อหา และความสำคัญของเนื้อหาที่สอนในหัวข้อเฉพาะ นักศึกษาได้ให้ความสำคัญในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้จากตัวชี้วัดในหลักสูตร โดยมีกิจกรรมที่ลงมือทำและฝึกกระบวนการคิดของนักเรียนในการออกแบบชิ้นงาน สร้างประดิษฐ์ผลงาน ดังจะเห็นจากคำกล่าวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

“...กิจกรรมที่เตรียมเน้นให้นักเรียนลงมือทำและฝึกกระบวนการคิด นักเรียนพยายามหาคำตอบด้วยตัวเองผ่านกระบวนการกลุ่ม ฝึกให้นักเรียนอภิปรายและหาข้อสรุปจากกิจกรรมที่นักเรียนลงมือทำเอง เมื่อผลการทดลองมีข้อผิดพลาด นักเรียนสามารถบอกและอภิปรายสิ่งที่เกิดขึ้นได้...” (คำกล่าวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู)

3. ด้านการเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน

ในช่วงแรกของการฝึกประสบการณ์นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการบรรยาย นักศึกษาใช้แบบทดสอบเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเน้นวัดองค์ความรู้และการท่องจำมากเกินไป ทั้งนี้คุณครูที่เลี้ยงได้สะท้อนผลกับนักศึกษาโดยแนะนำให้มีการประเมินผลนำเสนองาน การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน การถามตอบ งานนักเรียน ชิ้นงานนักเรียน การทำกิจกรรม ใบงานกลุ่ม ดังจะเห็นจากคำกล่าวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

“... หนูมีกิจกรรมให้นักเรียนลงมือทำเป็นกลุ่ม นำเสนองาน อภิปรายชิ้นงานการออกแบบชิ้นงาน บางครั้งก็การถามตอบรายกลุ่ม เวลาสอนหนูพยายามเน้นการอภิปราย การนำเสนองาน ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคลค่ะ...” (คำกล่าวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู)

4. ด้านการฝึกเรียนรู้

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์วิธีการสอนในหัวข้อเฉพาะ นักศึกษาสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีเทคนิควิธีการสอนมีกิจกรรมที่สร้างความท้าทายนักเรียนมากกว่าการบรรยาย และในห้องเรียนจริงนักศึกษาส่วนใหญ่สามารถจัดกิจกรรมและเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาและสตีมศึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำลักษณะกิจกรรมและเทคนิควิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับนักเรียน ดังจะเห็นจากคำกล่าวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

“.... ส่วนใหญ่ก่อนที่จะสอนเกือบทุกครั้งจะมีการสอบถามความรู้เดิมของนักเรียน ะ หนูสังเกตว่าเด็กส่วนใหญ่ชอบเรียนเป็นกลุ่มค่ะ กิจกรรมหรืองานส่วนใหญ่หนูจะจับคู่ หรือแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ หนูค้นคว้ากิจกรรมที่น่าสนใจ คิดว่ากระตุ้นความสนใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ มีทั้งกิจกรรมที่คิดขึ้นเอง บางครั้งเป็นการทดลองที่ปรับจากที่ค้นคว้าในฐานมาค่ะ ปรับมาจากกิจกรรมของ สสวท และแบบเรียนค่ะ....” (คำกล่าวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู)

5. ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียน

ในแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนจริงมีการทบทวน สอบถามกิจกรรมที่แสดงถึงความรู้เดิมของนักเรียน แต่ทั้งนี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นในการเรียนรู้ ในชั้นเรียนนักศึกษาเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นบ่อยครั้ง มีการถามตอบกันระหว่างครูและนักเรียน และระหว่างนักเรียนและนักเรียนในกิจกรรมกลุ่ม ดังจะเห็นจากคำกล่าวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

“...ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันร่วมกันอภิปรายและสรุปผลด้วยกัน นักเรียนมีการพูดคุยอภิปรายกันในกลุ่ม ออกมานำเสนอหน้าชั้น เพื่อให้นักเรียนกลุ่มอื่นๆได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันด้วยค่ะ... (คำกล่าวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู)”

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าในชั้นเรียนส่วนใหญ่ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์มีการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ การเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน และการฝึกที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียนในระดับที่พบได้บ่อยครั้ง ส่วนด้านการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนพบได้บางครั้ง จากผลการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนจะ

เห็นว่านักเรียนฝึกประสบการณ์มีข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน (Tator *et al.*, 1997, 27 (4): 293-302.) ครูปรกรณ์ ละเอียดอ่อน และคณะ (2021) พบว่าการใช้วิธีสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถ ในแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ เป็นผลมาจากวิธีสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์การเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ร่วมกันและร่วมกันเสนอแนวคิดในการช่วยกันแก้ปัญหาทำให้นักเรียนได้มีโอกาสในการคิดปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนในความรู้ด้านทิศทางการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ซึ่งนักศึกษายังไม่สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนได้ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์มีความรู้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ตามองค์ประกอบทั้งห้าด้านเพิ่มมากขึ้น นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ตระหนักถึงความสำคัญของความรู้เดิมของนักเรียน ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์โดยมีการใช้กิจกรรมและเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายมากขึ้น สอดคล้องกับ รัชดา ปญญา (2563) ทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบเปิดตามแนวคอนเน็คติวิสต์ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ทำให้ผลการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนอยู่ในระดับสูง

ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ของนักศึกษาครูฝึกสอนวิทยาศาสตร์ระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นประโยชน์ในการเตรียมตัวเป็นครูและเตรียมตัวสอนและจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนลงมือทำและฝึกกระบวนการคิดในห้องเรียน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มีความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ต้องคำนึงและตระหนัก ให้ความสำคัญจัดกิจกรรมที่เน้นการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการหาคำตอบ ตั้งคำถามในการแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน และการสื่อสารโต้ตอบกับเพื่อนในชั้นเรียน จะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเป็นการเรียนรู้ที่ความหมายค้นพบด้วยตนเองและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ร่วมกันหาคำตอบจากการอภิปรายและการลงมือทำ การเรียนรู้นอกห้องเรียนทำให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ (Aldridge, J.M., et al. 22: 37-55.) นักศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนและสามารถผสานวิธีการสอนกับความรู้เนื้อหาเข้าด้วยกันได้โดยคำนึงถึงบริบทด้านสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

วิทยาศาสตร์พัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้เนื้อหาผนวกวิธีสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (Baviskar, S. N., et al., 31(4): 541-550.) อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ของนักศึกษาอาจ เนื่องมาจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครั้งแรกของนักศึกษานักศึกษามีความไม่มั่นใจ ตื่นเต้นและกังวลในการจัดการเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่ราบรื่นเท่าที่ควร ในช่วงท้ายของการฝึกประสบการณ์นักศึกษามีความเข้าใจผู้เรียนมากขึ้นและคุณครูพี่เลี้ยงและอาจารย์ที่ปรึกษาได้ให้คำปรึกษาและแนะนำวิธีบริหารจัดการชั้นเรียนในแต่ละรูปแบบกับนักศึกษา มากกว่านี้ตามการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาเป็นกระบวนการฝึกให้นักศึกษาได้ใช้องค์ความรู้ที่เรียนมาถ่ายทอดในชั้นเรียน เมื่อนักศึกษาได้ทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมและบริบทในชั้นเรียนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนักศึกษาและสามารถจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ควรคำนึงถึงบริบทการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกรอบ 5 ด้าน ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้
ปรับปรุงจาก Taylor & Fraser (1991, 1997)

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

1) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์จัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ในชั้นเรียนนักศึกษาที่มีแนวโน้มพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในทุกๆด้านเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะด้านการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ การเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนและด้านการฝึกเรียนรู้อยู่ในระดับเสมอ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาครูตระหนักและให้ความสำคัญและจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อม

2)การพัฒนาความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ควรได้รับการส่งเสริมในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนไทยอย่างเป็นระบบ และสร้างชุมชนการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ในโรงเรียนเครือข่ายฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์สอนของครูพี่เลี้ยง อาจารย์พี่เลี้ยง มหาวิทยาลัยและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

References

- ครูปรกรณ์ ละเอียดอ่อน. อรุณรัศมี แสงศิลา. และ เทพพร โลมารักษ์. (2564). “กระบวนการเรียนรู้ตาม แนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เพื่อสร้างองค์ความรู้การใช้ประโยชน์ จากวัสดุในท้องถิ่น เป็น วัสดุเพาะเห็ดและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของ นักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์”. *ว.มทส. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 6(1), 125-135.
- โชคชัย ยืนยง. (2552). “กระบวนการทัศน์เชิงตีความ (Interpretive paradigm): อีกกระบวนการทัศน์หนึ่ง สำหรับการวิจัย ทางวิทยาศาสตร์ศึกษา”. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 32 (3), 14 -22.
- รัชดา ปญญา. (2563). การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบเปิด ตามแนวคอน เน็คติวิสต์ซิม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย. *ครูศาสตร์มหาบัณฑิต (คอมพิวเตอร์ศึกษา)*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Aldridge, J.M., Fraser, B.J., Taylor, P.C., and Chen, C.C. (2000). “Constructivist learning environments in a cross-national study in Taiwan and Australia”. *International Journal of Science Education*. 22, 37-55.
- Baviskar, S. N., Hartle R. T. & Whitney T. 2009. “Essential Criteria to Characterize Constructivist Teaching: Derived from a review of the literature and applied to five constructivist-teaching method articles”. *International Journal of Science Education*. 31(4), 541-550.
- Faikhamta. C. Richard K. Coll and Roadrangka V. 2009. “The development of Thai pre-service chemistry teachers’ pedagogical content knowledge: From a methods course to field experience”. *Journal of Science and Mathematics Education in Southeast Asia*. 32, 18-35.
- Office of the National Education Commission. (2002). *Report on the monitoring and evaluation of education reform in the three-year anniversary of the*

announcement of the National Education Act of 1999, Section 4 the way of the education. Bangkok: the ministry of education. 26-51.

Taylor, P. C., and Fraser, B. J. (1991). *Development of an Instrument for Assessing Constructivist Learning Environments. The annual meeting of the American Educational Research Association.* City: New Orleans, LA.

Taylor, P. C., Fraser, B. J., and Fisher, D. L. (1997). Monitoring Constructivist Classroom Learning Environments”. *International Journal of Educational Research.* 27 (4), 293-302.

The Institute of Promotion of Science and Technology Teaching (IPST). (2007). *Thai Science Teachers Standards.* Bangkok: The Institute of Promotion of Science and Technology Teaching.

การพัฒนาแผนชุมชนพึ่งตนเองเชิงบูรณาการตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง
จังหวัดลำปาง

Development of an integrated self-reliant community plan in Thung Fai
Subdistrict Mueang Lampang District, Lampang Province

อนันต์ อุปสอด Anan Upasod

สิริรัตน์ วาวแวว Sirirat Waowaew

สุวัฐฐ์ แลสันกลาง Suwarat LesonKlang

เอี่ยมพร ฟุเต็มวงศ์ Uamporn Futemwong

พิบูลย์ ชยโอรสกุล Phiboon Chayaowsakul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Faculty of Humanities and Social Sciences and Faculty of Sciences Lampang Rajabhat
University

ananupsod9541@gmail.com

Haripunchai Review 06/01/2023

Haripunchai Review 19/03/2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบทชุมชนและทุนชุมชนตำบลทุ่งฝาย 2) เพื่อสร้างการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาแผนชุมชนพึ่งตนเองเชิงบูรณาการในพื้นที่ตำบลทุ่งฝาย และ 3) เพื่อนำแผนชุมชนสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลทุ่งฝาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) รวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 10 หมู่บ้าน ๆ ละ 50 คน

ผลการศึกษาพบว่า

1) ชุมชนทั้ง 10 หมู่บ้านเป็นชุมชนเก่าแก่ มีทุนสังคมในการพัฒนา ผ่านระบบความเชื่อมโยงกันในด้านต่างๆ จากระบบสังคมเกษตรกรรม มีระบบการดูแลผู้สูงอายุและพิการโดยความร่วมมือของ อสม. มีภูมิปัญญาที่ชาวบ้านคิดขึ้นและนำมาใช้แก้ไขปัญหา ประกอบด้วยด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีต

ประเพณี และพื้นบ้าน และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างๆ มีการรวมกลุ่มกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ด้านจุดอ่อนหรือปัญหาชุมชนพบว่า มีสภาพปัญหาคล้ายๆ กันคือ ปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านสุขภาพ ขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรมส่วนรวม

2) ได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญคือ 1) แผนยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การคัดแยกขยะและนำขยะไปใช้ประโยชน์, พัฒนาภูมิทัศน์บริเวณริมแม่น้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว, การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร 2) แผนยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ ได้แก่ คนในชุมชนมีสุขภาพที่แข็งแรง, ชุมชนได้บริโภคผักปลอดสารพิษ 3) แผนยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เพิ่มรายได้ให้ชุมชนมีความมั่นคง โดยน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจมาประยุกต์ใช้ และ 4) แผนยุทธศาสตร์ด้านสังคม ได้แก่ สืบสานจารีตประเพณีและวัฒนธรรมให้คงอยู่

3) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในระยะต้น โดยพิจารณาถึงศักยภาพความเป็นไปได้และได้ตัดสินใจเลือกดำเนินการ คือ โครงการหน้าบ้านน่ามอง, โครงการพัฒนาปยุตดินผสมเสร็จ, โครงการการบริหารจัดการขยะในชุมชน, โครงการการส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และโครงการผักปลอดสารอาหารปลอดภัยตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามแนว SMART FARMER

คำสำคัญ : แผนชุมชนพึ่งตนเอง, บูรณาการ, ตำบลทุ่งผาย.

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to analyze the community context and community funds in Thung Fai Subdistrict, 2) to create learning about the development process of the Integrated Self-Reliance Community Plan in Thung Fai Subdistrict, and 3) to bring the community plan to the Participative practice of Thung Fai sub-district community. It is a qualitative research collecting data by interviewing. group chat and informal observations Representatives of the people in the study area, all 10 villages, 50 people each.

The results of the study revealed that.

1) all 10 villages were old communities. have social capital for development through a system of interconnections in various fields from the agricultural social system There is a system to take care of the elderly and handicapped under the

cooperation of the VHV. There is wisdom that the villagers have thought up and used to solve problems. It consists of arts, culture, customs, traditions and folklore and wisdom related to various rituals. There are groups of activities that cause relationships in different ways. On the weaknesses or problems of the community, it was found that There is a similar problem. family problems health problems Lack of cooperation in collective activities

2) The important strategic plans were formulated as follows: 1) Environmental Strategic Plans, namely waste separation and waste utilization, Develop riverside landscapes as tourist attractions, water management for agriculture 2) Health Strategic Plans, i.e. people in the community are healthy, the community consumes organic vegetables; 3) Economic Strategic Plans, which are to increase income community is stable by incorporating economic concepts into application; and 4) Social Strategic Plans, namely continuation of customs and cultures.

3) Found that the stakeholders had jointly formulated strategic issues in the first phase of year 1, considering potential and feasibility and decided to proceed, namely, the Naa-Mam-Mai-House Project, the Ready-Mixed Soil Fertilizer Development Project, Community Waste Management Project, Village Fund Management Promotion Project and the Nutrient-Free Vegetable Project in line with the Sufficiency Economy and create community learning resources according to SMART FARMER

Keywords: self-reliant community plan, integration, Thung Fai Subdistrict.

บทนำ

ในห้วงเวลาวิกฤต Covid-19 ในปัจจุบัน ได้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรง และต่อเนื่อง ต่อระบบเศรษฐกิจในระดับต่าง ๆ ทั้งในส่วนที่ภาคการผลิตต่าง ๆ การส่งออก ตลอดจนถึงภาคธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศที่ได้รับผลกระทบอย่างมากมาย The Economist Intelligence Unit (EIU) ประเมินว่าการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวจะสามารถฟื้นตัวได้ในช่วงไตรมาสที่ 2 ของปี 2564 ทั้งนี้ ภาครัฐต้องมีมาตรการสร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยว ยกกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย มาตรการเยียวยา

จากสภาวะวิกฤต มาตราการกระตุ้นเศรษฐกิจ ด้วยการเตรียมความพร้อมเพื่อให้การดำเนินนโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่องภายหลังจากสิ้นสุดวิกฤต Covid -19

อย่างไรก็ตาม แม้รัฐบาลจะพยายามกระตุ้นระบบเศรษฐกิจให้เกิดการหมุนเวียนในลักษณะสวัสดิการแห่งรัฐมากมาย แต่ยังไม่เห็นชัดเจนถึงแนวคิดเรื่อง “ระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่พึ่งตนเอง” จึงมีกระบวนการสร้างการเรียนรู้ในชุมชนผ่านการทำความเข้าใจชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองได้ สามารถพัฒนาระบบเศรษฐกิจของตนเองได้ และเกิดการเรียนรู้ที่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ บนฐานคิดสำคัญคือ การทำให้ชุมชนค้นพบศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง และวางแผนพัฒนาจากศักยภาพนั้นก็จะ “ช่วยให้ชุมชนพ้นจากวิธีคิดแบบพึ่งพา ไม่รอแต่ความช่วยเหลือจากรัฐหรือภายนอก” และสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ดังนั้น แผนการพัฒนาชุมชน จึงเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในท้องถิ่น โดยนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ หลักการพัฒนาท้องถิ่น การกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ เป็นต้นตามวัตถุประสงค์การพัฒนาท้องถิ่น โดยสอดคล้องกับระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 มาตรา 16 และมาตรา 17 ที่บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบล โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด อำเภอ และแผนชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ (อ้างอิงระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559)

จากปัญหาทั้งหมดที่ได้กล่าวข้างต้น ทีมผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการพัฒนาแผนชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการตนเองในพื้นที่ตำบลทุ่งผาย เพื่อสร้างการเรียนรู้การกำหนดอนาคต หรือความมุ่งหวังของชุมชนว่า ต้องการให้ชุมชนเป็นอย่างไร โดยกระบวนการจัดเก็บข้อมูลทั้งหมดนี้ประชาชนจะเป็นผู้กำหนดและวางแผนปฏิบัติการด้วยตนเองเป็นสำคัญในลักษณะกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อนำมาใช้ในการคิดวางแผนในการพัฒนา ชุมชนร่วมกันด้วยวิธีการจัดเวทีชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลซึ่งกันและกัน และจัดทำแผนงานมาตรการ รายละเอียดการดำเนินงาน ตลอดจนผู้รับผิดชอบ ผู้ที่สนับสนุนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ร่วมกันและเป็นแผนปฏิบัติการที่เกิดจากการวิเคราะห์ร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งจะสามารถเป็นแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหา ความต้องการและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบทชุมชน และทุนชุมชนตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อสร้างการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาแผนชุมชนพึ่งตนเองเชิงบูรณาการในพื้นที่ตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
3. เพื่อนำแผนชุมชนสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลทุ่งผาย ภายใต้โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินงานจัดทำแผนแม่บทชุมชนต้นแบบการพัฒนาชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการตนเอง ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนตำบล 1 พระสงฆ์ 5 รูป ผู้นำชุมชน 15 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 10 หมู่บ้าน ๆ ละ 50 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้นำชุมชน แกนนำชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุ อสม. และตัวแทนเยาวชน เป็นต้น โดยผู้วิจัยใช้ดุลพินิจเลือกกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งผาย อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยใช้เครื่องมือเป็นแบบฟอร์มแผนแม่บทชุมชน ตลอดจนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม การสังเกตตามประเด็นศึกษา การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาความสมบูรณ์และความถูกต้อง และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามประเด็นการวิจัยและเรียบเรียงเสนอเป็นรายงานโดยวิธีพรรณนา (Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลชุมชน เพื่อการสรุปผลการศึกษา ตาม

เนื้อหาสาระที่สำคัญและวัตถุประสงค์การศึกษา โดยนำเสนอผลการศึกษาอธิบายจำแนกรายบทรด้วยการเขียนเรียบเรียงเพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่ค้นพบในขั้นตอนการศึกษา ตามประเด็นการวิจัยและเรียบเรียงเสนอเป็นรายงาน โดยอิงกรอบแนวคิดทฤษฎีอย่างเป็นเหตุเป็นผล

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการตนเองในพื้นที่ตำบลทุ่งผาย อำเภอมืองลำปาง จังหวัดลำปาง” ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1. ชุมชนตำบลทุ่งผาย อำเภอมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ตำบลทุ่งผาย มี 10 หมู่ มีประชากรปี 2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 7,744 คน แยกเป็นชายจำนวน 3,720 คน หญิงจำนวน 4,042 คน ครัวเรือนทั้งหมด 2,998 ครัวเรือน ตำบลทุ่งผายมีภูมิปัญญาที่ชาวบ้านคิดขึ้นและนำมาใช้แก้ไขปัญหาประกอบด้วยด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณีพื้นบ้านและภูมิปัญญา ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างๆ โดยผู้มีความรู้ด้านคาถาอาคมและผู้นำประกอบพิธีต่างๆ จุดแข็งมีระบบการส่งน้ำประปาที่ทั่วถึงและเพียงพอมีระบบไฟฟ้าที่เพียงพอต่อการใช้งานอย่างทั่วถึง การคมนาคมมีความสะดวกปลอดภัย ขณะที่จุดอ่อน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ยังขาดแคลนอุปกรณ์และเครื่องมือทางการเกษตรและขาดแหล่งเงินทุนในการทำเกษตร ตลอดจนแหล่งรองรับผลผลิตทางการเกษตรไม่เพียงพอ ด้านสาธารณสุข ภาคการเกษตรมีการใช้สารเคมีซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนได้รับความเสี่ยงจากสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ประชาชนไม่ตระหนักถึงการรักษาสุขภาพโดยมีพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนไม่เหมาะสมและด้านสังคม ความยากจนและคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ คนพิการ เด็ก ผู้ติดเชื้อ และผู้ที่ได้รับผลกระทบยังได้รับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ไม่ทั่วถึง ปัญหาขาดแคลนแรงงานเพื่อการผลิตภาคการเกษตร

ผลการวิจัยข้อที่ 2. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่นำไปสู่การสร้างการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาแผนชุมชนพึ่งตนเองเชิงบูรณาการในพื้นที่ตำบลทุ่งผาย โดยใช้การสนทนากลุ่มและเครื่องมือ AIC (Appreciation – Influence –Control) สรุปผลการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ ทั้ง 10 หมู่บ้าน มีดังนี้

หมู่	ด้านสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านเศรษฐกิจ
หมู่ที่ 1	ฟื้นฟูลานกิจกรรมและลานกีฬาของหมู่บ้าน หน้าวัดศรีภูมิมา	การบริหารจัดการน้ำ เพื่อการเกษตร	ฟื้นฟูกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุ เช่น การ หล่อประทับ

หมู่ที่ 2	คนในชุมชน มีความ สามัคคี พึ่งพาอาศัยซึ่ง กันและกันมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้น	ส่งเสริมให้ชุมชนรักษา ความสะอาดใน ครัวเรือนและในชุมชน เพื่อรองรับการทำแหล่ง ท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม	คนในชุมชน มีรายได้ มีอาชีพยั่งยืน และมี การบริหารจัดการกลุ่มที่ดี
หมู่ที่ 3	ชุมชนสะอาดสะอาด สวยงาม และมีภูมิทัศน์ ที่สวยงาม ปลอดภัยใน การสัญจรและลดการ เกิดอุบัติเหตุ	คนในชุมชน ตระหนัก ใส่ใจ สุขภาพ และมี สุขภาพร่างกายที่ แข็งแรง	คนในชุมชนมีรายได้ สร้างช่องทางการ ขายผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น
หมู่ที่ 4	สร้างสภาพสิ่งแวดล้อม ดี เหมาะแก่การอยู่ อาศัย มีอากาศดี	คนในชุมชนมีความ สามัคคี พึ่งพาอาศัยซึ่ง กันและกัน	กลุ่มอาชีพ รายได้เพิ่ม มีความยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้
หมู่ที่ 5	เด็ก เยาวชน รักสามัคคี รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย มี น้ำใจนักกีฬา	เกษตรกรชุมชนแม่ทะ เพิ่มรายได้แก่ครัวเรือน ไม่ต่ำกว่า 5,000 บาท ต่อเดือน	สร้างความสะอาดในชุมชน มีความน่าอยู่
หมู่ที่ 6			เกษตรกร และ น้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจ มาใช้ในชีวิตแบบจริงจัง
หมู่ที่ 7	สร้างมิตรและ ความหวังดี คิดทำในแต่ สิ่งที่ดีต่อกัน ปรับความ คิดเห็นเข้าหากัน เคารพรับฟังความ คิดเห็นซึ่งกันและกัน	ส่งเสริมให้ประชาชน สนใจสุขภาพมากขึ้น และลดจำนวนผู้ป่วย โรคเบาหวานและความ ดัน	การเพิ่มช่องทางการขายผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น
หมู่ที่ 8	สร้างชุมชนเข้มแข็ง ห่างไกลสิ่งเสพติดและมี เอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน	หมู่บ้านมีแหล่งน้ำเพื่อ ใช้ในการเกษตรไม่มีการ เผาภายในหมู่บ้าน ประชาชนนำไปไม้และ ฟางข้าวมาทำปุ๋ยหมัก	สร้างตลาดในชุมชน ก่อเกิดรายได้ ครัวเรือน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

หมู่ที่ 9	สืบสานจารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีของ ท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป		กลุ่มอาชีพมีความยั่งยืน มีการบริหาร จัดการที่ดี เพิ่มรายได้แก่คนในชุมชน
หมู่ที่ 10		ปริมาณขยะลดลง โดย คัดแยกขยะก่อนทิ้ง และนำขยะไปใช้ ประโยชน์	เพิ่มรายได้แก่คนในชุมชน ให้มีความ มั่นคง

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่นำไปสู่การสร้างการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาแผนชุมชน
พึ่งตนเองเชิงบูรณาการ

ผลการวิจัยข้อที่ 3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ต้องดำเนินการ
พัฒนาชุมชนในระยะแรกปีที่ 1 โดยพิจารณาถึงศักยภาพความเป็นไปได้และได้ตัดสินใจเลือกดำเนิน
โครงการในชุมชนต่างๆ จำนวน 4 ชุมชน ดังนี้

หมู่ 2 โครงการหน้าบ้านน้อมอง ครั้วเรือนที่เข้าร่วมมีโครงการ 50 ครั้วเรือนเกิดความ
ตระหนักร่วมกันแก้ไขปัญหาและความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ผู้เข้าร่วมโครงการมีความ
กระตือรือร้นในการปรับปรุงทัศนทัศน์หน้าบ้านและในครัวเรือนให้มีความสวยงามเป็นระเบียบ ตระหนักถึง
การดูแลชุมชนให้มีความร่มรื่นสวยงาม ทั้งนี้ในการจัดโครงการอยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจและสามารถ
บรรลุผลตามเป้าหมายที่ชุมชนกำหนดไว้ได้ค่อนข้างมาก

หมู่ 4 โครงการพัฒนาปุ๋ยดินผสมเสร็จ เป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยจาก
ใบไม้ให้เกษตรกรทั้งภายในหมู่บ้านและในตำบลทุ่งผาย กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นในการร่วม
กิจกรรมและได้ทราบถึงผลเสียจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรและคุณภาพดินเสื่อม และได้นำไปสู่
การลดรายจ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์เคมีและด้านผลลัพธ์การบริหารจัดการ พบว่า เกิดความ
เข้มแข็ง มีรายได้ เพิ่มมาตรฐานคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์ในชุมชน ได้รับความรู้เรื่องสูตรส่วนผสมของปุ๋ย
อินทรีย์ และการตลาด

หมู่ 8 โครงการการบริหารจัดการขยะใน ครั้วเรือนที่เข้าร่วมมีโครงการ 50 ครั้วเรือนมีความ
เข้าใจและเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะในหมู่บ้านตั้งแต่
ครั้วเรือน เกิดความรู้ ความเข้าใจการคัดแยกขยะในครั้วเรือนและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร
จัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทางตามหลัก 3R และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากสิ่งเหลือใช้ก่อเกิดรายได้

เสริมในครัวเรือนจากขายขยะรีไซเคิล จากการรณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกในการลดขยะและคัดแยกขยะ ในครัวเรือนอย่างจริงจังเพิ่มขึ้นทำให้จำนวนปริมาณขยะลดลงประมาณจำนวน 120 กิโลต่อเดือนและสามารถจำหน่ายขยะได้จำนวน 1,500 ต่อเดือน ทำให้ปริมาณขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย ขยะทั่วไป ลดลงร้อยละ 30 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นก่อนเริ่มดำเนินโครงการและสามารถลดรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งผายที่จะต้องเสียเงินค่ากำจัดขยะเดือนละ 20,000 บาทได้

หมู่ 9 ดำเนินโครงการ 2 โครงการ โครงการแรกคือการส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนได้เกิดความตระหนักเรื่องการใช้เงินที่ไม่จำเป็น ไม่เพิ่มหนี้สินใหม่ และใช้จ่ายในครัวเรือนอย่างรอบคอบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยวางแผนลดรายจ่ายด้วยการปลูกผักในครัวเรือนเพิ่มขึ้น กลุ่มเป้าหมายมีการทำบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างถูกต้องคิดเป็นผลสำเร็จร้อยละ 66.67% สามารถต่อยอดในการทำธุรกิจได้ ทั้งนี้ถือว่าในการจัดกิจกรรมทำบันทึกบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจสำหรับระยะแรกเริ่มของโครงการในหมู่บ้านนี้ ส่วนโครงการที่สอง โครงการฝึกปลอดสารอาหารปลอดภัยตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามแนว SMART FARMER มีกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน ในชุมชน จำนวน 15 คน โดยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีพื้นที่ในการปลูกผัก ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปปรับใช้ในการปลูกผักในครัวเรือนทำให้ชุมชนได้รับประทานผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้างจากสารเคมี อีกทั้งยังเพิ่มเติมการให้ความรู้และส่งเสริมการปลูกองุ่นเพื่อเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนยกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวบูรณาการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นเพื่อเป็นชุมชนต้นแบบในการปลูกผักปลอดสารพิษและการปลูกองุ่นโดยมีการตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้การเพาะพันธุ์องุ่น 4 สายพันธุ์เพื่อเป็นต้นแบบต่อไปในอนาคต โดยมีการติดตามประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลจากการศึกษาวิเคราะห์บริบทชุมชน และทุนชุมชนตำบล มีโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในระดับดี สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนต่างๆในตำบลทุ่งผาย มีทุนสังคมในการพัฒนา ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนา (สัญญา สัญญา, 2556 :7) ที่กล่าวการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง ในด้านจุดอ่อนหรือปัญหาชุมชน โดยภาพรวมทั้ง 10 หมู่บ้าน มีสภาพปัญหาคล้ายๆกันคือ ปัญหาเด็กและเยาวชนติดเกมและการใช้สารเสพติดประชาชนไม่ตระหนักถึงการรักษาสุขภาพ ประชาชนมีพฤติกรรมการใช้บริโภคที่ไม่เหมาะสม มีการขาดแคลนอุปกรณ์

เครื่องมือ แรงงานและขาดแหล่งเงินทุนทางการเกษตร การใช้สารเคมี ความยากจนและคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ คนพิการ เด็ก ผู้ติดเชื้อ และผู้ที่ได้รับผลกระทบยังได้รับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ไม่ทั่วถึง รวมถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลทุ่งฝายสะท้อนความต้องการที่จะต้องแก้ไขร่วมกันที่ต้องร่วมรับผิดชอบด้วยกัน จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนได้แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (จำรัส อินตะโมงค์, 2556:121) เรื่องบทบาทของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่ให้ความร่วมมือในการร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหาความต้องการต่อที่ประชุม โดยพิจารณาจากประโยชน์ที่ได้รับกับคนในชุมชนและหมู่บ้านว่าคุ้มค่ากับการดำเนินโครงการ รองลงมาพิจารณาจากความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขความเดือดร้อนของคน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการตนเองในพื้นที่ตำบลทุ่งฝาย ในระดับปฏิบัติการจึงควรให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลจากการสร้างการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาแผนชุมชนพึ่งตนเองเชิงบูรณาการในพื้นที่ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า ชุมชนมีความต้องการที่จะมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ขณะที่ด้านสิ่งแวดล้อม ต้องการให้มีจัดการขยะโดยการคัดแยกขยะจากครัวเรือน โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมกำจัดขยะอย่างถูกวิธี ในระดับครัวเรือนและด้านเศรษฐกิจ ในช่วงเริ่มต้นนั้น มีเพียงจำนวน 4 หมู่บ้าน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ต้องดำเนินการพัฒนาชุมชนในระยะแรกปีที่ 1 คือ โครงการหน้าบ้านน่ามอง, โครงการพัฒนาปุ๋ยดินผสมเสร็จ,โครงการการบริหารจัดการขยะในชุมชน, โครงการส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และโครงการผักปลอดสารอาหารปลอดภัยตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามแนว SMART FARMER สะท้อนถึงความต้องการที่อย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาเมื่อได้ตัดสินใจร่วมกันสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (อดิสรณ์ ชัดสีใส, 2555:28) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกโครงการ กิจกรรม เสนอปัญหา กิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น การทำประชาคม การใช้บริหารสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผลตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบางครั้งเท่านั้น หากชุมชนอื่นๆ ในตำบลทุ่งฝาย ต้องการ

ที่จะแก้ไขและพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง จึงควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการนำแผนกิจกรรมสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างจริงจังด้วยเช่นกัน

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการนำแผนชุมชนสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลทุ่งผาย โครงการหน้าบ้านน้อมองบ้านทุ่งผาย หมู่ที่ 2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งตรงกับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมที่(ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ,2552:199) กล่าวไว้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ประชาชนในหมู่บ้าน ได้ร่วมมือกันในการจัดกิจกรรม ช่วยกันรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบทั้งบริเวณในบ้านและบริเวณนอกบ้านของตนเอง รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของหมู่บ้านและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเพราะในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ได้สร้างความสามัคคีในหมู่คณะและสร้างการมีส่วนร่วม และสร้างการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ตรงกับแนวคิดการที่ (เสนห์ จามริก,2544:3-4) กล่าวไว้ว่า แนวทางการสร้างฐานชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนเพื่อการอยู่ร่วมกันอันเป็นฐานด้านปัจจัย 4 ที่ชุมชนพึ่งพาตนเองพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งยั่งยืนในอนาคต ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนมีความสวยงามน่าอยู่ มากขึ้นซึ่งตรงกับแนวคิดที่ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520:5) กล่าวไว้ว่าการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาความรู้สึกซาบซึ้งต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ถูกต้อง นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งในการปลูกจิตสำนึก โครงการได้จัดให้มีกิจกรรมแต่ละกิจกรรม โดยใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างคุ้มค่า ประหยัดงบประมาณ และมีการปลูกฝังให้ประชาชนเกิดความตระหนัก เพื่อช่วยรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของกิจกรรมที่จัดขึ้น

กรณีศึกษาการบริหารจัดการตนเองด้านขยะมูลฝอยบ้านต้นยาง หมู่ 8 พบว่า ประชาชนได้ร่วมกันกำหนดประเด็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของชุมชน การบริหารจัดการขยะชุมชน โดยการคัดแยกขยะจากครัวเรือน เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้จริงเป็นประเด็นที่สำคัญมากกว่า ชุมชนกลุ่มเป้าหมาย บ้านต้นยาง หมู่ที่ 8 ได้มีเข้าใจ และตระหนักต่อการคัดแยกขยะจากครัวเรือนทั้งได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมที่ตนเองได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ประการที่สำคัญของกระบวนการบริหารจัดการขยะชุมชนดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคนชุมชนของตนเองอย่างจริงจังโดยกระบวนการเรียนรู้ถึงการยกระดับการพัฒนาที่ต้องเกิดจากความร่วมมือของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ที่ (CohenandUphoff,1977:6)อ้างถึงใน(ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ

,2543:145) กล่าวถึงการให้ประชาชนเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่า จะทำอะไร เข้าร่วมในการนำโครงการไปปฏิบัติโดยเสียสละทรัพยากรต่างๆ เช่น แรงงาน วัสดุ เงิน หรือความร่วมมือในองค์การหรือกิจกรรมเฉพาะด้านเข้าร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาและร่วมในการประเมินผลโครงการ จึงสะท้อนถึงแนวทางการพัฒนาที่จะเกิดความยั่งยืนได้แท้จริงนั้น ควรมาจากความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นหลัก และหน่วยงานภาคีอื่นๆ เข้ามาสนับสนุนบางขั้นตอน เพื่อให้เกิดมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลต่อประชาชนที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

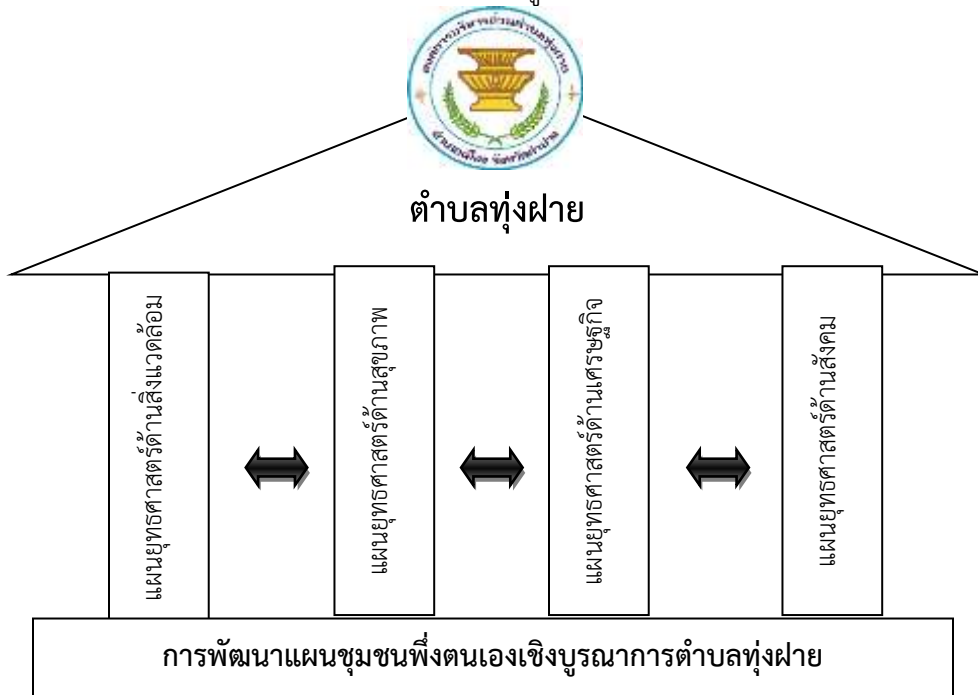
กรณีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านท่าโทกงมกลชัย หมู่ 9 พบว่า สมาชิกสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน มีปัญหาการคืนเงินกู้ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด บ้างก็ใช้เงินผิดประเภท ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้เงิน หรือบางกรณีการขอกู้เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ ที่ไม่ชัดเจนว่า โครงการที่ขอกู้จะทำได้สำเร็จ ขอเพียงได้ใช้สิทธิตามที่ได้ หรือบ้างก็กู้เพื่อนำไปใช้หนี้ที่อื่นต่อไปอีก โดยขาดการมีรายได้ที่มั่นคง ก่อให้เกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่ เกิดการสะดุดต่อการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ประเด็นข้อค้นพบเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (สรา ชื่นโชคสันต์, 2562 : 56) ซึ่งได้วิเคราะห์ปัญหาการเงินครัวเรือนไทย ที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ คือ เรื่องการใช้รายได้ในอนาคต เพื่อนำมาบริโภคมากจนเกินไปกลายเป็นวิกฤตทางเศรษฐกิจได้ จากผลการวิเคราะห์กรณีสมาชิกกองทุนหมู่บ้านท่าโทกงมกลชัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างหนี้สินเพิ่มในครัวเรือนนั้น ย่อมนำไปสู่ปัญหาที่แก้ไม่สิ้นสุด ดังนั้นสมาชิกครัวเรือนจึงควรตระหนักและน้อมนำพระราชดำรัส ที่ว่า **"การกู้เงินนี้นำมาใช้ในสิ่งที่ไม่ทำรายได้มันไม่ดี อันนี้เป็นข้อสำคัญ เพราะว่าถ้ากู้เงินและทำให้มีรายได้ ก็เท่ากับจะใช้หนี้ได้ ไม่ต้องติดหนี้ ไม่ต้องเดือดร้อน ไม่ต้องเสียเกียรติ กู้เงินนั้น เงินจะต้องให้เกิดประโยชน์ มิใช่กู้สำหรับไปเล่นไปทำอะไรที่ไม่เกิดประโยชน์"** (พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2542) ขณะเดียวกัน คณะกรรมการควรส่งเสริมการสร้างงานสร้างรายได้ที่เหมาะสม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่ครัวเรือนมีรายได้ที่มั่นคงและพึ่งพาตัวเองได้

กรณีศึกษาโครงการฝึกปลอดสารอาหารปลอดภัยตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามแนว SMART FARMER ด้านกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการ โครงการได้ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีพื้นที่ในการปลูกผัก ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปปรับใช้ในการปลูกผักในครัวเรือนทำให้ชุมชนได้รับประทานผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้างจากสารเคมี ชุมชนได้มีการตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมลดการใช้สารเคมี คำนึงถึงสุขภาพการรับประทานอาหาร

ที่มีประโยชน์มีการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อรับประทานให้ได้ทุกครัวเรือนในตำบล เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ปัญหาด้านสุขภาพ ทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น ขณะที่ด้านผลลัพธ์การบริหารจัดการโครงการได้ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระดับชุมชนและระดับตำบลให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับผลงานวิจัย(ธัญชนก ปะวะละและคณะ,2561:92) ศึกษาเรื่องรูปแบบการสร้าง ความมั่นคงทางอาหารบนฐานทรัพยากรทางธรรมชาติและทุนทางสังคมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ตำบลหนองเม็ก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของชุมชนด้านความมั่นคงทางอาหาร ชุมชนสามารถพึ่งตนเองด้านอาหารจาก 3 แหล่ง คือ 1) อาหารในบ้าน 2) แหล่งอาหารจากน้ำ และ 3) แหล่งอาหารจากป่าชุมชน นอกจากนั้นคนในชุมชนมีแนวปฏิบัติร่วมกัน คือช่วยกันดูแลรักษาแหล่งอาหารของชุมชน ใช้ชีวิตแบบพอเพียง ปลูกจิตสำนึกปลูกป่าทดแทน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนชุมชนพึ่งตนเองเชิงบูรณาการ

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

จากองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะเห็นได้ว่า การพัฒนาแผนชุมชนพึ่งตนเองเชิงบูรณาการ ตำบลทุ่งฝายนั้น จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม โดยทั้ง 10 หมู่บ้าน หรือในตำบลทุ่งฝายนั้น ได้มีฉันทามติเห็นชอบร่วมกันในการแบ่งประเด็นของแผนยุทธศาสตร์ไว้ 4 ด้านได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ซึ่งในแต่ละด้านนั้นได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้แล้วในการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุป

ผลการศึกษา พบว่าชุมชนทั้ง 10 หมู่บ้านเป็นชุมชนเก่าแก่ มีทุนสังคมในการพัฒนาผ่านระบบความเชื่อมโยงกันในด้านต่างๆจากระบบสังคมเกษตรกรรม มีระบบการดูแลผู้สูงอายุและพิการ โดยความร่วมมือของ อสม. มีภูมิปัญญาที่ชาวบ้านคิดขึ้นและนำมาใช้แก้ไขปัญหา ประกอบด้วยด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี และพื้นบ้าน และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างๆ มีการรวมกลุ่มกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ด้านจุดอ่อนหรือปัญหาชุมชนพบว่า มีสภาพปัญหาคล้ายๆกันคือ ปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านสุขภาพ ขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรมส่วนรวม ทั้งนี้ การสร้างการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาแผนชุมชนพึ่งตนเองเชิงบูรณาการในพื้นที่ตำบลทุ่งฝาย พบว่า ได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ 1) แผนยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การคัดแยกขยะและนำขยะไปใช้ประโยชน์, พัฒนาภูมิทัศน์บริเวณริมแม่น้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว, การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร 2) แผนยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ ได้แก่ คนในชุมชนมีสุขภาพที่แข็งแรง,ชุมชนได้บริโภคผักปลอดสารพิษ 3) แผนยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เพิ่มรายได้ให้ชุมชนมีความมั่นคง โดยน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจมาประยุกต์ใช้ และ4) แผนยุทธศาสตร์ด้านสังคม ได้แก่ สืบสานจารีตประเพณีและวัฒนธรรมให้คงอยู่ นอกจากนี้การนำแผนชุมชนสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลทุ่งฝาย ภายใต้โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในระยะแรกปีที่ 1 โดยพิจารณาถึงศักยภาพความเป็นไปได้และได้ตัดสินใจเลือกดำเนินการ คือ โครงการหน้าบ้านน้อมอง, โครงการพัฒนาปยุตินผสมเสร็จ,โครงการการบริหารจัดการขยะในชุมชน, โครงการการส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และโครงการผักปลอดสารอาหารปลอดภัยตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามแนว SMART FARMER ข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนตามที่เห็นเหมาะสมโดยอาจกำหนดไว้ในแผนงบประมาณในปีต่อไปเพื่อรองรับกิจกรรม และส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินการร่วมกับหน่วยงาน

อื่นๆ และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม เกิดแหล่งเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และเกิดความยั่งยืนในงานพัฒนาอนาคต

References

- กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น. (2546). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มวิชาการและแผนพัฒนาท้องถิ่นส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น.
- กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น. (2548). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). *ระเบียบว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น, สหทัยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และชลกาญจน์ อาชนนารี่. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2552). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ริชแม็กซ์อินเตอร์พรีน.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). *ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ฉันทชนก ปะวะละ และ รศ.ดร.ภณิดา สุนทร. (2561). “รูปแบบการสร้างความปลอดภัยทางอาหารบนฐานทรัพยากรทางธรรมชาติและทุนทางสังคมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ตำบลหนองเม็ก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม”. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม* 5 (1).
- สรา ชื่นโชคสันต์ และคณะ. (2562). *หนี้ครัวเรือนไทย: ข้อเท็จจริงที่ได้จาก BOT-Nielsen Household Financial Survey. FAQ Issue 143*. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- เสนห์ จามริก. (2544). *นโยบายการพัฒนาชนบทในชนบทไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- อดิสรณ์ ชัดสีใส. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

**การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้
เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัสสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**

**The development of the enrichment curriculum on Chinese comprehension
ability with KWLH Plus technique for grade 11 students**

รชนี มนคง Rojane Monkong

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University

r.monkong@gmail.com

Haripunchai Review 09/01/2023

Haripunchai Review 07/04/2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาค่าดัชนีประสิทธิผลหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาจีน ได้มาจากสุ่มแบบกลุ่ม จากโรงเรียนสหวิทยาเขตบุญวาทย์ 1 โรงเรียน และโรงเรียนแม่เมาะวิทยา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 18 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อน – หลัง การทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความภาษาจีน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) เนื้อหาของหลักสูตร 5) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล ส่วนเนื้อหาของหลักสูตร มี 4 หน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง ได้แก่ หน่วยที่ 1 การอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน บทสนทนา 4 ชั่วโมง หน่วยที่ 2 การอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน เรื่องสั้น 4 ชั่วโมง หน่วยที่ 3 การอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน นิทาน 4 ชั่วโมง และ หน่วยที่ 4 การอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน บทความจากสื่อ 4 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และหลักสูตรมีค่าดัชนีประสิทธิผลอยู่ที่ 0.6613

2. นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส มีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, การอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน, เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส

Abstract

The objectives of this research were (1) to create and verify the effectiveness index of the development of the enrichment curriculum on Chinese comprehension ability with KWLH plus technique for Secondary 5 students, and (2) to study the effects of the enrichment curriculum on Chinese comprehension ability with KWLH Plus technique. Cluster sampling methodology was used to sample the school under United Campus Bunyawat. The result of the sampling was a class of 18 Secondary 5 students of Maemoh Wittaya school (Mae Moh District, Lampang Province). This is the pre-experimental research. The design is the one-group Pretest-Posttest design. The instruments used for data collection were the curriculum, the curriculum instructions, tests for Chinese comprehension ability. The data were analyzed by percentage (%), average ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and t-test dependent.

The results revealed that:

1. The development of the enrichment curriculum on Chinese Comprehension ability with KWLH plus technique for Secondary 5 students consists of 7 components which are 1) background 2) principles 3) purpose 4) contents 5) learning activities 6)

learning materials 7) assessment and evaluation. The contents comprised 4 units of learning with a total of 16 hours, namely: unit 1 – dialogue for Chinese reading comprehension 4 hours; unit 2 – short stories for Chinese reading comprehension 4 hours; unit 3 – fairy tale for Chinese reading comprehension 4 hours; and unit 4 – the daily news for Chinese reading comprehension 4 hours. The average of the curriculum appropriateness was at the high level and the overall of the curriculum instructions was appropriated at highest level. The effectiveness index of the curriculum development was found at 0.6613

2. The results of utilizing the enrichment curriculum on Chinese Comprehension ability with KWLH plus technique was found that the posttest score was higher than the pretest at the significant level of 0.05

Keywords: Curriculum development, Chinese Comprehension ability, KWLH plus technique.

บทนำ

ปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลกและตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เป็นต้น มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศและสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น กว้างขึ้นและมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานถูกกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาอื่น ๆ นั้นให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่จะจัดทำรายวิชาและจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม (สำนักวิชาการมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ภาษาจีนเป็นภาษาที่สองในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศมีการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั้งโรงเรียนของรัฐและเอกชน เป็นผลเนื่องจากประเทศจีนมีการขยายตัวและอัตราการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น จนกลายเป็นมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศไทยมีการลงทุนทำธุรกิจร่วมกับประเทศจีนมากขึ้น อีกทั้งยังมีการติดต่อสัมพันธ์กันในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการท่องเที่ยว และด้านการทหาร เป็นต้น และช่วงสิบปีมานี้ มีการใช้ภาษาจีนในการติดต่อสื่อสารอย่างแพร่หลาย นับว่ามีความสำคัญต่อนักเรียน ซึ่งเป็นผล

มาจากจำนวนนักเรียนแต่ละปีมีจำนวนนักเรียนเรียนภาษาจีนเพิ่มขึ้นทุกปี แสดงให้เห็นว่านักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนภาษาจีนทำให้แต่ละโรงเรียนมีการกำหนดหลักสูตรภาษาจีนในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2555 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการเปิดการเรียนการสอนภาษาจีนทุกระดับชั้นทั่วประเทศซึ่งการจัดการเรียนการสอนเน้นการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะ 4 ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (สำนักวิชาการมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ถึงแม้ว่าการอ่านจับใจความสำคัญจะมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ แต่ถ้าอ่านแล้วจับใจความสำคัญไม่ได้หรือผิดไปจากเจตนาของผู้ที่กำหนดข้อความแล้วย่อมก่อให้เกิดปัญหา และจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการอ่านพบว่า การอ่านจับใจความสำคัญเป็นปัญหามากที่สุด คือ อ่านแล้วจับใจความสำคัญไม่ได้ ไม่สามารถสรุปประเด็น ไม่สามารถแยกความรู้ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ไม่สามารถแยกใจความสำคัญหลักกับใจความรองได้ ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์จากการอ่านเท่าที่ควร ทั้งยังเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเรียนรู้และการศึกษาวิชาต่าง ๆ (กรมวิชาการ, 2546 : 188) ซึ่งนักเรียนส่วนมาก ประสบปัญหาในการอ่านจับใจความสำคัญเนื่องจากการอ่านหนังสือแล้วไม่เข้าใจ ไม่สามารถสรุป หรือจับใจความของเรื่องที่อ่านได้ (จินดารัตน์ ฉัตรสอน 2558, :3)

การสอนอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และจากประสบการณ์ในการสอนรายวิชาภาษาจีนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของผู้วิจัย ผลคะแนนทดสอบความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน ปีการศึกษา 2564 (โรงเรียนแม่เมาะวิทยา, 2564) พบว่าความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 70 โดยผลการทดสอบปลายภาค ภาคเรียนที่ 1 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีผลการทดสอบภาษาจีนเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ เฉลี่ยร้อยละ 52.48 และผลการทดสอบปลายภาคทำข้อสอบปลายภาคเรียนที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 55.32 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม 100 คะแนน นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีน) โรงเรียนแม่เมาะวิทยา (อมราวดี กิกลิ้ง, ตรีสุคนธ์ รักสนิท, 2565) พบว่าการสอนการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนของนักเรียนไม่สามารถอ่านจับใจความสำคัญได้หรือจับใจความได้แต่ไม่ถูกต้องจะสามารถจับใจความสำคัญได้เพียงเรื่องสั้น ๆ ข้อความสั้น ๆ และใช้วิธีการลอกเลียนข้อความหรือเนื้อเรื่องไม่ใช่เป็นการสรุปด้วยคำพูดของตัวเองได้ และระยะเวลา 3 ปี ผลการสอบปลายภาคของนักเรียนแผนการเรียนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 – 2564 พบว่าสาเหตุที่นักเรียนมีผลเรียนไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนที่สถานศึกษากำหนดไว้ เนื่องจากนักเรียนมีปัญหาด้านการอ่าน นักเรียนไม่สามารถอ่านและเข้าใจความหมายของประโยคและเนื้อความในเรื่องที่อ่านได้ จึงทำให้นักเรียนไม่สามารถอ่านจับใจความสำคัญได้อย่างถูกต้อง อ่านได้ช้า ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการอ่านและการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนมี

ผลกระทบต่อเนื่องถึงเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน ซึ่งเป็นความสามารถที่จะส่งเสริมให้นักเรียนสามารถทำข้อสอบจากการฟัง และการเขียนให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาจีน

การพัฒนาหลักสูตร เป็นวิธีการสำคัญวิธีการหนึ่งที่ทำให้ได้หลักสูตรที่มีการกำหนดมวลประสบการณ์ กิจกรรมต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ เกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองตามเป้าหมายมาตรฐานการศึกษาของชาติได้ พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ (2558 : 16) แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรมีหลากหลายแนวคิด ซึ่งแนวคิดที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นแนวคิดที่สามารถพัฒนาหลักสูตรได้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีปัญหาดังกล่าวข้างต้นคือ แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962, p. 10) จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ 7 ขั้นตอนประกอบด้วย 1) การวินิจฉัยความต้องการ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การเลือกเนื้อหา 4) การจัดองค์ประกอบของเนื้อหา 5) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การจัดองค์ประกอบองค์การจัดการเรียนรู้ 7) การวินิจฉัยสิ่งที่ประเมินการเลือกวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ซึ่งขั้นตอนที่ 5 เป็นส่วนสำคัญในการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่วางไว้

การพัฒนาของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ(ภาษาจีน) ของโรงเรียนแม่เมาะวิทยาในปัจจุบัน ยังให้ความสำคัญกับการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนน้อย และยังไม่มีเนื้อหาในการส่งเสริมการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนเท่าที่ควร รวมถึงสอดคล้องกับผู้เรียนเห็นความสำคัญ และต้องการที่จะพัฒนาความสามารถอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนนี้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาความสามารถนี้ขึ้น ซึ่งการจัดเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน เป็นไปตามหลักสูตรเสริม เพราะหลักสูตรเสริมเป็นส่วนหนึ่งที่เข้ามาเติมเต็มให้กับนักเรียนนอกเหนือจากหลักสูตรเดิม โดยมีการจัดการเรียนรู้ เนื้อหา หรือเทคนิคการสอน ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สอดคล้องกับคลาร์ก (Clark, 1997, pp.316-319) ได้กล่าวว่าหลักสูตรเสริมเป็นหลักสูตรที่เพิ่มเติมเนื้อหาของการเรียนรู้ที่ไม่มีในหลักสูตรปกติ อาจจะเป็นเนื้อหาที่ยากขึ้น มีความกว้างมากขึ้น และครูผู้สอนทราบความต้องการของนักเรียนและทราบว่าทำให้เกิดสิ่งใดขึ้นกับนักเรียน โดยหลักสูตรเสริมมักใช้สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ จันทิมา แสงเลิศอุทัย (2550, หน้า 8) ได้กล่าวว่าหลักสูตรเสริม นั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านใดด้านหนึ่ง สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการคิดขั้นสูง อาทิเช่น ด้านการคิดแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และยังส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น

การมีหลักสูตรที่ดีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบ ที่มีความสำคัญในหลักสูตร ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมความสามารถอ่านจับใจความสำคัญ ภาษาจีนให้ดีขึ้น ได้แก่ เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส เนื่องจากเป็นเทคนิค การสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนโดยการกระตุ้นความรู้เดิมของนักเรียนและส่งเสริมความคิดขณะที่อ่านมีการระดมความคิดโดยใช้ประสบการณ์เดิม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างเพื่อนนักเรียนและครูผู้สอน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส เพื่อส่งเสริมความสามารถอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนให้ดียิ่งขึ้น และนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาค่าดัชนีประสิทธิผลหลักสูตรส่งเสริมความสามารถอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Design) แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง One group pretest-posttest design

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาจีน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน สหวิทยาเขตกลุ่มบุญวาทย์ จำนวน 8 โรงเรียน จำนวน 9 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 150 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาจีน โดยสุ่มจากโรงเรียนสหวิทยาเขตบุญวาทย์ 1 โรงเรียน และโรงเรียนแม่เมาะะวิทยา อำเภอแม่เมาะะ จังหวัดลำปาง จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 18 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตร ดังนี้ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา คือหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยสร้างขึ้น 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความภาษาจีน ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำกระดาษคำตอบของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รวบรวมคะแนน แล้วคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สถิติทดสอบที่แบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัสสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ดังนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นำเสนอเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการสร้างหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยหลักสูตรที่สร้างขึ้น คือ หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความ

เป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) เนื้อหาของหลักสูตร 5) การจัดการเรียนการสอน 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล

ส่วนที่ 2 ผลการหาคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมทุกด้าน ในภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.51) คู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.57)

ส่วนที่ 3 ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของการเรียนรู้ตามหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า พบว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตร (E.I.) เท่ากับ 0.6613 แสดงว่าหลักสูตรมีผลให้นักเรียนเกิดพัฒนาการด้านการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคิดเป็นร้อยละ 66.13

ผลการวัดอุปสงค์ข้อที่ 2 ผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน ก่อนเรียนและ หลังเรียน เท่ากับ 17.39 และ 32.28 ตามลำดับ แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนตามหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 สร้างและหาค่าดัชนีประสิทธิผลหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรของ

ทาบา (Taba, 1962, p. 10) ; กาญจนา คุณารักษ์ (2553 : 30) ; และมารุต พัฒนาผล (2562 : 8-9) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักเรียน ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สอดคล้องกับสังคอุทรานันท์ (2532 : 38-40) ที่ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้การกำหนดข้อมูลพื้นฐานการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การคัดเลือกจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การกำหนดมาตรฐานการวัดและประเมินผล การทดลองใช้หลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ ขนิษฐา แก้วเรือง และปริญญญา สีสทอง (2564) พบว่าหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้การสอนแบบโฟนิกส์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีองค์ประกอบคล้ายกัน ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง Fun with Phonics 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผลหลักสูตร โดยผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba, 1962, p. 10) เนื่องจากหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาเป็นหลักสูตรระดับหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และจะช่วยให้ นักเรียนสามารถประยุกต์การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวินิจฉัยความต้องการ 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การเลือกเนื้อหา 4) การจัดองค์ประกอบของเนื้อหา 5) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ 7) การวินิจฉัยสิ่งที่ประเมิน การเลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ทั้งนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรที่ 1 คือการวินิจฉัยความต้องการโดยได้ ศึกษาบริบทต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสภาพการจัดการเรียนการสอน ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน พบว่า นักเรียนมีปัญหาเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน และจากการสอบถามความต้องการของนักเรียนพบว่านักเรียนมีปัญหาการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนมีความต้องการในการศึกษาเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน และต้องการให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคใหม่ ๆ ที่จะทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนเพื่อนำประเด็นต่าง ๆ มาจัดเรียงลำดับสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำมาจัดทำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า ภาพรวมหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก คู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้สร้างหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร โดยผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนมีการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ ซึ่งสอดคล้องกับจันทร์ธน์ จาตแห และปริญญภาส สีทอง (2564) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้กลวิธีแบบดี อาร์ ที เอ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 พบว่า ภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และคู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ตามหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเท่ากับ 0.6087 ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรตรงกับกับความต้องการของนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนได้อ่าน คิดหาคำตอบ เป็นขั้นตอน และนักเรียนสามารถปฏิบัติได้จริง ผู้วิจัยได้เลือกการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส เนื่องจากเป็นเทคนิคการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนโดยการกระตุ้นความรู้เดิมของนักเรียนและส่งเสริมความคิดขณะที่อ่านมีการระดมความคิดโดยใช้ประสบการณ์เดิม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างเพื่อนนักเรียนและครูผู้สอน ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้ (1) ขั้นกิจกรรมก่อนการอ่าน K (2) ขั้นกิจกรรมระหว่างการอ่าน W (3) ขั้นกิจกรรมหลังการอ่าน L (4) ขั้นกิจกรรมหาความรู้เพิ่มเติม H (5) ขั้นกิจกรรมสร้างสรรค์แผนผังความคิด Plus (Mind mapping) และ (6) ขั้นสรุปเรื่องที่อ่าน (Summarizing) ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะให้นักเรียนทำความเข้าใจด้วยตนเอง สอดคล้องกับวัชรา เล่าเรียนดี (2552) ได้กล่าวว่า เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช เป็นเทคนิคที่เหมาะสม ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดการทบทวนความรู้เดิมของตนเอง และนำความรู้เดิมมาประยุกต์ใช้กับความรู้ใหม่ โดยเฉพาะในเรื่องที่นักเรียนจะต้องอ่าน แล้วทำความเข้าใจกับเรื่องที่อ่าน โดยเทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช จะเน้นให้ครูผู้สอนใช้คำถามที่หลากหลายในการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความคิดของนักเรียน และสอดคล้องเชิง หยางหลู, จ่าน เปย (Xiang Yaru, Zhan Bei, 2021) ได้ทำวิจัยเรื่องการสอนการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธี "KWL+" ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า การใช้กลวิธี KWL ในการอ่านภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า เป็นการดึงความรู้เดิมของนักเรียนมาใช้ แต่ยังเป็นการกระตุ้นดึงความสนใจและศักยภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้ความรู้ใหม่ๆ ช่วยให้นักเรียนแยกแยะความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้นักเรียนจดจำ

ความรู้ใหม่ได้ดี และทักษะการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสุภาวดี นิลาทะวงศ์ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลุ่มร่วมมือแบบ CIRC กับเทคนิคการเรียนรู้แบบ KWL Plus พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC มีค่าเท่ากับ 0.6190 คิดเป็นร้อยละ 61.90 ส่วนดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus มีค่าเท่ากับ 0.6567 คิดเป็นร้อยละ 65.67

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยคะแนนการอ่านจับใจความ สำคัญภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่าน จับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนหลังการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ทั้งนี้เป็นเพราะว่า หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรที่ได้ วิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือและผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา และได้รับการ ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ โดยได้ทดลองใช้กับกลุ่มทดลองที่มีลักษณะคล้ายกับ กลุ่มตัวอย่าง ทำให้นักเรียนสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนได้ตามขั้นตอนของเทคนิค เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส ทั้ง 6 ขั้นตอน โดยผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทุกขั้นตอน เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีเวลา และใช้ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด จึงแบ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรนี้ออกเป็นร้อยละ 2 ชั่วโมง ซึ่งจึงทำให้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง นักเรียนไม่เบื่อหน่าย และเทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส ยังเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการอ่าน โดยการกระตุ้นความรู้เดิม ที่นักเรียนมีอยู่ โดยนักเรียนให้ความร่วมมือในการฝึกฝนตนเองใช้ความสามารถในการอ่านจับใจความ สำคัญภาษาจีนของตนเองอย่างเต็มความสามารถทำให้นักเรียนแต่ละคนได้ใช้ความสามารถของตนเอง และพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนให้ดีขึ้น และขั้นกิจกรรมที่สำคัญ ที่นักเรียนสามารถอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนได้และเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน เป็นขั้นตอนที่ 2 คือ กิจกรรมระหว่างอ่าน W : What we want to know นักเรียนแต่ละคนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ จากเรื่องที่จะอ่าน หลังจากทีอ่านเรื่องให้นักเรียนกำหนดคำถามร่วมกับครูผู้สอน โดยเลือกข้อมูลที่ได้ จากการอ่าน นำมาบันทึกในตารางช่อง W ซึ่งนักเรียนจะต้องตั้งคำถาม เพื่อหาคำตอบจากเรื่องที่อ่าน เป็นการตั้งคำถามในสิ่งที่นักเรียนอยากรู้ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรู้ กล้าถาม กล้าแสดงออก ซึ่งในขั้นนี้ถือเป็นการส่งเสริมนักเรียนสามารถตอบคำถาม ระบุใจความหลักและใจความรอง ลำดับ

ของเหตุการณ์ต่าง ๆ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นของข้อความหรือเรื่องที่อ่าน ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน ซึ่งส่งผลให้นักเรียนสามารถอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนได้ และขั้นตอนที่ 5 คือกิจกรรมสร้างสรรค์แผนผังความคิดและสรุปความ plus (Mind mapping + Summary) เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นนักเรียนได้เพิ่มความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน โดยผู้วิจัยให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากขั้นที่ 1 ขั้นกิจกรรมก่อนการอ่าน K นำความรู้เดิมของนักเรียน ขั้นที่ 2 กิจกรรมระหว่างการอ่าน W ขั้นที่ 3 ขั้นกิจกรรมหลังการอ่าน L ขั้นที่ 4 กิจกรรมหาความรู้เพิ่มเติม H นำมาอ่านแล้วว่า 4 ขั้นตอนนี้นักเรียนทำไปนั้นมีความสัมพันธ์หรือไม่อย่างไร จากนั้นจัดทำในรูปแบบแผนผังความคิด ผลการศึกษาพบว่า การเขียนแผนผังความคิด เป็นการฝึกกระบวนการคิดของนักเรียน นักเรียนสามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ เรียงข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอนจนเกิดการเข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น สามารถตอบคำถามได้อย่างละเอียด แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นของข้อความหรือเรื่องที่อ่าน และสอดคล้องกับ คาร์ โอเกิล (Car and Ogle, 1987, อ้างถึงในวัชรรา เล่าเรียนดี, 2552, หน้า 125-126) ได้กล่าวถึง พลัส (Plus) ว่าการเพิ่มเติมการทำแผนผังความคิด และการสรุปความ ช่วยจัดองค์ความรู้ใหม่จากเรื่องที่อ่าน แสดงสาระหลัก สาระรอง ความสัมพันธ์ระหว่างสาระต่าง ๆ เป็นการสร้างแผนผังความคิด แสดงถึงความเข้าใจในเรื่องที่อ่านของนักเรียน โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการต่าง ๆ และสอดคล้องกับวัชรรา เล่าเรียนดี (2555 : 25) แผนผังความคิดเป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการจัดระบบความคิด รวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ เข้าเป็นกลุ่มหัวข้อหรือระหว่างแผนผังมโนทัศน์ด้วยกัน หรือสาระสำคัญและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับบุศรา สวนสำราญ (2555) พบว่า ผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWLH Plus ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบคู่คิด ได้ตามเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 88.13 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับประไพพรรณ คงมีผล (2563) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้การวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยครั้งนี้เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัสสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5” ออกมาเป็นแผนภาพ ดังนี้

กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน
โดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

การพัฒนาหลักสูตร Taba (1962, p.10) การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการวินิจฉัย(diagnosis) และตัดสินใจ (decision) เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรควรดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการ

ขั้นที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกเนื้อหาสาระ

ขั้นที่ 4 การจัดระบบเนื้อหาสาระ

ขั้นที่ 5 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้

ขั้นที่ 6 การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้

ขั้นที่ 7 การประเมินผล

เพื่อตรวจสอบคุณภาพของกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ว่าบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่โดยการกำหนดสิ่งที่ต้องประเมินและวิธีการประเมิน

เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส (คาร์ และ โอเบิล) เป็นกระบวนการวินิจฉัย (diagnosis) และตัดสินใจ (decision) มี 6 ขั้นตอน ดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 K : What we know

ขั้นที่ 2 W : What we want to know

ขั้นที่ 3 L : What we have learned

ขั้นที่ 4 H : How can we learn more

ขั้นที่ 5 Plus : Mind mapping

ขั้นที่ 6 การสรุปเนื้อเรื่องที่อ่าน (Summarizing)

ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน

หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ
ภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

หลักการของหลักสูตร

มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความสำคัญโดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญ และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนและเรียนรู้อย่างมีความสุข สามารถนำไปประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน

เนื้อหาหลักสูตร แบ่งออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การอ่านจับใจความสำคัญบทสนทนา (4 ชั่วโมง)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การอ่านจับใจความสำคัญเรื่องสั้น (4 ชั่วโมง)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การอ่านจับใจความสำคัญนิทาน (4 ชั่วโมง)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การอ่านจับใจความสำคัญบทความจากสื่อ (4 ชั่วโมง)

การจัดการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส ดังนี้

1) ขั้น K : What we know คือ นักเรียนรู้อะไรจากเรื่องที่อ่าน

2) ขั้น W : What we want to know คือ นักเรียนอยากรู้อะไรจากเรื่องที่อ่าน

3) ขั้น L : What we have learned คือ นักเรียนรู้อะไรเมื่อนักเรียนอ่านเนื้อเรื่องแล้ว

4) ขั้น H : How we can learn more คือ นักเรียนจะหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่อ่านได้จากที่ไหนบ้างและอย่างไร

5) ขั้น Plus : Mind mapping คือ นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องที่บันทึกไว้ จากนั้นเรียบเรียงเป็นประเด็นและเชื่อมโยงในรูปแบบของแผนผังความคิด

6) การสรุปเนื้อเรื่องที่อ่าน (Summarizing)

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

ใบงาน แบบบันทึก บทสนทนา เรื่องสั้น นิทาน และบทความจากสื่อ
การวัดและประเมินผล

แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน

จากแผนภาพแสดงให้เห็นว่าในการพัฒนาหลักสูตรที่ดีนั้นจะต้องศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และอยู่ในความสนใจของผู้เรียน ซึ่งได้เลือกการพัฒนาหลักสูตรของทาบ่า ขั้นตอนเทคนิคการสอน เค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส ของ คาร์ และ โอเบล เพื่อนำมาวิเคราะห์และจึงจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 7 ขั้นตอน ที่สอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และรวมถึงการจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับนักเรียนและตรงตามความต้องการและกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในหลักสูตร อีกทั้งสื่อ/แหล่งเรียนรู้ต้องเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน โดยวิธีการวัดและประเมินผลด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีน เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนให้ดียิ่งขึ้นหลังจากเรียนด้วยหลักสูตรนี้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส ในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2) ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการสอนเค ดับเบิลยู แอล เอช พลัส ผ่านการจัดการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น MOOC Web-based learning เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาในยุค Thailand 4.0

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2553). *การออกแบบการเรียนการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, นครปฐม.

- ชนิษฐา แก้วเรือง, และปริญญาภา สีสทอง. (2565). การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียง คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การสอนแบบโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*, มหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง.
- จินดารัตน์ ฉัตรสอน. (2558). การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จันทร์รัตน์ จาตแห. (2564). การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้กลวิธีการสอนแบบดี อาร์ ที เอ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- อํารง บัวศรี. (2547). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบหลักสูตรและพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2556). *รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). นครปฐม: วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บันลือ พฤกษ์วัน. (2557). *มิติใหม่ในการสอนอ่าน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ. (2558). การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, ปีที่ 7(ฉบับที่ 2).
- มารุต พัฒนาผล. (2556). *การประเมินหลักสูตร เพื่อการเรียนรู้และพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : จรัส สนิทวงศ์การพิมพ์.
- มารุต พัฒนาผล. (2562). *รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรร่วมสมัย*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรม หลักสูตรและการเรียนรู้.
- Carr, E., and Ogle, D, . (1987). KWL Plus: A Strategy for Comprehension and Summarization. *Journal of Reading. Journal of Reading* (30,7), 626-631.
- Clark, B. (1997). *Growing Up Gifted 5th ed. Upper Saddle River*. New Jersey: Pretica-Hall.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development Theory and Practice*. New York : Harcourt, Brace & World, INC.

การจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร

The Management of Basic Subjects of Phrapariyattidhamma Dhamma Section in
Kosamphi Nakorn District, Kampaeng Phet Province

พระศรีศากยวงศ์ Phra Udompariyat

สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์ Somchan Sripraschayanon

จิรศักดิ์ ปันลำ Jeerasak Panlam

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Buddhist Program, Nakornlampang Buddhist College,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

sartsirin@gmail.com

Haripunchai Review 23/04/2023

Haripunchai Review 01/05/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร 2) พัฒนาการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร และ 3) เสนอรูปแบบการจัดการเรียนนักระรมเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 26 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม มีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ 1) การประชาสัมพันธ์ 2) การบรรพชาอุปสมบท 3) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 4) การปฐมนิเทศ และ 5) การเตรียมตัวก่อนสอบไล่ธรรมสนามหลวง

2) การพัฒนาการเรียนรายวิชาพื้นฐานมีปัจจัยสำคัญ 5 อย่าง ได้แก่ 1) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2) การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสม 3) การประยุกต์ใช้ IT ในการเรียนรู้ 4) การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ และ 5) การวัดและประเมินผลในการคิด วิเคราะห์

3) การเรียนนักระบบเชิงบูรณาการรายวิชาพื้นฐาน จำแนกออกได้ 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนระบบปกติ คือ หลักสูตรปกติและหลักสูตรบล็อกคอร์ส 2) รูปแบบการเรียนแบบการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และ 3) รูปแบบการเรียนแบบเทียบประสบการณ์

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, รายวิชาพื้นฐาน, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

Abstract

The objectives of this study are to: 1) To study the learning management process of Phrapariyatidhamma Dhamma Section, Kosamphi Nakhon District, Kamphaeng Phet Province; 2) To develop the learning management of the basic subjects of Phrapariyatidhamma Dhamma Section, Kosamphi Nakhon District; and 3) to propose an integrated Dhamma learning management model with the basic subjects of Phrapariyatidhamma Dhamma Section, Kosamphi Nakhon District. Kamphaeng Phet Province. The study employed a qualitative research method, with documents and in-depth interviews with 26 key informants and to were analyzed by descriptive content analysis.

The results revealed that:

1) According to the findings of the study, the learning management process of Phrapariyatidhamma Dhamma Section has five steps: 1) public relations; 2) the ordination; 3) Learning management planning; 4) orientation; and 5) preparation before Dhamma Examination.

2) The development of basic subject learning has five important factors for the development of learning management, namely: 1) development of learning resources; 2) to appropriate curriculum development; 3) to apply IT to help learn; 4) learning online; and 5) measurement and evaluation can able to think and analyze.

3) Integrated Dhamma learning management with basic subjects can be classified into 3 forms as follows: 1) Learning management model as normal system are general and block courses curriculum; 2) Learning management model as non-formal education and informal education (NFE); and 3) Learning Management Model with Experiential-Based Basic Courses.

Keywords: Learning Management, Basic Subjects, Phrapariyatidhamma Dhamma Section

บทนำ

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติตนในการรักษาซึ่งพรหมจรรย์ และเป็นระบบการศึกษาเบื้องต้นของภิกษุสงฆ์ในการใช้ชีวิตตามหลักพระธรรมวินัยที่สามารถแยกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ คันถธุระและวิปัสสนาธุระ คันถธุระ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนเกี่ยวกับพระไตรปิฎก อรรถกถา พระคัมภีร์หรือการศึกษาปริยัติธรรม (พระธรรมปิฎก, 2546 : 232) ซึ่งการศึกษาของพระสงฆ์ในปัจจุบันเรียกว่า “พระปริยัติธรรม” ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พระปริยัติธรรมแผนกธรรม - บาลี และแผนกสามัญศึกษา ส่วนวิปัสสนาธุระ ได้แก่ การพัฒนาจิตใจด้วยการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน ซึ่งนับว่ามีความสำคัญที่เปรียบเสมือนตัวแทนพระพุทธองค์ (พระธรรมกิตติวงศ์, 2556 : 580) ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่ดีแก่ผู้ที่ได้ศึกษาและได้มีโอกาสในพัฒนาดตนเองให้สูงขึ้น พระสงฆ์ในฐานะผู้มีศรัทธาปสาทิคุณอันมั่นคงแน่วแน่อยู่ในพระธรรมวินัยหวังความเจริญงอกงามไพบูลย์ของพระศาสนา บวชอุทิศตนเพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนา สืบสานความเป็นศาสนทายาทและความตั้งใจจริงในการยกย่องเชิดชู พระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงถาวร จำเป็นจะต้องศึกษาและปฏิบัติตนให้เรียบง่ายและเป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชน (สมเด็จพรหมหารัชมังคลาจารย์, 2550 : 6-8)

ปัจจุบันการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ตามพระราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2565 ได้ประกาศคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไข การศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมของการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง พ.ศ. 2565 เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์และของชาติ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ให้

กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมของการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง ข้อ 3 ว่าด้วยสามเณรซึ่งเป็นเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับและมีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่หกหรือเทียบเท่า ซึ่งได้ศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง ชั้นนักธรรมเอก เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วแต่กรณี ให้ศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติม จำแนกเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ 1) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และ 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้ กำหนดให้มีเวลาเรียนตลอดช่วงชั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 7 หน่วยกิต โดยการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาสามัญเพิ่มเติมให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) จากพระราชกิจจานุเบกษาข้างต้น ส่งผลให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมจะต้องมีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจแก่พระสงฆ์สามเณรเมื่อสอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอกก็มีสิทธิ์เทียบเท่ากับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจะทำให้ภิกษุสามเณรมีความตั้งใจที่จะศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมมากยิ่งขึ้น

วัดสังฆานุภาพ บ้านทุ่งธารทอง ตำบลโกสัมพี อำเภอกอสัมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ที่มุ่งพัฒนาบุคลากรผู้ทรงความรู้ทางพระไตรปิฎก และเป็นสถานที่ถูกสร้างถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถ และเป็นที่ศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรในจังหวัดกำแพงเพชร แต่เนื่องจากกระบวนการศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และการศึกษาไปตามยุคสมัย ทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมจะต้องมีการปรับหลักสูตรที่เหมาะสมแก่พระสงฆ์สามเณร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอกอสัมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และเสนอรูปแบบการจัดการเรียนนักธรรมเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานที่มีความเหมาะสม เพื่อให้การศึกษาตรงตามพระราชกิจจานุเบกษากำหนดไว้ให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนนักระรมเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. วิธีการวิจัย การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเอกสารและการลงพื้นที่สัมภาษณ์ เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนบาลีเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชรดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และเอกสาร

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มพระสังฆาธิการระดับผู้ปกครอง กลุ่มครูสอนบาลี/ครูผู้สอนรายวิชาพื้นฐาน กลุ่มพระสงฆ์สามเณรผู้เรียน และกลุ่มสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์และประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนนักระรมเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร

2. พื้นที่การวิจัย โดยคัดเลือกพื้นที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของวัดสังฆานภาพ ตำบลโกสุมพิ อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร ที่เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี ที่ได้เปิดการเรียนการสอน อบรม สั่งสอนและส่งเสริมการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณร

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเจาะจงแบบมีโครงสร้างจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 26 คน ได้แก่ 1) กลุ่มพระสังฆาธิการระดับผู้ปกครอง 5 รูป ที่อยู่ภายในเขตปกครองในพื้นที่อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร 2) กลุ่มครูสอนนักระรม/ครูผู้สอนรายวิชาพื้นฐาน 5 รูป/คน ในพื้นที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและครูในโรงเรียนประจำอำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร 3) กลุ่มพระสงฆ์สามเณรผู้เรียน 10 รูป ที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก

ธรรม อำเภอกอสน์พินคร จังหวัดกำแพงเพชร และ 4) กลุ่มสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กำแพงเพชร 6 คน ที่มีหน้าที่ในการดูแลการศึกษาตามเกณฑ์มัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลาย
ประจำจังหวัด

4. เครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่ม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในประเด็นดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม 2)
นโยบายการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม 3) สภาพการจัดการ
การศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ทั้งด้านการเรียนการสอน หลักสูตร การวัดผลและ
ประเมินผลการเรียนรู้ ครูผู้สอน นักเรียน งบประมาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) หน่วยงาน
ภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม 5) การ
พัฒนาการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ทั้งด้านการจัดการ
เรียนรายวิชาพื้นฐาน แนวทางการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐาน แนวทางการสอนรายวิชาพื้นฐาน การ
พัฒนาการเรียนการสอนและการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
และ 6) รูปแบบการจัดการเรียนบาลีเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกธรรม ทั้งรูปแบบและกระบวนการจัดการรายวิชาพื้นฐาน รูปแบบเนื้อหาของรายวิชาพื้นฐาน
ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียน
พระปริยัติธรรม แผนกธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานและรูปแบบการ
เรียนที่เหมาะสมต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จาก
การศึกษาเอกสารด้านแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิง
ลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
อำเภอกอสน์พินคร จังหวัดกำแพงเพชร มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

1.1 การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) โดยการเข้าไปชี้แนะและสร้างแรงบันดาลใจ
แก่กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ที่ได้รับโอกาสด้านการศึกษาแก่เยาวชน

1.2 การบรรพชาอุปสมบท เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้ง การเรียนรู้และการปฏิบัติ อีกทั้งเป็นการสร้างเกราะกำบังไม่ให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวลในการศึกษา โดยทางสำนักเรียนได้ให้การสนับสนุนด้านการเรียนรู้แก่นักเรียนทุกคน

1.3 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อกำหนดทิศทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยมีการบริหารจัดการการเรียนรู้ 3 อย่าง ได้แก่ 1) การบริหารจัดการครูผู้สอน 2) การบริหารจัดการสถานศึกษาที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้แก่นักเรียนและ 3) การบริหารจัดการด้านเวลาในการกำหนดวันเปิด-ปิดการเรียนและตารางเรียนแก่นักเรียน

1.4 การบริหารจัดการก่อนการเรียนหรือปฐมนิเทศและเปิดเรียน สร้างความเข้าใจในการเรียนระเบียบข้อปฏิบัติตามที่ถูกต้องและกฎเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมกำหนดไว้

1.5 การเตรียมตัวก่อนสอบไล่นักเรียนธรรมสนามหลวง เพื่อทบทวน สรุปเนื้อหา และเตรียมความพร้อมในการสอบนักเรียนธรรมสนามหลวงต่อไป

2. การพัฒนาการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอกอสัมป็นคร จังหวัดกำแพงเพชร มีปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดการให้มีแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับการศึกษาในยุคใหม่

2.2 การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสม โดยต้องเข้าใจบริบทของกลุ่มเป้าหมาย และเนื้อหาไม่ควรเครียดเกินไปหรือทำให้รู้สึกเบื่อหน่าย ควรตระหนักถึงเวลา ความกระชับของเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องสร้างสมดุลทางด้านการเรียนรู้สู่การปฏิบัติได้จริงตามการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21

2.3 การประยุกต์ใช้ IT สำหรับการเรียนรู้ เพื่อให้ครูและอาจารย์สามารถพัฒนาตนเองรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมโลก สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ในการเรียนรู้มิติใหม่ ที่ช่วยให้การเรียนรู้รวดเร็ว เหมาะสม สะดวก และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา

2.4 การพัฒนาเรียนรู้ผ่านระบบการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning) ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่สะดวก ประหยัดเวลาและช่วยให้ครูผู้สอนและนักเรียนเข้าสู่แหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ด้วยเครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

2.5 การวัดและประเมินผล (Measurement) ควรมีขั้นตอนที่เป็นระบบที่ประเมินทั้งเนื้อหา แนวคิดและการปฏิบัติ เพื่อนักเรียนสามารถคิด วิเคราะห์ แยกแยะอย่างมีเหตุผล เกิดความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมอันจะเกิดประโยชน์แต่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ

3. รูปแบบการจัดการเรียนนักรธรรมเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า การจัดการเรียนนักรธรรมเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐาน สามารถจำแนกออกได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

3.1 รูปแบบการจัดการเรียนนักรธรรมเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานตามระบบปกติ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเรียนการสอนตามหลักสูตรลักษณะทั่วไป โดยมีรูปแบบการเรียนตามปกติเหมือนสายสามัญทั่วไปในช่วงเช้าและช่วงบ่ายแต่ละอาทิตย์เรียนวิชาพื้นฐาน วิชาละ 2 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์ และ 2) การเรียนการสอนตามหลักสูตรบล็อกคอร์ส Block Course ที่ช่วยให้นักเรียนได้โฟกัสแต่ละวิชา ลดความสับสนในการเรียน แต่ต้องเตรียมครูผู้สอนให้พร้อมเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้หรือทางโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

3.2 รูปแบบการจัดการเรียนนักรธรรมเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) (Non-Formal Education) ที่สามารถลดข้อจำกัดทางด้านเวลาที่ไม่รู้สีกว่าการเรียนหนักจนเกินไป

3.3 รูปแบบการจัดการเรียนนักรธรรมเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานแบบเทียบประสบการณ์ (Home School) โดยรูปแบบการจัดการเรียนนักรธรรมบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานในรูปแบบ Home School ภายใต้การดูแลของครอบครัว เหมาะสมสำหรับกลุ่มเด็กที่มีข้อจำกัดทั้งทางด้านเวลา สถานที่ การเดินทาง และปัจจัยอื่นๆ ซึ่งการจัดทำหลักสูตรนี้ผู้ปกครองจะต้องเขียนหลักสูตรยื่นเสนอแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เมื่อได้รับใบอนุญาตการสอนแล้วทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะได้ทำการออกนิเทศก์และสอวัดผลการศึกษาให้ตรงตามเป้าหมายและหลักสูตรที่ยื่นเสนอไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าได้มีการจัดการด้านการเรียนรู้สำหรับ

กลุ่มเป้าหมายโดยการเข้าไปประชาสัมพันธ์เชิงรุกภายในพื้นที่แก่ผู้ปกครองเด็ก เพื่อให้โอกาสด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน โดยนำมาสู่ร่อกาสาวพัตร์ด้วยการบรรพชาอุปสมบท อบรม บัณิสัยและให้การช่วยเหลือภายใต้การดูแลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่ตั้นนั้นผู้บริหารหรือเจ้าสำนักจะต้องเป็นผู้มีจิตใจเอื้อเพื่อ วิสัยทัศน์และมีบทบาทสำคัญต่อการช่วยเหลือพระสงฆ์สามเณรให้ได้รับการศึกษา ทั้งการจัดหาแหล่งทุนทรัพย์ การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับการศึกษา พระวิสุทธิ ฐิตวิสุทธิ และคณะ (2561) ที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่ตอบสนองต่อชุมชนและสืบทอดบุคลากรทางพุทธศาสนา โดยผู้บริหารหรือเจ้าสำนักจะต้องมีวิสัยทัศน์ และรับภาระในการทางงบประมาณสนับสนุน การอำนวยความสะดวกด้านการศึกษา การสรรหาบุคลากรและครูที่จะทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน และสอดคล้องกับ พระมหากันตินันท์ เสงสกุล (2564) ที่ที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ที่โรงเรียนจะต้องมีการบริหารจัดการงานบริหารทางด้านวิชาการ การบริหารงานทางด้านงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป เพราะเป็นกลไกที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนการศึกษาภายในโรงเรียนพระปริยัติ แผนกธรรม ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเข้ามาศึกษาหลักพุทธวจนะที่เป็นรากฐานของคำสอนทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาสมาน ธมฺมวชิโร (2561) ที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ได้แก่ ด้านบุคคลจะต้องผลิตครูสอนอย่างต่อเนื่อง ด้านวิชาการต้องเพิ่มพูนความรู้ เทคนิคต่างๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิในการเรียนการสอนแก่นักเรียน ด้านงบประมาณต้องหาแหล่งสนับสนุน และด้านบริหารงานทั่วไปต้องสร้างขวัญกำลังใจและส่งเสริมแรงจูงใจเชิงนโยบาย เพื่อปรับระเบียบข้อบังคับให้ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งหากมีการบริหารจัดการเป็นที่เรียบร้อยก็จะทำการเปิดสอน โดยมีพิธีการการปฐมนิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจและข้อตกลงร่วมในการอยู่ร่วมกันภายใต้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และเป็นการชี้แนวทางที่เป็นเป้าหมายสำหรับการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนให้ตั้งใจเรียน โดยก่อนการสอบสนามหลวงจะมีการเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนในแต่ละปีโดยการทบทวนสรุปเนื้อหาที่เรียนมาทั้งปีเพื่อให้ให้นักเรียนได้เตรียมความพร้อมในการสอบไล่ชั้นธรรมสนามหลวงต่อไป

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม พบว่าโดยรายวิชาพื้นฐานเป็นเรื่อง

ใหม่และหากจะพัฒนาการจัดการเรียนให้มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ตั้งแต่การจัดการเรียนรู้ การสรรหาครู การใช้เทคนิคในการสอนที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ พระธวัช จิรวาทโธ (อ่วมสอาด) (2555) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยทางโรงเรียนจะต้องมีการพัฒนาสภาพการจัดการเรียนที่เหมาะสม มีจำนวนครูที่เพียงพอ มีเทคนิคในการสอน เพื่อจะสามารถกระตุ้นและเร้าความสนใจแก่ผู้เรียนได้ และจะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจในเนื้อหาวิชาพื้นฐานได้มากยิ่งขึ้น โดยหลักสูตรจะต้องมีเนื้อหาที่ไม่ยากเกินไป กระชับและสามารถนำมาใช้ในชีวิตจริง นอกจากนี้ การจัดการเรียนวิชาพื้นฐานควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย เป็นการกระตุ้นการเรียนให้แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย สอดคล้องกับ ปุณณัฐธามาเชค (2562) พบว่า จำเป็นจะต้องใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต ฯลฯ เพื่อนำมาบูรณาการให้เหมาะสมแก่ผู้เรียนในยุคความเจริญก้าวหน้าในสังคมดิจิทัลที่แตกต่างจากการเรียนรู้ในอดีตที่ครูเป็นผู้บรรยายและมีปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนแบบเผชิญหน้ากันเท่านั้น ยิ่งสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ช่วยผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และครูจะต้องเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง เป็นกัลยาณมิตรและบรรยากาศทางวิชาการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ พระศักดิ์ดา งานหมั่น (2561) พบว่า การมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา มุ่งพัฒนาร่างกาย จิตใจและปัญญา ปะเมินตนเองและปรับปรุงแก้ไขผลแห่งการปฏิบัติเป็นนิจ และครูเป็นกัลยาณมิตร คอยชี้แนะแนวทาง ช่วยสร้างบรรยากาศทางวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเป็นเลิศด้านร่างกาย จิตใจและปัญญาในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 3 รูปแบบการจัดการเรียนนักรธรรมเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม พบว่าซึ่งเป้าหมายของการศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพนักเรียนให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความรู้ สามารถพัฒนาตนเองและสังคม วิภาดา พินลา (2559) ได้อธิบายเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สัมผัส รับรู้ และลงมือปฏิบัติ และเป็นแนวทางปฏิบัติสู่ความเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข เต็มตามศักยภาพของผู้เรียนยุคใหม่ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยการจัดการเรียนนักรธรรมเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานนั้นสามารถจำแนกรูปแบบในการศึกษาออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการเรียนในระบบปกติที่มีลักษณะหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่ง ประเวศ เวชชะ (2561) ได้อธิบายการบริหารจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุและสำเร็จในระบบมาตรฐานเดียวกัน

โดยผู้สอนสามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า สามารถผนึกกำลังใจการสร้างความร่วมมือร่วมแบ่งปัน และสถานศึกษามีงบประมาณในการจัดการเรียนรู้และใช้ทรัพยากรอื่นร่วมกันได้หรือหรือการจัดการเรียนในรูปแบบบล็อกคอร์ส Block Course เพื่อลดเวลาเรียน โฟกัสแต่ละวิชาและลดความสับสน 2) รูปแบบการจัดการเรียนแบบการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) (Non-Formal Education) ให้เหมาะสมแก่ผู้เรียนทั้งด้านการเรียน การเทียบโอนหน่วยกิต การเรียนแบบต่อเนื่อง ตามศักยภาพผู้เรียน การมีภาคีที่เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ ตลอดถึงลักษณะการสอนที่มีความหลากหลายตามความต้องการของผู้เรียน เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบทางไกล การเรียนรู้แบบชั้นเรียน ฯลฯ สอดคล้องกับความเห็นของ นางวรรณวิ วัฒนศิริ (2566) ให้ความเห็นว่าการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐานรายวิชาพื้นฐาน 3 รายวิชาที่จะต้องสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ กำหนด อาจศึกษาในรูปแบบการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เพราะใช้ระยะเวลาสั้นแต่ตรงตามกรอบเนื้อหาที่กำหนดตาม ทำให้พระสงฆ์สามเณรไม่ต้องกังวลใจในการเรียน นวัตกรรมและบาลีอีกด้วย 3) รูปแบบการจัดการเรียนแบบเทียบประสบการณ์ (Home School) ที่ผู้ปกครองนักเรียนมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการเรียนรู้ และเป็นหลักสูตรที่หลายประเทศ กำลังดำเนินการหรือใช้กันอยู่ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่อยู่ห่างไกล โดยอาศัยผู้ปกครองได้ใช้ประสบการณ์อบรม สั่งสอนบุตรหลานตนเอง และหลักสูตรจะต้องได้รับการพิจารณาและเห็นชอบจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยการศึกษาจะต้องมีเนื้อหาเชิงบูรณาการกับรายวิชา พื้นฐานและการใช้ชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ พรพล พอนอ่วม วราภรณ์ ไทยมา และชาลี มณีศรี (2562) พบว่า ทรัพยากรการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านทั่วไป ด้านการเงิน และด้านวิชาการ โดยเนื้อหาจะต้องเหมาะสม แบ่งหมวดการศึกษา ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และหลักสูตรตรงกับกลุ่มผู้ใช้งานจริง ซึ่งหลักสูตรเทียบประสบการณ์ (Home School) เป็นอีกหนึ่งวิธีการที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ที่ช่วยให้พระสงฆ์สามเณรสามารถเรียนบาลีพร้อมกับรายวิชาพื้นฐานได้เต็มความสามารถ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ภาพ 1 การจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

การจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมมีปัจจัย 4 คือ

1. การบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม จะต้องมีการบริหารจัดการที่สามารถดึงดูดใจให้แก่เด็กเยาวชนให้เข้ามาศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม โดยต้องมีการสนับสนุนแก่ผู้เรียนตั้งแต่การอยู่อาศัย การเรียน และที่อยู่ฉัน

2. การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนเชิงบูรณาการรายวิชาพื้นฐาน โดยจะต้องมีการพัฒนาการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน และมีแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม อาทิเช่น หนังสือ สื่อการสอน และอุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเสริมทักษะการใช้ชีวิตในสังคมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

3. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดการรายวิชาพื้นฐานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ถือได้ว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับพระสงฆ์สามเณรและหากต้องการให้การเรียนการสอนเชิงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานดำเนินไปด้วยดีจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรสงฆ์

4. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนักเรียนเชิงบูรณาการรายวิชาพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม การศึกษายุคใหม่จะมุ่งเน้นความรู้ ความสามารถ และการพัฒนาควบคู่กันระหว่างทางโลกและทางธรรม โดยรูปแบบการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานตามพระราชกฤษฎีกาสามารถประยุกต์ได้หลากหลายตามความเหมาะสม ทั้งการจัดการเรียนในรูปแบบปกติทั่วไป ที่รายวิชาพื้นฐานเรียนภาคบ่าย รูปแบบการเรียนแบบบล็อกคอร์ส Block Course ที่ช่วยลดข้อจำกัดสำหรับนักเรียนให้โฟกัสแต่ละวิชา ลดความสับสนแก่ผู้เรียน รูปแบบของการศึกษานอกระบบและ

การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) (Non-Formal Education) ที่มีการจัดการเรียนรู้ร่วมกันผู้เรียน เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การพบกลุ่ม การเรียนทางไกลหรือการเรียนรู้จากการทำโครงการฯลฯ และรูปแบบเทียบประสบการณ์ (Home School) ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้ปกครองในการสั่งสอนเด็กและเยาวชนที่มีข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่ การเดินทางฯลฯ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ หนึ่ง การจัดการเรียนนักรรรมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เริ่มจากการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเข้ามาศึกษา โดยการชี้แจงเป้าหมายที่ให้เปิดโอกาสด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน โดยสำนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบให้แก่เด็กเรียนทุกคน ตั้งแต่การหาแหล่งทุนสนับสนุนการศึกษา และการบรรพชาอุปสมบท การอุปถัมภ์ที่อยู่อาศัยและที่ดิน การจัดหลักสูตรและการเตรียมความพร้อมสอบไล่ สอง การพัฒนาการจัดการเรียนรายวิชาพื้นฐานที่เหมาะสมกับนักรรรมจะต้องมีเนื้อหาเหมาะสม กระตุ้นนักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสำนักเรียนต้องพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อใช้ IT ให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา การเรียนรู้ออนไลน์ แบะการวัดผลและประเมินควรเน้นเนื้อหาและประโยชน์ที่ได้รับจริง และสาม การเรียนนักรรรมเชิงบูรณาการรายวิชาพื้นฐานสามารถสังเคราะห์รูปแบบ ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนระบบปกติ ได้แก่ การเรียนแบบปกติทั่วไปหรือการจัดการเรียนแบบบล็อกคอร์ส เพื่อมีให้นักเรียนบาลีเกิดความสับสนกับรายวิชาอื่น 2) รูปแบบการเรียนแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มุ่งเน้นการเรียนตามผู้เรียนที่มีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ออนไลน์ เรียนในห้องเรียน เรียนเป็นกลุ่มหรือโครงการ และ 3) รูปแบบการเรียนแบบเทียบประสบการณ์ โดยทางสำนักเรียนจะต้องจัดแผนการเรียนเพื่อนำสู่การพิจารณาจากสำนักเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเสียก่อน เมื่อได้รับการอนุมัติก็สามารถดำเนินการเรียนรายวิชาพื้นฐานตามแผนงานที่กำหนด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณแก่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เพื่อให้พระสงฆ์สามเณรได้มีกำลังในการศึกษา และควรมีการให้ขวัญและกำลังใจสำหรับพระสงฆ์สามเณรที่สามารถสอบไล่ได้

2) ควรมีการทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการหลักสูตรการเรียนรายวิชาพื้นฐานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม

การเรียนรายวิชาพื้นฐานแก่พระสงฆ์สามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และเป็นการผลักดันหน่วยงานต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้การศึกษาที่เหมาะสมแก่นักเรียนอีกด้วย

3) ควรมีการสนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้ ทั้งหนังสือ คู่มือ และอุปกรณ์ที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้พระสงฆ์สามเณรได้เรียนรู้ความรู้ยุคใหม่ในสังคมดิจิทัล อีกทั้งเป็นการพัฒนาทางด้านความรู้ด้านเทคโนโลยีที่อยู่ในกลุ่มสาระรายวิชาพื้นฐานและมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรมีการศึกษากลไกการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานแก่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

2) ควรศึกษาการพัฒนาสูตรมาตรฐานของรายวิชาพื้นฐานให้มีรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ เช่นเดียวกับการจัดการหลักสูตรสามัญ เรียนรู้แบบเดียวกัน

References

- ประเวช เวชชะ. (2561). *การจัดการเรียนรู้กลุ่มวิชาชีพครูเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของคณะครู ศาสตรมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. เชียงราย: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปณณัฐฐา มาเชค. (2562). การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในยุค 4.0 ศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*, 7 (2), 41 – 52.
- พรพล พอนอ่วม วราภรณ์ ไทมา และซารี มณีศรี. (2562). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยใช้ทรัพยากรการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์. *วารสารสหวิทยาการวิจัย ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 8 (2), 311 - 320.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (2556). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก. (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธวัช จิรวฑฒ (อ่วมสอาด). (2555). *สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากันดินันท์ เสงสกุล. (2564). การบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5 (3), 719 - 728.

พระมหาสมาน ธมฺมวชิโร. (2561). *แนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวิสิทธิ์ จิตฺตวิสุทธิ และคณะ. (2561). การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่ตอบสนองต่อชุมชนและสืบทอดบุคลากรทางพุทธศาสนา. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์ นครลำปาง*, 7 (2), 14 - 25.

พระศักดิ์ดา งานหมั่น. (2561). การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 1 (1), 1-10.

ราชกิจจานุเบกษา. (2565). *ราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ประกาศ กพฐ. เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ฯ การศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมของการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง และแผนกบาลีสสนามหลวง พ.ศ. 2565*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://moe360.blog/2022/04/21/ratchakitcha-20042565/> [วันที่ 27 พฤศจิกายน 2565]

วรวรรณ วัฒนศิริ. (2566). ผู้อำนวยการโรงเรียนโกสัมพีนวิทยา อำเภอกอสมพิ์ จังหวัดกำแพงเพชร. สัมภาษณ์. 26 มกราคม.

วิภาดา พินลา. (2559). กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษาเพื่อปลูกฝังจริยธรรมในผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21. *วารสาร Veridian E Journal* ฯ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 9 (1), 1430 – 1442.

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์. (2550). *เรื่องสอบบาลีสสนามหลวงแผนกธรรม*. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน

Factors affecting the Buddhist political ethics enhancement of politicians in Nan Province

พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปณฺโณ (ปล้องขัน) Prakrupalad Vacharapong Vachirapanno
(Plongkhan)

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ Termsak Tongin

สุรพล สุยะพรหม Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Watcharapong-2006@hotmail.com

Haripunchai Review 02/12/2022

Haripunchai Review 23/01/2023

บทคัดย่อ

ดุชนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน และ 3) การเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.915 เก็บข้อมูลกับจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Enter Method

ผลการวิจัยพบว่า

1) การส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.83) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านโครงการ/กิจกรรม (3.85) รองลงมา คือ ด้านกฎหมาย/นโยบาย (3.84) และต่ำที่สุด คือ ด้านผลการดำเนินงาน/ตัวชี้วัด (3.80) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.79) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านศาสนา (3.93) รองลงมา คือ ด้านปรัชญาและความเชื่อ (3.81) และต่ำที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรม (3.63) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3) การเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.87) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประกันสุขภาพ (3.95) รองลงมา คือ การประกันชีวิต (3.93) การประกันสังคม (3.93) การประกันหลักทรัพย์ (3.84) และต่ำที่สุด คือ การประกันครอบครัว (3.68) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผล, การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง, นักการเมือง

Abstract

Objectives of this dissertation were 1. To study the enhancing conditions of Buddhist political ethics of politicians in Nan Province, 2. To study factors affecting the Buddhist political ethics enhancement of politicians in Nan Province and 3. Enhancing Buddhist political ethics of politicians in Nan Province. Conducted with the mixed methods The quantitative research used questionnaires with a full confidence value of 0.915 to collect data from 400 samples and analyzed the data by frequency, percentage, mean, standard deviation and Multiple Regression Analysis in Enter Method.

Findings were as follows

1) Enhancing condition of Buddhist political ethics of politicians in Nan Province was found at high level (3.83). Each aspect was found at the highest level was project ad activity (3.85). laws and policy at (3.84). The lowest level was the results of the operation was at (3.80).

2) Factors affecting the Buddhist political ethics enhancement of politicians in Nan Province was found, by overall, at high level (3.79).The aspect that was at the highest level was religion (3.93). secondly philosophy and belief were at (3.81), the lowest level was the culture was at (3.63).

3) Enhancing Buddhist political ethics of politicians in Nan Province was found that the overall level was at a high level (3.87) and when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was health insurance (3.95), followed by life insurance (3.93), social security (3.93), and insurance. Securities (3.84) and the lowest is family insurance (3.68), which is at a high level in all aspects.

Keywords : Factors affecting, Buddhist political ethics enhancement, politicians

บทนำ

ประเทศไทยในอดีตมีการปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ต่อมาในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 รัชสมัยของพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 7 ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ในส่วนของการบริหารนั้นได้จัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ได้จัดระเบียบการบริหารออกเป็นกระทรวง ทบวง และกรมต่าง ๆ 2) ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้จัดระเบียบการบริหารออกเป็นจังหวัดและอำเภอและการบริหารราชส่วนท้องถิ่น และ 3) ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้จัดระเบียบการบริหารออกเป็นจังหวัดและอำเภอและการบริหารราชส่วนท้องถิ่นได้จัดระเบียบการบริหารออกเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2559) การบริหารจัดการกำกับควบคุมและดูแลส่วนราชการต่าง ๆ การบริหารราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคเป็นภาระหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีโดยมีรัฐสภาเป็นฝ่ายกำกับและตรวจสอบส่วนการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นภาระหน้าที่ของคณะผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ และมีสภาแห่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ เป็นฝ่ายกำกับและตรวจสอบตามบทบาทหน้าที่ (ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์, 2555)

การเมืองจึงเป็นระเบียบปฏิบัติช่วยกันจัดบ้านเมืองหรือสังคมให้หมดปัญหาหรือการช่วยแก้ปัญหาบ้านเมืองที่เกิดขึ้นจึงทำให้มีผู้สมัครเป็นนักการเมืองเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนในการเข้าไปทำหน้าที่พัฒนาประเทศส่งผลให้ตำแหน่งนักการเมือง เป็นตำแหน่งที่มีเกียรติยศ ชื่อเสียง เงินตอบแทน และผลประโยชน์อื่นๆอีกตามบทบาทหน้าที่นั้นๆ จึงมีบุคคลต่างๆ มากมายมุ่งหวังให้เกิดการแข่งขันกันขึ้นทั้งการแข่งขันกันทำความดีทำประโยชน์ต่อประชาชนเพื่อให้ประชาชนชื่นชอบและเลือกตนเองและรวมถึงการใช้วิธีการที่มีชอบสกปรกขัดต่อจริยธรรมและกฎหมาย ประพฤติปฏิบัติตนขัดต่อ

จริยธรรมทางการเมือง และกฎหมาย มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงทุจริตคอร์รัปชันสร้างผลเสียหายให้เกิดแก่หน่วยงานของรัฐประเทศชาติและประชาชนเป็นอย่างมาก จนนำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้ทำหน้าที่กำกับจัดการดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของผู้บริหาร ข้าราชการพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฯลฯ จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน เพื่อมุ่งเน้นศึกษาในเรื่องของแนวคิด ทฤษฎีหลักการ จริยธรรมทางการเมือง จากเอกสารตำรา เพื่อให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมือง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปส่งเสริมพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน
3. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในจังหวัดน่าน จำนวน 422,942 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดน่าน, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในจังหวัดน่าน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ได้จากการแทนค่าในสูตรของยามาเน (Yamana, 1973)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการ

ส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมือง และ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมือง 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ คือ ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ และทฤษฎี กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดำเนินการสร้างและปรับแบบสอบถาม นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าความสอดคล้องในแต่ละข้อ ตั้งแต่ 0.5 - 1.0 และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ กับบุคลากรของเทศบาลเมืองบางมูลนาก จำนวน 30 คน ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.915

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยจากหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสนอต่อนายอำเภอในจังหวัดน่าน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลทำการศึกษาวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในจังหวัดน่าน ด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้เกณฑ์แปลผลข้อคำถามที่ได้จากการประเมินผล (ธีรยุทธ พึ่งเทียร, 2545)

4.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติที่ใช้คือ การทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยการคัดเลือกตัวแปรอิสระแบบ Enter Method เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน พบว่า จากการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในจังหวัดน่าน จากแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ในภาพรวม

(n = 400)

ที่	สภาพการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของ นักการเมืองในจังหวัดน่าน	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
1.	ด้านกฎหมาย/นโยบาย	3.84	0.829	มาก
2.	ด้านโครงการ/กิจกรรม	3.58	0.747	มาก
3.	ด้านผลการดำเนินงาน/ตัวชี้วัด	3.80	0.638	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.83	0.598	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านโครงการ/กิจกรรม ($\bar{X} = 3.85$) รองลงมา คือ ด้านกฎหมาย/นโยบาย ($\bar{X} = 3.84$) และต่ำที่สุด คือ ด้านผลการดำเนินงาน/ตัวชี้วัด ($\bar{X} = 3.80$) ซึ่งในอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน พบว่า จากการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในจังหวัดน่าน จากแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ในภาพรวม

ที่	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทาง	ระดับความคิดเห็น
-----	---	------------------

การเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
1. ด้านวัฒนธรรม	3.63	0.568	มาก
2. ด้านปรัชญาและความเชื่อ	3.81	0.829	มาก
3. ด้านศาสนา	3.93	0.747	มาก
รวมเฉลี่ย	3.79	0.568	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านศาสนา ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา คือ ด้านปรัชญาและความเชื่อ ($\bar{X} = 3.81$) และต่ำที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.63$) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน

ตัวพยากรณ์	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ด้านวัฒนธรรม	-.043	.024	-.095	-1.751	.081
ด้านปรัชญาและความเชื่อ	-.069	.039	-.104	-1.765	.078
ด้านศาสนา	.266	.027	.492	10.023**	.000
ค่าคงที่	3.240	.128		25.251**	.000
R = .476 R ² = .227 SEE = .367					
F = 38.743** Sig = .000					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรม และ ด้านปรัชญาและความเชื่อ ไม่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ส่วนปัจจัยด้านศาสนาส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.476 และสามารถพยากรณ์ความสัมพันธ์ได้

ว่าปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน (R^2) ร้อยละ 22.7 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ 0.367

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน พบว่า จากการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในจังหวัดน่าน จากแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ในภาพรวม

ที่	การเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมือง ของนักการเมืองในจังหวัดน่าน	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
1.	การประกันชีวิต	3.93	0.713	มาก
2.	การประกันหลักทรัพย์	3.84	0.768	มาก
3.	การประกันครอบครัว	3.68	0.861	มาก
4.	การประกันสังคม	3.93	0.660	มาก
5.	การประกันสุขภาพ	3.95	0.679	มาก
รวมเฉลี่ย		3.87	0.415	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า การเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประกันสุขภาพ ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมา คือ การประกันชีวิต ($\bar{X} = 3.93$) การประกันสังคม ($\bar{X} = 3.93$) การประกันหลักทรัพย์ ($\bar{X} = 3.84$) และต่ำที่สุด คือ การประกันครอบครัว ($\bar{X} = 3.68$) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การทดสอบสมมติฐานการเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของศีล 5 ที่มีผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน

ตัวพยากรณ์	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
การประกันชีวิต	.204	.039	.256	5.275	.000
การประกันทรัพย์สิน	.196	.048	.234	4.109	.000
การประกันครอบครัว	-.058	.042	-.088	-1.386	.167
การประกันสังคม	-.060	.047	-.069	-1.274	.203
การประกันสุขภาพ	.140	.039	.167	3.631	.000
ค่าคงที่	3.236	.286		11.327	.000
R = .421 R ² = .167 SEE = .519					
F = 16.947** Sig = .000					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า การประกันครอบครัว และการประกันสังคมไม่มีผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ส่วนการประกันชีวิต การประกันทรัพย์สิน และการประกันสุขภาพมีผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.421 และสามารถพยากรณ์ความสัมพันธ์ได้ว่าปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน (R²) ร้อยละ 16.7 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ 0.519

อภิปรายผลการวิจัย

1. การส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน จากการสอบถาม พบว่า สภาพการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านโครงการ/กิจกรรม รองลงมา คือ ด้านกฎหมาย/นโยบาย และต่ำที่สุด คือ ด้านผลการดำเนินงาน/ตัวชี้วัด ซึ่งในอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติพนธ์ วงษ์อมรวิทย์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ด้านความดีงามเกิดจากการยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน อธยาศัยดี มีความยุติธรรม ขยันอดทน ทุ่่มเท ตั้งใจและมีความเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม สร้างความรัก ความศรัทธาเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนและชุมชน 2)

ด้านความถูกต้องมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตน โดยคำนึงถึงความสำเร็จของงานมีการดำเนินการโดยความเป็นธรรม 3) ด้านความเหมาะสม ดำเนินการปฏิบัติงานตามกรอบจริยธรรม ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและชุมชน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน จากการสอบถาม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านศาสนา รองลงมา คือ ด้านปรัชญาและความเชื่อ และต่ำที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรม ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระมหานรินทร์ สุรบุญโณ (เอมพันธ์) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองที่มีความสำคัญ ได้แก่ 1) ยึดมั่นในสถาบันหลักอันได้แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยการรักษาคุณค่าของสถาบันหลัก การเข้าร่วมในงานรัฐพิธีเนื่องในวโรกาสสำคัญ การน้อมนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางศาสนา การแสดงความเคารพสถาบันโดยการติดธงชาติ และธงตราสัญลักษณ์บริเวณหน้าบ้าน 2) ซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตสำนึกที่ดีในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ โดยการเข้าร่วมประชุมสภาเห็นชอบร่างข้อบัญญัติงบประมาณด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามข้อบัญญัติงบประมาณปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิต และมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง 3) กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม โดยการติดตามโครงการพัฒนาที่ได้ใช้จ่ายงบประมาณ การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามแผนการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้ทันต่อสถานการณ์ กล้าตัดสินใจ และรู้คุณค่าของเวลา 4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ โดยการเข้าร่วมประชุมในการจัดเวทีประชุมประชาคม การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ การทำความสะอาดรอบบริเวณหมู่บ้านและชุมชน การคัดแยกขยะเพื่อลดปริมาณขยะในชุมชน 5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยการติดตามการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนการพัฒนา และการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปตามข้อบัญญัติงบประมาณหรือไม่โดยมุ่งผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ การมีเหตุผล และส่งเสริมสนับสนุนการใช้เหตุผลในการบริหารงาน 6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ โดยการปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบ กติกา มารยาทของสังคม การเห็นชอบในการใช้

จ่ายงบประมาณอย่างครอบคลุม ไม่ดูแลเฉพาะในพื้นที่ของตน และ7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี และรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ โดยการเป็นผู้นำที่ประพฤติตนอยู่ในจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนในที่สาธารณะ การแต่งกายสุภาพ สนับสนุนและส่งเสริมสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

3. การเสริมสร้างพุทธจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.87) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประกันสุขภาพ (3.95) รองลงมา คือ การประกันชีวิต (3.93) การประกันสังคม (3.93) การประกันหลักทรัพย์ (3.84) และต่ำที่สุด คือ การประกันครอบครัว (3.68) ซึ่งในอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน : การเชื่อมโยง ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์” ผลวิจัยพบว่า ความเชื่อมโยงเศรษฐกิจพอเพียงกับหมู่บ้านรักษาศีล 5 คือ “ประโยชน์สุข” โดยการนำไตรสิกขา ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ครอบคลุมการดำรงชีวิตทุกด้าน ส่วนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านรักษาศีล 5 นั้นมีหลักการที่เน้นแก้ปัญหาสังคมในระดับรากหญ้า สำหรับรูปแบบบูรณาการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านรักษาศีล 5 คือ รูปแบบที่มีระดมให้ดำเนินการของทุกภาคส่วน ซึ่งจะบูรณาการเชื่อมโยงให้ทุกเครือข่ายทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกลยุทธ์ที่จะดึงเอาความรู้ ความสามารถของปราชญ์ชาวบ้าน หรือคนในชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น หลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนา กลไกทางสังคม เพื่อให้สามารถนำมาใช้พัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1) แหล่งความรู้ชุมชน แบ่งออกเป็น องค์กรชุมชน และ สื่อต่าง ๆ 2) แหล่งภูมิปัญญาชุมชน แบ่งออกเป็น คน และ กิจกรรมอื่น ๆ และ3) ความสัมพันธ์ บ้าน วัด โรงเรียน กับแหล่งความรู้ และแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีนโยบายทางการศึกษาจัดทำหลักสูตรส่งเสริมจริยธรรม และคุณธรรมทางการเมือง โดยกำหนดให้นักการเมืองรับการการศึกษาตามหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ในเรื่องจริยธรรม รวมถึงการอบรมบ่มนิสัยให้เรียนรู้สิ่งที่ถูกผิด

2) ควรสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนนโยบายสร้างเสริมจริยธรรมทางการเมือง โดยให้นักการเมืองเขารับการอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้ปฏิบัติตนอยู่ภายใต้ภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคม และมีจิตสำนึกที่ดีของตนเองและผู้อื่น

3) ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนสนับสนุนนักการเมืองที่มีจริยธรรมมีคุณธรรมนำการเมือง ที่มุ่งหมายปลายทาง คือ ให้คิดดี ทำดี และแก้ปัญหาได้ดี สร้างแรงจูงใจตนเองเพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่ความดีงามได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยรากฐานทางจริยธรรมและพฤติกรรมทางการเมืองที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเมือง
- 2) ควรศึกษาอิทธิพลและแรงกดดันทางการเมืองต่อความยึดมั่นทางจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมือง
- 3) ควรศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานของนักการเมืองท้องถิ่น

References

- ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์. (2563). “การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา”. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐศาสตร์)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2559). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารราชการแนวใหม่*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- ธีรยุทธ พึ่งเที่ยร. (2545). *สถิติเบื้องต้นและการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุตรไพศาล.
- พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล. (2560) “การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน : การเชื่อมโยง ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และ หมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์”. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานรินทร์ สุรพลโย (एमพันธ์) . (2563). “การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ”. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐศาสตร์)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรันย์ วงศ์คำจันทร์. “จริยธรรมนักการเมืองไทย”. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 2 (3), (กรกฎาคม-กันยายน 2555) : 263-264.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดน่าน. ข้อมูลจำนวนประชากร. [ออนไลน์],
แหล่งที่มา : https://www.ect.go.th/nan/ewt_news.php?nid=81&filename=inde [16
มกราคม 2564].

Yamane. (1973). *Statistic : An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York : Harper and Row.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์

To study the factors affecting the leadership of the Municipal Executives in
Buriram Province

พระวิศิษฐกุล สิริปณฺญ (สุदारักษ์) Phra Wisitthakul Siripanyo (Sudarak)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

chai_sudaruk@hotmail.com

Haripunchai Review 06/01/2023

Haripunchai Review 12/02/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรของเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 264 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 19 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเชิงและการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคน เพื่อยืนยันหลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1) คุณลักษณะของผู้บริหาร ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสามารถทำงานร่วมกับทำนายภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร้อยละ 80.1 และเมื่อพิจารณาคุณลักษณะของผู้บริหารพบว่า มีความสามารถในการควบคุมสามารถทำนายได้ร้อยละ 30.4 รองลงมาคือมีความเฉลียวฉลาด มีความรับผิดชอบ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง ตามลำดับ

2) อริยมรรคมีองค์ 8 ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ 7 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าอริยมรรคมีองค์ 8 สามารถทำงานร่วมกันทำนายภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร้อยละ 88.2 และเมื่อพิจารณาอริยมรรคมีองค์ 8 พบว่า สัมมาวาจา คือความพยายามชอบสามารถทำนายได้ร้อยละ 20.0 รองลงมาคือ สัมมาอาชีวะ คือ

การเลี้ยงชีพชอบ สัมมาสติคือ การระลึกชอบ สัมมาสมาธิคือ ความตั้งจิตมั่นชอบ สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ และมีสัมมามาจา คือ การเจรจาชอบ ตามลำดับ

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำ, มรรคมงคล 8. ผู้นำเทศบาล.

Abstract

The purpose of this research was to study the factors affecting the leadership of municipal administrators in Buriram Province. Research is an integrated approach. The quantitative research used a questionnaire to collect data from 264 personnel of the municipality in Buriram Province. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation. Multiple regression analysis and qualitative research In-depth interviews of 19 participants or individuals were used, content-oriented data analysis and specific group discussions of 9 participants or individuals were used for confirmation after data synthesis.

The results showed that

1) Characteristics of Executives Affected the leadership of the municipal administrators in Buriram province in 4 aspects with a statistical significance of 0.01, indicating that the characteristics of the administrators could work with the prediction of the leadership of the municipal administrators in Buriram province by 80 percent. 1 and when considering the characteristics of executives, it was found that Ability to control and predict at 30.4 percent, followed by intelligence. responsible and have self-confidence, respectively.

2) The Noble Eightfold Path had a statistically significant effect on the leadership of municipal administrators in Buriram Province at the 0.01 level, indicating that the Noble Eightfold Path could work together to predict the leadership of municipal administrators in Buriram Province. Buriram province was 88.2 percent, and when considering the Noble Eightfold Path, found that right effort was able to predict 20.0%, followed by right occupation, right livelihood, right mindfulness, right

mindfulness, right meditation. Right concentration of mind, right view, right view, right intention, and right speech, respectively.

Key words: Factors Affecting Leadership, 8 fold path, municipal leaders.

บทนำ

คุณลักษณะของภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการนำพาหมู่ชนที่อยู่แนวหลังหรือผู้ได้บังคับบัญชาให้รอดพ้นจากภัยอันตรายหรือประสบสำเร็จได้ซึ่งแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในหลักฐานและ เอกสารหรือคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้งหมดเราจะพบว่าพระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นอีก ศาสนาหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับแนวความคิดเรื่องภาวะผู้นำเอาไว้โดยเห็นว่าในสังคมทุกสังคมนั้น จะต้องมียุคคลที่เกิดขึ้นมาเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือมาเป็นผู้นำผู้อื่นอยู่เสมออันมีรากฐานมาจากแนวทางในการสร้างสรรค์บุคลากรในองค์การให้มีบุคลิกลักษณะของความเป็นผู้นำ ด้วยการใช้เทคนิควิธีการซึ่งคาดหวังถึงผลที่สามารถนำมาใช้ในการจูงใจ ให้บุคคลอื่นประพฤติปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของตนที่ต้องการโดยพิจารณาถึงระดับขั้นความต้องการภายในและการปฏิสัมพันธ์ภายนอกของมนุษย์(พระเทพปริยัติเมธี. 2553: 34-35) ที่เป็นหลักปฏิบัติที่ต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาการจัดทุกข์ ช่วยให้นุชนบรรลุความดีที่สูงขึ้นไป อย่างใดอย่างหนึ่ง การปฏิบัติที่ถูกต้องหรือปฏิบัติชอบต่อระบบแบบแผน ก็คือจะต้องกระทำด้วยความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของมัน ซึ่งเป็นการกระทำด้วยปัญญา หรือโดยมีสัมมาทิฐิ ดังนั้น การดำเนินตามมัชฌิมาปฏิปทาจึงเป็นการเดินที่ต้องอาศัยปัญญาเป็นหลักที่เรียกว่า อริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ สัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ คือ ความ พยายามชอบ สัมมาสติ คือ การระลึกชอบ สัมมาสมาธิ คือ ความตั้งจิตมั่นชอบ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2539)อันเป็นยอดแห่งธรรมทั้งปวงที่เปรียบเสมือนรอยเท้าแห่งสัตว์ทั้งหลายย่อมก้าวลงรอยแห่งเท้าช้างฉันทในอริยมรรคมีองค์ 8 ก็เฉกเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะมีหลักธรรมอื่น ๆ ก็ย่อมสงเคราะห์รวมอยู่ในอริยมรรคฉันทนั้น เพราะฉะนั้น ภาวะผู้นำการบริหารย่อมต้องสร้างและพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้และสร้างแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับเป้าหมายทั้งเป้าหมายของตนเอง เป้าหมายองค์กร และเป้าหมายของสังคมประเทศอันได้ชื่อว่า ภาวะผู้นำที่สมบูรณ์แบบที่เพียบไปด้วยศาสตร์สมัยใหม่และพุทธศาสตร์อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทสังคมไทย

ดังนั้น ผู้วิจัยได้มีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีจำนวนมากถึง 63 แห่ง ประกอบด้วย 1) เทศบาลเมือง จำนวน 3 แห่ง 2) เทศบาลตำบล จำนวน 60 แห่ง(สำนักงานเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์. ออนไลน์) ที่มีนายกเทศมนตรี 63 ท่านคอยกำกับทิศทางและดูแลกิจการการบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนไม่ต่ำกว่า 100.000 คน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมแก่อยู่อาศัยและสามารถเป็นกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ โดยเน้นไปที่ประเด็นคำตอบว่า ภาวะผู้นำในปัจจุบันของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์อยู่ในระดับใด ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ มีปัจจัยใดบ้าง และรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ควรเป็นอย่างไร พร้อมกับนำหลักอริยมรรคมีองค์ 8 มาบูรณาการเข้ากับภาวะผู้นำอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับภาระกิจที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์” เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางรูปแบบและวิธีดำเนินการวิจัย ดังมีขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.ประชากร ได้แก่ บุคลากรของเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 15 แห่ง จำนวน 1.350 คน (สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์,ออนไลน์)

- 2.กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรของเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 264 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Taro Yamane(Taro Yamane. 1973 : 125.) ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดให้แต่ละเทศบาลเป็นชั้นของการสุ่ม แล้วทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละเทศบาล

3.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 19 คน ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารเทศบาล จำนวน 5 คน 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 5 คน 3) กลุ่มตัวแทนประชาชน จำนวน 5 คน 4) กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน 5) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน

4. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูปหรือคน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในงานวิจัยรวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เครื่องมือการวิจัย

1.เชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง เทศบาลสังกัด รายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 21 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักจริยธรรมองค์ 8 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 24 ข้อ ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 24 ข้อ และตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaires) ให้ผู้ตอบคำถามเลือกตอบได้อย่างเสรี แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6 - 1.0 ทุกข้อคำถาม และค่าความเที่ยง (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมเท่ากับ 0.990

2.เชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยมีข้อคำถาม คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย ด้านมีความ

เฉลี่ยฉลาด ด้านมีความพร้อม ด้านมีความเข้าใจในงาน ด้านมีความริเริ่มแลมุ่งมั่น ด้านมีความรับผิดชอบ และด้านมีความสามารถในการควบคุม ควรเป็นอย่างไร และ2) ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วย ด้านสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ ด้านสัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ ด้านสัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ ด้านสัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ ด้านสัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ ด้านสัมมาวายามะ คือ ความพยายามชอบ ด้านสัมมาสติ คือ การระลึกชอบ ด้านสัมมาสมาธิ คือ ความตั้งจิตมั่นชอบ เป็นได้ อย่างไร ส่วนการสนทนากลุ่ม ได้กำหนดข้อคำถามเป็นอย่างเดียวกันเพื่อการประเมินและการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาสู่การแก้ไข ปรับปรุงและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1.เชิงปริมาณ ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

2.เชิงคุณภาพ ได้แก่ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) เป็นการสรุปเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 19 รูปหรือคนและการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูปหรือคน นำมาเขียนสรุปเป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล พรรณนาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 66.3 มีอายุ 41–50 ปี มีจำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 68.6 มีตำแหน่งพนักงานเทศบาล มีจำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 มีรายได้ต่อเดือน 10,000-20,000 บาท มีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 31.1 ตามลำดับ

1) คุณลักษณะของผู้บริหาร ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสามารถทำงานร่วมกับ ทำนายภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร้อยละ 80.1 และเมื่อพิจารณาคุณลักษณะ ของผู้บริหารพบว่า มีความสามารถในการควบคุมสามารถทำนายได้ร้อยละ 30.4 รองลงมาคือมีความ เฉลียวฉลาด สามารถทำนายได้ร้อยละ 27.9 มีความรับผิดชอบสามารถทำนายได้ร้อยละ 16.3 และมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถทำนายได้ร้อยละ 15.5 ตามลำดับ

2) อริยมรรคมีองค์ 8 ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ 7 ด้าน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าอริยมรรคมีองค์ 8 สามารถทำงานร่วมกันทำนายภาวะผู้นำ ของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร้อยละ 88.2 และเมื่อพิจารณาอริยมรรคมีองค์ 8 พบว่า สัมมาวายามะ คือความพยายามชอบสามารถทำนายได้ร้อยละ 20.0 รองลงมาคือ สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ สามารถทำนายได้ร้อยละ 19.5 สัมมาสติคือ การระลึกชอบ สามารถทำนายได้ร้อยละ 13.7 สัมมาสมาธิคือ ความตั้งใจมั่นชอบ สามารถทำนายได้ร้อยละ 11.9 สัมมาทิฐิ คือ ความ เห็นชอบ สามารถทำนายได้ร้อยละ 11.4 สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบสามารถทำนายได้ร้อยละ 9.6 และมีสัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบสามารถทำนายได้ร้อยละ 8.4 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุป และอภิปรายผล ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า คุณลักษณะของ ผู้บริหาร ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ 4 ด้าน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 แสดงว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสามารถทำงานร่วมกันทำนายภาวะผู้นำของผู้บริหาร เทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร้อยละ 80.1 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุลศักดิ์ ชาญณรงค์ (2557) พบว่า ผู้นำที่มีภาวะผู้นำควรพึงมีธรรมเหมือนกับบุคคลโดยทั่วไปเสียก่อนจากนั้นจึงเพิ่มเติมข้อธรรม อื่น ๆสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามกาลและเทศะ สำหรับภาครัฐเน้นที่การประพฤติ ปฏิบัติตนของข้าราชการ ภาคประชาสังคมเน้นเรื่องการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้มีอย่างแท้จริงส่วน มีความเฉลียวฉลาด สามารถ ทำนายได้ร้อยละ 27.9 กล่าวคือ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและ เป้าหมายขององค์กรชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดอนลาร์ เสนา (2560) พบว่า ผู้บริหาร องค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลกควรมีวิสัยทัศน์ด้านการบริหารประยุกต์หลักพุทธธรรม

เพื่อใช้ในการบริหารงาน หลักการโดยรวมของภาวะผู้นำ สำหรับมีความรับผิดชอบสามารถ ทำนายได้ร้อยละ 16.3 กล่าวคือ ความตรงต่อเวลา รับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนและองค์กร ภายใต้ความรับผิดชอบในอำนาจและหน้าที่ มีความรอบคอบ มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีความซื่อสัตย์ รักษาคำพูด มีความตั้งใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัชณี เคนสุโพธิ์ (2556) พบว่า มี 4 ด้านคือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านวิชาการ 3) ด้านบุคลิกภาพ และ 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรมคือยึดมั่นในความถูกต้องดีงามในแง่ของศีลธรรม จริยธรรมนอกจากนี้มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถทำนายได้ร้อยละ 15.5 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิติวุฒิ หนัมนิ (2560) พบว่า ผู้นำจะต้องมีองค์ความรู้ขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ หรือความชำนาญ ด้านต่าง ๆ เช่น องค์ความรู้ทางด้านความเป็นผู้นำ องค์ความรู้ทางด้านการบริหาร และองค์ความรู้ทางด้านการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาล

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยครั้งนี้ดังแผนภาพนี้

จากแผนภาพดังกล่าวสามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลใจจังหวัดบุรีรัมย์ได้ดังนี้

1.ด้านสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ ได้แก่ ฝึกการมองแบบตรงเป้าเข้าประเด็นตามหลักความจริง มองแบบเชื่อมโยง เข้าใจความเป็นจริงที่เกิดขึ้น พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ

2.ด้านสัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ ได้แก่ ฝึกพัฒนาด้านความคิดละความอยากรู้จักการให้ พัฒนาด้านจิตใจ รู้จักการให้อภัย มีน้ำใจเมตตา ดำเนินชีวิตอยู่บนความถูกต้อง และช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ

3.ด้านสัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ ได้แก่ ฝึกพูดแต่เรื่องจริงและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและองค์กร งดเว้นจากการพูดเท็จ และพูดส่อเสียด คำหยาบคาย ใช้วาจาที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ

4.ด้านสัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ ได้แก่ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต มีความรับผิดชอบสูง ฝึกตนให้เป็นคนมีน้ำใจ หวังดี และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ปฏิบัติตนไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ยึดติด และไม่ฟุ้งเฟ้อ สำหรับการดำเนินชีวิตด้วยหลักจริยธรรม คือ ศีล 5 ข้อ

5.ด้านสัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ ฝึกฝนความเพียร ประกอบสัมมาอาชีพ มกน้อยสันโดษ ไม่ปฏิบัติผิดหลักกฎหมาย และศีลธรรมอันดีงาม ใช้ชีวิตแบบพอเพียง เลี่ยงเว้นอบายมุข มีสุขกับทรัพย์ตน

6.ด้านสัมมาวายามะ คือความพยายามชอบ ได้แก่ เพียรระวังอกุศล ตัดตนให้พ้นจากโลภ โกรธ หลง ฝึกตนให้มีความอดทน ตื่นตัว รักหน้าที่ ตรงต่อเวลา ประเมินการทำงานของตนเองอยู่เนืองนิตย์

7.ด้านสัมมาสติ คือ การระลึกชอบ ได้แก่ ระลึกรู้ใช้อำนาจหน้าที่อย่างเที่ยงธรรมและเป็นธรรม บริหารงานโดยคำนึงถึงขอบเขตอำนาจหน้าที่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและไม่ยึดติดในอำนาจ

8.ด้านสัมมาสมาธิ คือ ความตั้งจิตมั่นชอบ ได้แก่ เฝ้ารวังมลทินในใจ เจริญพรหมวิหารธรรมให้บริบูรณ์ ฝึกฝนและอบรมพัฒนาจิตใจตนเอง รักษาศีล ปฏิบัติธรรม ใช้ปัญญาในการพิจารณาสิ่งกระทบใจ ด้วยเหตุและผล

2.คุณลักษณะของผู้บริหาร ประกอบด้วย

1.มีความเฉลียวฉลาด ได้แก่ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายขององค์กรชัดเจน โดยมีกลยุทธ์การบริหารงานที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง มีการกระจายอำนาจหน้าที่ มอบหมายความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สร้างความรักและความผูกพันใน

องค์กรและการทำงานร่วมกันเป็นทีม สามารถสื่อสารและอธิบายรายละเอียดของงานได้อย่างชัดเจน และมีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างทันที่

2.มีความพร้อม ได้แก่ มีการวางแผนและกำหนดวิธีการในการดำเนินการก่อนลงมือทำ โดยการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง และพิจารณาความเป็นไปได้ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานนั้น มีการกำหนดแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์หรือปัญหาต่างๆไว้อย่างชัดเจน วุฒิภาวะในทางปัญญา มีความรู้และประสบการณ์เดิมมาผสมผสาน มีความมั่นคงในทางอารมณ์ พร้อมในการปฏิบัติงาน กล้าคิดและกล้าตัดสินใจ และพร้อมเผชิญกับปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้น

3.มีความเข้าใจในงาน ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ข้อมูลและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และสามารถถ่ายทอดหรือสื่อความหมายออกมาให้ผู้อื่นได้รับรู้เพื่อการนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง สามารถให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้ร่วมงานได้ เข้าใจปัญหาและแก้ปัญหาได้

4.มีความริเริ่มและมุ่งมั่น ได้แก่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดวิธีการและกระบวนการทำงานแบบใหม่ๆ สร้างโอกาสใหม่ๆให้กับองค์กร มีทักษะในการทำงานและมีความมุ่งมั่นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ทำงานด้วยความรอบคอบ

5.มีความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่ ความมั่นใจในตนเอง ความซื่อสัตย์หรือมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน รับฟังและให้โอกาสผู้อื่นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคม

6.มีความรับผิดชอบ ได้แก่ ความตรงต่อเวลา รับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนและองค์กรภายใต้ความรับผิดชอบในอำนาจและหน้าที่ มีความรอบคอบ มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีความซื่อสัตย์ รักษาคำพูด มีความตั้งใจในการทำงาน

7.มีความสามารถในการควบคุม ได้แก่ การมีวุฒิภาวะ และความสามารถในการดำเนินนโยบาย แผนงาน กระบวนการในการปฏิบัติงานภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน นำไปสู่การพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง“ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์” พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหาร ทั้ง 7 ประการ ได้แก่ เฉลียวฉลาด ความพร้อม ความเข้าใจในงาน ความคิดริเริ่มและมุ่งมั่น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ และการควบคุมส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และอริยมรรคมี

องค์ 8 ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ 7 ด้าน สัมมาสังกัปปะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าอริยมรรคมีองค์ 8 สามารถทำงานร่วมกันทำนายภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร้อยละ 88.2 รองลงมาคือ สัมมาอาชีวะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ สัมมาทวิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา คือ การเจรจาขอตามลำดับ เพราะฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรควรมีช่องทางการสื่อสารที่ประชาชนสามารถเข้าถึงการให้บริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึง และการปฏิบัติงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย ควรใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพตามมาตรฐานองค์การในยุค 4.0 นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ควรมีการศึกษาวิจัยหลักธรรมในพุทธศาสนา ประเด็นด้านอื่น ๆ เช่น สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 เป็นต้นที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของจังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งพื้นที่เทศบาลอื่น ๆ

References

- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์. (2557). ภาวะผู้นำตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดอนลาร์ เสนา. (2560). “การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติเมธี. ผศ.ดร.. (2553). “ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย”. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2539). *คำสอนเป็นกลาง ปฏิบัติสายกลาง ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.kscity.go.th/data3.php?content_id=10 [28 ตุลาคม 2564].
- สุรชนี เคนสุโพธิ์. (2556). “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักบริหารงานเทศบาล”. *ดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์มนุษย*. บัณฑิตวิทยาลัย : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis. Third edition.* (New York: Harper and. Row Publication.

รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.)
ในจังหวัดลำพูน

The Model of Wellbeing Network Enhancement of Temple Health Promotion
Volunteer Monksin Lamphun Province

ปิ่นปิ่นทร์ เหลืองพิทักษ์ Pinpinat Lueangphithak
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
MCU, Lamphun Buddhist College
pinpinat.lueangphithak@gmail.com

Haripunchai Review 26/01/2023

Haripunchai Review 20/05/2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) ศึกษาสภาพการณ์ของเครือข่ายสุขภาพของพระ อสว. ในจังหวัดลำพูน 2) พัฒนาระบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพและ 3) นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระ อสว. การวิจัยนี้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา วิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการ โดยมีเครื่องมือได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบประเด็นเสวนาวิชาการ และการพัฒนาระบบการเสริมสร้างเครือข่าย โดยมีกระบวนการดังนี้ 1) ขั้นตอนการก่อรูปเครือข่าย 2) การจัดระบบบริหารเครือข่าย 3) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก 4) การใช้ประโยชน์เครือข่าย 5) การธำรงรักษาเครือข่าย วิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการณ์ของเครือข่ายสุขภาพของพระอสว. ในจังหวัดลำพูน มีการประสานงานภายในพื้นที่จากหลายหน่วยงาน มีการจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย สร้างความตระหนักในการใช้ประโยชน์ และกำหนดวิธีการเสริมสร้างเครือข่าย แต่ยังมีจุดอ่อนคือมีลักษณะงานที่ต่างคนต่างทำบทบาทหน้าที่ของตน ทั้งยังขาดในส่วนของงบประมาณในการขับเคลื่อนและการรับรู้ของสังคมในการปฏิบัติงานของพระอสว.

2) การพัฒนาระบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอสว. โดยมีกระบวนการดังนี้ 1) ขั้นตอนการก่อรูปเครือข่าย 2) การจัดระบบบริหารเครือข่าย 3) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก

ในเครือข่าย 4) การใช้ประโยชน์เครือข่าย 5) การดำรงรักษาเครือข่ายการ และการประยุกต์ใช้หลักอปรินิยธรรม

3) รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอศ. มีการวางระบบเครือข่าย การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก การพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะและการให้ขวัญกำลังใจและสวัสดิการ อีกทั้งประยุกต์หลักอปรินิยธรรมมาใช้เป็นกลไกในการเสริมสร้างการทำงานให้เกิดความเข้มแข็ง

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง; เครือข่ายสุขภาวะ; พระอศ. ส่งเสริมสุขภาพประจำวัด

Abstract

The objectives of this article are 1) to study the situation of the well-being network of volunteer monks in Lamphun Province, 2) to develop a process for enhancing the health network, and 3) to present a model for enhancing the well-being network of volunteer monks. This research is a research and development model, Qualitative and operational research. The research tools are interview forms, academic discussion forms, and the development of network enhancing processes. The process are as follows: 1) Network formation process 2) Network management system arrangement 3) Roles and responsibilities of members 4) Network utilization 5) Network maintenance. The researcher analyzed the data according to the content.

The results showed that:

1) The situation of the well-being network of volunteer monks in Lamphun Province; There is coordination within the area with many agencies. The roles and responsibilities of members in the network are organized. Raise awareness of the benefits and determine the model enhancing the network. However, there are also weaknesses in the nature of work that different people perform only their own roles. There is also a lack of budget and social awareness in the performance of the well-being network of volunteer monks.

2) Development of the process of enhancing the health network of volunteer monks; The process is as follows: 1) Network formation process 2) Network management system arrangement 3) Roles and responsibilities of network members 4)

Network utilization 5) Network maintenance, and the application of Aparihaniya dhamma principle.

3) Models for enhancing the well-being network of volunteer monks; The network system is set up including the organization of roles and duties of members, potential and competency development, the encouragement and welfare. In addition, the application of the principle of Aparihaniya dhamma is used as a mechanism for enhancing the work.

Keywords: Enhancement; Wellbeing Network; Temple Health Promotion Volunteer Monks.

บทนำ

ปัจจุบันการขับเคลื่อนงานด้านสุขภาพพระสงฆ์ได้มีการดำเนินการตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 ตามมติมหาเถรสมาคม เรื่อง การดำเนินงานพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพ ให้ดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพและธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ โดยมีรูปธรรมสำคัญ ได้แก่ วัดส่งเสริมสุขภาพและการพัฒนาพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) สนับสนุนกลไกในระดับพื้นที่ ซึ่งพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) มีบทบาทหน้าที่สื่อสารเรื่องสุขภาพพระสงฆ์ เฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสุขภาพในวัดและชุมชน ประสานงานด้านสุขภาพพระสงฆ์กับคณะสงฆ์ และหน่วยงานด้านสาธารณสุข ให้บริการสุขภาพเบื้องต้นแก่พระสงฆ์ในพื้นที่ รวมถึงให้คำปรึกษา แนะนำ ถ่ายทอดความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพแก่ชุมชน และดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดีด้านสุขภาพ ตามหลักพระธรรมวินัย จังหวัดลำพูน มีพระภิกษุจำนวน 1,264 รูป สามเณรจำนวน 1,913 รูป คณะสงฆ์มีนโยบายเสริมสร้างสุขภาพอย่างเร่งด่วน มีการคัดเลือกพระอาสาสมัครประจำวัดจำนวน 62 รูป ปัจจุบันได้ขยายจำนวนพระอาสาสมัครประจำวัดมากขึ้นถึง 171 รูป (นับรวมทั้งหมดที่ผ่านการอบรม) ซึ่งมีบทบาทในส่วนของการขับเคลื่อนด้านการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้มีความรู้ในการดูแลสุขภาพตัวเอง พึ่งพาตนเองได้ตามหลักพระธรรมวินัย และบูรณาการกับหลักการแพทย์สมัยใหม่ เพื่อช่วยป้องกันการป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคอื่น ๆ ช่วยให้พระสงฆ์มีสุขภาพแข็งแรง ลดการป่วยซ้ำซ้อน พระสงฆ์สร้างเสริมสุขภาพไม่ป่วยเรื้อรังเพิ่มขึ้น ซึ่งเชื่อว่าเมื่อพระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพ ได้รับความรู้และตระหนักในการดูแลสุขภาพแล้วนั้น จะเกิดการ

ส่งเสริมสนับสนุนและการสร้างวัฒนธรรมการบริโภคและการออกกำลังกายของพระสงฆ์และคณะสงฆ์ในจังหวัดลำพูน ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม พระอสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ขับเคลื่อนงาน สนองงานคณะสงฆ์ในการส่งเสริมสุขภาพให้แก่คณะสงฆ์ในจังหวัดลำพูน มีภาระหน้าที่หลักในการส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ ซึ่งการขับเคลื่อนจะสามารถพัฒนาอย่างเต็มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หากพระอสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) มีศักยภาพที่จะดูแลและให้ความรู้แก่คณะสงฆ์และชุมชน มีบทบาทและมีพลังในการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติสู่การปฏิบัติ และมีเครือข่ายการพัฒนาสุขภาพที่เข้มแข็ง โดยประสานงานเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนมิติสุขภาพร่วมกันทุกภาคส่วน นำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์และประชาชนในจังหวัดลำพูน เนื่องจากพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นแกนนำชุมชน ขับเคลื่อนส่งเสริมและเผยแผ่ธรรม เพื่อให้ชุมชนได้เกิดตระหนักและนำหลักพุทธธรรมสู่การประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพของคนในชุมชน

การดำเนินการที่ผ่านมามีลักษณะการทำงานที่ยังไม่ได้ประสานงานกับองค์กรภาคีเครือข่ายที่ดูแลสุขภาพของคนในจังหวัดลำพูนมากนัก ซึ่งองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ที่ทำงานด้านนี้ ประกอบด้วย อสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) , โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพสต.) , โรงพยาบาลระดับอำเภอ, สาธารณสุขจังหวัด, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยอบรมประจำตำบล, เครือข่ายพระสงฆ์, โครงการหมู่บ้านศีล 5, สมัชชาสุขภาพ, สถาบันทฤษฎีชัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, สมาคมแพทย์แผนไทย ซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนสุขภาพ ส่งผลให้การปฏิบัติงานของพระอสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน โดยศึกษาเกี่ยวกับสภาพการณ์ของเครือข่ายสุขภาพของพระอสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน จากนั้นพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพและนำไปสู่การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) เพื่อให้พระอสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) นั้นมีศักยภาพ เกิดการทำงานกันเป็นเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เกิดการประสานงาน การขับเคลื่อนสุขภาพของพระสงฆ์และสุขภาพของคนในจังหวัดลำพูนอย่างเป็นองค์รวม พัฒนาสุขภาพทุกมิติ ทั้งทางด้าน กาย จิต สังคม ปัญญา อีกทั้งประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมมาใช้เป็นกลไกในการเสริมสร้างการทำงานเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อให้ได้รูปแบบ

การเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน ซึ่งมีปลายทาง คือ สังคมมีสุขภาพที่ดีด้วยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อพัฒนาระบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 คัดเลือกเครือข่ายพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ต้นแบบในจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 3 พื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่อำเภอบ้านธิ พื้นที่อำเภอบ้านโฮ่ง และพื้นที่อำเภอเมืองลำพูนเพื่อค้นหาเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ พร้อมทั้งการประสานงานการลงพื้นที่วิจัยของผู้วิจัย
 - 1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำทางการ พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) และพระเถระในจังหวัดลำพูนและผู้นำไม่เป็นทางการ อาทิ ตัวแทนองค์กรภาคีเครือข่ายส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดลำพูน จำนวนรวม 20 รูป/คน เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของเครือข่ายทางสังคม เพื่อวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย การมีส่วนร่วมในระดับเครือข่ายว่าเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรค หรือปัจจัยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานของเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ และเพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหวังให้เกิดรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ที่เป็นแบบอย่างสำคัญในการขับเคลื่อนพระสงฆ์ในสังคมไทย โดยการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่เพื่อร่วมพัฒนาระบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพพระ

อาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสม.) ในจังหวัดลำพูน และนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วหาแนวทางการพัฒนาเป็นรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสม.) ในจังหวัดลำพูน โดยเน้นการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสม.) ในจังหวัดลำพูน เพื่อที่จะได้ร่วมกันพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสม.) ในจังหวัดลำพูน โดยการวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์ของเครือข่ายพระ อสม. แล้วหาแนวทางในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพโดยมีกระบวนการดังนี้ 1) ขั้นตอนการก่อรูปเครือข่าย 2) การจัดระบบบริหารเครือข่าย 3) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย 4) การใช้ประโยชน์เครือข่าย 5) การดำรงรักษาเครือข่ายการ เพื่อให้เกิดกระบวนการเสริมสร้างที่เข้มแข็งและการทำงานร่วมกันของเครือข่ายฯ

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนการวิจัยที่ได้วางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานขอความช่วยเหลือจากภายนอกในกรณีที่มีความจำเป็น

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดรูปแบบ โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายต่างๆ ในการกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสม.) ในจังหวัดลำพูน ที่นำไปสู่การพัฒนาและต้นแบบของการขับเคลื่อนพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดของพื้นที่อื่น ๆ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพการณ์ของเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสม.) ในจังหวัดลำพูน พบว่า การเกิดขึ้นของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด จังหวัดลำพูน มีจุดเริ่มต้นจากการที่มีการประกาศธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติขึ้นโดยมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560 ซึ่งธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติฉบับที่ 1 พุทธศักราช 2560 หมวดที่ 2 ข้อที่ 14 ระบุว่าคณะสงฆ์พึงส่งเสริมให้มีพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพ

ประจำวัด) เพื่อกอญดูแลและเสริมสร้างสุขภาพตนเอง อุปัชฌาย์อาจารย์และสภรรรมิกที่เอื้อต่อพระธรรมวินัย การดำเนินการพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ระหว่างปี 2561 – 2565 มีพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดจังหวัดลำพูน จำนวน 171 รูป มีเครือข่ายโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 80 แห่ง มีศูนย์ประสานงานระดับอำเภอ จำนวน 8 แห่ง มีกองทุนสุขภาพพระสงฆ์ระดับตำบล จำนวน 61 แห่ง และศูนย์กู้ชีพโดยพระสงฆ์เป็นแกนนำ จำนวน 2 แห่ง การดำเนินงานในพื้นที่มีให้เห็นเป็นรูปธรรม มีการประสานงานขับเคลื่อนสุขภาวะภายในพื้นที่จากหลายหน่วยงาน องค์กรหรือหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมสนับสนุน และให้คำแนะนำอนุเคราะห์งาน พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ประกอบด้วยภาคีเครือข่ายภาคคณะสงฆ์ และภาคีเครือข่ายภาคประชาชน หน่วยงานของรัฐ เครือข่ายต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมเติมเต็มศักยภาพ มีความตื่นตัวและตระหนักถึงบทบาทของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดว่ามีความสำคัญและเป็นกลไกในการขับเคลื่อนมิติสุขภาพของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานในพื้นที่มีให้เห็นเป็นรูปธรรม มีการประสานงานขับเคลื่อนสุขภาวะภายในพื้นที่จากหลายหน่วยงาน จากองค์กรต่างๆ โดยจะมีกำหนดเป้าหมายร่วมและการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ดังนั้นทางคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนและหน่วยงานภาคีเครือข่าย จึงได้จัดอบรม พระคิลานุปัฏฐากประจำวัด หรือพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพ ให้กับพระสงฆ์ครอบคลุมทั้งจังหวัดลำพูน มีการลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ในการที่จะค้นหาพระสงฆ์สามเณรอาพาธเชิงรุก ทั้งที่พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) แต่ละรูปต่างมีความพยายามในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างมาก มีการสละทรัพย์ส่วนตัวเพื่อใช้ในการเดินทาง ทั้งค่ายานพาหนะ ค่าภัตตาหาร ค่าคนขับรถ ค่าน้ำมันรถ เป็นต้น ซึ่งในบางครั้งต้องลงขันกันออกค่าใช้จ่าย เพื่อให้ตัวแทนได้ทำหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรมประชุมหรืออบรมต่างๆ ซึ่งทั้งหมดนี้พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด เนื่องจากการทำงานในส่วนนี้ แต่ด้วยจิตอาสา จึงทำให้มีความพร้อมในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน เกิดเครือข่ายต่างๆที่เข้ามาร่วมเติมเต็มศักยภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) เมื่อเกิดการขับเคลื่อนธรรมานุสุขภาพพระสงฆ์ขึ้น มีพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด เข้ามาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนสุขภาวะของพระสงฆ์ ปรากฏว่าผลการดำเนินการออกมาพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดช่วยขับเคลื่อนเรื่องนี้ได้มาก มีการลงพื้นที่ในการคัดกรองอย่างเข้มข้น

ผลการวิจัยข้อที่ 2 การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน พบว่า การวางระบบเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน มีการทำข้อตกลงร่วมมือ และแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างเครือข่ายพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในอนาคต ซึ่งทุกภาคีเครือข่ายให้การตอบรับอย่างแข็งขัน ร่วมมือกัน ทำงานสอดคล้องประสานในการเติมเต็มศักยภาพให้กับพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ได้แก่ เจ้าหน้าที่ แพทย์ พยาบาล สาธารณะสุขของกรมอนามัย ได้ถวายเป็นความรู้ด้านสุขภาพ และ การปฐมพยาบาลในเบื้องต้น พร้อมทั้งช่วยฝึกปฏิบัติการใช้งานเครื่องมือทางการแพทย์ ตลอดถึงการฝึก เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำด้านสุขภาพ และให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างการทำงาน การเปิดโอกาสให้กับเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดจังหวัดลำพูน มีอยู่ด้วยกัน 2 ส่วนคือการเปิดโอกาสให้กับเครือข่ายภายใน และ 2 คือการเปิดโอกาสให้กับเครือข่ายภายนอก การเปิดโอกาสให้กับเครือข่ายภายในเป็นที่ทราบกันว่ามีอัตราการเติบโตของสมาชิกพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวันเพิ่มขึ้นทุกปี การทำงานร่วมกันกับเครือข่ายอื่นๆพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดได้เชื่อมกับเครือข่ายภายนอกกับโรงพยาบาลถึงจำนวน 80 แห่ง กับศูนย์ประสานงานระดับอำเภอจำนวน 8 แห่ง การเข้าร่วมในเวทีต่างๆในการพัฒนาสุขภาพของชุมชนคนลำพูน ไม่ว่าจะเป็นเวทีสมัชชาสุขภาพระดับจังหวัด เวทีพัฒนาต่างๆที่มีพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งเป็นไปโดยด้วยความเข้มแข็ง มีศักยภาพ เนื่องจากว่าการปฏิบัติงานของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดไม่ได้มีค่าตอบแทน เป็นการปฏิบัติงานจิตอาสาได้ค่าตอบแทนเป็นบุญกุศลและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคณะสงฆ์และสังคมคนในชุมชน การได้รับความชื่นชมจากภายในคณะสงฆ์เองและการได้รับความชื่นชมพร้อมกับปัจจัยในการเอื้อสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มจากพระผู้ใหญ่และเครือข่ายในการดำเนินงานสุขภาวนั้นได้ใช้เครื่องมือสำคัญคือธรรมนูญสุขภาพจังหวัดลำพูน เพื่อที่จะนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหา มีการวางนโยบายจากคณะสงฆ์ในการให้สนับสนุนการปฏิบัติงานตามโอกาสต่าง ๆ และมีการสนับสนุนจากกลุ่มของศรัทธาสาธุชนที่จะคอยสนับสนุนในการขับเคลื่อนงาน

สรุปได้ว่าการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดในจังหวัดลำพูน มีการวางระบบเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด มีการทำข้อตกลงร่วมมือ และแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างเครือข่ายพระ

อาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดในอนาคต ซึ่งทุกภาคีเครือข่ายให้การตอบรับอย่างแข็งขัน ร่วมมือกัน ทำงานสอดประสานในการเติมเต็มศักยภาพให้กับพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด ได้แก่ เจ้าหน้าที่ แพทย์ พยาบาล สาธารณะสุข ของกรมอนามัย มีการเปิดโอกาสให้เครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด ในจังหวัดลำพูน ได้เกิดการพัฒนาของตนเอง การให้ขวัญกำลังใจของเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของเครือข่าย ตลอดจนการหาแนวทางการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเครือข่าย และการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมมาเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด ในจังหวัดลำพูน

ผลการวิจัยข้อที่ 3 รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน พบว่า สภาพการณ์ของเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน และพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน เบื้องต้นนั้น ทำให้เห็นถึงการขับเคลื่อนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ ที่พระสงฆ์ได้ขับเคลื่อนงานด้านสุขภาพอย่างเป็นเครือข่าย และทำงานเชื่อมโยงสอดคล้องอย่างมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายในจังหวัดลำพูน จึงก่อเกิดรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดลำพูน การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงได้นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด จังหวัดลำพูน ดังนี้

1) การสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนความร่วมมือ ประสานงานระหว่างสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและเครือข่ายสุขภาพอื่นๆ ที่จะเข้ามาทำงานขับเคลื่อนมิติสุขภาพร่วมกันกับพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดในจังหวัดลำพูนให้มีความเข้มแข็ง โดยรู้ถึงบทบาทของตนเองในการที่จะมีส่วนในการผลักดันนโยบายขับเคลื่อนสุขภาพต่างๆให้มีความเข้มแข็งมีเสถียรภาพ

2) การจัดตั้งศูนย์ประสานงานการทำงานขับเคลื่อนสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดกับเครือข่ายต่างๆ เช่น พระธรรมทูตสุขภาพระดับจังหวัดอำเภอและตำบล เพื่อเป็นฐานเก็บข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพพระสงฆ์และดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมในการที่จะพัฒนาเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ในแต่ละพื้นที่

3) การสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมให้เป็นพื้นที่สัปปายะ มีสิ่งแวดล้อมที่สะอาด มีพระสงฆ์ที่มีสุขภาพแข็งแรง เมื่อวัดมั่นคง ชุมชนก็จะเป็นสุข เนื่องจากสามารถเป็นต้นแบบ

และส่งเสริมความรู้ ค่านิยมให้กับศรัทธาสาธุชนในการที่จะดูแลสิ่งแวดล้อมรอบตัวและดูแลสุขภาพกายให้มีความเข้มแข็ง

4) การหาแนวทางการเพิ่มของรัฐสวัสดิการให้กับพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดให้สามารถที่จะมีกำลังใจในการที่จะขับเคลื่อนมิติสุขภาพ โดยได้สิทธิ์ในการรักษาพยาบาล

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

อภิปรายผลข้อที่ 1 สภาพการณ์ของเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน พบว่า การดำเนินการเครือข่ายพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดจังหวัดลำพูน เป็นการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมภายในจังหวัด โดยมีโครงสร้างการทำงานอย่างชัดเจน และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านสุขภาวะจังหวัดลำพูน เครือข่ายพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด จึงมีหน้าที่ในการผลักดันนโยบายระดับจังหวัด สู่การขับเคลื่อนระดับอำเภอ ตำบลอย่างมีลำดับ และคอยเชื่อมโยงภารกิจของเครือข่ายต่างๆ ภายในจังหวัดลำพูน มีการวางระบบเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิพงษ์ ภาชนนท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” พบว่า แนวทางการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ สรุปเป็น 5 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง เจ้าของคณะผู้ปกครองสงฆ์บริหารงานตามสายการบังคับบัญชาแบบ top-down เพื่อให้งานคณะสงฆ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยกำหนดให้เจ้าคณะตำบลทุกแห่งนำนโยบายไปปรับใช้ในพื้นที่ ด้านบุคลากร พระสังฆาธิการปฏิบัติตามนโยบายโดยประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรี ดำรงสุนทรชัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการความรู้เพื่อสุขภาวะชุมชน” พบว่า การขับเคลื่อนงานต่างๆ ที่ผ่านมามีการติดต่อประสานงานกันกับเครือข่ายต่างๆ เช่น อบต. เทศบาล โรงเรียนปริยัติ กลุ่มแม่บ้าน ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี จุดอ่อนของการขับเคลื่อนงานภายในพื้นที่นั้นมี 1 สิ่ง คือ ในส่วนของการที่พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดบางส่วนขาดการประชุม ขาดการสนใจในการที่จะร่วมกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากอุปนิสัยโดยส่วนตัวหรืออาจจะยังไม่สะดวกในการที่จะเข้าร่วมเช่นติดกิจนิมนต์หรือว่าบางครั้งก็ติดเรียน และในการที่ติดต่อกับเครือข่ายต่างๆ

บางครั้งติดขัด มีอุปสรรค คือ การรับรู้ถึงบทบาทของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดยังไม่เป็นที่รับรู้โดยทั่วไป ทำให้ยังขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณในการปฏิบัติงาน

อภิปรายผลข้อที่ 2 การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน พบว่า เครือข่ายการปฏิบัติงานของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน มีการทำข้อตกลงร่วมมือ และแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างเครือข่ายพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในอนาคต ซึ่งทุกภาคีเครือข่ายให้การตอบรับอย่างแข็งขัน ร่วมมือกัน ทำงานสอดคล้องประสานในการเติมเต็มศักยภาพให้กับพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพล ชีเมฆพร,(2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุทัยธานี” พบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุทัยธานี ที่มีผลการประเมินคุณภาพในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับมาก การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทะลา วรรณหงส์ และ ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์, (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายทางสังคมของแรงงานสตรีลาวย้ายถิ่นในจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย” พบว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของแรงงานสตรีลาวย้ายถิ่น มี 4 ขั้นตอนสำคัญ ประกอบด้วย การมีความสัมพันธ์และประสบการณ์ร่วม การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน การประสานผลประโยชน์ และการขยายตัวของเครือข่ายทางสังคม ส่วนความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายทางสังคมยังมีลักษณะเชิงซ้อน แม้จะมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ความสัมพันธ์ของเครือข่ายดังกล่าวยังตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

อภิปรายผลข้อที่ 3 รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน พบว่า การขับเคลื่อนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ ที่พระสงฆ์ได้ขับเคลื่อนงานด้านสุขภาวะอย่างเป็นเครือข่าย และทำงานเชื่อมโยงสอดคล้องอย่างมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายในจังหวัดลำพูน จึงก่อเกิดรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดลำพูน ที่มีกลไกสำคัญ เริ่มการจัดการโครงสร้างเครือข่าย ที่ขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้เครือข่าย ได้แก่ สมัชชาสุขภาพจังหวัดลำพูน ธรรมนูญสุขภาพจังหวัดลำพูน และสมาชิกพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด

จังหวัดลำพูน มีการวางระบบเครือข่าย โดยให้เครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด จังหวัดลำพูน ได้ถูกออกแบบโครงสร้างของเครือข่ายเพื่อให้แต่ละเครือข่ายได้ทำงานเชื่อมโยงกันเป็นองคาพยพ ที่ทุกเครือข่ายสามารถทำงานให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายนั้น ๆ มีการจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของเครือข่าย โดยการจัดเวทีสาธารณะประจำปีของเครือข่ายฯ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเครือข่ายและการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายอื่นๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงาน ยังเกิดกระบวนการหาแนวทางการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเครือข่ายคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน และการให้ขวัญกำลังใจและสวัสดิการของเครือข่าย ด้วยการขึ้นทะเบียนเป็นพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐ การกำหนดการได้รับสวัสดิการในการรักษาสุขภาพ และการแสดงบทบาทของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในเวทีคณะสงฆ์ระดับจังหวัด และยังได้แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ด้วยการสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนความร่วมมือ ประสานงานระหว่างสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและเครือข่ายสุขภาพอื่นๆ ที่จะเข้ามาทำงานขับเคลื่อนมิติสุขภาวะร่วมกันกับพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดในจังหวัดลำพูนให้มีความเข้มแข็ง โดยรู้ถึงบทบาทของตนเองในการที่จะมีส่วนในการผลักดันนโยบายขับเคลื่อนสุขภาวะต่างๆให้มีความเข้มแข็งมีเสถียรภาพ มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการทำงานขับเคลื่อนสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดกับเครือข่ายต่างๆ เช่น พระธรรมทูตสุขภาวะระดับจังหวัดอำเภอและตำบล เพื่อเป็นฐานเก็บข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพพระสงฆ์และดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมในการที่จะพัฒนาเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในแต่ละพื้นที่ มีการสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมให้เป็นพื้นที่สัปปายะ มีสิ่งแวดล้อมที่สะอาด มีพระสงฆ์ที่มีสุขภาพแข็งแรง เมื่อวัดมั่นคง ชุมชนก็จะเป็นสุข เนื่องจากสามารถเป็นต้นแบบและส่งต่อความรู้ ค่านิยมให้กับศรัทธาสาธุชนในการที่จะดูแลสิ่งแวดล้อมรอบตัวและดูแลสุขภาพกายให้มีความเข้มแข็ง และการหาแนวทางการเพิ่มของรัฐสวัสดิการให้กับพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดให้สามารถที่จะมีกำลังใจในการที่จะขับเคลื่อนมิติสุขภาพ โดยได้สิทธิในการรักษาพยาบาล

สรุปและข้อเสนอแนะ

การขับเคลื่อนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ ที่พระสงฆ์ได้ขับเคลื่อนงานด้านสุขภาวะอย่างเป็นเครือข่าย และ

ทำงานเชื่อมโยงสอดคล้องอย่างมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายในจังหวัดลำพูน จึงก่อเกิดรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดลำพูน ที่มีกลไกสำคัญ เริ่มการจัดการโครงสร้างเครือข่าย ที่ขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้เครือข่าย ได้แก่ สมัชชาสุขภาพจังหวัดลำพูน ธรรมนูญสุขภาพจังหวัดลำพูน และสมาชิกพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด จังหวัดลำพูน มีการวางระบบเครือข่าย โดยให้เครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด จังหวัดลำพูน ได้ถูกออกแบบโครงสร้างของเครือข่ายเพื่อให้แต่ละเครือข่ายได้ทำงานเชื่อมโยงกันเป็นองคาพยพ ที่ทุกเครือข่ายสามารถทำงานให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายนั้น ๆ มีการจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของเครือข่าย โดยการจัดเวทีสาธารณะประจำปีของเครือข่ายฯ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเครือข่าย และการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายอื่น ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงาน ยังเกิดกระบวนการหาแนวทางการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเครือข่าย กองทุนคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน และการให้ขวัญกำลังใจและสวัสดิการของเครือข่าย ด้วยการขึ้นทะเบียนเป็นพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐ การกำหนดการได้รับสวัสดิการในการรักษาสุขภาพ และการแสดงบทบาทของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในเวทีคณะสงฆ์ระดับจังหวัด และยังได้แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ด้วยการสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนความร่วมมือ ประสานงานระหว่างสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและเครือข่ายสุขภาพอื่นๆ ที่จะเข้ามาทำงานขับเคลื่อนมิติสุขภาพร่วมกันกับพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดในจังหวัดลำพูนให้มีความเข้มแข็ง โดยรู้ถึงบทบาทของตนเองในการที่จะมีส่วนในการผลักดันนโยบายขับเคลื่อนสุขภาพต่างๆให้มีความเข้มแข็งมีเสถียรภาพ มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการทำงานขับเคลื่อนสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการนำรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน ไปเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดเป็นนโยบายและแผนปฏิบัติการขององค์กรเครือข่ายสุขภาพ หรือหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม รวมไปถึงวัดและชุมชนในการที่จะนำไปเป็นข้อมูลเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน

2. ควรมีการส่งเสริมให้เครือข่ายในชุมชนได้มีการดำเนินงานร่วมกันในลักษณะของการบูรณาการ ทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ร่วมกัน การวางแผน การปฏิบัติการ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. พระสงฆ์ควรที่จะได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และวิถีปฏิบัติตามหลักการดูแลสุขภาพ การปฏิบัติงานของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดลำพูน เพื่อให้เกิดแนวคิดและกระบวนการในการพัฒนาสังคมชุมชนของตนเอง ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกับองค์กรเครือข่ายภายในชุมชน รวมไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ด้วย

2. พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยการประยุกต์ใช้เครือข่ายทางสังคมฯ มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีการบูรณาการกับเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดลำพูน

3. เครือข่ายสุขภาพ และทุกภาคส่วนให้ความสำคัญในการให้พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) เข้าร่วมการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่อง สร้างกลไกและพัฒนาเชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม

References

- เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง และคณะ. (2539). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์และบุคคล = Human resources and personnel management*. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จกมล นี ชุตติมา เทวินทร. (2542). *การฝึกอบรมเชิงพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : พี เอล.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (มปป). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. มปป.
- ชูชัย สมितिไกร. (2538). *จิตวิทยาการฝึกอบรมบุคลากร*. เชียงใหม่: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เชาว์ โรจน์แสง. (2554). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หน่วยที่1-7*. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณรงค์วิทย์ แสงทอง. (2547). *มารู้จัก COMPETENCY กันเถอะ*. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์เซ็นเตอร์.

- ดนัย เทียนพุฒ. (2541). *กลยุทธ์การพัฒนาค้นไขปัญหาความใจนักคิ์กอบรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุริยพิมพ์.
- ปณิธาน หล่อเลิศวิทย์. (2541). *นิยามศัพท์ส่งเสริมสุขภาพ ฉบับปรับปรุง 2541*. กรุงเทพมหานคร: ดีไซน์.
- ประเวศ วะสี. (2545). *พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ: ธรรมนูญสุขภาพของคนไทย เครื่องมือนวัตกรรมทางสังคม*. นนทบุรี: สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ.
- _____. (2554). *สุขภาวะชุมชนเป็นรากฐานของสุขภาวะทั้งมวล*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.อีฟวิ้ง จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎกหมวดศึกษาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

นิเวศวิทยาประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์

Historical ecology of Surin

พีรภัทร ฉัตรพิบูลย์เวียง หัวเหิม Pheeraphat Chatphiboonphuwiang Hoaherm

เศรษฐศาสตร์ วัตรโสภ Setthasart Wattasoke

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Faculty of Education, Loei Rajabhat University

pheeraphat_h@cmu.ac.th

Haripunchai Review 23/04/2023

Haripunchai Review 01/05/2023

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อการศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ และ2) เพื่อการเผยแพร่องค์ความรู้ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ โดยใช้กรอบแนวคิด “นิเวศวิทยาประวัติศาสตร์” ศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เพื่อให้เห็นบริบทของเมืองสุรินทร์ในระยะเปลี่ยนผ่านทางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า

1) เมืองสุรินทร์มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ตั้งแต่สมัยทวารวดี มีการตั้งชุมชนโบราณที่มีลักษณะของการวางผังเมืองแบบวงรี และการสร้างคูน้ำคันดินล้อมรอบเพื่อประโยชน์ทางด้านการอุปโภค บริโภค การป้องกันศัตรู รวมไปถึงแสดงให้เห็นการใช้เทคโนโลยีในการจัดการน้ำ เทคโนโลยีในการชุด การจัดการกำลังคน และสะท้อนให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางการเมืองโบราณในห้วงเวลานั้น นอกจากนี้ยังมีการทับซ้อนทางวัฒนธรรมขอม ลาว เรื่อยมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะขอมที่ได้เข้ามาดัดแปลงผังเมืองสุรินทร์และแปรสภาพใหม่จนกลายเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าเดิมหลังสมัยทวารวดี

2) ผลจากการรวบรวมสถานภาพองค์ความรู้ประวัติศาสตร์สุรินทร์ ทำให้ทราบว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผังเมืองสุรินทร์ เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ก่อให้เกิดการแปรสภาพผังเมืองสุรินทร์ โดยเฉพาะการรื้อทำลายสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และปรับปรุงเส้นทาง

คมนาคม สะท้อนให้เห็นว่าผู้คนยังขาดสำนึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งเป็นปัญหาที่สมควรได้รับการแก้ไข

คำสำคัญ : นิเวศวิทยา, ประวัติศาสตร์, เมืองสุรินทร์,

Abstract

This article has the objectives 1) to study the historical development of Surin and 2) to disseminate the knowledge of Surin history. using the conceptual framework “Historical Ecology” is a historical study to see the context of Surin during the historical transition period.

The results of the study revealed that

1) Surin has a historical development of human settlement since the Dvaravati period. There is an ancient settlement that looks like an elliptical city plan. and the creation of a ditch and embankment for the benefit of consumption, protection against enemies Including demonstrating the use of technology in water management mining technology manpower management and reflects the economic status Ancient political stability at that time There is also an overlap of Khmer-Lao culture until the Rattanakosin period. Especially the Khmers who came to modify the city plan of Surin and transformed it into a larger city after the Dvaravati period.

2) the result of combining the status of Surin history knowledge Makes me aware that the changes that have occurred in the city plan of Surin as a result of the increase in population causing the transformation of the city plan of Surin Especially the demolition of historical landmarks and improvement of transportation routes. It reflects that people still lack awareness of local history, which is a problem that needs to be addressed.

Key words: Ecology, Historical, Surin

บทนำ

เมืองสุรินทร์เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อีสานตอนล่าง ในอดีตเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรขอมซึ่งได้รับเอาแบบแผนทางวัฒนธรรมขนบประเพณีเข้ามาสู่สังคม นอกจากนี้สุรินทร์ในอดีตยังเป็นที่ตั้งของโบราณสถานในวัฒนธรรมขอมหลายแห่งกระจายตัวอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมและประวัติศาสตร์อันยาวนานซึ่งมีความโดดเด่นไม่แพ้เมืองอื่น กระนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก อันเนื่องมาจากสุรินทร์ไม่ได้มีหน่วยการศึกษาที่ทำการสอนในสาขาประวัติศาสตร์ หรือประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวโดยตรงเช่นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดการละทิ้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หลายแห่งไม่ได้รับการปรับปรุงฟื้นฟูสถานที่ ประกอบกับความสนใจต่อประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ก็ไม่ได้ได้รับความสนใจและตระหนักจากสำนักภายในจากคนในท้องถิ่นเอง จึงทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ค่อย ๆ เลือนหายไป

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2533 : 120) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มศักยภาพในการพึ่งตนเองหรืออำนาจทางเลือกที่หลากหลายแก่ชุมชน กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบไปด้วยแนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน และนิเวศวิทยาประวัติศาสตร์ซึ่งมีนักวิชาการต่างสาขาให้ความหมายเอาไว้ประกอบด้วย ศรีศักร วัลลิโภดม (2543 : 37) กล่าวว่า ความหมายของคำว่าท้องถิ่น (Local) เป็นคำที่มีความหมายกว้างและมักเข้าใจไม่ตรงกัน แต่อาจสรุปได้ว่า ท้องถิ่นเป็นบริเวณที่มีผู้คน อาจเป็นกลุ่มเดียวกันหรือหลายกลุ่ม หรือหลายกลุ่มชาติพันธุ์ มาตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่ร่วมกันโดยใช้พื้นที่ในการทำมาหากินร่วมกัน เช่นที่ที่เป็นไร่ นา ส่วนที่เป็นที่สาธารณะเช่นป่าเขา หนองน้ำ ท้องทุ่ง ชุมชนในท้องถิ่นนั้นต่างได้ใช้และเกิดสำนึกความเป็นเจ้าของร่วมกัน นिति เอียวศรีวงศ์ (2533 : 121) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นว่า มีความสำคัญมากและจำเป็นต้องหาช่องทางแก้ไข โดยทำให้การท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มศักยภาพในการพึ่งตนเอง หรืออำนาจทางเลือกที่หลากหลายให้แก่ผู้คนในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2543 : 14-15) ได้เสนอว่า เศรษฐกิจชุมชนมีครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะแรงงานเป็นสิ่งที่ครอบครัวมีอยู่โดยธรรมชาติไม่ต้องจ้าง เป็นสิ่งที่มีมากับสถาบันครอบครัว โดยทั่วไปครอบครัวคิดถึงการอยู่ให้รอดก่อนแล้วจึงสะสม และค้าขาย พึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตัวเองและพึ่งชุมชนก่อน และหากจะขายซึ่งเป็นขั้นตอนที่สูงขึ้น ก็จะขายในตลาดใกล้ตัว ตลาดภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ แนวคิดนี้มุ่งเสนอให้คำนึงถึงชุมชน ศีลธรรม ครอบครัว และเพื่อนบ้านภายในท้องถิ่นเป็นหลัก และอรรถจักร สัตยานุรักษ์

(2552 : 11) กล่าวว่า “นิเวศวิทยาประวัติศาสตร์” เอาไว้ว่า ยุคแรกคือยุคจารีต อธิบายว่าสิ่งแวดล้อมทั้งหมดอยู่ในกรอบของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอุดมคติสูงสุดของมนุษย์ อุดมคติของมนุษย์ในยุคจารีต คือ หลุดพ้นการเวียนว่ายตายเกิด ดังนั้นการยึดอุดมคติตรงนี้ ก็สัมพันธ์ว่าเราจะสัมพันธ์กับทุกอย่าง อย่างไม่เป็นเบียดเบียนเขา ยุคที่สอง คือหลังรัชกาลที่ 5 กระแสการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในยุโรป ส่งผลกระทบทำให้เราเปลี่ยนความหมาย ให้ความหมายกับสิ่งแวดล้อมเป็นทรัพยากรธรรมชาติ จนถึงประมาณ พ.ศ.2520 สังคมไทยเริ่มให้ความหมายกับสิ่งแวดล้อมใหม่ มีหลายกระแสมากขึ้น มีความหลากหลายมากขึ้น คนในชุมชนเริ่มหวนมาคิดว่า เราควรต้องสร้างหรือให้ความหมายกับทรัพยากรธรรมชาติที่สัมพันธ์กับชีวิตของเขา ตรงนี้เกิดขึ้นหลังปี 2520 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่งมีมาไม่นานเมื่อประมาณ 4 ทศวรรษเห็นจะได้ การศึกษาความเป็นท้องถิ่น หรือพื้นถิ่น จึงเป็นการมองประวัติความเป็นมาของชุมชน ของผู้คนผ่านความทรงจำร่วม ผ่านเรื่องเล่า ผ่านตำนานหรือเรื่องราวปรัมปราที่ทำให้เราสามารถเข้าใจถึงบริบทวิถีชีวิตของผู้คน ที่ไม่ข้องเกี่ยวของอำนาจรัฐจารีต ที่พยายามเข้าแทรกแซงและกำหนดตัวบท หรือสร้างชุดความรู้ให้กับตัวชุมชน (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, 2556) จากที่กล่าวมานี้ ผู้ศึกษาได้พยายามศึกษาบริบทของเมืองสุรินทร์ นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์
- 2) เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความฉบับนี้ใช้วิธีวิทยาทางประวัติศาสตร์ (Historical Methodology) โดยใช้หลักฐานทางเชิงประจักษ์ประกอบด้วยหลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) และหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) วิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) และแนวคิดนิเวศวิทยาประวัติศาสตร์

ผลการศึกษา

1. ภูมิหลังของเมืองสุรินทร์ สมัยก่อนประวัติศาสตร์

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสังคมมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่เมืองสุรินทร์ในปัจจุบันพบว่าชุมชนโบราณที่มีคูน้ำคันดินล้อมรอบจำนวน 59 แห่งเช่น ชุมชนบ้านสลักได ชุมชนบ้านพระปิด การสำรวจภาคพื้นโดยกรมศิลปากรตั้งแต่ พ.ศ.2535 จนถึงปัจจุบันยังพบแหล่งโบราณคดีเพิ่มเติมอีกหลายแห่ง โดยเฉพาะในรัศมีห่างจากแม่น้ำมูลประมาณ 5 กิโลเมตร และบางแหล่งก็มีการอยู่อาศัยมาจนถึงสมัยวัฒนธรรมขอมเช่น แหล่งโบราณคดีบ้านโนนสวรรค์ อำเภอชุมพลบุรี ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2542 มีการค้นพบโบราณวัตถุที่บ้านโนนสวรรค์โดยบังเอิญ โดยเป็นหลุมฝังศพของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีการใส่ภาชนะดินเผาแล้วนำไปฝัง ภาชนะที่ใช้บรรจุมีลักษณะเป็นภาชนะก้นมนขนาดใหญ่ 2 ใบ ปากภาชนะประกบกันวางนอนกับพื้นมีภาชนะรูปทรงคล้ายชามปากผายวางคว่ำอยู่ที่ก้นภาชนะด้านใต้ จากการศึกษาเปรียบเทียบแหล่งโบราณคดีใกล้เคียงมีการสันนิษฐานว่าหลุมฝังศพเหล่านี้มีอายุราว 2,000 – 1,500 ปี นักวิชาการจัดอยู่ในกลุ่มทุ่งกุลลา สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปในแถบแม่น้ำมูลตอนกลางในเมืองบุรีรัมย์ สุรินทร์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด มีลักษณะสำคัญคือ ประเพณีการฝังศพครั้งที่สอง (กรมศิลปากร, 2550 : 20)

นอกจากนี้ยังมีแหล่งโบราณคดีบ้านยะวีก อำเภอชุมพลบุรี ซึ่งมีสภาพเป็นเนินดินสูงจากระดับท้องนาประมาณ 5 เมตร มีคูน้ำล้อมรอบ การขุดค้นใน พ.ศ.2524 พบโบราณวัตถุได้แก่ เศษภาชนะดินเผาตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ ลายเขียนสีเป็นเส้น ตะกรันจากการถลุงเหล็ก กระดุก เศษถ่าน ซึ่งพบในปริมาณน้อยจนไม่สามารถกำหนดอายุได้ แหล่งโบราณคดีต่อมาที่บ้านโนนยาง อำเภอชุมพลบุรี เป็นเนินดินสูงประมาณ 10 เมตรจากพื้นที่ท้องนา การขุดค้นลงไปไม่ถึงชั้นดินธรรมชาติ ดังนั้นส่วนที่เหลือในชั้นดินระดับล่างลงไปยังมีหลักฐานทางโบราณคดีเหลืออยู่ สำหรับชั้นดินที่มีการขุดค้น พบร่องรอยอาคาร 4 หลังมีลักษณะเป็นอาคารสร้างติดพื้นดิน ผนังอาคารก่อด้วยท่อนซุงและโปะทับด้วยดินเหนียว ด้านในเรียบ ซากผนังอาคารด้านหนึ่งที่หลงเหลืออยู่ วัดแนวตั้งจากพื้นดินสูงขึ้นมาราว 30 เซนติเมตร จากการกำหนดอายุคาร์บอนของท่อนไม้ซุงพบว่ามีอายุราว 2,300 – 2,001 ปีมาแล้ว (กรมศิลปากร, 2550 : 20)

สมัยประวัติศาสตร์ : ยุคทวารวดี

ในเมืองสุรินทร์มีการค้นพบร่องรอยของวัฒนธรรมทวารวดี 3 แห่งด้วยกัน ประกอบด้วย ชุมชนโบราณบ้านไพรขลา อำเภอชุมพลบุรี ชุมชนโบราณบ้านตรึม อำเภอศีขรภูมิ ชุมชนโบราณบ้านภูมิโปน อำเภอสังขะ เอกลักษณ์อันแสดงถึงจุดเด่นของวัฒนธรรมทวารวดีในสุรินทร์ คือร่องรอยของชุมชนที่มี

การสร้างคูน้ำ และคันดินล้อมรอบ และมีสิ่งประดิษฐ์เนื่องในพุทธศาสนาเช่น ใบเสมาที่บ้านตรึม อำเภอศรีนครินทร์ ชุมชนนี้มีหลักฐานที่ค้นพบคือ เศษภาชนะดิน และใบเสมาในวัดตรึม ทำด้วยหินบะซอลต์ มีการสลักวดลายเป็นรูปเจดีย์อยู่ตรงกลางทั้งสองด้านของใบเสมา ใบเสมาเป็นศาสนวัตถุที่นิยมสร้างขึ้นในชุมชนทวารวดีในภาคอีสาน ในขณะที่ภาคกลางและภาคอื่น ๆ ไม่นิยมสร้างใบเสมา โดยชุมชนโบราณในอีสานสร้างขึ้นเพื่อรองรับจุดประสงค์ในการใช้งานหลาย ๆ ลักษณะ เช่น การปักล้อมรอบพระอุโบสถหรือบริเวณที่พระสงฆ์ใช้ทำสังฆกรรม การปักล้อมรอบบริเวณที่เป็นสถูป เจดีย์สำหรับการเคารพบูชา (กรมศิลปากร, 2550: 34-35) ส่วนที่ชุมชนโบราณบ้านไพรขลา เป็นชุมชนที่มีแผนผังกลม มีคูน้ำคันดินล้อมรอบ 2-3 ชั้น มีหลักฐานที่ค้นพบคือ โนนสิมาใหญ่ และโนนสิมาน้อย

สุรินทร์ในสมัยเจนละ

เจนละ หรือ เจินลา เป็นคำที่ใช้เรียกอาณาจักรขอมสมัยก่อนการสร้างเมืองพระนคร ในจดหมายเหตุราชวงศ์สุย พ.ศ.1132 – 1161 กล่าวถึงอาณาจักรเจนละว่าตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอาณาจักรจามปา มี 2 แคว้นด้วยกันคือ เจนละบก ซึ่งอยู่ในพื้นที่ภูเขาและหุบเขา ส่วนเจนละน้ำจะติดต่อกับฝั่งทะเลและทะเลสาบ (กรมศิลปากร, 2550: 40) ร่องรอยของการแพร่กระจายวัฒนธรรมเจนละในสุรินทร์ เกิดขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 ช่วงต้น ๆ มีการค้นพบ “พระหริหระหินทราย” จัดอยู่ในศิลปะขอมแบบ “พนมดงรัก” ที่ตำบลนางมุด อำเภอพนมดงรัก และจารึกวัดชุมพล พบที่วัดชุมพลสุทธาวาส อำเภอเมือง เมืองสุรินทร์ เป็นจารึกอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 กล่าวถึงพระราชอำนาจของพระเจ้าจิตรเสน มเหศวรมัน และร่องรอยการสร้างชุมชนโบราณตามแบบวัฒนธรรมขอมที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในอีสานคือ ชุมชนโบราณบ้านภูมิโปน ตำบลตม อำเภอสังขะ เป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดู และเป็นศูนย์กลางของชุมชน (กรมศิลปากร, 2550 : 41) ทั้งยังมีทับหลังศิลปะขอมแบบสมโบร์ไพรกุกต่อไพรกุกเมงอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 ด้วย

สุรินทร์ในสมัยเมืองพระนคร

ในพุทธศตวรรษที่ 14 พระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ได้รวบรวมแคว้นเจนละบกและแคว้นเจนละน้ำเข้าไว้ด้วยกัน ต่อมาในรัชกาลพระเจ้ายโศวรมันที่ 1 ได้ย้ายราชธานีจากเมืองหริหราลัยขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือมาตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำเสียมเรียบให้ชื่อเมืองหลวงใหม่ว่า ยโศธรปุระ หรือที่รู้จักกันในชื่อ “เมืองพระนคร” ร่องรอยของวัฒนธรรมขอมสมัยเมืองพระนครในเมืองสุรินทร์ ปรากฏอยู่ที่บ้านปราสาทเบ็ง ตำบลกาบเชิง อำเภอกาบเชิง บ้านถนน ตำบลกระเทียม บ้านจารย์ ตำบลบ้านจารย์ อำเภอสังขะ ได้แก่ปราสาทบ้านเบ็ง ปราสาทสังข์ศิลป์ชัย ปราสาทหมื่นชัย และปราสาทบ้านจารย์

ปราสาทศิขรภูมิ เป็นหนึ่งในปราสาทที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ให้ความสนพระทัยเป็นอย่างมากเพราะมีสถาปัตยกรรมที่เกิดจากการบูรณะต่อเติมถึง 3 รูปแบบศิลปะ และมีหลักฐานยืนยันดังนี้

“...วันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2472 วันนี้เวลาเช้า 9.00 น. เสด็จโดยรถไฟเพื่อทอดพระเนตรปราสาทบ้านระแงง ตำบลยาง เมืองสุรินทร์ ในระหว่างทางเสด็จลงที่ปราสาทบ้านกำแพง ตรัสสั่งให้นายกรูเต่ายรูป ได้ทรงอัยตจารึกที่กรอบประตูไว้กับผู้ว่าราชการเมืองให้ระวังรักษามิให้ผู้ใดทำอันตรายได้ โปรดให้นำอิฐขอมเข้ามาพิพิธภัณฑสถานฯ อีก 2 แผ่น เพื่อให้แยกธาตุหาวัตถุที่ทำให้แผ่นอิฐติดกันอยู่ได้โดยมิได้มีศอ ทอดพระเนตรทั่วแล้วเสด็จกลับขึ้นประทับรถไฟต่อไป เวลาเที่ยงวันเศษถึงสถานีบ้านระแงง เสด็จโดยรถยนต์ทางประมาณ 15 นาทีถึงปราสาทเมืองสุรินทร์ พลับพลาที่ประทับร้อนตั้งอยู่บนเนินใกล้กับปราสาทเป็นการสะดวกที่จะเสด็จทอดพระเนตร ฉะนั้นพอเสด็จถึงก็ได้ทอดพระเนตรปราสาทและตรัสสั่งให้นายกรูเตลงมือถ่ายรูปทีเดียว ที่ปราสาทระแงงนี้องค์ปรangkทั้งใหญ่น้อยก่อด้วยอิฐ เครื่องประดับองค์ปรangk กรอบประตูและทับหลังประตูหน้าต่างและยอดเป็นศิลปะอย่างเดียวกันกับที่เมืองต่ำ เปนของสร้างในพระพุทธศาสนา รู้ได้โดยที่ทับหลังประตูปรangkองค์ใหญ่ มีรูปพระโพธิสัตว์โลเกศวรอยู่เปนสำคัญ และคำจารึกที่กรอบประตูปรangkองค์เล็กข้างใต้ก็บอกว่า สิตามะกระมาสมณะนาคชาติพิรมย สมสทปสิกราชาเจ้า สงฆราชากุลวงษา พร้อมกับพระญาติวงศ์สร้างไว้ในพระพุทธศาสนา ทอดพระเนตรและถ่ายรูปเสร็จแล้วเสด็จเข้าที่ประทับร้อน เสด็จเวลากลางวัน ในระหว่างเวลาเสวย ผู้ว่าราชการเมืองจัดให้มีเขมรเป่าใบไม้ น้ำเต้า (ซอสายเดียว) และซอสสามสาย ถวาย เสด็จเสร็จแล้วทอดพระเนตรดูขเป็นการเล่นชนิดหนึ่ง เขาเล่นกันในเวลาขึ้นปีใหม่และกันทรอบ (คล้ายเพลงปรบไก่) และกันตรึมหรือดนตรีเขมร ที่ ๆ ประทับร้อนมีผู้ถวายของหลายอย่าง คือ พระธานีพิชัยถวายไหขอม 3 ใบ คันครลัมฤทธิ์ 1 ค้ำม มีดลัมฤทธิ์ 1 ขอลับเครื่องคานหาม ลัมฤทธิ์ 1 ขั้ว ลูกพรวนม้า ลัมฤทธิ์ 3 ไม้แดงกลิ้งและสลักเปนกระถางต้นไม้ 1 แจกัญไม้แดงกลิ้งและสลัก 1 คู่ หลวงจรงจิตรประชา นายอำเภอศรีขรภูมิ ถวายไหขอม 2 ใบ พระครูวิมลศิลปต เจ้าคณะเมืองสุรินทร์ ถวายไหขอมอีก 2 ใบ เวลา 14.30 น. เสด็จกลับจากที่ประทับร้อนขึ้นประทับบนรถไฟที่สถานีบ้านระแงง เวลา 16.30 น. ถึงเมืองชุมันธ์...” (บริบาลบุริณท์, 2531 : 39-40)

เมืองสุรินทร์ในสมัยอยุธยาและสมัยล้านช้าง

หลังพุทธศตวรรษที่ 18 อำนาจของขอมเสื่อมลง ทำให้เมืองในภาคอีสานอาทิสุนทร บัรรัมย์ นครราชสีมา ได้ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งกับอาณาจักรอยุธยา แต่ไม่มีบทบาททางการเมืองมากนัก

เนื่องจากทางไกลศุนย์กลางอำนาจที่กรุงศรีอยุธยา มีเมืองนครราชสีมาเท่านั้นที่มีหลักฐานว่าเป็นหน้าด่านสำคัญของอยุธยาในสมัยพระนารายณ์ กระทั่งในพุทธศตวรรษที่ 23 เจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร เจ้าผู้ครองนครจำปาศักดิ์ ได้ส่งเจ้าแก้วมงคล พร้อมชายฉกรรจ์ 2,000 คนให้มาสร้างเมืองท่ง หรือเมืองสุวรรณภูมิในเมืองร้อยเอ็ด และเชียงสีได้มาสร้างเมืองกุดหวาย ปัจจุบันคือบ้านธาตุ อำเภอรัตนบุรี เมืองสุรินทร์ หลังจากนั้นก็มีกรอพยพของกลุ่มชาวลาวเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอสมน ชุมพลบุรี ท่าตูม ศีขรภูมิ ที่ศีขรภูมิมีหลักฐานจารึกอักษรธรรมอีสาน ภาษาไทย - บาลีที่กรอบประตูปราสาทศีขรภูมิ กล่าวถึงกลุ่มพระเถระผู้ใหญ่แล้วท้าวพระยาร่วมกันบูรณะปราสาทหินแห่งนี้ (กรมศิลปากร, 2550 : 61) และยังมีชาวกูยอพยพมาจากเมืองแสงปาง เมืองอัตปือใกล้เขตนครจำปาศักดิ์มาสร้างบ้านแปงเมืองอยู่ที่เมืองที่บ้านกุดหวาย บ้านเมืองสิง บ้านดงลำดอน บ้านอ้อจะปะนึ่ง บ้านจาระพัดในสุรินทร์ กระทั่งใน พ.ศ. 2302 ช้างเผือกหนีออกจากเพนียดหลวงกรุงศรีอยุธยา ผู้นำชาวส่วยทั้ง 5 ชุมชนเหล่านี้จึงได้ช่วยกันจับส่งราชสำนักอยุธยาในรัชกาลพระเจ้าเอกทัศ พระองค์จึงโปรดให้ตั้งชุมชนชาวกูยเหล่านี้ขึ้นเป็นเมืองขึ้นตรงกับเมืองนครราชสีมา มีเจ้าเมืองปกครองมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

นอกจากเมืองสุรินทร์จะมีวัฒนธรรมของชาวกูยที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงช้างแล้ว ยังมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมด้านภาษาระหว่างชาวกูยและชาวเขมร ซึ่งเมืองสุรินทร์ได้รับพระราชทานครัวจากเมืองเขมรและเจ้านายเขมรที่อพยพพาไพร่พลมาตั้งบ้านเรือนใหม่ เมื่อครั้งกองทัพสยามไปตีเมืองเสียมเรียบ กำแพงสวาย บันทายเพชร และบันทายมาศ (บรรณ สวันตรัตน์, 2517 : 19) เจ้านายเขมรจึงพาไพร่พลมาตั้งภูมิลำเนาในเมืองสุรินทร์ เมืองสังขะ และเมืองขุขันธ์เป็นจำนวนมาก ทำให้สุรินทร์ในปัจจุบันมีวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านภาษา จนชาวเมืองสุรินทร์ในปัจจุบันพูดภาษาเขมรมากกว่าภาษา กูย

เมืองสุรินทร์ในสมัยรัตนโกสินทร์ถึงปัจจุบัน

เชียงปุม หนึ่งในแกนนำที่จับช้างส่งราชสำนักอยุธยาในทศวรรษ 2300 ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็นเจ้าเมืองที่ และได้ขอย้ายเมืองมาตั้งใหม่ที่บ้านคูประทายอันเป็นที่ตั้งของเมืองสุรินทร์ในปัจจุบัน จนใน พ.ศ. 2329 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 จึงทรงเลื่อนยศให้เป็น พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง และใช้สร้อยบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมืองเป็นชื่อเมืองไปพร้อมกัน ตามหลักฐานที่เขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้กล่าวถึงประวัติของเจ้าเมืองสุรินทร์เอาไว้ว่าอย่างสังเขปว่ารับราชการสนองพระเดชพระคุณในการศึกสงคราม จึงได้มีความดีความชอบเรื่อยมาจนสิ้นอายุขัย พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวางเป็นเจ้าเมืองคนแรกที่มีเชื้อสายเป็นชาวเมืองอัตปือที่

อพยพเข้ามาตั้งรกรากในสุรินทร์และมิใช่ “เจ้า” อย่างที่หลายคนเข้าใจ ประการหนึ่งไม่มีหลักฐานยืนยันว่า พระยาสุรินทร์ภักดี สืบเชื้อสายมาจากเจ้าผู้ครองแคว้นใดในแถบลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง เช่นที่ เจ้าผู้ครองนครจำปาศักดิ์สืบสายมาจากกษัตริย์เวียงจันทน์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงตราพระราชบัญญัติขนานนามสกุลขึ้นใน พ.ศ.2455 และประกาศใช้ ใน พ.ศ.2456 และ พ.ศ.2458 สำหรับเจ้าเมืองคนแรก ได้รับพระราชทานนามสกุลว่า “อินทจุติ” เมื่อพระยาสุรินทร์ภักดีฯ ถึงแก่อนิจกรรมใน พ.ศ.2337 ราชสำนักสยามได้เกณฑ์กำลังเมืองสุรินทร์ เมืองสังขะ และเมืองขุนธุ์ เมืองละ 100 คน ไปเข้าร่วมกองทัพยกไปตีพม่าที่นครเชียงใหม่ แต่กองทัพสยามยกไปยังไม่ถึงกองทัพพม่าก็ถอยออกจากเชียงใหม่ เมื่อยกกองทัพกลับ รัชกาลที่ 1 จึงทรงโปรดให้ตั้งพระยาสุรินทร์ภักดีฯ (ตี) เป็นพระยาสุรินทร์ภักดีศรีปะทายสมันต์ (ไพฑูรย์ มิกุล, 2515 : 6) และได้มีการขยายพื้นที่ปกครองไปทางเหนือเนื่องจากเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งบรรณาการไปยัง กรุงเทพฯ จึงได้มีการส่งนายกองไปปกครองบ้านท่าลาดอุดร ซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอท่าตูมในปัจจุบัน การมีแม่น้ำมูลไหลผ่านทางเหนือของสุรินทร์ ทำให้สุรินทร์เป็นเมืองที่มีความสำคัญกว่าเมืองขุนธุ์และเมืองสังขะ เพราะเป็นเมืองที่อำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าและเครื่องราชบรรณาการ ซึ่งอาจเป็นปัจจุบันที่ทำให้หัวเมืองสุรินทร์กับเจ้าเมืองนครราชสีมามีความขัดแย้งกันในเรื่องการควบคุมชาวเขมร และด้วยเหตุขัดแย้งระหว่างสองเมือง รัชกาลที่ 1 จึงทรงโปรดให้แยกเมืองสุรินทร์ออกจากเมืองนครราชสีมาขึ้นกับกรุงเทพฯ ดังความว่า

“...เมืองสุรินทร์ เมืองสังขะ เมืองขุนธุ์ เป็นเมืองเคยตามเสด็จพระราชดำเนินใน การพระราชสงครามหลายครั้ง มีความชอบมาก ให้ยกเมืองทั้งสามขึ้นต่อกรุงเทพฯ อย่าให้ขึ้นอยู่ในบังคับเมืองพิมาย เมืองนครราชสีมา เหมือนแต่ก่อน...” (อมรวงศ์วิจิตร, 2506 : 22)

เมืองสุรินทร์ในเจ้าเมืองคนที่สอง ได้ส่งหนังสือไปเกลี้ยกล่อมให้ญาติพี่น้องชาวเขมรตามเมืองเสียมราฐ เมืองสะโตง เมืองกำพงสวาย เมืองบันทายเพชร ให้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่เมืองนางรอง เมืองแปะ (บุรีรัมย์) เพิ่มมากขึ้น (สุทัศน์ กองทรัพย์, 2543: 40) ในคราวเหตุการณ์กบฏอ้ายสาเกียดโง้ง ราชสำนักสยามได้มีท้องตราให้พระยามหาอำมาตย์กำพระศรีสาแดงคุมกองทัพไปปราบปราม โดยให้เกณฑ์กำลังจากเมืองสุรินทร์ เมืองสังขะ และเมืองขุนธุ์ยกไปสมทบกับกองทัพของเมืองนครราชสีมา ภายหลังจากนั้น 9 ปีใน พ.ศ.2369 เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ขึ้น และได้รับการต่อต้านจากเมืองสุรินทร์ เมืองศรีสะเกษ เมืองตลุง และเมืองสังขะ ซึ่งยังคงภักดีต่อราชสำนักสยาม ทั้งนี้พระยาวิเศษภักดี เจ้า

เมืองศรีสะเกษ และหลวงยกกระบัตรเมืองตลุงได้นำกองทัพบางส่วนช่วยเหลือราษฎรหนีออกจากเมืองสุรินทร์ และเมืองสังขะ ปล่อยให้กองทัพจากเมืองจำปาศักดิ์เข้าตี ทั้งยังถูกทำลายเสบียงอาหารที่เมืองศรีสะเกษ สังขะ สุรินทร์และชุมชนเสียหายเป็นจำนวนมาก ในพงศาวดารเมืองสุรินทร์ ฉบับชาวบ้านของสิงห์ ขโยจ ได้ระบุเอาไว้ว่า ธรรมเนียมการปลงศพเจ้าเมืองหรือภริยาในเมืองสุรินทร์ มักจะกระทำกันที่บริเวณทุ่งโพธิ์ คือบริเวณกำแพงเมืองชั้นนอก ซึ่งปัจจุบันเป็นตลาดการค้า บริเวณวงเวียนน้ำพุตลอดถึงสถานีรถไฟสุรินทร์ เพราะสุรินทร์ในช่วงทศวรรษ 2390 ยังเป็นทุ่งนา มีการกล่าวกันว่า การทำศพนางตาม ภริยาของพระยาสุรินทร์ภักดีศรีไผทสมันต์ (สุน) เป็นพิธีขนาดใหญ่ แสงสว่างใช้ได้จุดรอบบริเวณงานจำนวนมาก เพราะพื้นที่ในเมืองสุรินทร์แต่เดิมมีต้นยางขึ้นเป็นจำนวนมากและถูกนำมาใช้เป็นกระบองทั่วไป (สุทัศน์ กองทรัพย์, 2543 : 46)

เศรษฐกิจเมืองสุรินทร์ ระหว่าง พ.ศ.2302 – 2434 พบว่า ในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยา รายได้ส่วนหนึ่งจากการค้าขายกับต่างประเทศได้แก่ น้ำรัก น้ำมันยาง น้ำผึ้ง น้ำตาล น้ำอ้อย ชัน และน้ำรักต่าง ๆ ปลาน้ำจืด ปลาน้ำเค็ม ส่วนเมืองสุรินทร์มีของป่า เช่น งาช้าง ขี้ผึ้ง นอแรด ซึ่งเป็นส่วนส่งไปยังกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เริ่มมีการค้าบางอย่างเช่นใน พ.ศ.2325 (จดหมายเหตุรัชกาลที่ 1 ระบุว่าใน พ.ศ.2334 ราชสำนักได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ไปครองเมืองจำปาศักดิ์ และตั้งเจ้าอุปราชครองเมืองสุวรรณภูมิ จากการสำรวจบัญชีจดหมายเหตุในเดือนมีนาคม พ.ศ.2560 ของผู้ศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ ทศวรรษ 2340-2380 ได้โปรดเกล้าให้นายทองคำเรียบเรียงพงศาวดารเมืองนครราชสีมาขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 ราชสำนักได้มีใบบอกไปยังเมืองสังขะ เรื่องเอาเงินส่วยจัดซื้อช้างพัง นอกจากนี้ยังมีสารตราเจ้าพระยาจักรีตอบพระยาภิรมย์ราชา เรื่องให้แต่งกรมการเมืองกระบิล พาเพี้ยบุตรโคตรไปรับเลิกที่เมืองสุรินทร์ ใบบอกพระนรินทรราชวงษา เมืองสุรินทร์ เรื่องบอกส่งผลเร็ว ผลส่วย พ.ศ.2386 ราชสำนักได้มีใบบอกพระยาราชโยธาให้สารวัตร กรมการเมืองกระบิล นำผลเร็ว ส่วยเมืองโยธธร สกลวัน ขอนแก่น อุบลฯ มาทูลเกล้าถวาย) มีพ่อค้าชาวญวนประมาณ 30 คน มาซื้อโค กระบือ ถึงหัวเมืองชุมชน โดยเดินทางมาจากช่องโพน คำโค กระบือไปเมืองพนมเปญ อันเป็นเส้นทางสำคัญทางเศรษฐกิจที่หัวเมืองเขมรป่าดงใช้ในการติดต่อทำการค้าขายกับเขมร รวมทั้งช่องจอมของสุรินทร์ (สุทัศน์ กองทรัพย์, 2543 : 55)

2. ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์รายงานตรวจราชการและบันทึกชาวฝรั่งเศส

พงศาวดารเมืองสุรินทร์ที่รวบรวมขึ้นใน พ.ศ.2438 – 2440 กล่าวถึงการอพยพของชาวเมืองอัตปือแสนปางจากเขมรเข้ามาตั้งรกรากในพื้นที่เมืองสุรินทร์ส่วนข้อมูลอีกชุดหนึ่งระบุว่า

บรรพบุรุษของชาวสุรินทร์อพยพมาจากเมืองตรังบ้านทายมาศ ส่วนพงศาวดารหัวเมืองมณฑลอีสานของหม่อมอมรวงศ์วิจิตร (ปฐม คเนจร) ระบุว่า ผู้นำชุมชนชาวภูยได้รับการติดต่อสัมพันธ์จากกลุ่มชนชั้นนำในอยุธยาตอนปลายประมาณ พ.ศ.2302 (เมืองในภาคอีสาน, 2516 : 12) ด้วยเหตุที่โขลงช้างแตกออกจากเพนียดหลวงกรุงศรีอยุธยาเข้ามาในป่าทางตะวันออกไกลจากเมืองนครราชสีมา

กลุ่มผู้นำชาวภูยที่มีบทบาทต่อการให้ความช่วยเหลือคนในลุ่มน้ำเจ้าพระยาประกอบด้วย เชียงปุม เชียงสี เชียงชะ เชียงไชย เชียงขัน ช่วยกันจับช้างส่งอยุธยาจนได้รับการปูนบำเหน็จจนได้เป็นเจ้าเมืองปกครองหลายเมืองในพื้นที่เมืองสุรินทร์ พงศาวดารที่แต่งขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แสดงให้เห็นถึงนัยสำคัญของการทำให้เมืองสุรินทร์กลายเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยาม ดังที่ได้ปรากฏว่าใน พ.ศ.2306 ได้มีการขอยกบ้านคูประทาย (ผู้ศึกษาได้มีโอกาสค้นเอกสารที่หอสมุดแห่งชาติเมื่อ พ.ศ.2560 และพบว่า ชื่อดั้งเดิมของเมืองสุรินทร์ที่ปรากฏอยู่ในเอกสารสมัยรัชกาลที่ 1 เรียกเมืองสุรินทร์เดิมว่า “คูประทายสมันต์”) ขึ้นเป็นเมืองใหม่และส่งบรรณาการให้แก่ราชสำนักอยุธยาประกอบด้วย ช้าง ม้า แก่นสน บางสน ปีกนก นอราด งาช้าง ขี้ผึ้ง น้ำผึ้ง ราชสำนักอยุธยาจึงตั้งให้เชียงปุมเป็นหลวงสุรินทร์ภักดีและยกเมืองคูประทายเป็นเมืองประทายสมันต์ต่อมาเมื่อถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ยกฐานะเมืองประทายสมันต์ขึ้นเป็นเมืองสุรินทร์ตามสร้อยบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมือง

เมืองสุรินทร์ใน พ.ศ.2434-2450

ในช่วงทศวรรษ 2430 สยามกำลังเผชิญกับความผันผวนทางการเมืองอันเนื่องมาจากการอิทธิพลตะวันตกเข้ามามีบทบาทต่อสังคมภายในประเทศ ราชสำนักจึงเริ่มดำเนินนโยบายปรับปรุงระบบการปกครองในราชอาณาจักรโดยเริ่มเป็นทางการใน พ.ศ.2435 โดยสุรินทร์ได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบมณฑลใน พ.ศ.2437 โดยเป็นเมืองหนึ่งของมณฑลอีสานมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่อุบลราชธานี กระทั่งใน พ.ศ.2450 โครงสร้างการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลจึงเข้าสู่ภาวะสมบูรณ์และเข้าไปแทนที่อำนาจของผู้นำท้องถิ่น บรรดาเมืองต่าง ๆ ในอีสานจึงถูกลดฐานะลงเป็นอำเภอ ตำบล ตามลำดับ จึงอาจกล่าวได้ว่า การปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลได้เริ่มต้นขึ้นใน พ.ศ. 2451 เป็นต้นมา การเริ่มต้นของระบบเทศาภิบาลตั้งแต่ทศวรรษ 2430 ได้ส่งผลให้อำนาจทางการเมืองแบบท้องถิ่นของเจ้าเมืองสุรินทร์ถูกลดบทบาทลง โดยหลังจากเจ้าเมืองคนที่ 10 พระสุรินทร์ภักดีศรีไพฑธมน์ (บุญจันทร์) พ.ศ.2438-2450 และต่อมาคือพระประเสริฐสุรินทร์บาล (ต๋มทอง) พ.ศ. 2450-2451 ส่วนกลางได้ส่งข้าหลวงกำกับราชการ หลวงธนสารสุทธารักษ์ พ.ศ.2435-2436 มาช่วยราชการและ ต่อมาคือ หลวงสิทธิเดชสมุทรพันธ์ (ล้อม) พ.ศ.2436-2437 ต่อมาคือ จมื่นวิไชยยุทธเดชาธานี (อิม) พ.ศ.2437-2438 หลวงวิจิตลหาญ พ.ศ.2438-2438 (สุทัศน์ กองทรัพย์, 2543 : 69) กระทั่งใน พ.ศ.2451 จึงได้ประกาศให้เรียก ผู้ว่าราชการเมือง

เมืองสุรินทร์หลัง พ.ศ.2450

รายงานการตรวจราชการของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตใน พ.ศ. 2469 ที่ทรงเรียบเรียงถวายสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ในการตรวจราชการมณฑลอีสานและมณฑลนครราชสีมา วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2469 ระบุเกี่ยวกับกำแพงเมืองและความสำคัญของเมืองสุรินทร์เอาไว้ดังนี้

“...เมืองสุรินทร์เป็นเมืองที่สร้างอย่างมั่นคงในปางก่อน มีคูน้ำถึง 3 ชั้น มีเนินดินเป็นกำแพงเมือง น่าจะเป็นเพราะเห็นว่าเป็นเมืองหน้าด่านทั้งทางตะวันออก และทางใต้ซึ่งมีช่องข้ามเขาบรรทัดต่อเมืองสุรินทร์อยู่หลายช่อง คือช่องปราสาทตาเมิน, ช่องเสม็ก, ช่องดอนแก้ว เป็นต้น ซึ่งมีทางเดินไปสู่ศรีโสภณ และเมืองจันทน์ ยังมีคนและเกวียนเดินอยู่ทุกช่อง แต่เป็นทางลำบาก คงสะดวกแต่ช่องตะโก ต่อมาทางตะวันตก ซึ่งกรมทางได้ไปทำงานไว้เรียบร้อยแล้ว บริเวณเมืองสุรินทร์เป็นพื้นที่ลุ่ม น้ำท่วมตลอดปี แต่ก็ทำไร่นาได้ เป็นทุ่งใหญ่ บ้านเมืองกำลังเจริญขึ้น เพราะเป็นปลายทางรถไฟ มีห้องแถวคึกคัก ไม่หย่อนกว่าอุบล และกำลังสร้างทำอยู่อีกก็มีมาก...” (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สบ. 2. 42/70)

“...พลเมืองแห่งเมืองสุรินทร์ส่วนมากเป็นเขมร ซึ่งเป็นชาวพื้นเมือง เช่น บุรีรัมย์ นางรอง มีลาวเจือปนบ้างเป็นส่วนน้อย และชาวญวณซึ่งพูดภาษาของคนต่างหาก ส่วนเขมรซึ่งเป็นพลเมืองกลุ่มใหญ่ของเมืองสุรินทร์ยังคงพูดภาษาเขมรอยู่ทั่วไปและที่กล่าวว่า ไม่รู้ภาษาไทยก็ต้องใช้ล่ามเนื่อง ๆ ผู้ปกครองท้องถิ่น เห็นว่าเป็นการดีนั้น แสร้งทำเป็นพูดไทยไม่ได้ก็มีอยู่มาก ชาวเขมรเข้ามาในแถบเมืองสุรินทร์มากในปี พ.ศ.2324 ซึ่งทางฝ่ายเขมรต่ำเกิดการจลาจล โดยเจ้าทะละหะ (มุ) กับพระยาวิมลราช (ฮู) ฝักใฝ่ในทางญวน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้โปรดเกล้าให้ สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกกับพระยาสุรสีห์ ยกกองทัพไปปราบปราม โดยเกณฑ์กำลังทางชูชันร์ ประทายสมันต์ สังฆะไปช่วยปราบปรามเมืองประทายเพชร ประทายมาศ เมืองรุงดำแรย์ กำปงสวายและเสียมราฐ...”

ใน พ.ศ.2476 เมืองสุรินทร์ได้แยกตัวออกจากมณฑลนครราชสีมา และกลายเป็นเมืองสุรินทร์สืบมาจนถึงปัจจุบัน คุณค่าและความสำคัญของเมืองสุรินทร์ที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดาร ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในเชิงวัฒนธรรม การดำรงชีวิต รวมถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับเมืองสุรินทร์ แม้ว่าประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ในช่วงรัชกาลที่ 1 อาจจะไม่มีความคลุมเครือแต่ก็มีหลักฐานชี้ชัดว่า สุรินทร์มีเจ้าเมืองปกครองในระบบสืบสายโลหิตรวม 10 คน กระทั่งถึง พ.ศ.2451 ราชสำนักจึงส่งพระกรุงศรีบริรักษ์ มาเป็นข้าหลวงกำกับราชการเมืองทำให้ระบบเจ้าเมืองยุติบทบาทลง ปัจจุบันกำแพงเมืองโบราณในเทศบาลเมืองสุรินทร์ รวมไปถึงคูน้ำขนาดใหญ่บางส่วนได้ถูกทำลายเพื่อตัดถนนและสร้างอาคารบ้านเรือน ผู้คนไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญต่อมรดกอันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้สำนักร่วมในการอนุรักษ์มรดกของท้องถิ่นไม่เกิดขึ้นในสังคมชาวสุรินทร์

บทสรุป

บทความนี้ได้พยายามปูพื้นฐานของการศึกษาประวัติศาสตร์ ซึ่งมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ประกอบกับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในสุรินทร์เองแม้ว่าจะมีการประชุมหารือของหน่วยงานราชการ แต่เมื่อพิจารณาจากการบุกรุกพื้นที่เพื่อสร้างแหล่งพักอาศัยแล้วแสดงให้เห็นว่าเมืองสุรินทร์โบราณกำลังถูกทำลายจากน้ำมือของคนสุรินทร์เอง แสดงให้เห็นถึงการไม่ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของเมือง เมืองสุรินทร์เป็นหนึ่งในเมืองที่การปกป้องพื้นที่เชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง พัฒนาการทางสังคมในเมืองสุรินทร์และในพื้นที่ทั้งเมืองได้สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และสถาปัตยกรรมที่มีการพัฒนามาหลายยุคสมัย นั่นจึงเป็นปัจจัยที่ทำให้สุรินทร์เป็นเมืองแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม การผสมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ญวณ ลาว เขมร ได้ช่วยแต่งเติมสีสันทาง

ภาษา ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมในเมืองสุรินทร์กลายเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนเมืองอื่น
 กอรกับชาวจีนที่อพยพมาตั้งรกรากในสุรินทร์ก็ได้มีส่วนช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เจริญมากยิ่งขึ้น
 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์โดยใช้กรอบแนวคิด “นิเวศวิทยาประวัติศาสตร์” ใน
 ครั้งนี้ได้ช่วยค้นหาทิศทางที่จะพัฒนาเมืองสุรินทร์ และพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ที่ชุมชนมีความข้องเกี่ยวกับ
 แหล่งโบราณสถานให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงนิเวศวิทยาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อกระตุ้นให้
 เกิดสำนึกร่วมของคนในท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการบูรณาการการใช้พื้นที่ป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้
 อย่างมีประสิทธิภาพ การทำให้เมืองสุรินทร์กลายเป็นเมืองอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ได้นั้นจะต้องใช้พื้นที่
 ของเมืองให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างความเป็นสำนึกร่วมในความเป็นท้องถิ่นอย่างแท้จริง

Reference

- กรมศิลปากร. (2538). *ทำเนียบโบราณสถานขอมในประเทศไทย เล่ม 3*. กรุงเทพมหานคร : กอง
 โบราณคดี กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2550). *ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
 กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.
- กรรณิการ์ สองเมือง. (2552). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษา เทศบาล
 ตำบลกุลาสิงห์ อำเภอกะหรังวิสัย เมืองร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.*
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2543). *สถานภาพไทยศึกษา : การสำรวจเชิงวิพากษ์*. กรุงเทพมหานคร :
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). *ท่องเที่ยวบุญบังไฟในอีสาน*. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ครั้งที่ ๑๑
 จำกัด.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2533). *วัฒนธรรมพื้นบ้านกับการท่องเที่ยว*. ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง
 วัฒนธรรมพื้นบ้าน : กรณีอีสาน. สุทธิณี ยาวะประภาษ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : อัม
 รินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
 เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580*.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2543). *ทัศนะนอกรีต สังคม – วัฒนธรรมในวิถีการอนุรักษ์*. กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ.

อมรา จำรูญศิริ. (2546). การท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม : กรณีศึกษาตำบลหนองบัว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2556). *บทสังคมเคราะห์ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2552). *เสนา 07 นิเวศวิทยาประวัติศาสตร์*. เชียงใหม่: มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์.

อัษฎางค์ ขมดี. (2550). *ชาวชนเมืองสุรินทร์ พ.ศ.2426-2427*. สุรินทร์สโมสร, 5(1).

ภาพตัวแทน “อีสาน” ผ่านมุมมองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2477-2478
The Representation of “Isan” Through The Members of House of Representative
1934-1935.

เศรษฐศาสตร์ วัตรโสภ Setthasart Wattasoke

พีรภัทร ฉัตรพิบูลย์ภูเวียง หัวเหิม Pheeraphat Chatphibunphuwiang Hoaherm

อุเทน วัชรชีโนรส Uthen Watcharachinorot

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Faculty of Education, Loei Rajabhat University

setthasart.wat@lru.ac.th

Haripunchai Review 08/03/2023

Haripunchai Review 19/04/2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาพตัวแทนอีสานจากการกล่าวปาฐกถาของสภาผู้แทนราษฎรอีสานในช่วง พ.ศ.2477-2478 2) วิเคราะห์การประกอบสร้างภาพตัวแทนอีสานจากการกล่าวปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานในช่วง พ.ศ.2477-2478

ผลการศึกษาพบว่า

การประกอบสร้างภาพตัวแทนของอีสานที่ถูกนำเสนอผ่านปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดจาก 2 ปัจจัยที่สำคัญคือ 1) ความปรารถนาทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานที่ต้องการผนวกเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่นตนเองเข้าเป็นเนื้อเดียวกันกับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศไทย 2) อุดมการณ์ทางการเมืองและสังคมที่ถูกกำหนดโดยศูนย์อำนาจกรุงเทพฯ ดังนั้น ภาพตัวแทนของอีสานที่ถูกนำเสนอจึงเป็นภาพของอีสานที่อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐไทยอย่างกลมกลืน ไร้ปัญหาความขัดแย้ง อีกทั้งอีสานถูกนำเสนอให้เป็นพื้นที่ของผู้คนที่รักสงบสามารถปกครองควบคุมได้ง่าย อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ปาฐกถาของผู้แทนราษฎรอีสานในช่วง พ.ศ.2477-2478 กลับพบว่า ภาพตัวแทนอีสานที่ถูกนำเสนอออกมามีทั้งรูปแบบที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมอีสานในขณะนั้น ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยด้านการเมืองและสังคมที่แฝงอยู่เบื้องหลัง

คำสำคัญ : ภาพตัวแทน อีสาน ผู้แทนราษฎร

Abstract

This academic article aims to 1) to study the representation of Isan (The Northeastern region of Thailand) from the speeches of the Isan House of Representatives 1934-1935. 2) To analyze the construction of The Isan representation from the speeches of the Isan House of Representatives 1934-1935. The study found that Construction of the representation of Isan that was presented through a speech by members of the House of Representatives was caused by two important factors. 1) Political aspirations of the Isan House of Representatives who want to integrate the history of their locality into homogeneity with the history of politics and governance of the Thai state. 2) Political and social ideologies determined by the Thai state. So the representation of Isan is under the jurisdiction of the Thai state harmoniously without conflict, defined as a space of peaceful people, be easily ruled and controlled. However, when analyzing the speeches of the Isan House of Representatives, it was found that the Isan representation presented were both consistent and inconsistent with the Isan social context at that time. This is the result of the political and social factors behind.

Keywords : Representation, Isan, The House of Representative.

บทนำ

ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทยและถือเป็นหนึ่งในภูมิภาคที่มีพัฒนาการความเป็นมาทางการเมืองที่เกี่ยวพันกับรัฐไทยและประเทศเพื่อนบ้านอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านหนึ่งอีสานเสมือนเป็นพื้นที่ที่เป็นชายขอบแสงเทียนของอำนาจการปกครองของรัฐศูนย์กลางสยาม ลาว เวียดนาม และพม่าในบางครั้งคราว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ พ.ศ.2369 ส่งผลให้รัฐบาลสยามหันมาให้ความสนใจกับบริเวณอีสานมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ต่อมาเมื่อฝรั่งเศสเข้ายึดเวียดนาม ลาว กัมพูชา เข้าในอำนาจแล้วสถาปนา “อินโดจีน” พื้นที่ภาคอีสานก็กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในการต่อรองทาง

การเมืองระหว่างรัฐบาลอินโดจีนฝรั่งเศสกับรัฐบาลสยาม การผนวกอีสานเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสยาม แทนที่จากแต่เดิมที่มีความสัมพันธ์กันแบบหัวเมืองประเทศราช มาเป็นความสัมพันธ์แบบมณฑลเทศาภิบาลที่รัฐบาลสยามส่งผู้แทนออกไปปกครองหัวเมืองสำคัญตามภูมิภาคต่างๆ และสถาปนาชื่อมณฑลต่างๆตามทิศที่นับจากศูนย์กลางทางการเมืองคือกรุงเทพฯ นับตั้งแต่นั้น การตั้งชื่อเรียกมณฑลในภูมิภาคต่างๆจึงเกิดขึ้น ทั้ง มณฑลพายัพ มณฑลอุดร มณฑลอีสาน(ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา., 2545 : 185)

อย่างไรก็ตาม การรับรู้เกี่ยวกับภาคอีสานในช่วงนั้นมักผ่านการรับรู้จากสายตาของผู้ปกครองผ่านบันทึกการตรวจราชการ ผ่านหนังสือราชการรายงานสถานการณ์บ้านเมือง กระทั่งเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ประชาธิปไตย พ.ศ.2475 อันนำมาสู่การมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทยเมื่อ พ.ศ.2476 ทำให้ถือเป็นครั้งแรกที่มีการนำเสนอเรื่องราวของสังคมอีสานจากสายตาของผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นการคัดเลือกของประชาชน ซึ่งทั้งหมดนี้จะมีส่วนในการดำเนินนโยบายด้านต่างๆเกี่ยวกับอีสานของรัฐบาลกลาง(อุศนา นาศรีเคน, 2548 : 234-235)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาพตัวแทนและการประกอบสร้างภาพตัวแทนของภาคอีสานผ่านมุมมองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2477-2478 ซึ่งเปรียบเสมือนกระจกที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอีสาน ที่ถูกนำเสนอในห้วงเวลาที่ถือได้ว่าเป็นก้าวแรกของรัฐประชาธิปไตย ว่ามีการให้ภาพความเป็นอีสานเป็นอย่างไร สอดคล้องกับข้อเท็จจริงทางสังคมและการเมือง รวมถึงมีเหตุปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังกระบวนการเหล่านี้หรือไม่

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาภาพตัวแทนอีสานจากปาฐกถาของสภาผู้แทนราษฎรอีสาน พ.ศ.2477-2478
- 2) เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างภาพตัวแทนอีสานจากการกล่าวปาฐกถาของสภาผู้แทนราษฎรอีสาน พ.ศ.2477-2478

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้ใช้วิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) โดยศึกษาข้อมูลจากหลักฐานชั้นต้น (Primary Source) คือหนังสือปาฐกถาของสภาผู้แทนราษฎร เรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ ที่ถูกตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2478 เนื้อหาสาระของหนังสือประกอบด้วยปาฐกถา 36 เรื่อง ซึ่งเป็น

เรื่องราวเกี่ยวกับสภาพของจังหวัดต่างๆที่ประมวลมานำเสนอทางวิทยุกระจายเสียงของสำนักงานโฆษณาการ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดนั้นๆ ประกอบกับเอกสารชั้นรอง (Secondary Source) จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์เข้ากับแนวทางการศึกษาของแนวคิดภาพตัวแทน (Representation) เพื่อพิจารณาถึงเรื่องราวด้านต่างๆของภาคอีสานที่ถูกนำเสนอหรือผลิตซ้ำผ่านการกล่าวปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ.2477-2478 รวมถึงปัจจัยที่อยู่เบื้องหลัง เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาพร้อมทั้งนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

บทความการประกอบสร้างภาพตัวแทน “อีสาน” ผ่านมุมมองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2477-2478 แบ่งการนำเสนอผลการศึกษากออกเป็น 2 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ภาพตัวแทนอีสานจากการกล่าวปาฐกถาของสภาผู้แทนราษฎรอีสาน พ.ศ.2477-2478 พบว่า ภาพตัวแทน (Representation) ตามความหมายของ Stuart Hall หมายถึง ปฏิบัติการอย่างหนึ่งของการประกอบสร้าง “ความจริงต้นแบบ” ขึ้นมาใหม่ จึงทำให้การนำเสนอภาพตัวแทนนั้นไม่สามารถนำเสนอได้ตรงกับภาพต้นแบบ ภาพที่ถูกนำเสนอจึงมิได้มีองค์ประกอบเหมือนกับความจริงดั้งเดิม แต่เป็นเพียง “ตัวแทน” ที่คล้ายคลึงกับความจริงหรือต้นแบบเท่านั้น (เอกรัฐ เลหาทัญญชัย, 2556 : ออนไลน์) นอกจากนี้ ธเนศ วงศ์ยานนาวา ได้ศึกษาแนวคิดภาพตัวแทนของ Gunter Gehauer และ Christoph Wulf ผ่านหนังสือ “Mimesis : Culture, Art, Society” โดยอธิบายว่า ภาพตัวแทนถือเป็นผลผลิตจากการผลิตซ้ำเพื่อนำเสนอ “ความจริงต้นแบบ” ขึ้นมาใหม่อีกครั้ง มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การทำให้ภาพตัวแทนกลายเป็นชุดข้อมูลที่เทียบเท่าความจริงหรือเข้าใจความจริงให้ได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม เราไม่สามารถยึดถือภาพตัวแทนว่าเป็นความจริงได้ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2562 : 24) จากที่กล่าวมา ผู้เขียนจึงได้นำเอาแนวทางดังกล่าวมาศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทน “อีสาน” ผ่านมุมมองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2477-2478 โดยพิจารณาถึงเรื่องราวด้านต่างๆของภาคอีสาน ที่ถูกนำเสนอหรือผลิตซ้ำผ่านการกล่าวปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ.2477-2478

หลังจากการประกาศพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ.2475 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2476 ส่งผลให้การเลือกตั้งครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทยเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2476 ถือเป็นการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทางอ้อม โดยประชาชนจะทำการเลือกตั้งผู้แทนตำบลก่อน จากนั้น

ผู้แทนตำบลจะเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดตนเองอีกต่อหนึ่ง (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 50, 2476 : 342-350) โดยผลการเลือกตั้งครั้งนั้นภาคอีสานมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับการเลือกตั้งจำนวน 19 คน มาจาก 14 จังหวัด การกล่าวปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก เกิดขึ้นระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ.2477 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ.2478 ผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียง จากนั้นถูกนำมาตีพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2478 ประกอบด้วยการกล่าวปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 36 เรื่อง เฉพาะภาคอีสานมี 8 เรื่อง จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานจำนวน 10 คน ใน 7 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี มหาสารคาม ร้อยเอ็ด จังหวัดละ 2 คน และบุรีรัมย์ ชัยภูมิ เลย อุตรธานี จังหวัดละ 1 คน

ความสำคัญของ “ปาฐกถาของผู้แทนราษฎร เรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ” ในครั้งนั้นคือ นับได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ผู้แทนราษฎรจังหวัดต่างๆได้สะท้อนคติและความสำนึกที่ตนมีต่อท้องถิ่นในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐสมัยใหม่ที่เป็นรัฐเดี่ยวออกมาอย่างกระตือรือร้น (สมเกียรติ วันทะนะ, 2539 : 8) อีกทั้งยังเห็นถึงบรรยากาศความตื่นเต้นที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิดรวมถึงความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของผู้คนสมัยนั้น ผ่านความมุ่งมาดปรารถนาที่จะมีสังคมที่ดีขึ้นเพื่อสื่อสารไปยังผู้ฟังที่กระจายอยู่ทั่วอาณาบริเวณของประเทศ ดังปรากฏในปาฐกถาของพันตรีพระไพศาลเวชกรรมและขุนเสนาสัสดี สองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคามร้อยเอ็ด ตอนหนึ่งความว่า

“...ท่านผู้ฟังทั้งหลาย วันนี้ข้าพเจ้าได้รับเกียรติยศจากสำนักงานโฆษณาการให้มาแสดงปาฐกถาให้ท่านฟังเป็นครั้งแรก จึงขอยกเอาตำนานและสภาพของจังหวัดซึ่งข้าพเจ้าได้รับเกียรติยศเป็นผู้แทนราษฎรมาบรรยายให้ท่านทั้งหลายฟัง...” (ไพศาลเวชกรรม, พันตรีพระ. และ เสนาสัสดี, ขุน., 2539 : 173)

ภาพตัวแทนของอีสานที่ปรากฏในการกล่าวปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสาน เมื่อ พ.ศ.2477-2478 สามารถแบ่งเนื้อหาออกได้ 5 กลุ่มประเด็นสำคัญ ได้แก่ การเมืองการปกครอง ลักษณะนิสัยของพลเมือง การประกอบอาชีพ การคมนาคม และการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นแรก “การเมืองการปกครอง” เรื่องราวในด้านการเมืองการปกครองของอีสานที่ปรากฏผ่านปาฐกถาของผู้แทนราษฎรอีสานถูกนำเสนอในช่วงที่อีสานอยู่ภายใต้อำนาจทางการเมืองของกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี รวมถึงช่วงแรกตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น ในกรณีปาฐกถาของพันตรีพระไพศาลเวชกรรมและขุนเสนาสัสดี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ได้กล่าวถึงการที่หัวเมืองในบริเวณร้อยเอ็ดได้เข้าอยู่ภายใต้การปกครองของกรุงศรีอยุธยา ปาฐกถาของนายเลียง ไชยกาล

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานีกล่าวถึงการที่หัวเมืองในบริเวณอุบลราชธานีได้ขึ้นต่ออำนาจกรุงธนบุรีต่อเนื่องมาจนถึงสมัยการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ โดยนายเนย สุจิมา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานีอีกคนหนึ่งได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของชาวเมืองอุบลราชธานีกับกรุงรัตนโกสินทร์เอาไว้ตอนหนึ่ง ความว่า

“...นี่เป็นประวัติศาสตร์ตอนหนึ่งที่แสดงถึงความรักชาติของบรรพบุรุษแห่งชนชาว จังหวัดอุบลฯ ซึ่งได้เสียสละฝ่าคมอาวุธของศัตรูเข้ามาเพื่อความเป็นไทยของชาติ และฉะเพาะอย่างยิ่งชนชาวจังหวัดอุบลฯก็ได้ชื่อว่าเป็นข้าหลวงเดิมในพระปฐมราชจักรีวงศ์แต่นั้นมา และคงทอดทูนพระมหากษัตริย์ในพระราชจักรีวงศ์ พร้อมด้วยความจงรักภักดีต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท...” (เนย สุจิมา, 2539 : 178)

ในด้านการเมืองการปกครอง ผู้แทนราษฎรอีสานส่วนใหญ่เน้นนำเสนอเรื่องราวพัฒนาการด้านการเมืองการปกครองของจังหวัดตนเองในคราวที่อีสานมีความสัมพันธ์กับไทยช่วงที่มีการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม ได้ปรากฏการสะท้อนปัญหาหรือข้อจำกัดในการปกครองบ้านเมืองช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เห็นได้จากการกล่าวปาฐกถาของนายเลียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวถึงปัญหาการพัฒนาเมืองอุบลฯ ในสมัยเริ่มมีการปกครองระบอบเทศาภิบาลช่วงรัชกาลที่ 5 ความตอนหนึ่งว่า

“...ใคร่ขอกล่าวให้ทราบเสียสักเล็กน้อยว่า ฉะเพาะเมืองอุบลฯ ขณะนั้นรัฐประศาสนโยบายมีคติสำคัญอยู่เพียงแต่เก็บเงินภาษีและรายได้อื่นๆ จากราชกรรเข้าท้องพระคลังมากที่สุดที่จะทำได้...ด้วยเหตุนี้ อุบลในครั้งนั้นจึงถูกปิดความเจริญอย่างแน่นหนา ไร้เสียสิ้นซึ่งผลอันควรที่จะปลูกสร้างสิ่งอันถาวรขึ้น...” (เลียง ไชยกาล, 2539 : 23)

เมื่อเปรียบเทียบการกล่าวปาฐกถาของนายเลียง ไชยกาล กับการกล่าวปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานจังหวัดอื่นแล้ว จะพบว่าการสะท้อนปัญหาด้านการปกครองดังกล่าวนี้ถือเป็นเสียงส่วนน้อย เนื่องจาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานคนอื่นๆ ไม่พบว่ามีกรกล่าวให้ข้อมูลถึงปัญหาด้านการเมืองการปกครองในอดีตเลย เป็นแต่เพียงการนำเสนอเรื่องราวทางการเมืองการปกครองในช่วงที่อีสานถูกผนวกเข้าอยู่ใต้อำนาจรัฐของไทยนับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์เท่านั้น

ประเด็นที่ 2 “ลักษณะนิสัยของพลเมือง” จากการศึกษาปาฐกถาของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานพบได้ว่า ผู้แทนของแต่ละจังหวัดมักมีการบรรยายถึงลักษณะนิสัย พฤติกรรม ของ

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดของตนเอง ตัวอย่างเช่น ปาฐกถาของพระยาสารคามเทวภิบาลและนายทองม้วน อรรถการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม นายเลียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดจันทบุรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดจันทบุรี ตามลำดับดังนี้

“...ชาวพื้นเมืองนี้เป็นคนรักสงบ เชื่อฟังคำสั่งับบัญชาของเจ้าหน้าที่ปกครองเป็นอย่างดี ไม่ก่อเรื่องอันเป็นเหตุรำคาญเลย การโจรกรรมและเหตุอุกฉกรรจ์ เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ แล้วนับว่ามีน้อยมาก ถ้าท่านได้คบหากับชาวเมืองนี้ ท่านจะรู้สึกพอใจในอัธยาศัยไมตรีของเขา...” (สารคามคณาภิบาล, พระยา. และ ทองม้วน อรรถการ, 2539: 119)

“...นิสัยใจคอ ศีลธรรม ของชาวจังหวัดนี้ ขำพเจ้าไม่กระดากเลยที่หากกล่าวว่าส่วนมากกว่านอนสอนง่าย ไม่กระด้างกระเดื่อง ความเป็นพาลเกรมีน้อยที่สุด ความดุร้ายไม่มีเลย เหตุผลที่ข้าพเจ้าจะสนับสนุนได้ก็คือ ศาสนาและการปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา...” (เลียง ไชยกาล, 2539: 25)

“...พลเมืองส่วนมาก...เป็นคนมีนิสัยอ่อนโยน วานนอนสอนง่าย สงบเสงี่ยมดี...” (รักษานาการ, ขุน., 2539 : 146)

นอกเหนือจากการกล่าวถึงลักษณะนิสัยของผู้คนจาก 2 จังหวัดข้างต้นแล้ว ก็ปรากฏข้อมูลลักษณะนิสัยโดยทั่วไปของผู้คนสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะเด่นๆ ได้แก่ 1) เป็นผู้รักสงบ จิตใจดี มีมิตรไมตรีต่อผู้คนแปลกหน้า 2) ส่วนใหญ่เป็นผู้ยังชีพด้วยการประกอบสัมมาชีพสุจริต 3) เป็นกลุ่มคนที่ปฏิบัติตามแนวทางของศาสนา 4) เป็นกลุ่มคนที่สามารถปกครองได้ง่าย ไม่หัวแข็ง

ประเด็นที่ 3 “การประกอบอาชีพ” พบว่า ประชาชนมีการประกอบอาชีพอื่นๆ ในช่วงนอกฤดูการทำนา เช่น มีการทำไร่ ทั้งไร่ฝ้าย ไร่พริก ไร่ยาสูบ เป็นต้น ในส่วนของจังหวัดมหาสารคามและร้อยเอ็ดนั้นปรากฏว่ามีจุดเด่นในการประกอบอาชีพด้านงานหัตถกรรม โดยประชาชนทั้ง 2 จังหวัดมีความนิยมในการเลี้ยงไหมและทอผ้าไหม ประกอบกับการทำนา การเลี้ยงสัตว์ รวมถึงการทำไร่ฝ้าย ไร่ยาสูบ ไร่ข้าวโพด ขณะที่จังหวัดทางอีสานใต้ไม่ว่าจะเป็นอุบลราชธานีและบุรีรัมย์ นอกจากการทำนาแล้ว ยังมีประชาชนบางส่วนที่หันมาประกอบอาชีพด้านการค้าขายแต่ไม่มากนัก เพราะการค้าขายในจังหวัดส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของกลุ่มคนจีนในจังหวัด

ประเด็นที่ 4 “การคมนาคม” ปัญหาความยากลำบากด้านการคมนาคมถือเป็นประเด็นสำคัญลำดับต้นๆ ที่ปรากฏในการกล่าวปาฐกถาของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานเกือบทุกจังหวัด ดังเช่น

ปาฐกถาของหลวงนาถินธิดาตา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ ที่มีการสะท้อนภาพของความยากลำบากในการใช้ชีวิตของชาวจังหวัดชัยภูมิตอนหนึ่งมีความว่า

“...ชัยภูมิไม่เคยมีถนนแม้แต่ลาดด้วยดินธรรมดา มีแต่ทางเกวียนคดเคี้ยวไปตามป่าดงพงเขา ต้องข้ามห้วยหนองคลองบึงบางที่สุดแม่น้ำ (ลำน้ำชี) บางคราวอาจมีรถยนต์สาธารณะให้ท่านโดยสารไปได้บ้าง แต่ก็ไม่น่าไว้วางใจ เพราะรถยนต์แถวนี้วิ่งไปวันหนึ่งจะต้องพักซ่อมตั้งหลายวัน รถยนต์สาธารณะที่วิ่งนี้ชะโงยทางเกวียนวิ่งไปเหมือนงูเลื้อย...คนโดยสารจะต้องสะบัดสะบอมไปตามๆ กัน เข้าตำราที่ว่าไม่ตายก็คงเหลือหนังแหละท่านทั้งหลาย...” (นาถินธิดาตา, หลวง., 2539 : 98)

ประเด็นที่ 5 “ด้านการศึกษา” สังคมภาคอีสานในด้านการศึกษาที่ถูกนำเสนอผ่านปาฐกถา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานจาก 4 จังหวัด ทั้งพันธมิตรหลวงศักดิ์ธีรณการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดบุรีรัมย์ หลวงนาถินธิดาตา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ พระยาสารคามคณาภิบาล และนายทองม้วน อุตถากร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม รวมถึงนายบุญมา เสริฐศรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากจังหวัดเลย การศึกษาในสังคมอีสานที่ถูกนำเสนอเน้นพบว่า ส่วนใหญ่นำเสนอว่าประชาชนชาวอีสานยังไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษามากนัก ดังปรากฏในปาฐกถาของหลวงนาถินธิดาตา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ ตอนหนึ่งความว่า

“...การศึกษาถ้าภายในเมืองก็ดูพอใช้ แต่ถ้าห่างๆเมืองออกไปแล้วยังยากที่จะออกความเห็น บิดามารดาเด็กมักจะมองไม่เห็นประโยชน์ของการศึกษาดียิ่งไปกว่าให้ลูกช่วยเลี้ยงควายไถนา...” (นาถินธิดาตา, หลวง., 2539 : 100)

นอกจากนี้ยังมีปาฐกถาของนายบุญมา เสริฐศรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากจังหวัดเลย ที่ได้นำเสนอสถานการณ์ด้านการศึกษาในจังหวัดเลยในทิศทางที่คล้ายกันกับจังหวัดชัยภูมิ นายบุญมาได้ชี้ให้เห็นถึงอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาด้านการศึกษาความว่า

“...มีเหตุอย่างหนึ่งซึ่งเป็นอุปสรรคอยู่คือเด็กไม่นิยมการศึกษา เนื่องจากเหตุที่บิดามารดาเป็นผู้ไร้การศึกษา บังคับแต่บุตรหลานให้ช่วยทำไร่ทำนาและช่วยทำมาหากินประจำวันเท่านั้น เขาหาได้คิดถึงอนาคตของเด็กไม่...” (บุญมา เสริฐศรี, 2539 : 138)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้รัฐไทยจะมีการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ที่บังคับให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐบาล ทำให้หลายๆจังหวัดเริ่มปรากฏบทบาทของโรงเรียนรัฐบาลในการเผยแพร่ระบบการศึกษาจากส่วนกลาง โดยเฉพาะบทบาทในการเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาพื้นฐานที่ได้เปลี่ยนการใช้อักษรท้องถิ่นมาเป็นการใช้ตัวอักษรไทย

เพื่อผลิตบุคลากรเข้ามารับการเจริญเติบโตด้านการขยายอำนาจการปกครองท้องถิ่นจากรัฐบาลกลางกรุงเทพฯ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาปาฐกถา กลับพบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานจำนวนไม่น้อยที่ได้แสดงให้เห็นถึงการที่ชาวอีสานจำนวนไม่น้อย ที่ยังไม่ให้ความสำคัญของการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในระบบการศึกษาแบบใหม่ที่รัฐบาลกำหนดขึ้น แต่กลับยังคงให้ความสำคัญในด้านการประกอบอาชีพมากกว่าด้านการศึกษา

ผลการวิจัยข้อที่ 2 การวิเคราะห์การประกอบสร้าง “ภาพตัวแทนอีสาน” ผ่านปาฐกถาของสภาผู้แทนราษฎรอีสาน พ.ศ.2476 พบว่า การประกอบสร้างภาพตัวแทน “อีสาน” ผ่านปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานในช่วง พ.ศ.2477-2478 ประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญอย่างน้อย 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ความปรารถนาทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากอีสาน ที่ต้องการผนวกเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่นตนเองเข้าเป็นเนื้อเดียวกันกับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศไทย 2) อุดมการณ์ทางการเมืองและสังคมที่ถูกกำหนดโดยศูนย์อำนาจกรุงเทพฯ สำหรับภาพตัวแทนความเป็น “อีสาน” ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนั้น มีรายละเอียดที่น่าสนใจ 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก การสร้างความเป็น “อันหนึ่งอันเดียวกัน” ระหว่างอีสานกับประเทศไทย

“...นี่เป็นประวัติศาสตร์ตอนหนึ่งที่แสดงถึงความรักชาติของบรรพบุรุษแห่งชนชาวจังหวัดอุบลฯ ซึ่งได้เสียสละฝ่าคมอาวุธของศัตรูเข้ามาเพื่อความเป็นไทยของชาติ และจะเพาะอย่างยั้งชนชาวจังหวัดอุบลฯก็ได้ชื่อว่าเป็นข้าหลวงเดิมในพระปฐมราชจักรีวงศ์แต่นั้นมา และคงเทอดทูนพระมหากษัตริย์ในพระราชจักรีวงศ์ พร้อมด้วยความจงรักภักดีต่อได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท...” (เนยสุจิมา, 2539, 178)

ปาฐกถาของนายเนย สุจิมา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี ผู้เขียนยกมาแสดงอีกครั้งเพื่อเป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงเจตจำนงค์ที่ต้องการนำเสนอให้เห็นว่า ประชาชนในท้องถิ่นของตนเองมีความยินดีและภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งในการผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งกับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทยนับตั้งแต่การสถาปนาราชวงศ์จักรี ต่อมา เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ.2475 ความกระตือรือร้นต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้แพร่ขยายออกไปยังกลุ่มคนต่างจังหวัดอย่างต่อเนื่อง แม้กระทั่งก่อนหน้านี้ที่จะเกิดการเลือกตั้งครั้งแรกของไทยเมื่อ พ.ศ.2476 ได้ปรากฏว่า ข้าราชการบางส่วนในอีสานได้แสดงความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองกับรัฐบาลกลางที่กรุงเทพฯ เพื่อหวัง

พัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น ดังกรณีของการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมณฑลอุดร (พื้นที่อีสานตอนบนในปัจจุบัน) ในเรื่องต่างๆจากหลวงวรนิติปรีชา ผู้พิพากษาศาลมณฑลอุดร ที่ส่งไปยังสำนักเลขาธิการรัฐมนตรีกว่า 13 ฉบับ เพื่อเสนอให้มีการพัฒนามณฑลอุดรในด้านต่างๆ ก่อนที่หลวงวรนิติปรีชาจะได้รับการเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนครจากการเลือกตั้ง พ.ศ.2476 ในเวลาต่อมา

การหลอมรวมภาคอีสานให้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับรัฐไทยในขณะนั้น ยังปรากฏผ่านการแนะนำข้อมูลพื้นฐานจังหวัดตนเองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละจังหวัด ดังเช่น ปาฐกถาของ นายบุญมา เสริฐศรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเลย ความว่า

“...เลยเป็นชื่อของจังหวัดๆ หนึ่ง ซึ่งดูตามแผนที่สยามแล้วจะเห็นตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมากเพื่อนต่างจังหวัดไม่ค่อยรู้จักชื่อของจังหวัดเลย...” (บุญมา เสริฐศรี, 2539 : 133)

ปาฐกถาของนายบุญมา เสริฐศรีข้างต้น ถือได้ว่าเป็นหนึ่งตัวอย่างเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อการก่อร่างสร้างตัวของรัฐไทยอย่างยิ่ง เนื่องจากเมื่อพิจารณาถึงบริบททางสังคมในขณะนั้นที่คนในแต่ละจังหวัด ในแต่ละภูมิภาค ยังไม่มีการเดินทางหรือติดต่อสื่อสารกันทั้งประเทศอย่างทั่วถึง จึงทำให้เกิดสำนึกที่ว่า คนที่เชียงใหม่ก็เป็นพวกเดียวกับคนที่นครศรีธรรมราช และคนที่อุบลราชธานี มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ฯลฯ นั่นคือการเป็นคนไทย

ประเด็นที่ 2 “การนำเสนอภาพคนอีสานผู้มีนิสัยใจคอว่านอนสอนง่าย” อาทิ การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรธานีกล่าวถึงประวัติการตั้งเมืองอุดรธานีที่เป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างไทยและฝรั่งเศสใน พ.ศ.2436 หรือการที่นายบุญมา เสริฐศรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดจังหวัดเลย ที่กล่าวถึงการที่กองกำลังของฝรั่งเศสจากฝั่งลาวเข้ามายึดปลุกปั่นให้ชาวบ้านแข็งข้อต่ออำนาจของไทยที่จังหวัดเลย เมื่อ พ.ศ.2440 เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานจำนวนหนึ่งยังคงมีสำนึกต่อเหตุการณ์ทางการเมืองที่เคยเกิดขึ้นก่อนหน้านั้นราว 40 ปี อย่างไรก็ดี แม้ปาฐกถาในภาพรวมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานจะมีการกล่าวถึงเรื่องราวในอดีตของประชาชนชาวอีสาน นั่นคือ “กบฏผู้มีบุญอีสาน” โดยเฉพาะในท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี อันมีสาเหตุของความไม่พอใจของกลุ่มผู้ปกครองในท้องถิ่นเดิมเกิดการสูญเสียอำนาจที่เคยมีจึงส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวของผู้มีบุญกลุ่มต่างๆเกิดขึ้น ทั้งนี้ จากการศึกษาการกล่าวปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี ไม่ว่าจะเป็นนายเลียง ไชยกาล หรือนายเนย สุจิตมาภิบาล กลับไม่พบว่ามี

การกล่าวถึงเรื่องราวของกบฏผู้มีบุญอีสานเหล่านี้ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวไม่สามารถถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนที่ “หัวอ่อน ปกครองง่าย”

การที่เรื่องราวของชาวอีสานที่เกี่ยวข้องกับกบฏผู้มีบุญอีสานไม่ถูกกล่าวถึงจากปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานในครั้งนั้น สันนิษฐานว่ามาจาก 2 ปัจจัยกล่าวคือ 1) เรื่องราวของประชาชนที่เคลื่อนไหวในฐานะกบฏผู้มีบุญอีสานเป็นคุณลักษณะของประชาชนที่ตรงข้ามกับการเป็นกลุ่มคนที่ว่อนสอนง่าย ปกครองได้ง่าย ดังที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานหลายท่านได้พยายามนำเสนอ 2) การนำเสนอภาพของประชาชนอีสานในฐานะกบฏผู้มีบุญอีสาน อาจไม่ใช่ข้อเท็จจริงในอดีตที่ตอบสนองความต้องการของผู้คนในระบอบที่กำลังมีความปรารถนาที่จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งในก้าวอย่างแรกของการสร้างชาติด้วยระบอบประชาธิปไตย ประเด็นนี้พบร่องรอยที่น่าสังเกตจากกรณีการกล่าวปาฐกถาของนายแทน วิเศษสมบัติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปัตตานี อันเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของความขัดแย้งทางการเมืองในสมัยรัชกาลที่ 5 กับหัวเมืองภาคใต้ที่รู้จักกันในนามของ “กบฏแขกเจ็ดหัวเมือง” นายแทนได้กล่าวถึงความเป็นมาของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในพื้นที่ความตอนหนึ่งว่า

“...แม้จะแบ่งการปกครองเช่นนี้แล้วก็ดี ยังไม่ว่ยมีการกบฏเกิดขึ้นบ่อยๆ นับว่าเป็นเมืองที่มีการกบฏมากที่สุด แต่ข้าพเจ้าจะขอจดไม่บรรยายในแง่...” (แทน วิเศษสมบัติ, 2539: 38)

จึงสันนิษฐานได้ว่า การนำเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างรัฐและประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ รวมถึงประชาชนในภาคอีสาน แม้เหตุการณ์นั้นๆจะเกิดขึ้นเป็นระยะเวลาผ่านไปเพียงราว 30 ปี ให้กลับมาถูกพูดถึงอีกครั้งผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียง จึงอาจเป็นเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางการเมืองในขณะนั้น ภาพตัวแทนในด้านคุณลักษณะของชาวอีสานที่ปรากฏผ่านปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสาน จึงไม่ปรากฏเรื่องราวกบฏผู้มีบุญอีสานดังเหตุผลข้างต้น

ประเด็นที่ 3 “ชาวอีสานผู้ไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา : ภาพการปะทะกันของ 2 อุดมการณ์ทางการศึกษา” จากการศึกษาเรื่องราวของสังคมอีสานและชาวอีสานในด้านการศึกษาผ่านปาฐกถาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสาน ทำให้ได้ทราบว่าชาวอีสานจำนวนไม่น้อยในสายตาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสาน เป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษามากไปกว่าการทำมาหากินของตนเอง

ในประเด็นนี้ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอีสาน ได้นิยามชาวอีสานว่าเป็นผู้ไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา มีสาเหตุจากการมอง “การศึกษา” จากสายตาของระบบ

การศึกษาโดยรูปแบบของรัฐไทยเพียงด้านเดียวเท่านั้น เนื่องจากการวางรากฐานด้านการศึกษาของรัฐไทยเหนือพื้นที่ภาคอีสานเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2434 ที่มีการตั้งโรงเรียนที่ใช้ภาษาไทยในการเรียนการสอนแห่งแรกในภาคอีสานขึ้นที่เมืองอุบล ชื่อ “โรงเรียนอุบลवासสถาน” ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2453 กระทรวงมหาดไทยได้จัดตั้งผู้รับผิดชอบขึ้นตามหัวเมืองต่างๆ เพื่อทำหน้าที่ตรวจตราให้เยาวชนอีสานได้เข้าเรียนโรงเรียนไทยอย่างทั่วถึง กระทั่ง พ.ศ. 2464 ได้มีการกำหนด พ.ร.บ.ประถมศึกษา ที่บังคับให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนที่ใช้ภาษาไทย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบริบทของสังคมอีสานในขณะนั้นแล้วจะพบได้ว่ามีอีกหนึ่งชุดอุดมการณ์ด้านการศึกษาที่แตกต่างจากมุมมองของรัฐบาลไทยกล่าวคือ แต่เดิมวัฒนธรรมของชาวอีสานได้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาผ่านรูปแบบของการบวชเรียนตามวัดต่างๆ ที่อยู่ในท้องถิ่น โดยมากมีพระเป็นผู้สอน รวมทั้งฆราวาสที่เคยบวชพระ และเมื่อผู้ที่ผ่านการบวชเรียนสึกออกมาใช้ชีวิตเป็นคหบดีก็มักจะได้รับเคารพนับถือจากคนในชุมชนเป็นอย่างมาก

ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงการให้ความสำคัญต่อการศึกษาของชาวอีสานก็คือ กรณีของหมอลำโสภณ พลตรี ที่บ้านสาวตี่ จังหวัดขอนแก่น เมื่อ พ.ศ. 2483 หมอลำโสภณถือเป็นบุคคลที่จัดอยู่ในลักษณะ “ปราชญ์ท้องถิ่น” ที่มีความเจนจัดในด้านการศึกษารูปแบบดั้งเดิมของท้องถิ่นอีสานผ่านการใช้ตัวอักษรไทยน้อยซึ่งเป็นอักษรท้องถิ่นดั้งเดิมของชาวอีสาน ในครั้งนั้นหมอลำโสภณพร้อมแกนนำชาวบ้านไม่ยอมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่ใช้ภาษาไทยในการเรียนการสอน เนื่องจากเชื่อว่าการเรียนในโรงเรียนจะทำให้บุตรหลานกลายเป็นคนไทยไม่ใช่คนชาติพันธุ์ลาวอีกต่อไป ประกอบกับเชื่อว่าอักษรที่ใช้กันมาแต่เดิมนั้นสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดีมีศีลธรรมได้ดีกว่าการใช้ภาษาไทย จนนำมาสู่การถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับกุมคุมขังและเป็นที่รู้จักกันในนามหมอลำโสภณ พลตรี กบฏผู้มิบุญแห่งบ้านสาวตี่ จ.ขอนแก่น (สุวิทย์ ธีรศาสตร์, 2557 : ออนไลน์)

องค์ความรู้ใหม่

การประกอบสร้างภาพตัวแทนอีสานจากการกล่าวปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานในช่วง พ.ศ. 2477-2478 เป็นการสะท้อนให้ผู้รับสารได้เห็นถึงสภาพสังคมของภาคอีสานในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง การประกอบอาชีพ การคมนาคม การศึกษา รวมไปถึงลักษณะนิสัยใจคอของชาวอีสาน โดยผ่านมุมมองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานซึ่งถือได้ว่าเป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เมื่อวิเคราะห์ประเด็นทั้งหมดทำให้เห็นว่า ภาพตัวแทนของอีสานนั้นมีอยู่ 3 ลักษณะสำคัญกล่าวคือ การมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในด้านการเมืองการปกครองกับรัฐบาล

กลางที่กรุงเทพฯ การที่ชาวอีสานเป็นผู้ว่านอนสอนง่าย รวมถึงการเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา ทั้งนี้ภาพตัวแทนดังกล่าวเป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ข้อ ข้อแรกคือความปรารถนาทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานที่ต้องการผนวกเอาพื้นที่จังหวัดของตนเองเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในพัฒนาการเมืองการปกครองของกรุงเทพฯ ข้อสองอุดมการณ์ทางการเมืองและสังคมที่ผู้คนในภาคอีสานถูกกำหนดและปลูกฝังโดยรัฐบาลกรุงเทพฯ ซึ่งสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การประกอบสร้างภาพตัวแทนอีสานผ่านมุมมองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในช่วง พ.ศ.2477-2478

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

ภาพตัวแทนของ “อีสาน” ที่ปรากฏในการกล่าวปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานจากสมัยการเลือกตั้ง พ.ศ.2476 โดยหลักสำคัญประกอบด้วย ด้านการเมืองการปกครองที่น่าเสนอให้เห็นถึงการผนวกรวมอีสานเข้ากับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของรัฐไทยอย่างแนบเนียน ด้านลักษณะนิสัยของพลเมืองที่สะท้อนให้เห็นว่าชาวอีสานเป็นผู้มีนิสัยอ่อนโยน จิตใจดี สามารถปกครองได้โดยง่าย ด้านการประกอบอาชีพที่แสดงให้เห็นว่าชาวอีสานส่วนมากยังคงประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมและหัตถกรรม ด้านการคมนาคมที่พบว่าในหลายพื้นที่ของภาคอีสานยังประสบปัญหาการเดินทางโดยเฉพาะในหัวเมืองเล็กๆ และด้านการศึกษาที่พบว่าชาวอีสานจำนวนไม่น้อยยังไม่ให้ความสำคัญกับการส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาภายใต้การจัดการศึกษาของรัฐไทย

สำหรับการประกอบสร้างภาพตัวแทนของอีสานที่ถูกนำเสนอผ่านปาฐกถาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผลมาจาก 2 ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ความปรารถนาทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากอีสานที่ต้องการผนวกเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่นตนเองเข้าเป็นเนื้อเดียวกันกับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศไทย รวมถึงการพิจารณาประเด็นทางสังคมต่างๆ ในอีสานโดยใช้มุมมองอุดมการณ์ทางการเมืองและสังคมที่ถูกกำหนดโดยศูนย์อำนาจกรุงเทพฯ ดังนั้น ภาพตัวแทนของอีสานที่ถูกนำเสนอจึงเป็นภาพของอีสานที่อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐไทยอย่างกลมกลืน ไร้ปัญหาความขัดแย้ง อีกทั้งอีสานถูกนำเสนอให้เป็นพื้นที่ของผู้คนที่รักสงบ สามารถปกครองควบคุมได้อย่างง่ายดาย อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนของสังคมในภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าว รวมถึงศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนของอีสานจากคนกลุ่มอื่นๆ นอกเหนือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเป็นการเติมเต็มและต่อยอดองค์ความรู้ในการศึกษาและทำความเข้าใจพัฒนาการทางสังคมและการเมืองของไทยในระยะเวลาเปลี่ยนผ่านทางการเมืองครั้งสำคัญภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ.2475

References

- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. (2545). *เทศาภิบาล*. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- แทน วิเศษสมบัติ. (2539). ปาฐกถาเรื่องสภาพจังหวัดปัตตานี วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2477. *ปาฐกถาของ
ผู้แทนราษฎร เรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2562). ภาพตัวแทน : ความจริง : ศิลปะ : สุนทรียะ. *วารสารวิชาการ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 7(2) : กรกฎาคม - ธันวาคม ; 1-26.
- นงลักษณ์ ลิ้มศิริ. (2524). ความสำคัญของกบฏหัวเมืองอีสาน พ.ศ.2325-2445. *วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นาถนิตธาดา, หลวง. (2539). ปาฐกถาเรื่องสภาพจังหวัดชัยภูมิ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2477. *ปาฐกถา
ของผู้แทนราษฎร เรื่อง สภาพของจังหวัดต่างๆ*. กรุงเทพฯ : สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย.
- เนย สุจิตมา. (2539). ปาฐกถาเรื่องสภาพจังหวัดอุบลราชธานี วันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2477. *ปาฐกถาของ
ผู้แทนราษฎร เรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย.
- บุญมา เสริฐศรี. (2539). ปาฐกถาเรื่องสภาพจังหวัดเลย วันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2477. *ปาฐกถาของ
ผู้แทนราษฎร เรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย.

- ไพศาลเวชกรรม, พระ. และ เสนาสัสดี, ขุน. (2539). ปาฐกถาเรื่องสภาพจังหวัดร้อยเอ็ด วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2477. *ปาฐกถาของผู้แทนราษฎร เรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย.
- รักษานาคร, ขุน. (2539). ปาฐกถาเรื่องสภาพจังหวัดอุดรธานี วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2477. *ปาฐกถาของผู้แทนราษฎร เรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย.
- ราชกิจจานุเบกษา. วันที่ 24 มิถุนายน 2476. เล่ม 50 ตอนที่ 337. *พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2476*.
- เลียง ไชยกาล. (2539). ปาฐกถาเรื่องสภาพจังหวัดอุบลราชธานี วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ.2477. *ปาฐกถาของผู้แทนราษฎร เรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย.
- ศักดิ์ธรรณการ, นายพันตรีหลวง. (2539). ปาฐกถาเรื่องสภาพจังหวัดบุรีรัมย์ วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2477. *ปาฐกถาของผู้แทนราษฎร เรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2539). แรกสำนักแห่งรัฐประชาชาติ. *ปาฐกถาของผู้แทนราษฎร เรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย.
- สารคามคณาภิบาล, พระยา. และ ทองม้วน อุตถากร. (2539). ปาฐกถาเรื่องสภาพจังหวัดมหาสารคาม วันที่ 6 และ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2477. *ปาฐกถาของผู้แทนราษฎร เรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย.
- สุวิทย์ ชีรสาคัด. (2557). *ประวัติศาสตร์อีสาน 2322-2488*. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารเลขที่ สร.0201.8/13 เรื่อง *หลวงวรนิติปรีชา* (2475-2476).
- อุศนา นาศรีเคน. (2548). *อีสานในการรับรู้และทัศนะของผู้ปกครองกรุงเทพฯ ตั้งแต่หลังกบฏเจ้าอนุวงศ์ พ.ศ.2369 ถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เอกรัฐ เลหาพิยวาณิชย์. (2556). *ปริญาเอกสารการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร : แนวคิดการสร้างภาพแทน*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://phdcommunication.wordpress.com/2013/03/07/แนวคิดการสร้างภาพแทน-representation/> [25 กุมภาพันธ์ 2566].

การทำงานบนฐานความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรม

Cross-Cultural Understandings at Work

ศศิวิมล คงเมือง Sasiwimon Khongmueang

คณะมนุษยศาสตร์และนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Faculty of Humanities and Communication Arts Payap University Mueang Chiang Mai

sasimu99@gmail.com

Haripunchai Review 08/03/2023

Haripunchai Review 19/04/2023

บทคัดย่อ

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) การติดต่อสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับนานาชาติหรือประเทศถือเป็นหัวใจหลักของการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันที่เป็นยุคดิจิทัลดิสรัปชัน (Digital Disruption) ซึ่งเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในชีวิตประจำวันอย่างไม่รู้ตัว และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อกล่าวถึงบริบทของการทำงาน ความรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ และการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม จึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงาน การประกอบธุรกิจ การติดต่อสื่อสารของผู้คนในยุคโลกไร้พรมแดน ที่ประกอบด้วยกลุ่มคนจากหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้น ถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติหลักในการประสบความสำเร็จสำหรับการทำงานในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม การทำงานร่วมกันในองค์กรที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มาจากหลากหลายสังคมและวัฒนธรรม ย่อมมีอุปสรรคในการสื่อสารและทำงานร่วมกัน ซึ่งปัจจัยหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการรับรู้และความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้น ประกอบด้วย 2 ปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ อุปสรรคด้านความรู้และความนึกคิด (Cognitive) และอุปสรรคด้านทัศนคติ (Attitude) การขาดความรู้ ความเข้าใจ ที่เป็นบรรทัดฐานการปฏิบัติ ประกอบกับการขาดคอยประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างชาติ ย่อมมีอิทธิพลก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานร่วมกันได้

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงแนวปฏิบัติในการทำงานบนฐานความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอุปสรรคต่อการส่งเสริมความเข้าใจ และการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยมุ่งหวังเพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการทำงานที่ประสบความสำเร็จและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

คำสำคัญ: การส่งเสริม, ความเข้าใจ, พหุวัฒนธรรม.

Abstract

In a globalization world where communication and international relations is a cornerstone at work. Importantly, technology also has a major role effecting people life so called “Digital Disruption”. Therefore, knowledge, understanding, accepting and respecting people from different cultures is a crucial and necessary tool driving successful business as a borderless society in the 21st century. Nevertheless, working for multi-cultural organization tends to have communication and work constraints. There are 2 major constraints for multi-cultural sensitivity encompass cognitive and attitude constraints. Lacking of knowledge and understanding of practical norms as well as poor cross-cultural experiences result in variety of difficulties at work.

This academic article aims to study means for successful practices at multi-cultural workplaces by reviewing related literatures regarding constraints effecting multi-cultural sensitivity together with raising awareness of how to promote multi-cultural understanding and respecting people from diverse cultures in order to work effectively and coexist happily.

Keywords: promotion, understanding, multi-culture.

บทนำ

การส่งเสริมความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างมากในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ที่ซึ่งเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต หรือที่เรียกว่า “Digital Disruption” ยิ่งเทคโนโลยีมีการพัฒนาก้าวหน้าไปเท่าไร สิ่งที่เราควรพิจารณาประกอบกันไปอย่างไม่ควรละทิ้ง คือ ทักษะคิด ค่านิยม แนวปฏิบัติ หรือที่เรียกว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งวัฒนธรรมนั้นสามารถเรียนรู้และแลกเปลี่ยนได้ อัลเฟรด โครเบอร์ (1965) ซึ่งในสังคมปัจจุบันจะเห็นได้ว่าคนส่วน

ใหญ่ให้ค่ากับสังคมวัตถุนิยม (Materialism) และสังคมบริโภคนิยม (Consumptionism) การยกย่องเชิดชูคนที่ฐานะการเงินทางสังคม โดยจัดกลุ่มบุคคลที่มีฐานะร่ำรวยเหล่านี้ว่า “ไอโซ” โดยปราศจากการเห็นคุณค่าคนที่ความดีงามของจิตใจ เมื่อกล่าวถึงสภาพแวดล้อมในการทำงานภายใต้ความหลากหลายแตกต่างกันแล้วนั้น ย่อมมีอุปสรรคเกิดขึ้นอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง ซึ่งปัจจัยหลักๆ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ คือ อุปสรรคด้านการรู้คิด (Cognitive) และ อุปสรรคด้านทัศนคติ (Attitude) ด้วยเหตุนี้ การตระหนักรู้และการให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความยอมรับและเคารพในความหลากหลายทางความเชื่อ ความคิดและแนวปฏิบัติ จึงเป็นเสมือนเครื่องมือหลักในการเตรียมความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจในการปรับตัว เพื่อสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมข้ามวัฒนธรรมได้อย่างราบรื่นและมีความสุขต่อไป แนวทางในการส่งเสริมการทำงานร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมนั้นสามารถเริ่มต้นได้ที่ตัวเราก่อน โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้ เริ่มจากการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดของตนเอง (Mindset) เปิดใจยอมรับในความต่าง เคารพและให้เกียรติผู้อื่นเสมอ

แนวคิดพหุวัฒนธรรม

คำจำกัดความของการรับรู้

การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการทางจิตวิทยา ที่มีนักทฤษฎีและนักวิชาการได้แสดงทรรศนะไว้อย่างหลากหลายและกว้างขวาง ดังต่อไปนี้

การรับรู้ (Perception) หมายถึง การที่มนุษย์นำข้อมูลที่ได้จากความรู้สึกลสัมผัส (Sensation) ซึ่งเป็นข้อมูลดิบ (Raw Data) จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 อันประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัสมาจำแนก แยกแยะ คัดเลือก วิเคราะห์ด้วยกระบวนการทำงานของสมอง แล้วแปลสิ่งที่ได้ออกเป็น สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายเพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ต่อไป (แสงเดือน ทวีสิน, 2545)

โกลด์สไตน์ (Goldstein, 1984) ได้กล่าวว่า การรับรู้เป็นประสบการณ์ที่ซับซ้อนซึ่งได้รับการกระตุ้นโดยสิ่งเร้าที่มีความหมายและซับซ้อน และการรับรู้ นั้นเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการที่ซับซ้อนและอยู่เหนือกว่าแค่คำว่าความรู้สึกที่เกิดจากประสาทสัมผัส (Sensation) แต่การรับรู้เป็นผลที่เกิดจากการบูรณาการ หรือการรวมเข้าด้วยกันของความรู้สึกที่มากกว่าความรู้สึกธรรมดาทั่วไป กระบวนการบูรณาการนั้นจะรวมกระบวนการอื่น ๆ เข้าไว้ด้วย เช่น ความจำ และการรับรู้ที่เกิดจากประสบการณ์เดิมของบุคคล

ความสำคัญของการรับรู้

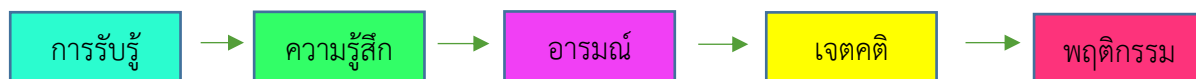
กันยา สุวรรณแสง (2552) ได้อธิบายว่า การที่มนุษย์จะเกิดการรับรู้ได้ต้องมีการเรียนรู้ก่อน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้จะก่อให้เกิดความรู้ และความรู้เดิมจะช่วยทำหน้าที่แปลความหมายให้ทราบว่าเป็นอะไรซึ่งจะส่งผลต่อความรู้ใหม่ อย่างไรก็ตาม การรับรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งย่อมส่งผลต่อการรับรู้ครั้งต่อไป และการรับรู้ของแต่ละคนก็มีความแตกต่างกัน

ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ทางจิตวิทยา

โจชนก ภาคัต (2555: 26-27) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ทางจิตวิทยาของบุคคล ประกอบด้วย ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมและลักษณะของสิ่งเร้า

1. ความรู้เดิม หมายถึง กระบวนการรับรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับการแปลเป็นสัญลักษณ์ โดยมีความรู้เดิมเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการรับรู้
2. ลักษณะของสิ่งเร้า หมายถึง คุณสมบัติของปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความสนใจของบุคคลในการรับรู้ หรือส่งผลต่อความคลาดเคลื่อนของการรับรู้ อาทิเช่น ความต่อเนื่องของสิ่งเร้า ความคล้าย เป็นต้น

กระบวนการของการรับรู้สู่พฤติกรรม

ภาพที่ 1 กระบวนการของการรับรู้สู่พฤติกรรม

จากภาพประกอบ 1 กระบวนการของการรับรู้สู่พฤติกรรม สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า บุคคลมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน การรับรู้เกิดขึ้นจากการก่อตัวของความรู้สึก ผสมผสานเข้ากับอารมณ์ในขณะที่ยึดติดกับสิ่งเร้านั้นๆ กลายสถานะมาเป็นเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม หรือความรู้สึกนึกคิดแล้วแสดงออกเป็นพฤติกรรมในกระบวนการสุดท้าย หรือในบางกรณีบุคคลอาจมีประสบการณ์เดิมที่เคยเผชิญมาก่อนเข้ามาเป็นปัจจัยร่วม โดยที่ประสบการณ์เดี่ยวย่อมส่งผลต่อเจตคติของบุคคลในปัจจุบัน กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีประสบการณ์ที่ดี ที่เป็นบวกต่อสถานการณ์สิ่งเร้านั้น ย่อมส่งผลต่อเจตคติและพฤติกรรมที่มีแนวโน้มเป็นไปในทางบวก ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลมีประสบการณ์เดิมที่ไม่ดี หรือเป็นไปในทางลบ เจตคติของบุคคลนั้นก็ย่อมเป็นลบกับสิ่งที่รับรู้

โลกาภิวัตน์กับสังคมพหุวัฒนธรรม

“Don’t judge a book by its cover” (อย่าตัดสินคนจากรูปลักษณ์ภายนอก) อาจใช้ไม่ได้ อีกต่อไปในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ โลกาภิวัตน์ หมายถึง ยุคที่ข้อมูลข่าวสารต่างๆสามารถส่งไปได้ทั่วโลก โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วยในการติดต่อสื่อสารอย่างถูกต้อง และรวดเร็ว แม้กระนั้น ผลกระทบต่อสังคมที่มาพร้อมกับโลกยุคข้อมูลข่าวสาร และความก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งของ เทคโนโลยี นั่นคือ สังคมทุนนิยม (Capitalism) และสังคมวัตถุนิยม (Materialism) กล่าวคือ ค่านิยม ของสมาชิกในสังคมที่ยกย่อง ให้เกียรติบุคคลที่เงินตรา สิ่งของ มากกว่า ความดีงาม ความถูกต้องใน สังคม คนเริ่มมีความเห็นแก่ตัว อยากได้อะไรก็มีแบบไร้ขีดจำกัด ยกย่องคนที่มีฐานะร่ำรวย โดยดูจาก คุณลักษณะภายนอก เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบรนด์เนม (brand name) ราคาแพง ขับรถหรู บ้านช่องใหญ่โต โดยไม่ได้คำนึงถึงที่มาของทรัพย์สินนั้นๆว่าสุจริตหรือถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ดัง จะเห็นได้อย่างแพร่หลายจากข่าวสังคมและอาชญากรรมในโลกออนไลน์ ที่แสดงถึงปัญหาการ หลอกลวง ฉ้อโกงออนไลน์ที่นับวันก็จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและผู้กระทำผิดก็มีอายุน้อยลง อาทิ การ เล่นแชร์ออนไลน์ผิดกฎหมาย การพนันออนไลน์ การฟอกเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด และการค้า ประเวณี เด็ก เป็นต้น เมื่อเรามาพิจารณาถึงต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหาสังคมเหล่านี้แล้ว นั่นคือ ปัญหาสังคมทุนนิยมและวัตถุนิยมนั่นเอง (United Nations Office on Drugs and Crime: UNODC)

อย่างไรก็ตาม เราคงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์กับนานาชาติอารยประเทศ และผู้คน ที่ มากหน้าหลายตาจากหลากหลายวัฒนธรรมได้ ซึ่งวัฒนธรรมถือว่าเป็น soft power ของชนชาตินั้นๆ อาทิ ประเทศเกาหลีใต้ผลิตซีรีส์ “แดจังกึม” ที่ทำให้คนไทยจำนวนมากรู้จัก และสร้างความนิยมชมชอบ อาหารเกาหลีอย่างมากมายในประเทศไทย

ลักษณะของความแตกต่างทางวัฒนธรรม

สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1) วัฒนธรรมทางกายภาพที่มองเห็น ประกอบไปด้วย รูปแบบการสื่อสาร รูปแบบการคิด ตัดสินใจ วิธีการรับมือและแก้ไขปัญหา ความมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น
- 2) วัฒนธรรมที่เป็นค่านิยมที่มองไม่เห็น ประกอบไปด้วย ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม กลยุทธ์ เป็นต้น

3) วัฒนธรรมที่เป็น ฐานคติ(Basic Assumption) ปรากฏให้เห็นจากพฤติกรรมและการกระทำซึ่งสะท้อนความเชื่อ ความคิดและความรู้สึกต่อสถานการณ์ที่เผชิญนั้นๆ (Schein, 1999: 15-20)

ลักษณะของวัฒนธรรมข้ามพรมแดน

อรชุน อับปาคุรย์ (1996) ได้ให้ทรงสนะเกี่ยวกับการข้ามพรมแดนว่ามี 5 ลักษณะ ได้แก่

- 1) การข้ามพรมแดนทางชาติพันธุ์ (Ethnos Capes) ผู้คนเกิดการเดินทางเคลื่อนย้าย อาชีพ คนทำงาน อพยพย้ายถิ่นฐาน ลี้ภัยการเมือง เป็นต้น
- 2) การข้ามพรมแดนทางเทคโนโลยี (Techno Capes) การพัฒนาของเทคโนโลยีที่ทันสมัย เอื้อต่อการติดต่อสื่อสารและการประกอบธุรกิจต่างๆจากทั่วทุกมุมโลก
- 3) การข้ามพรมแดนทางการเงิน (Finance Capes) เกิดการหลั่งไหลของเงินตราสกุลต่างๆ ทั่วโลก อันเนื่องมาจากการค้าการลงทุนของนายทุนที่ต้องการขยายกิจการและสร้างผลกำไร
- 4) การข้ามพรมแดนทางสื่อ (Medias Capes) การผลิตสื่อที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ได้รับการเผยแพร่ออกไปทั่วโลก เช่น หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ โทรทัศน์
- 5) การข้ามพรมแดนทางความคิด (Ideas Capes) ความคิดในเชิงบวกได้รับการสร้างขึ้น มา โดยรัฐ ได้แก่ ประชาธิปไตยและเสรีภาพ อิสรภาพ และความเจริญก้าวหน้า

การทำงานบนฐานความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรม

อุปสรรคต่อการรับรู้และเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม

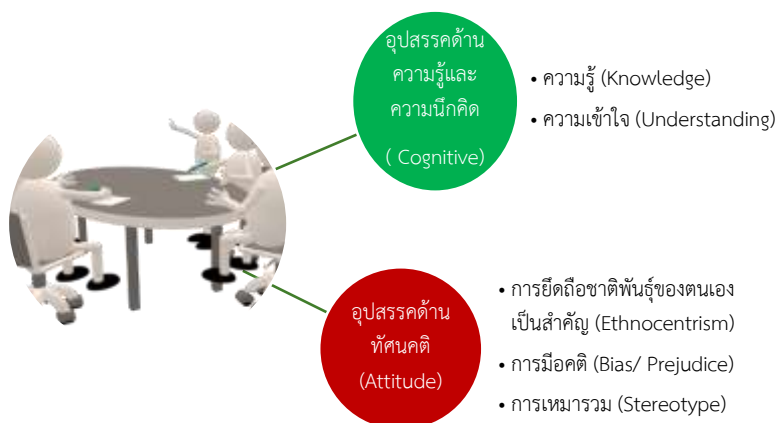
จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอุปสรรคที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความเข้าใจ อันดี และการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมแล้วนั้น สามารถสรุปอุปสรรคหลักที่ส่งผลต่อการรับรู้ และความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ได้ 2 ประเภท ดังนี้

1) อุปสรรคด้านความรู้และความนึกคิด (Cognitive) การขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความเชื่อ แนวปฏิบัติ และภาษาที่เลือกใช้อย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ รวมทั้งความแตกต่างของการ ประพฤติปฏิบัติในสังคม ย่อมส่งผลต่อความไม่เข้าใจกันและสามารถนำไปสู่ความขัดแย้งที่บานปลาย ได้ ยกตัวอย่างเช่น นักวิชาการหรือนักวิจัยที่ต้องลงไปเก็บข้อมูลในชุมชนท้องถิ่น ควรจะมีความรู้ความ เข้าใจภาษาถิ่นเพื่อที่จะได้สื่อสารกับชาวบ้านในพื้นที่ได้อย่างถูกต้องและป้องกันความเข้าใจผิดพลาด เป็นต้น

2) อุปสรรคด้านทัศนคติ (Attitude) เมื่อกล่าวถึงอุปสรรคที่ส่งผลต่อความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากทัศนคติ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1) การยึดถือชาติพันธุ์ของตนเองเป็นสำคัญ (Ethnocentrism) กล่าวคือ เป็นความคิดความเชื่อที่เห็นว่าเผ่าพันธุ์ของตนเองมีความสำคัญและดีกว่าเผ่าพันธุ์อื่น การยึดเอาความเหนือกว่าของชนชาติตนเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติ หรือในการตัดสินบุคคลต่างวัฒนธรรม ยกตัวอย่าง การศึกษาของชาติเกี่ยวกับการเป็นอภิสิทธิ์ชนของชนผิวขาวหรือชาวตะวันตกผิวขาวที่ว่า เป็นกลุ่มชนที่ทันสมัย ศิวิไลซ์ ยึดความเป็นประชาธิปไตย มีเหตุผล มองชนต่างชาติว่าด้อยค่ากว่าตนและชอบเป็นผู้นำของโลก ดังจะเห็นได้จากการตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอินเดีย โดยประเทศตะวันตกได้ล่าอาณานิคมและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนให้กับชาวอินเดีย (Said, 1978:137-138) นอกจากนี้ จากการศึกษาของราสมุสเซนเกี่ยวกับการเหยียดศักดิ์ศรีความเป็นสตรีเพศชาวตะวันออก ที่มองว่าผู้หญิงชาวตะวันออกเป็นเสมือนวัตถุทางเพศที่เอาไว้รองรับตัณหาของผู้ชายชาวตะวันตกและซื้อได้ด้วยเงิน ดังจะเห็นได้ชัดเจนจากการท่องเที่ยวของเมืองไทย (Sex Tourism) ที่ชายชาวตะวันตกเดินทางมาเมืองไทยเพื่อมาซื้อบริการทางเพศจากผู้หญิงไทย (Rasmussen, 2007:38)

2.2) การมีอคติ (Bias/ Prejudice) สืบเนื่องจากทัศนคติที่ถือชาติพันธุ์ของตนเองเป็นสำคัญซึ่งส่งผลต่อทัศนคติที่ตนเองเหนือกว่าผู้อื่นนั้น มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความเชื่อและนำไปสู่พฤติกรรมการมีอคติ การเลือกปฏิบัติ รวมถึงการเลือกที่รักมักที่ชัง และความไม่สามารถยอมรับความแตกต่าง นอกจากนั้น ความมีอคติดังกล่าวยังส่งผลต่อแนวความคิดแบบเหมารวม หรือภาพเหมารวม (Stereotype) ได้อีกประการหนึ่งด้วย ภาพเหมารวม หมายถึง รูปแบบความคิดที่ตายตัว หรือทัศนคติที่เรารับรู้หรือเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลในวัฒนธรรมหนึ่งๆ เมื่อระยะเวลาผ่านไปภาพเหมารวมนี้จะยิ่งฝังแน่นเข้าไปในจิตใจของบุคคลนั้นๆ ส่งผลให้ยากที่จะเปลี่ยนแปลง ซึ่งความคิดแบบเหมารวมนี้มักเป็นไปในทางลบหรือไม่ดี กล่าวคือ ความคิดที่มองว่าชนชาติเดียวกันย่อมมีนิสัยใจคอ ความคิดอ่าน และพฤติกรรมเหมือนกัน เช่น นักท่องเที่ยวชาวตะวันตกเพศชายมักจะเหมารวมว่าผู้หญิงไทยเป็นผู้หญิงกลางคืนหรือโสเภณี เดวิดสัน & เทลเลอร์ (1999:43) ได้ให้ความเห็นถึงนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกที่มาท่องเที่ยวประเทศโลกที่สามว่า การค้าประเวณีในประเทศกำลังพัฒนาไม่ใช่ธุรกิจแต่เป็นกิจกรรมที่อยู่ในชีวิตประจำวัน

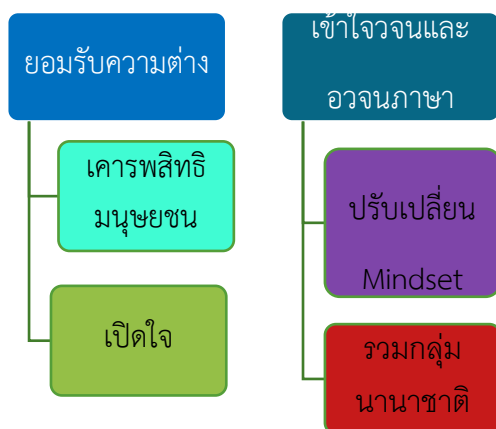

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ข้ามวัฒนธรรม

แนวทางการส่งเสริมความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรม

เมื่อในสังคมประกอบไปด้วยผู้คนที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ แล้วนั้น การส่งเสริมความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อการอยู่ร่วมกัน (co-exist) อย่างมีความสุข ตลอดทั้งการทำงานร่วมกันอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ วิธีการส่งเสริมความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรม สามารถทำได้ดังต่อไปนี้

- 1) การยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลตามหลักการทางจิตวิทยา (Individual Differences)
- 2) การทำความเข้าใจทั้งวงจภาษา และอวจนภาษาต่างวัฒนธรรมในองค์กรที่เป็นนานาชาติ
- 3) การเคารพสิทธิมนุษยชน (Human Right) และให้เกียรติผู้อื่นเสมอ
- 4) การปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิดและทัศนคติของตนเอง (Mindset)
- 5) การเปิดใจกว้างในการรับฟังความเห็นต่าง และไม่มองความเห็นต่างนั้นมาเป็นปัญหาหรือความขัดแย้งส่วนตัว
- 6) การรวมกลุ่มทางสังคมที่มีความเป็นนานาชาติ

ภาพที่ 3 แนวทางการส่งเสริมความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรม

ประโยชน์ของการยอมรับและความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม

เมื่อเราสามารถปรับตัวและปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองให้เข้าใจความต่างทางวัฒนธรรมได้ แล้วนั้น ก็จะนำมาซึ่งประโยชน์ของการยอมรับและความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) การสร้างโอกาสทางธุรกิจที่เพิ่มขึ้นทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (Business Opportunity)
- 2) การพัฒนาคุณภาพการบริการลูกค้าต่างชาติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Service Quality)
- 3) การเพิ่มโอกาสในการได้งานทำ (Job Opportunity)
- 4) การขยายโอกาสในการเป็นพลเมืองโลก (Cosmopolitanism)
- 5) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน (Creativity)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

โลกยุคดิจิทัลดิสรัปชัน คือ โลกแห่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมยุคใหม่ ให้ดำเนินไปภายใต้การนำของเทคโนโลยีที่ทันสมัยก้าวหน้า รวมทั้งการที่เทคโนโลยีเข้ามาแทนที่มนุษย์ในการทำงาน ด้วยอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและทันสมัยเหล่านี้ ส่งผลให้ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมเริ่มมีบทบาท

สำคัญในการติดต่อสื่อสารในมิติชีวิตประจำวัน และมีมิติการทำงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อมนุษย์เรายังมีกิเลส ความอยากได้อยากมีในเรื่องของวัตถุนิยมแล้วนั้น การแก่งแย่งแข่งขันก็ย่อมเกิดขึ้นเป็นเงาตามตัว ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนในเรื่องของ อุปสรรคที่มีผลต่อการส่งเสริมความยอมรับ และเข้าใจบุคคลในสังคมพหุวัฒนธรรม เนื่องจากความกลัวที่จะเสียประโยชน์ในสังคม การกลัวการแบ่งปันทรัพยากรของบ้านเมืองตนให้กับต่างชาตินั่นเอง ในทางกลับกัน ถ้ามนุษย์เราหันมาตระหนักถึงคุณค่าทางจิตใจ และการปรับเปลี่ยนค่านิยมในสังคมจากวัตถุนิยม มาเป็นการนิยมส่งเสริมคนจากคุณงามความดี การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ รวมทั้งปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นก็จะสามารถได้รับการแก้ไขให้ไปสู่ทิศทางที่ดีและสังคมที่สงบร่มเย็นก็จะกลับมาสู่สมาชิกในสังคมได้ในที่สุด ในบริบทของการทำงานร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมนั้นจำเป็นอย่างยิ่ง ที่บุคคลมีความเข้าใจถึงความแตกต่างทางความคิด ทักษะคติ ความเชื่อ อันส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานกับผู้อื่นในองค์กร นอกจากนั้น ความเคารพในความแตกต่างและสิทธิของผู้อื่นนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งเช่นกัน เมื่อบุคคลมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ย่อมสามารถลดความเสี่ยงที่จะเกิดความขัดแย้ง ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้อีกประการหนึ่งด้วย

References

- กันยา สุวรรณแสง.(2538). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร : ไทยเส็ง.
- ใจชนก ภาคอิต. (2555). *การรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพสถาบันสู่ความเป็นเลิศตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- แสงเดือน ทวีสิน. (2545). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพมหานคร: ไทยเส็ง.
- Alfred Kroeber. (1987). *The Nature of Culture*. University of Chicago Press.
- Appadurai Arjun. (2001). *Globalization*. (edited volume) Durham, NC: Duke University Press.
- Goldstein Bruce. (1984). *Sensation and Perception* (2nd ed.). University of Pittsburgh.
- Julia O'Connell Davidson. (1999). in *The Rights and Wrongs of Prostitution*.
- Said Edward. (1978). *Orientalism, Western Conceptions of the Orient* (2nd ed.). Harmondsworth: Penguin.
- Schein Edgar. (1999). *The Corporate Culture Survival Guide: Sense and Nonsense about Culture Change*. California: Jossey-Bass.

- Susan Rasmussen. (2007). *Boundaries, Exclusion, and Oppression in “The Psychological Basis of Homophobia: Cultural Construction of a Barrier”* Integr. Psych Behav. Wadsworth Publishing Company. A Division of Wadsworth. Inc.
- UNODC. (2021). *Darknet Cybercrime Threats to Southeast Asia 2020*. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนอย่างยั่งยืนภายหลังสถานการณ์โควิด-19

Sustainable Cultural Tourism After COVID-19 Pandemic

ภคัศม์ โพชะกฤษณะ Pakaus Poshakrishna

มหาวิทยาลัยเซฟฟีลด์แฮลลัม

Sheffield Hallam University, United Kingdom

Pakaus354@hotmail.com

Haripunchai Review 24/12/2022

Haripunchai Review 16/01/2022

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากต่อประเทศไทยจากการระบาดของโควิด-19 นั้นส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยวของไทยเป็นอย่างมาก เมื่อสถานการณ์โควิด-19 ได้คลี่คลายแล้ว ภาครัฐและเอกชนได้เล็งเห็นถึงช่องทางการทำเงินจากการเปิดประเทศให้นักท่องเที่ยวต่างชาติกลับเข้ามาเที่ยว ในขณะเดียวกันนั้นสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ก็เริ่มกลับมาฟื้นตัว ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังเป็นที่นิยมของกลุ่มคนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นที่นิยมไปเที่ยวดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในพื้นที่รอบนอกแต่ขณะเดียวกันผู้ใหญ่เองก็นิยมที่จะท่องเที่ยว วัดวาอารามต่าง ๆ อาทิ เช่น ไหว้พระ 9 วัด เป็นต้น ภาครัฐและภาคเอกชนควรที่จะดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อป้องกันไม่ให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนกลับไปเสื่อมโทรมอีกครั้งเพราะจะส่งผลเสียต่อทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยใช้หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4 ประการ ได้แก่ 1.การคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของทรัพยากร 2.การตระหนักถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว 3. การมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4. ความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน หลักการดังกล่าวมีขึ้นเพื่อที่จะส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมไม่ให้เกิดผลเสียทุนทางวัฒนธรรม โดยทุนทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทคือ 1.ทุนทางวัฒนธรรม

ที่จับต้องได้ 2.ทุนทางวัฒนธรรมจับต้องไม่ได้ ทั้งนี้ยังกล่าวถึงการจัดการป้องกันและควบคุมโรค ภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เช่น การเฝ้าระวังของการ แพ้ระบาด การจำกัดจำนวนผู้เข้าใช้บริการการเว้นระยะห่าง และ การขอความร่วมมือจากหน่วยงาน สาธารณะชุมชน

คำสำคัญ: โควิด-19 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทุนทางวัฒนธรรม

Abstract

Tourism is one of the major incomes of Thailand. Covid-19 Pandemic has been affected the tourism of Thailand a lot. When the pandemic is getting better, Thailand's public and private sectors see an opportunity to make incomes by opening the country for tourists again. While this environment and situation are recovering, a cultural tourism is getting popular in people of all ages including teenagers who interest to see a community's life of a rural area, or adults who interest to see various religious places such as praying in 9 different Buddhist temples. Therefore, the private sector should implement a sustainable cultural tourism plan in order to prevent the environment within the community from deteriorating again because it will have a negative effect to communities' cultural capital. In addition, both public and private sectors should implement the plan based on four sustainable tourism principles including 1. Considering the capacity of the resource, 2. Awareness of the impact on tourism resources, 3. Participation of a community's members, and 4. Balance of economic, society, and sustainable environmental conservation. This principle exists in order to promote cultural capital so that it does not harm cultural capital. Cultural funds can be divided into two types: tangible and intangible cultural capital. It also mentions the management of disease prevention and control after the COVID-19

circumstances. According to the Communicable Diseases Act B.E. 2015, such as surveillance of the epidemic, Limiting the numeral of the customer using the service, social distancing, and requesting cooperation from the regional public health authorities.

Keyword; Covid-19, Sustainable tourism, Cultural tourism, Cultural capital

บทนำ

การระบาดของโควิด-19 ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ประเทศไทยเป็นประเทศที่พึ่งพาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหลักจึงได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจำนวนมหาศาล (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ยิ่งไปกว่านั้นสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และร้านค้าในชุมชนต่างก็ได้รับผลกระทบ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวลดลงจำนวนมาก เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2562 ที่มีเงินสะพัดหมุนเวียนกว่า 3 ล้านล้านบาท โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เข้ามาท่องเที่ยวเกือบ 40 ล้านคน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวสัญชาติ จีน มาเลเซีย อินเดีย และเกาหลี (ชนพัฒน์ ช่วยครุฑ, อมรฤทัย ภูสนาม, และ อรอนงค์ เดชมณี, 2563 : 187–201) ยิ่งไปกว่านั้นจากข้อมูลองค์การการท่องเที่ยวโลก หรือ UNWTO พบว่ามีการสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวมากถึง 910 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ นับเป็นการสูญเสียครั้งใหญ่ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (ฐาปนะ แต่งจ้อย, ปาลิตา สำเภาทอง, และ นียการต์ ลิ้มอรุณ, 2565 : 211-230) เมื่อสถานการณ์ โควิด-19 เริ่มคลี่คลายลง ภาคการท่องเที่ยวก็เริ่มที่จะกลับมาขยายอีกครั้งแต่ภายใต้อิทธิพลของการกลับมาของนักท่องเที่ยวหลังโควิด-19 นั้นอาจจะเกิดปัญหาที่ชุมชนนั้นมองถึงเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลักจึงละเลยการคำนึงถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงรับนักท่องเที่ยวเข้ามามากกว่าที่แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจะรองรับได้ซึ่งจะส่งผลเสียในระยะยาว หรือการปรุงแต่งวัฒนธรรมท้องถิ่นมากเกินไป ดังกรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา ที่ในอดีตนักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ ดูหนังห้อย ดูปฏิวัติริมน้ำของชาวบ้านอัมพวา แต่ในปัจจุบันในตลาดน้ำกลับเต็มไปด้วยร้านค้าต่างๆมากมายไม่เหลือเค้าเดิมของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2565: 47-48) หากสายเกินไปจะส่งผลให้ทุน

ทางวัฒนธรรม (Culture Capital) ของชุมชนได้รับความเสียหายจนไม่อาจจะฟื้นคืนได้ดังเดิมอีกก่อนที่จะกล่าวถึงทุนทางวัฒนธรรมจะขอกกล่าวถึงวัฒนธรรมก่อน

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมซึ่งเกี่ยวพันถึงระบบความเชื่อ ความรู้ต่าง ๆ จารีต ประเพณีรวมถึง จริยศาสตร์ต่างๆซึ่งจะคงความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงและถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งและยังถ่ายทอดไปยังสังคมอื่นๆได้ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่นๆเข้ามาปรับใช้ได้ (ปาจริย์ สุขภิรมย์, 2564 : 54-75) เมื่อเวลาเปลี่ยนไปค่านิยมต่าง ๆ ที่มีก็จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยมความเชื่อในเวลานั้นๆหากวัฒนธรรมไม่มีการปรับเปลี่ยนก็จะสูญหายไปจากสังคม กลายเป็นวัฒนธรรมที่ตายแล้วก็ยากที่จะฟื้นฟูขึ้นมาใหม่เมื่อผ่านไประยะหนึ่ง จึงควรที่จะปรับวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัยโดยเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมโดยยังมีเค้าโครงของรากวัฒนธรรมเดิมอยู่หาใช่เปลี่ยนแปลงเป็นของใหม่ไปจนหมดสิ้นถ้าเช่นนั้นแล้วก็คงมิใช่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแต่เป็นการสร้างวัฒนธรรมประเพณีใหม่ ๆ ขึ้นมาแทน ต่อไปจะกล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

ทุนทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มขึ้นและต่อยอดได้แต่ในขณะเดียวกันนั้นก็สามารถลดและหดหายลงได้เช่นเดียวกัน ทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่สามารถนำมาต่อยอดให้กับทุนด้านอื่น ๆ ได้ เช่น ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมและ ทุนเชิงสัญลักษณ์ ทุนแต่ละทุนจะเกี่ยวพันกันและกันและไม่มีทางแยกจากกันได้โดย ผู้เสนอแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมคนแรกๆ คือ ปีแอร์ บูร์ดิเอด (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2557 : 29-44) โดยทุนทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท (Throsby, 2001)

- ทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) คือองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้ เช่น ปราสาทหิน วัด เจดีย์ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ

- ทูทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangible Cultural Heritage) คือองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น โขนละคร การนวดแผนไทย อาหาร วิถีชีวิต จารีต ประเพณี ความเชื่อ

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นสามารถจำแนกประเภทของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้ 5 ประเภท 1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี 2. การท่องเที่ยววิถีเชิงชนบท 3. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ 4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม 5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และ เสรี วงศ์มณฑา, 2564 : 208 - 314) การท่องเที่ยวไปพร้อมกับการเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน หรือ งานประเพณีที่ถูกจัดขึ้น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นที่นิยมคือการท่องเที่ยว โบราณสถาน วัดวาอาราม วิถีชีวิต เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2553) เหมือนดังที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการท่องเที่ยวเพื่อที่จะศึกษาศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ รวมถึงพิธีกรรมทางจิตวิญญาณหรือตำนานพื้นถิ่นต่างๆที่ชาวบ้านในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ ผลพลอยได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจต่อการแต่งกาย สถาปัตยกรรม และ สถาปัตยกรรม ในพื้นที่นั้นๆ เพราะเหตุใดจึงมี วิถีชีวิตประเพณีแบบนี้ หรือเหตุใดจึงสร้างสถาปัตยกรรมแบบนี้ขึ้นมา เราจะเห็นได้ชัดเลยว่า การสร้างบ้าน หรือ วัดในอดีตนั้นจะมี สถาปัตยกรรมที่แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค รวมถึงระบบความเชื่อต่าง ๆ ที่มีการผสมผสานกันจากสังคมต่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรมนั้นนับว่าเป็นการท่องเที่ยวไปพร้อมกับการรักษาหรือผ่อนคลายไปด้วยเช่น การเที่ยวชม น้ำพุร้อน ก็จะมีการแช่น้ำพุร้อน ซึ่งมีส่วนช่วยในการกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิต หรือการนวดผ่อนคลายตามวัดต่าง ๆ ในอยุธยา เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดเป็นที่นิยมนั้นส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากหนังหรือละครไทยย้อนยุค เช่น กลิ่นกาสะลอง วันทอง บุพเพสันนิวาส 1 บุพเพสันนิวาส 2 และ นาคี เป็นต้น หนังดังกล่าวเป็นที่นิยมและจุดกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้นโดยมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวตามโบราณสถานต่างๆมากมายในอยุธยา การท่องเที่ยวตามรอยหนังไม่ได้จำกัดแค่นักท่องเที่ยวชาวไทยแต่รวมถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย เช่น นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้ามาตามรอยภาพยนตร์เรื่อง Lost

in Thailand ที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวจีนเพิ่มขึ้นจำนวนมากในช่วงก่อนเกิดโควิด -19 โดยเป็นการเที่ยวตามรอยหนังหรือละครจะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของละคร (ชนะใจ ต้นไทรทอง และ สันติธร ภูริภักดี, 2564 : 175 - 187) ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(Sustainable Tourism)นั้นโดยใช้วัสดุที่มาจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดและไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 4 ประการ (พจนานวนศรี, 2556)

- การคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของทรัพยากร

ความสามารถในการรองรับได้ของทรัพยากรนั้น หมายถึงการคำนึงสภาพแวดล้อมภายในชุมชนว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในพื้นที่ชุมชน โดยอยู่ในเกณฑ์พอดี ไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไป ถ้าเกิดทางชุมชนมีการรับนักท่องเที่ยวเข้ามามากเกินไปที่ทรัพยากรในชุมชนจะรองรับได้นั้นก็จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นเสื่อมโทรมจนไม่สามารถกลับมาเหมือนเดิมได้อีกหรืออาจจะต้องใช้เวลานานเพื่อที่จะให้กลับคงสภาพเดิม

- การตระหนักถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว

สิ่งที่ควรคำนึงถึงอย่างต่อเนื่องก็คือ การคำนึงถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวหากเราไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนนั้นก็ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่าเพราะเราจะไม่คำนึงถึงการรองรับได้ของทรัพยากรในข้อ 1 แล้วจะเกิดสภาวะการรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเกินขีดจำกัดที่ชุมชนจะรับได้จนก่อให้เกิดปัญหาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเสื่อมโทรม

- การมีส่วนร่วมของประชาชน

การท่องเที่ยวในชุมชนนั้นจะครบหลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวชุมชนนั้นจะขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในชุมชนไปไม่ได้ เพราะการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นจะต้องดำเนินการในพื้นที่ชุมชนและ ดำเนินการโดยชาวบ้านหรือกลุ่มองค์กรในพื้นที่ เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวในชุมชนไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม (ชนัญญ์ พงศ์ธราธิก และ

คณะ, 2564 : 77-91) ถ้ามีการดำเนินการโดยบุคคลภายนอกเป็นหลักก็จะมีใช้การท่องเที่ยวในชุมชนอย่างแท้จริง

- ความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ความสมดุลรวมทั้งสามอย่างในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ในแง่ของมิติเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ให้กับชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ทุกภาคส่วน ทั้งการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน และ การพัฒนาทักษะของประชาชนในพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อการของนักท่องเที่ยว แต่ไม่ใช่การเน้นไปที่การทำธุรกิจเพียงอย่างเดียวจนขาดความสมดุลในแง่ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะจะส่งผลให้สภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวภายในสังคมนั้นเกิดปัญหาเสื่อมโทรม ยิ่งไปกว่านั้นหากไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์แล้วนั้นเมื่อเวลาผ่านไปสถานที่ท่องเที่ยวก็จะได้รับความเสียหายจนไม่อาจฟื้นฟูขึ้นมาได้อีก แล้วก็จะส่งผลต่อมิติในด้านเศรษฐกิจและสังคม นั่นก็คือ นักท่องเที่ยวไม่กลับมาเที่ยวซ้ำเนื่องภาวะเสื่อมโทรมและการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน (ภูวดล บัวบางพลู, 2561 : 91-101)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้หลักให้กับชุมชน ในขณะเดียวกันชุมชนก็ต้องพิจารณาถึงการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อป้องกันไม่ให้ แหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้รับความเสียหายจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายหลังสถานการณ์โควิด-19

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ แต่ทว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้รับผลกระทบด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากในช่วงสถานการณ์โควิด-19 แพร่ระบาด ทำให้การท่องเที่ยวหยุดชะงักลงเนื่องจากถูกห้ามจัดกิจกรรมและเกิดข้อจำกัดต่าง ๆ มากมายจึงทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้าใช้บริการมีจำนวนลดลง (สุรียา สุรียา คลังฤทธิ์, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, พระมหาเฉลิมเกียรติ แก้วหอม, และ พระนัต จารุณโณ, 2564 : 117-131) อย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อมต่างๆ

ก็ฟื้นตัวกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้งเพราะไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการ แต่ในปัจจุบันนี้ สถานการณ์โควิด-19 ได้เริ่มที่จะคลี่คลายลงแล้วนั้นสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเอง ได้เล็งเห็นถึงเม็ดเงินหรือผลกำไรเป็นหลักที่จะได้รับจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้าสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กับชุมชน เพื่อป้องกันไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวกลับมาเสื่อมโทรมอีกเพราะถ้าชุมชนมัวแต่มุ่งเน้นไปที่รายได้เป็นหลักหรือเน้นปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมาก (Mass Tour) สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะเสื่อมโทรมและจะต้องนำเงินรายได้มาบูรณะใหม่ยิ่งไปกว่านั้นสภาพแวดล้อมก็อาจจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไปโดยอาศัยหลักการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 4 ประการ ไม่อย่างนั้นแล้วก็จะ เหมือนกรณี ม่อนแจ่มจังหวัดเชียงใหม่ ที่สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลายเป็นจำนวนมากจากการแผ้วถางป่าเพื่อก่อตั้งที่พักโฮมสเตย์และร้านค้าร้านอาหารมากมายทั้งถูกกฎหมายและ ผิดกฎหมายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ ไม่เหมือนในอดีตที่มีธรรมชาติอยู่มากมาย นี่ก็เป็นเพียงหนึ่งในสถานที่ต่างๆในประเทศไทยที่เกิดปัญหาจากการไม่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ขณะเดียวกันนั้นชุมชนก็ต้องคำนึงถึงหลักความปลอดภัยของผู้เข้าพักและชาวบ้านในชุมชน เช่น การเว้นระยะห่างและการจำกัดจำนวนผู้เข้าใช้บริการ ซึ่งในข้อนี้จะไปตรงกับการคำนึงถึงการรองรับได้ของทรัพยากร ,การรับเงินโอนผ่านแอปพลิเคชัน เพื่อหลีกเลี่ยงการจับเงินที่เป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค ยิ่งไปกว่านั้นแล้วยังต้องตระหนักถึง การป้องกันและการจัดการโรคระบาดในชุมชน โดยพิจารณาถึงพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ในการจัดการดำเนินการป้องกันและการจัดการโรคระบาดในชุมชน โดยขอความร่วมมือจาก พยาบาลชุมชน และ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. ในการเข้ามามีส่วนร่วมกับการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในชุมชนแล้วนั้น (มินลาคานา และ ชนัญชิดาคุชฎี ทูลศิริ, 2565 : 28-37) ทางชุมชนสามารถขอความร่วมมือของผู้เข้าใช้บริการ ให้สวมหน้ากากอนามัยแสดงผลการฉีดยาวัคซีนในแอปพลิเคชันหมอพร้อมและ ผลตรวจ Antigen Test Kit (ATK) ทางชุมชนอาจจะปฏิเสธการเข้าใช้บริการของนักท่องเที่ยวหากไม่มีหลักฐานการฉีดยาวัคซีนหรือผลตรวจ ATK ทางชุมชนสามารถจัดหา หรือขอความร่วมมือไปยังสาธารณสุขชุมชนในการหยิบยืม เครื่องมือทำความสะอาดเช่น เครื่องพ่นสเปรย์แอลกอฮอล์ เพื่อสร้างความมั่นใจ

ให้กับผู้ใช้บริการอื่นๆ รวมถึงชาวบ้านในพื้นที่ชุมชน (ประไพพรรณ พิงฉิม, 2564 : 114-150) นับว่าเป็นการควบคุมโรคระบาดในชุมชนเบื้องต้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้นได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างทั่วโลกประเทศไทยเองก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบหนักเพราะว่าเป็นประเทศที่พึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นหลักจึงสูญเสียรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ได้กลับมาในช่วงโควิดแพร่ระบาดนั้นก็คือ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ กลับมาฟื้นตัวรอคอยการกลับมาของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะยั่งยืนได้นั้นจะต้องคำนึงถึงหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4 ประการมีเช่นนั้นแล้วแหล่งท่องเที่ยวก็จะเสื่อมโทรมและส่งผลกระทบต่อทุนทางวัฒนธรรมได้รับความเสียหายกว่าจะรู้ตัวก็อาจจะสายเกินไปแล้ว ทุนทางวัฒนธรรมที่เสียหายไปอาจหมายถึงโบราณสถานโบราณวัตถุ ซึ่งต่อไปบูรณะขึ้นมาใหม่แล้วก็ไม่มีทางที่จะเหมือนเดิมได้อีกต่อไป ภาครัฐอาจจะใช้ประโยชน์จากช่วงเวลานี้ที่เป็นระยะแรกของการฟื้นตัวในการหามาตรการรองรับไม่มุ่งเน้นแค่เพียงด้านเศรษฐกิจ เพราะหลายรัฐบาลเน้นแค่เพียงด้านเศรษฐกิจแต่ละเลยความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จากสิ่งที่กล่าวนั้นหากภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยว และ กระทรวงวัฒนธรรมนำไปประกาศใช้เป็นแม่บทและประสานงานมายังการท่องเที่ยวส่วนจังหวัดให้จัดอบรมเป็นแนวทางแก่ชุมชนในพื้นที่ที่จะเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชุมชนของประเทศไทยให้ดีขึ้นและยั่งยืนมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

References

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร.
- ชนพัฒน์ ช่วยครุฑ, อมรฤทัย ภูสนาม, และ อรอนงค์ เดชมณี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนไทยหลังยุคโควิด 19. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 10(3), 187–201.

- ชนะใจ ตันไทรทอง และ สันติธรภู ธิภักดี. (2564). การสร้างมายาคติการท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์ที่ซ่อนเร้นในสื่อบันเทิง. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.*, 33(2), (175–187).
- ชนัญญ์ พงศ์ธราธิก, สุนทรตรี นิ่มเนติพันธ์ และ อนันต์มัลลารัตน์. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(3), (77–91).
- ฐาปนະ แดงจ้อย, ปาลิดา สำเภาทอง, และ นียการต์ ลิ้มอรุณ. (2565). วิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตไวรัสโควิด-19 และการปรับตัวทางโครงสร้างรายได้ของสายการบินแบบให้บริการเต็มรูปแบบ: การวิเคราะห์อัตราร้อยละการเปลี่ยนแปลงของแหล่งรายได้สายการบิน. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 18(1), 211–230.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ, แพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด
- ประไพพรรณ พิงฉิม. (2564). ตอบอย่างไรเมื่อประชาชนคนไทยเห็นว่ารัฐบาล “การ์ดตก”: กลวิธีการกู้ภาพลักษณ์ในปริมณฑลการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19). *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 38(2), 114–150.
- ปาจริย สุขภิรมย์. (2564). บทบาทหน้าที่ของวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นมอญในอำเภอบ้านโป่งจังหวัดราชบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 29(3), (54–75).
- พจนา สวนศรี (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่. หจก.วนิดาการพิมพ์.*
- ภูวดล บัวบางพลู. (2651). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 12, (2), 91- 101.
- มินลา นาคหนูน และ ชนัญชิดาธุษฎี ทูลศิริ. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจังหวัดชลบุรี. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 30(4), 28–37.

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2557). มโนทัศน์ชนชั้นและทุนของ ปีแอร์ บูร์ดิเอดู. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 2(1), 29–44.

ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ & เสรี วงศ์มณฑา. (2564). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(1), (298–314).

สุริยาลังฤทธิ์, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, พระมหาเฉลิมเกียรติแก้วหอม, และ พระนิต จารุณโณ. (2564). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ปราสาทหมื่นชัย. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 5(2), (117–131).

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2565). มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหลังวิกฤติโควิด-19, 47-48.

สำนักงานปลัดกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *รายงานสรุปจัดทำบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว พ.ศ. 2563 Tourism Satallite Account : TSA*.

Throsby, C.D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge: Cambridge University Press.

วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ

The Castle of Creatures in Abāyabhūmi

พระครูปลัดทอง ขยารโณ (วงศ์สายะ) Phrupalad Thanong Chayaparano (Wongsaya)

พระครูสิริสุตตานุกต, รศ.ดร. Phakru Sirisuttanuyut, Assoc. Prof. Dr.

ไพรินทร์ ณ วันนา Pairin Na Wanna

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Buddhist College

Thanong2608@gmail.com

Haripunchai Review 17/01/2023

Haripunchai Review 15/02/2023

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนามีความเชื่อเกี่ยวกับวิมาน ซึ่งเกิดจากกุศลกรรมความดีทั้งหลายที่ได้กระทำไว้ในขณะที่ยังเป็นมนุษย์ หลังจากได้จุติจากภพภูมิมนุษย์ก็ได้มาอุบัติในสัคคภูมิเป็นเทวดาที่มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัย วิมานที่ปรากฏแก่เหล่าเทวดานั้นมีความสวยงามที่ทำให้ด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์ เพชรนิลจินดาประดับตกแต่ง และยังมีปัจจัยบริวารทั้งหลายอย่างอุดมสมบูรณ์ แต่ในขณะที่เดียวกันวิมานยังได้ปรากฏแก่เหล่าสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ ซึ่งมีสภาพที่ความคล้ายคลึงกับวิมานของเหล่าเทวดา คือ มีความสวยงามประดับด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์มากมาย แต่ความเป็นอยู่นั้นไม่ได้เป็นวิมานที่มีความสุขเหมือนกับเหล่าเทวดา เพราะยังเป็นวิมานที่ยังเจือด้วยทุกข์อยู่เนื่องนิจ จึงได้ชื่อว่า เป็นวิมานแห่งความทุกข์ คือ มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัยก็จริงอยู่แต่ก็ต้องได้รับทุกข์ทรมาน คือ มีรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัวบ้าง ต้องอยู่ผู้เดียวบ้าง ไม่มีผ้าไว้นุ่งห่มบ้าง เป็นต้น วิมานที่ปรากฏแก่สัตว์ที่อุบัติในอบายนี้ได้ปรากฏแก่พวกเปรตและอสุรกายบางจำพวก เหตุที่ทำให้ต้องมาอุบัติในอบายภูมิและมีวิมานเป็นที่อยู่อาศัยได้นั้น มาจากกระทำความอกุศลกรรมไว้ในสมัยที่ยังเป็นมนุษย์ แต่ในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้ให้ทานแก่พระภิกษุสงฆ์ หลังจากตายไปแล้วด้วยวิบากกรรมจากอกุศลกรรมทำให้ต้องมาอุบัติในอบาย คือ เป็นเปรตและอสุรกาย แต่อาณิสสจากการให้ทานทำให้มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง แต่ก็ต้องได้รับความทุกข์ทรมานตามภูมิของตน ไม่สามารถพ้นจากความทุกข์ได้ ดังนั้น

พุทธศาสนิกชนชาวพุทธทั้งหลายนอกจากจะเป็นผู้ให้ทานแล้ว ก็ควรจะละเว้นจากอกุศลกรรมชั่วปวง และทำกุศลกรรม ซึ่งจะช่วยให้พบกับความสุขทั้งชาตินี้และชาติหน้า

คำสำคัญ: วิมาน, อบายภูมิ.

Abstract

Buddhism has beliefs about castles. which arises from all good deeds that have been done while still being a human being After reincarnating from the human realm, he was born in the Sakkha realm as a deity who lived in a beautiful castle. The castle that appears to the angels is beautiful, decorated with gold, sapphire glass, precious stones. And there are also many retinue factors in abundance But at the same time, the castle also appeared to the animals that were born in the Abyss. which has a condition similar to the castle of the angels, which is beautiful decorated with gold Lots of sapphires But that existence is not a happy paradise like the angels. because it is still a paradise that is still laced with constant sorrow Therefore, it is known as the paradise of suffering, that is, there is a beautiful castle to live in. It is true, but it must suffer, that is, it has some ugly shape. Do you have to be alone? There are no clothes to wear, etc. The castle that appears to the creatures that occur in this misfortune has appeared to some kind of ghosts and monsters. The reason for having to emerge in the Abyss and having a castle as a residence Comes from doing unwholesome deeds in the days when we were still humans. But at the same time he was the one who gave alms to the monks. after death due to unwholesome karma resulting in misfortune That is, they are ghosts and monsters. But the virtue of giving alms made him have a beautiful castle to live in. but must receive suffering according to their landscape cannot be freed from suffering. should abstain from all unwholesome deeds and perform meritorious deeds which will bring happiness in both this life and the next life

Keywords: castle, Abāyabhūmi.

บทนำ

วิมาน คือ ที่อยู่ของเทวดา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543: 279) สถานที่เล่น ที่อยู่ ของเหล่าเทวดา เป็นสถานที่อันประเสริฐ เกิดจากอานุภาพของเทวดา อรรถกถาจารย์ให้คำนิยามถึงเหตุแห่งการอุบัติของวิมานไว้ว่า “วิมานเหล่านั้นบังเกิดด้วยอานุภาพของกรรมส่วนสุจริตของเทวดาเหล่านั้น รุ่งเรืองด้วยรัตนะต่างๆ มีสีและทรวดทรงอันวิจิตร เพราะประกอบด้วยขนาดพิเศษมี 1 โยชน์ และ 2 โยชน์ เป็นต้น” (ขุ.วิ.อ. (ไทย) : 2/1/4) วิมานบังเกิดด้วยกรรมส่วนสุจริต หมายถึง กุศลกรรม คือ ทาน ศีล และภาวนา โดยกุศลกรรม หรือ กรรมดีนั้น เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ อันหลักในการบำเพ็ญความดีในทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 3 อย่าง ได้แก่ ทานมัย ศีลมัย และภาวนามัย วิมานมีทั้งหมด วิมานที่เกิดจากกุศลกรรมจากการให้ทานมีจำนวน 68 วิมาน วิมานที่เกิดจากกุศลกรรมการรักษาศีลมี 20 วิมาน วิมานที่เกิดจากการเจริญภาวนามี 4 วิมาน และจากการประกอบกุศลกรรมอื่นๆ จำนวน 18 วิมาน (พระพิริยภาพพ์ ธารพนาลี, 17 (1) : 65-72) ดังนั้น มนุษย์ผู้ได้กระทำกุศลกรรม ตั้งอยู่ในบุญกิริยาวัตถุ 3 หลังจากตายแล้วย่อมไปบังเกิดเป็นเทวดาบนสรวงสวรรค์ มีวิมานงดงามเป็นที่อยู่อาศัยในภพภูมิเบื้องหน้า

วิมานนอกจากจะเป็นที่อยู่ของเหล่าเทวดาในสักคฤมิแล้ว ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาก็ยังได้กล่าวถึงวิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ ที่ชื่อว่าอบายภูมิเพราะเป็นถิ่น ดินแดน ภูมิ หรือสถานที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ผู้กระทำอกุศลกรรมบท ทางกาย ทางวาจา และใจ ทำให้ต้องไปอุบัติอยู่ในภพภูมิที่ปราศจากจากความเจริญ มีแต่ความทุกข์ ปราศจากความความสุขและความยินดีทั้งปวง ได้แก่ เปรต อสุรกาย และนรก (มานพ รักการเรียน และพระภิกษุไพศาลเมธี วิ., 3 (1) : 29-48) แต่ถึงกระนั้นสัตว์ในอบายภูมิบางจำพวกก็มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัย เช่น อสุรกายและเปรตซึ่งเป็นสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิบางจำพวกมีวิมานเป็นของตน ดังในรถการเบติวัตถุมาณพคนหนึ่งได้สนทนากับนางเวมานิกเปรตตนหนึ่งว่า “นางเทวีผู้มีอานุภาพมาก เธอขึ้นวิมานที่มีเสาแก้วไพฑูรย์งาม ผุดผ่องแสงจะงดงาม สถิตอยู่ในวิมานนั้น” (ขุ.จ. (ไทย) 26/439/236) ในขัลลภาฎยเบติวัตถุพ้อคำได้ไต่ถามนางเปรตศิริชะลันว่า “ท่านเป็นใครกัน อยู่แต่ในวิมาน ไม่ออกมาข้างนอกเลย” (ขุ.จ. (ไทย) 26/58/177) นอกจากนี้แล้วอสุรกายหรืออสูรหนึ่งในอบายภูมิที่มีรูปลักษณะคล้ายคลึงกับเปรต มีวิมานเป็นของตน คือ มีบ้านเมืองงดงาม ดาดไปด้วยแผ่นทองคำ มีเมืองใหญ่อยู่ 4 เมือง มีพระยาอสุรปกครองทุกเมือง พระยาอสุรเหล่านั้นอยู่ปราสาทงาม ประดับด้วยทองคำ แก้วสัตตปิณฑะ (พญาสิทธิ, 2536 : 34) จากหลักฐานดังกล่าวได้ให้แนวคิดที่ว่า วิมาน ไม่ได้เป็นอานิสงส์จากการทำความดี

หรืออุบัติในสักคฤมิเท่านั้น แต่วิมานยังเป็นอานิสงส์จากการกระทำกุศลกรรมด้วย จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าอบายภูมิที่ชื่อว่าเป็นทศคติ คือ ดินแดนที่มีแต่ความทุกข์หาความสุขมิได้นี้ เหตุใดสัตว์บางชนิดถึงได้เสวยผลบุญที่เป็นวิมานปราสาทสวยงาม และสัตว์ที่ไปอุบัติในอบายภูมิมีวิมานเป็นของตนได้อย่างไร

วิมานในพระพุทธศาสนา

คำว่า วิมาน หมายถึง ที่เล่นที่อยู่ของเหล่าเทวดาหรือเทพยดา ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่อันประเสริฐ เพราะเกิดขึ้นด้วยอานุภาพแห่งกุศลกรรมของเทวดาผู้เป็นเจ้าของวิมาน วิมานมีความรุ่งเรืองสว่างไสว แพรพรรณ และมีสีล้นหลากหลายด้วยอำนาจแห่งรัตนชาติต่าง ๆ มีรูปทรงที่วิจิตรบรรจง วิมานมีขนาด 1 โยชน์บ้าง 2 โยชน์ บ้าง 12 โยชน์บ้าง กว่า 12 โยชน์บ้าง เป็นต้น นอกจากนั้นภายในวิมานเหล่านั้นก็ยังมีเครื่องประดับตกแต่งสวยงาม และเพียบพร้อมด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคมากมาย อันเป็นทิพย์ เพียบพร้อมไปด้วยกามคุณ 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่น่าปรารถนา เป็นที่น่าใคร่ น่าพอใจ ความแตกต่างของแต่ละวิมานนั้นขึ้นอยู่กับบุญบารมีที่เจ้าของวิมานได้สั่งสมไว้เมื่อครั้งเป็นมนุษย์ เช่น เป็น วิมานทองคำ วิมานเงิน วิมานแก้วมณี วิมานแก้วไพฑูรย์ วิมานแก้วพลี หรือต่างกันที่ขนาด เช่น วัดโดยรอบ 3 โยชน์บ้าง 2 โยชน์บ้าง 12 โยชน์บ้าง เป็นต้น นอกจากนี้แล้ววิมานที่ปรากฏก็ยังมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น วิมานตั้ง วิมานช้าง วิมานเรือ วิมานบัลลังก์ วิมานรถทิพย์ เป็นต้น (ขุ.วิ. (ไทย) 26/1-1289/1-165) วิมานจะบังเกิดก่อนก็ได้หรือเมื่อเทวดาผู้เป็นเจ้าของวิมานได้จุติจากภพนั้น วิมานนั้นก็จะหายไปด้วย (สิริธรรม์ สิงห์สนธิ และพระมหาอุทตนา นรเชฏฐ, 6 (2) : 101-111) จะเห็นได้ว่าวิมานในพระพุทธศาสนาเป็นสถานที่หรือที่อยู่อันสวยงามตระการตา ทั้งยังมีสวยงามที่มีลักษณะแตกต่างกันตามที่ได้พรรณนาแล้ว วิมานยังเป็นเครื่องเสวยสุขของเหล่าเทวดาทั้งหลายที่ได้มาอุบัติในสรวงสวรรค์

ในคัมภีร์ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ ได้กล่าวถึงวิมานอันเป็นสถานที่เล่น และยังเป็นสถานที่อยู่อาศัยเสวยสุขของเหล่าเทวดา ถือว่าเป็นสถานที่อันประเสริฐ (ขุ.วิ.อ. (ไทย) 2) รุ่งเรืองด้วยรัตนะต่างๆ มีสีและทรวดทรงอันวิจิตร เพราะประกอบด้วยขนาดพิเศษมี 1 โยชน์ และ 2 โยชน์ เป็นต้น เรียกว่า วิมาน (ขุ.ท.อ. (ไทย) 2/1/4) ซึ่งวิมานในพระพุทธศาสนาสามารถแบ่งประเภทและลักษณะของวิมานได้ ดังนี้

ประเภทของวิมาน

วิมานในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์วิมานวัตถุสามารถแบ่งประเภทได้ 2 ประเภทใหญ่ และแต่ละประเภทก็มีวรรคที่ว่าด้วยหมวดแต่ละประเภทของวิมาน ดังนี้ (พระมหาชาญชัย ชุตินธโร, (2558).

ก. อิตถีวิมาน หมายถึง วิมานของเทพธิดาหรือเทวดาผู้หญิง เป็นสถานที่สำราญส่วนตัว สำหรับเทพธิดา โดยอิตถีวิมานจำนวน 50 วิมาน และสามารถแบ่งแยกย่อยออกเป็น 4 วรรค ได้แก่

1) ปฐัวรรค หมวดว่าด้วยวิมานตั้งทองคำ มีวิมานปรากฏในปฐัวรรคจำนวน 17 วิมาน ได้แก่ ปฐมปฐัวิมาน ทุติยปฐัวิมาน ตติยปฐัวิมาน จตุตถปฐัวิมาน กุญชรวิมาน ปฐมนาวาวิมาน ทุติยนาวาวิมาน ตติยนาวาวิมาน ปถีปวิมาน ติลทักขินวิมาน ปฐมปัตติพพาวิมาน ทุติยปัตติพพาวิมาน ปฐมสุณิสาวิมาน ทุติยสุณิสาวิมาน อุตตาวิมาน สิริมาวิมาน และเปสการียวิมาน

2) จิตตลตาวรรค หมวดว่าด้วยสวนจิตรลดาของเหล่าเทวดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีวิมานปรากฏในจิตตลตาวรรค 11 วิมาน ได้แก่ ทาสีวิมาน ลขุมวิมาน อาจามทายิกาวิมาน จันฑาลีวิมาน ภัททิตถิกาวิมาน โสณทินนาวิมาน อุโบสถาวิมาน สุนททาวิมาน สุทินนาวิมาน ปฐมภิกขาทายิกาวิมาน และทุติยภิกขาทายิกาวิมาน

3) ปริจฉัตตกวรรค หมวดว่าด้วยดอกปริชาติ มีวิมานปรากฏปริจฉัตตกวรรคจำนวน 10 วิมาน ได้แก่ อุฬารวิมาน อุจจุทายิกาวิมาน บัลลังกวิมาน ลตาวิมาน ศุตติลวิมาน ทัททลลวิมาน เปสวตีวิมาน มัลลิกาวิมาน วิสาลักขวิมาน และปาริจฉัตตกวิมาน

4) มัญชิฎฐกวรรค หมวดว่าด้วยวิมานแก้วผลึกสีแดง มีวิมานปรากฏมัญชิฎฐกวรรคจำนวน 12 วิมาน ได้แก่ มัญชิฎฐกวิมาน ปภัสสรวิมาน นาควิมาน อโลมวิมาน กัญชิกทายิกาวิมาน วิหารวิมาน จตริตถีวิมาน อัมพวิมาน ปิตวิมาน อุจจุวิมาน วันทนวิมาน และสัชชุมาลวิมาน

ข. บุริสวิมานวิมาน หมายถึง วิมานของเทพบุตรหรือเทวดาผู้ชาย บุริสวิมานมีจำนวน 35 วิมาน และสามารถแบ่งได้ 3 วรรค ได้แก่

1) มหารถวรรค หรือหมวดว่าด้วยรถใหญ่ ว่าด้วยมหารถวิมานที่มีรถใหญ่เทียบม้า 1,000 ตัว มีวิมานปรากฏในมหารถวรรคจำนวน 14 วิมาน ได้แก่ มณฑกเทวปุตตวิมาน เรวตีวิมาน ฉัตตมาณวกวิมาน กักกฏกรสหายกวิมาน ทวารปาลกวิมาน ปฐมกรณียวิมาน ทุติยกรณียวิมาน ปฐมสุจิตวิมาน ทุติยสุจิตวิมาน ปฐมนาควิมาน ทุติยนาควิมาน ตติยนาควิมาน จูฬรถวิมาน และมหารถวิมาน

2) ปายาสีกวรรค หรือหมวดว่าด้วยเทพบุตรผู้คยเป็นคนรับใช้เจ้าปายาสี มีเนื้อหา กล่าวถึง วิมานอันเกิดขึ้นแก่ขุนคลังของเจ้าปายาสี ที่ชื้ออูตตระ ไม่ใช้วิมานที่เกิดขึ้นแก่พระเจ้าปายาสี มีวิมานปรากฏในปายาสีกวรรคจำนวน 10 วิมาน ได้แก่ ปฐมอคาริยวิมาน ทูตยอคาริยวิมาน ผลทายกวิมาน ปฐมอุปัศสยทายกวิมาน ทูตยอุปัศสยทายกวิมาน ภิกขาทายกวิมาน ยวปาลกวิมาน ปฐมกฤษณ์วิมาน ทูตยกฤษณ์วิมาน และปายาสีวิมาน

3) สุนิกขิตตวรรค หรือหมวดว่าด้วยเทพบุตรผู้จัดดอกไม้ให้เป็นระเบียบ มีวิมาน ปรากฏอยู่ในสุนิกขิตตวรรคจำนวน 11 วิมาน ได้แก่ จิตตลาวิมาน นันทนวิมาน มณิกฤษณ์วิมาน สุวณวิมาน อัมพวิมาน โคปาลวิมาน กัณฐกวิมาน อนเนกวันณวิมาน มัญญกฤษณ์วิมาน เสริสสกวิมาน และสุนิกขิตตวิมาน

สรุปได้ว่าประเภทของวิมานที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้นสามารถแบ่งลักษณะของวิมานได้ 9 ประเภท ได้แก่ 1) วิมานที่เป็นตั่ง (ที่สำหรับนั่ง ไม่มีพนักพิง) ในวิมานตั่งนั้นก็มิมีวิมานตั่งทองคำ, วิมานตั่งแก้วไพฑูรย์ 2) วิมานที่เป็นช้าง คือ วิมานที่มีช้างเป็นพาหนะ 3) วิมานที่เป็นเรือ คือ วิมานที่มีเรือเป็นพาหนะ 4) วิมานที่เป็นบัลลังก์ 5) วิมานที่เป็นแก้วผลึก 6) วิมานที่เป็นปราสาท 7) วิมานที่เป็นเทียมม้า 8) วิมานที่เป็นสวน และ 9) วิมานที่เป็นภูเขาทองคำ (พระพิรุณภาพพ์ ธารพนาลี, 17 (1) : 65-72) ดังนั้น จำนวนวิมานที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์วิมานวัตถุมีจำนวนวิมานทั้งหมด 85 วิมาน คือ อิตถิวิมานจำนวน 50 วิมาน และปรีสวิมานจำนวน 35 วิมาน

วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ

อบายภูมิ หมายถึง ถิ่น สถานที่ตกไปของหมู่สัตว์ที่ทำชั่ว (ม.ม. (ไทย) 12/54/61) เป็นชื่อเรียกของภพภูมิแห่งความทุกข์ ได้แก่ อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ที่ชื่อว่า อบาย เพราะปราศจากความองงาม ไม่มีความเจริญหรือความสุข ที่เรียกว่า ทุกคติ เพราะเป็นคติคือเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์ ที่เรียกว่า วินิบาต เพราะเป็นสถานที่ตกไปของหมู่สัตว์ที่ทำความชั่ว ที่เรียกว่า นรก เพราะปราศจากความยินดี เหตุเป็นที่ไม่มีความสบายใจ (ม.ม. (บาลี) 1/153/358) กลุ่มคำเหล่านี้มีความหมายที่ไม่เหมือนกันทั้งหมด เพราะอบาย และวินิบาต อาจถือได้ว่าเป็นคำที่ใช้แทนหรือเป็นไวพจน์ของทุกคติ ส่วนนรกกนั้นจัดเป็นส่วนหนึ่งของทุกคติ แต่หากพิจารณาความหมายตามการอธิบายของอรรถกถา จะเห็นนัยว่า พระพุทธเจ้าใช้กลุ่มคำเหล่านี้เป็นชื่อเรียกภพภูมิฝ่ายไม่ดีเช่นเดียวกัน (ธนสิทธิ์ ฉัตรสุวรรณ, 2558: 29) สัตว์ส่วนใหญ่ที่มาอุบัติในอบายภูมินี้เพื่อเสวยวิภวกรรมและรับโทษอย่างเดียว ได้แก่ สัตว์นรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน

แดนเปรต และอสุรกาย (อง.จตุกก.อ. (ไทย) 2/199/434) ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นหมู่สัตว์ที่ต้องไปอุปบัติในอบายภูมิจากการประกอบอกุศลกรรมบถ อันประกอบด้วยกายทุจริต วาจทุจริต และมโนทุจริต (ม.ม. (ไทย) 13/15/17-18) ดังนั้น แล้วจากนิยามและความหมายของอบายภูมิสามารถสรุปได้ว่า อบายภูมิ ไม่ได้เป็นสถานที่ที่มีความสุข ความเจริญงอกงามเกิดขึ้นในภพภูมิแห่งนี้ เพราะได้กระทำอกุศลกรรมบถ คือ กายทุจริต วาจทุจริต และมโนทุจริต จึงทำให้สัตว์เหล่านั้นต้องมาอุปบัติในอบายภูมิ จนกว่าจะชดใช้กรรมนั้นให้สิ้นไป

เปรตผู้มีวิมาน

คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทปรากฏความมีอยู่ของเปรตผู้มีวิมานมีชื่อว่า เวมานิกเปรต เป็นเปรตผู้มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัย ได้แก่

ก. ชลลาภียเปติ นางเปรตศรีชะลำนผู้มีวิมานเป็นที่อยู่ เหตุที่ทำให้นางเปรตศรีชะลำนนั้นได้มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัยมาจากอาณิสสส์ที่ได้ถวายแป้งคั่วเจือด้วยน้ำมันแก่ภิกษุผู้เดินทาง แต่ในขณะที่เดียวกันสมัยที่นางเป็นมนุษย์ได้ขโมยผ้าของคนเมาสุรา ด้วยผลกรรมที่คละกัณนั้นเองจึงเกิดเป็นหญิงโดดเดี่ยวในวิมานทอง แต่นางได้ขอมยผ้าของคนอื่น จึงได้เป็นหญิงเปลือยตลอดหนึ่งพุทธันดร (ขุ.เปต.อ. (ไทย) 2/2/96)

ข. กัณณมณฑเปติ นางเปรตผู้ถูกสุนัขกัณณมณฑกะกัดกินเนื้อ นางเปรตตนนี้มีวิมานคือปราสาท มีทองคำและเงินส่องแสงสว่างโชติช่วง มีเหล่าทาสีสวมกำไลและผ้าทองคำ 500 คน คอยบำเรอ มีบัลลังก์ทองคำและเงินอีกจำนวนมาก(ขุ.เปต. (ไทย), 26/348-367/222-224)

ค.รณการเปติ นางเปรตผู้อาศัยอยู่ที่สระรณการ นางเปรตตนนี้มีวิมานเสกแก้วไพฑูรย์งามผุดผ่อง นางอยู่ในวิมานนั้นดังดวงจันทร์ในวันเพ็ญเด่นอยู่บนฟ้า นั่งอยู่บนบัลลังก์แต่ผู้เดียว (ขุ.เปต. (ไทย), 26/439-446/236-237)

อสุรกายผู้มีวิมาน

คำว่าอสุรกาย อสุร หมายถึง อดมนุษย์พวกหนึ่งเป็นศัตรูต่อเทวดา เทตย์ ยักษ์ มาร ฝิ อสุรกาย และอีกนัยหมายถึงสัตว์เกิดในอบายภูมิพวกหนึ่ง เชื่อกันว่าชอบเที่ยวหลอกลอนคนคู่กับเปรต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 1341) อสุรกาย ยังเป็นชื่ออบายประเภท เป็นจำพวกที่ในบาลีไม่กล่าวถึงเลย ในอรรถกถาก็ได้พบเพียงสักว่าชื่อ ในปทานุกรมสังสกฤต แก้อสุรศัพท์ว่าผู้เป็นอยู่ อธิบายว่า ได้แก่ ฝิเป็นอหิสสมานกายประเภทที่ชั่ว ตรงกับฝิไม่มีชื่อ ผู้เที่ยวหลอกมนุษย์ตกใจกลัว อาหารของอสุรกายไม่ได้ระบุไว้ชัดเทียบกับอาหารของยักษ์เลย ของเกิดในสรีระแห่งสัตว์ด้วยกัน ไม่เลือกว่าดีหรือเสีย

สกปรกหรือไม่ (สุเขวณ พลอยชุม, 2539:47) อสุรกายมี 3 ประเภท (วรรณสิทธิ ไวทยะเสวี, 2548: 29-31) ได้แก่

1) เทวอสุรกาย หมายถึง อสุรกายที่เป็นเทวดา ได้แก่ เวปจิตตอสุรกาย ราหูอสุรกาย สพลอสุรกาย ปหารอสุรกาย สัมพรตอสุรกาย และวินิปาติกอสุรกาย

2) เปตตอสุรกาย หมายถึง อสุรกายที่เป็นพวกเปรต ได้แก่ กาลกัญจิเปรตอสุรกาย เวมานิกเปรตอสุรกาย และอาวูธิกเปรตอสุรกาย

3) นิรยอสุรกาย หมายถึง อสุรกายที่เป็นสัตว์นรก

ในบรรดาทั้ง 3 ประเภทอสุรกายที่มีวิมาน คือ เทวอสุรกาย และเปตตอสุรกาย ซึ่งเทวอสุรกายเดิมแล้วเป็นเทวดาที่อยู่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ต่อมาได้ดื่มสุราจนเกิดความเมาเมาไม่ได้สติ จึงส่งผลให้มีรูปลักษณะพิกลพิการเหมือนดังอสุรกาย ด้วยเหตุนี้จึงได้ชื่อว่า อสุรกาย แต่อีกความหมายก็แปลว่า ผู้ไม่ดื่มสุรา คือ หลังจากดื่มสุราจนเมาเมาไม่ได้สติอันเป็นเหตุให้ต้องตกสวรรค์จึงตั้งสัตย์ปฏิญาณที่จะไม่ดื่มสุราอีกต่อไป จึงได้ชื่อว่า อสุรา

ส่วนเปตตอสุรกายนั้นมีความคล้ายคลึงกับพวกเปรต เปรตบางจำพวกมีวิมานเป็นของตนเองเพราะได้กระทำกุศลกรรมและอกุศลกรรมร่วมกันจึงทำให้ได้รับผลวิบากดีชั่วด้วยกัน อสุรกายมีความแตกต่างกับเปรตในด้านรูปร่างลักษณะ คือ มีความแปลกประหลาด มีรูปร่างพิกลพิการมากกว่าเปรต และข้อแตกต่างระหว่างเปรตกับอสุรกายอีกอย่างนั้นก็คือ คือ พวกเปรตนั้นได้รับประสบทุกขเวทนาเพราะความหิวอาหาร ส่วนเหล่าอสุรกายนั้นประสบทุกขเวทนาเพราะความหิวกระหายน้ำอย่างหนัก (พระกฤษณ ญาณวชิโร กาแก้วมิตรมาร ภัททิลา น้อยเจริญ และคิด วรณดี, 2 (1) : 19-3)

วิเคราะห์วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ

จากการศึกษาเรื่องราวของวิมานในพระพุทธศาสนาและวิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ตามลำดับจากเปรตและอสุรกายได้ดังนี้

วิมานตามนิยามของพระพุทธศาสนานั้น ไม่ได้อุบัติหรือเกิดขึ้นแก่เหล่าเทวดาเท่านั้น วิมานยังเป็นที่อยู่ของเปรตบางจำพวก คือ เวมานิกเปรต ได้แก่ ชลลาภียเปตวิตถุ กณณมณฑเปตวิตถุ รกการเปตวิตถุ เป็นต้น ซึ่งเปรตเหล่านี้ที่มีวิมาน คือ วิมานทองคำ วิมานแก้วไพฑูรย์ วิมานบัลลังก์สวยงาม วิมานปราสาท และยังมีบริวารมากมายปรากฏว่าคอยรับใช้เปรตตนนั้น เหตุที่เปรตเหล่านั้นได้มีวิมานเป็นที่อยู่ที่อาศัยนั้น มาจากการกระทำกุศลกรรม คือ ทานมัย เป็นส่วนใหญ่ คือ ได้ถวาย

สิ่งของ อาหาร ให้แก่ภิกษุ จึงทำให้ได้มาซึ่งวิมานตามทานที่ได้กระทำไว้ แต่เปรตเหล่านี้มักจะเป็นผู้กระทำการกุศลกรรม คือ แม้จะเป็นผู้ให้ทานก็ตาม แต่ก็เป็นผู้ที่ศัล ไม่สำรวมระวังในศีล เป็นเหตุให้เกิดกระประพฤติกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต ดังนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าการให้ทานเพียงอย่างเดียวไม่อาจจะทำให้หลุดพ้นจากอบายได้ ถึงแม้จะอยู่ในอบายก็ยังได้รับผลจากกุศลกรรมจากการทำให้ทานนั้น และแม้ว่าจะอยู่ในวิมานสวยงามด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์ก็ตามแต่ก็ยังต้องชดใช้กรรมในวิมานนั้น ในส่วนของอสุรกายจำพวกเปรตก็เช่นกันคือมีความคล้ายคลึงกับเหล่าเปรตแต่มีรูปร่างหน้าตาพิกลพิการมากกว่าและจะได้รับทุกขเวทนาไปในทางความหิวกระหายในน้ำ ซึ่งในแง่ของวิมานนั้นอสุรกายบางจำพวกก็มีความคล้ายคลึงกับเปรตประเภทเวณิกเปรตที่มีวิมานของตนเองอาศัยอยู่ แต่จะหาความงามจากความพิกลพิการของอสุรกายเป็นไปไดยาก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าวิมานของเปรตและอสุรกายนั้นปรากฏทั้งความทุกข์และความสุขร่วมกัน ผู้เขียนขอเรียกวิมานของเปรตและอสุรกายว่าเป็นวิมานแห่งความทุกข์ วิมานแห่งความเศร้า มีทั้งทุกข์และสุขไปด้วยกัน ไม่ได้เป็นวิมานแห่งความสุขอย่างเดียวเหมือนกับเหล่าเทวดาในสวรรค์

ส่วนเหล่าเทวอสุรกายทั้งหลายที่มีท้าวเวปจิตติเป็นประมุข เป็นผู้ดูแลเหล่าอสูรทั้งหลายที่มีฤทธิ์ มีอานุภาพมากมายมากกว่าเหล่าเทวดา และมีผลบุญกุศลมากมายทำให้มีวิมานที่สวยงามบังเกิดขึ้นในภพภูมิที่กล่าวได้ว่าไม่แตกต่างจากสวรรค์ที่อยู่เดิมเลย แต่เนื่องจากเป็นผู้มักโกรธ มีความโทสะ คือ ติดอยู่กับอดีตที่เคยเป็นสมัยก่อนทำให้เกิดความแค้นและทำสงครามกับเหล่าเทวดาอยู่ตลอดเวลา ด้วยความเป็นผู้มักโกรธแค้นทำให้มีรูปร่างอัปลักษณ์ พิกลพิการ แต่เทวอสุรกายทั้งหลายก็ยังได้ชื่อว่าเป็นเทวะ คือ ยังเป็นเทวดา ไม่ได้ตกต่ำดั่งกับอสุรกายและเปรตทั้งหลาย สถานะของท่านเหล่านั้นยังอยู่ในสถานะของเทพ คือ เป็นเทวดาที่มีความประมาท ภายหลังได้กระทำความอันเป็นอกุศลกรรม คือ การดื่มสุราจนเมามายส่งผลให้ต้องไปเป็นเทวอสุรกายแต่ยังคงอยู่ในเทวภูมิ ซึ่งเรื่องเทวดาที่ตกจากภพภูมิของตนนั้นก็ปรากฏอยู่ในพระพุทธานุศาสน์ ดังที่ปรากฏในพระสูตรตตปิฎก ที่ขนิณิกาย ปาฏิภวรรคว่า “ภิกษุทั้งหลาย มีเทวดาพวกหนึ่งชื่อว่า ชิตทาปโทสิกะ เทวดาพวกนั้นหมกมุ่นอยู่ในความสนุกสนานสรวลเสเฮฮาเกินเวลา เมื่อหมกมุ่นอยู่ในความสนุกสนานสรวลเสเฮฮาเกินเวลา ย่อมหลงลืมสติ เพราะหลงลืมสติจึงพากันจุติจากชั้นนั้น” (ที.สี. (ไทย),9/45/18) ซึ่งสถานะของเทวอสุรกายก็มาจากการดื่มสุรามากเกินไปทำให้เกิดความเมามาย เมื่อเกิดความเมามายจึงไม่มีสติ เมื่อไม่มีสติจึงพากันจุติจากชั้นนั้นไปอยู่ใต้ขุนเขาสิเนรุอันเอง ในขณะที่เหล่าเปรตและอสุรกายที่มีวิมานนั้น

เกิดจากการให้ทานและประพตีกุศลกรรมร่วมกัน ส่งผลให้ต้องมาอุบัติในอบาย แต่ด้วยอานิสสของการให้ทานจึงทำให้มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัย

จึงสรุปได้ว่า วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมินั้นปรากฏแก่เวมานิกเปรตและอสุรกายบางจำพวกนั้นมาจากการประพตีกุศลกรรมบถและการให้ทานในสมัยที่ยังเป็นมนุษย์ หลังจากตายแล้วทำให้ต้องมาอุบัติในอบายภูมิต่อที่มีวิมานเป็นของตนเอง ซึ่งมีสภาพทั่วไป คือ มีวิมานสวยงามที่ทำด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์ เป็นต้น ที่ประดับตกแต่งในวิมานปราสาทของตน และยังมีทาสบริวารรับใช้ด้วย แต่ในด้านสภาพความเป็นอยู่แม้จะมีความสบายเหมือนกับเทวดา แต่ก็ไม่ได้มีความสุขเหมือนกับเหล่าเทวดา จำต้องได้รับทุกขเวทนาอยู่เนืองนิจ จึงได้ชื่อว่าเป็น “วิมานแห่งความทุกข์” นั้นเอง พุทธศาสนิกชนทั้งหลายควรละเว้นจากความชั่วทั้งปวง ตั้งอยู่ในกุศลความดี นอกจากจะเป็นผู้ที่รู้จักให้ทานแล้วก็ต้องสำรวมระวังและปฏิบัติตนรักษาศีลให้ดี ซึ่งจะส่งผลให้ห่างจากอบายภูมิมีที่ไปเบื้องหน้า คือสุขคติตลอดไป

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ” เป็นบทความวิชาการเชิงเอกสาร ผู้เขียนสามารถสรุปและให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ มีความคล้ายคลึงกับวิมานของเหล่าเทวดาที่อุบัติอยู่ในสวรรค์ แต่เป็นวิมานที่ยังเจือด้วยทุกข์ คือ เป็นวิมานแห่งความทุกข์ วิมานแห่งความเศร้า คือ เหล่าสัตว์ทั้งหลายที่อุบัติในอบายภูมิย่อมมีความไม่สบาย มีความทุกข์ ไม่สิ่งที่น่าหลงใหลยินดี เป็นต้น แต่ก็ยังมีสัตว์บางจำพวก คือ เปรตและอสุรกายบางจำพวกที่อุบัติในอบายภูมิและวิมานปรากฏเป็นของตนเอง สัตว์เหล่านั้นจึงมีที่อยู่คือวิมานปราสาทหรือบัลลังก์ที่สวยงาม คือ วิมานทองคำ วิมานแก้วไพฑูรย์ วิมานปราสาททองคำ เป็นต้น ไม่ต่างจากวิมานของเหล่าเทวดา แต่ก็ต้องรับความทุกข์เวทนาแบบเดียวกันกับสัตว์ในอบายที่เกิดขึ้นในวิมานนั้นด้วยเหตุที่ทำให้เปรตและอสุรกายบางจำพวกที่ได้อุบัติในอบายภูมิแห่งนี้มีวิมานพบว่า ในสมัยมนุษย์ตนเป็นผู้ชอบให้ทานแก่ผู้อื่น เช่น ถวายอาหารแก่ภิกษุ เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ทุศีล ไม่สำรวมระวังในศีล จากกรรมดีและกรรมชั่วทั้งสองอย่างร่วมกัน เมื่อจุติจากโลกมนุษย์ทำให้เกิดในอบายเป็นเปรตและอสุรกาย มีวิมานเป็นที่อยู่เพราะผลจากอานิสสแห่งการให้ทาน ดังนั้น วิมานที่ปรากฏแก่เปรตและอสุรกายในอบายภูมิจึงได้ชื่อว่า วิมานแห่งความทุกข์ นั้นเอง อนึ่ง เทวอสุรกาย ที่แม้ว่าจะมี

ชื่อสุรกายเหมือนกับเหล่าสุรกายในอบายแต่สถานะของท่านนั้นคือสัจคฤมิหรือเทวฤมิ ไม่ได้เทียบเท่าเหล่าเปรตและอสูรในอบาย แต่เทียบเท่าเทวดา

References

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิรุณภาพพ์ ธารพนาลี. (2563). ศึกษาวิเคราะห์วิมานในวิมานวัตถุ. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 17 (1), 65-72.
- พระมหาชาญชัย ชุตินฺธโร. (2558). วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในวิมานวัตถุที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของพุทธศาสนิกชน ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธรรมราชาที่ 1 พญาลิไทย. (2536). *ไตรภูมิภูมิกถา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.
- พระกฤษณ ปญญาวิชโร กาแก้วมิตรमार ภักทิลา น้อยเจริญ และคิด วรณดี, (2560). ภูมิวิลาสินี : เครื่องเตือนใจให้สัจคมอยู่ในพุทธโอวาท. *วารสารปัญญาปณิธาน*. 2 (1), 19-37
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มานพ รักการเรียน และพระภาวนาพิศาลเมธี วิ. (2560). การรอตพันอบายภูมิตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*. 3 (1), :29-48
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วรรณสิทธิ ไหวยะเสวี. (2547). *คู่มือการศึกษา พระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ 7 สมุจจยสังคหะ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: หจก. ทิพย์วิสุทธิ.
- สิริรัศมี สิงห์สนธิ และพระมหาหยุดธนา นรเชฏฐ. (2562). วิเคราะห์กุศลกรรมในคัมภีร์วิมานวัตถุ. *วารสารพุทธมคัศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอวเววิกสิทาราม*. 6 (2), 101-111

รูปแบบ เนื้อหาเรื่องราว องค์ประกอบศิลป์ และเทคนิควิธีของศิลปะเพื่อส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

The Format, Story Content, Art Composition, and Art Tactical Techniques to Promote
Morality and Ethics for Youth and Junior High School Students

พิเชษฐ สุนทรโชติ Phichet Suntornchot

คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Faculty of Humanities and Social Sciences Suan Dusit University

phichet.sun@gmail.com

Haripunchai Review 06/05/2023

Haripunchai Review 03/06/2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อนำเสนอข้อมูล และแนวทางการสร้างศิลปะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ เนื้อหาเรื่องราว องค์ประกอบศิลป์ และเทคนิควิธีของศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในเชิงวิชาการสำหรับการพัฒนา และต่อยอดแนวทางการสร้างผลงานศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบที่นำมาถ่ายทอดสามารถทำได้ 3 ลักษณะ คือ แบบเหมือนจริง แบบกึ่งเหมือนจริง และแบบนามธรรม ทั้งนี้รูปแบบไม่ควรซับซ้อน และต้องสอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องราวที่แสดงออกต่อกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงวัย เน้นให้เกิดการกระตุ้นในเชิงความคิด และตระหนักถึงในด้านดีงามเป็นสำคัญ ด้านเนื้อหาเรื่องราวสามารถนำเสนอได้ทั้งด้านบวก และด้านลบ แต่ต้องไม่หมิ่นเหม่ล่อแหลม หรือมีความสุ่มเสี่ยงที่จะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นทางสังคมตามมา ด้านองค์ประกอบศิลป์ควรคำนึงถึงความเป็นเอกภาพ สอดคล้อง และความประสานกลมกลืนในภาพที่ให้ความสำคัญกับส่วนประกอบทางศิลปะ เช่น จุด เส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว เป็นต้น ให้เกิดความงามควบคู่กันไป สำหรับด้านเทคนิควิธีควรผสมผสานกลวิธีต่าง ๆ เข้าด้วยกัน สามารถนำเสนอด้วยเทคนิคที่ไม่จำกัด เพื่อให้เกิดการสนับสนุนต่อเนื้อหาเรื่องราว และสร้างความน่าสนใจในการถ่ายทอด

คำสำคัญ: รูปแบบศิลปะ, เนื้อหาเรื่องราวทางศิลปะ, องค์ประกอบศิลป์, เทคนิคทางศิลปะ, คุณธรรม จริยธรรม

abstract

This academic article aims: 1) to present information and guidelines for creating art related to styles, story content, art composition, and art tactical techniques to promote morality and ethics for youth and junior high school students. 2) to be used as academic information for the development and extension of artistic guidelines to promote morality and ethics for youth and junior high school students both in the present and in the future. The study found that the format can be transmitted in three ways: realistic, semi-realistic, and abstract, nevertheless, the format should not be complicated and must be related to the content of the story that is expressed to the target audience in each age group y focusing on stimulating ideas and realizing the good side. The content of the story can introduce both positive and negative aspects, but must not be disrespectful or risky to cause problems for society as a result. The artistic composition should take into account the unity, consistency, and harmony in the image that gives importance to artistic elements such as points, lines, colors, and shapes. Shapes, textures, etc. to create beauty along with it. As for the technical aspects, tactics should be combined and can be presented with unlimited techniques to support the story content and create interest in the story.

Keywords: Art style, the content of art stories, art composition, techniques, art strategies, morality, and ethics.

บทนำ

การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ที่สะสมมาอย่างต่อเนื่องจากวัยเด็กสู่วัยชรา ปัจจัยอย่างหนึ่งที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมของมนุษย์คือสภาพแวดล้อมเพราะเป็น

แรงกระตุ้นการเรียนรู้ให้มนุษย์แสดงออกในเชิงพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป หน่วยงานทางภาครัฐและเอกชนต่างได้เข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาโดยให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ตั้งแต่การศึกษาขั้นปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน จนกระทั่งในชั้นอุดมศึกษาเพราะเล็งเห็นความสำคัญทางการศึกษาที่จะเป็นกระบวนการขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชนที่จะเติบโตขึ้นไปในอนาคตได้มีความรู้ มีคุณภาพ และศักยภาพ พร้อมทั้งสามารถนำความรู้ความสามารถนั้นกลับมาพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ สืบต่อไปเพื่อสร้างกำลังคนที่จะกลับมาช่วยพัฒนาประเทศในอนาคต

เครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชนชาติ คือ ศิลปะ คุณค่าความงามทางศิลปะไม่ใช่เพียงความงามทางกายภาพตามตาเห็นที่ใช้สีสันทันหรือรูปแบบสวยงามแต่หากจะงามเพราะมีอำนาจแรงกล้าต่อความรู้สึกของผู้สร้างที่ได้กลั่นกรองออกมาเป็น ศิลปกรรมที่มีคุณค่าถ่ายทอดไปยังผู้ชม ผู้อ่าน หรือ ผู้ฟังให้รับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกดังกล่าว ดังนั้น การนำศิลปะมาเป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ผลงานทางทัศนศิลป์จะช่วยกระตุ้น ปลุกจิตสำนึกของผู้ชม ผลงานตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

บทความวิชาการนี้จึงได้นำเสนอข้อมูลในประเด็นของรูปแบบ เนื้อหาเรื่องราว องค์ประกอบ ศิลป์ และเทคนิควิธีของศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน และนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการลงลึกในรายละเอียดเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่สามารถจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในเชิงคุณธรรมจริยธรรมได้ตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ข้อมูลของศิลปะในเชิงคุณธรรมจริยธรรมในปัจจุบันยังมีการศึกษา และทำกันยังไม่กว้างขวาง ทั้งในรูปแบบของผลงานวิจัย และข้อมูลในเชิงวิชาการก็ยังมีให้สืบค้นได้น้อย ดังนั้นข้อมูลที่ได้นำเสนอมานี้อาจจะยังประโยชน์ให้กับผู้ที่สนใจศึกษาได้นำไปพัฒนาผลงานศิลปะในแนวทางนี้สืบต่อไป

ศิลปะเป็นเครื่องมือส่งเสริมเรื่องคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็ก

ปัจจุบันวัฒนธรรมในสังคมโลกแต่ละที่ได้สร้างแบบอย่างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นของตนให้มีความโดดเด่น และชัดเจนขึ้นเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญทางด้านจิตใจ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องสิ่งหนึ่งที่สำคัญที่เป็นเบื้องหลังทำให้วัฒนธรรมเหล่านั้นมีความเข้มแข็งอยู่ยืนยาวมาได้ก็คือศิลปะ (สุชาติ สุทธิ. 2543: 195) การใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาเชิงพฤติกรรม และส่งเสริมความเข้าใจที่แตกต่างไปจากภาษาพูดและภาษาเขียนศิลปะเป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่าง บุคคล สังคม และวัฒนธรรมเข้าด้วยกันเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาร่างกาย สติปัญญา

และสังคมให้เกิดความรัก ความมีน้ำใจ ความเอื้ออาทร ทั้งนี้เพราะงานศิลปะเป็นภาษาภาพย้อมสะท้อนความหมายให้ผู้ชมได้คิด และตีความไปตามประสบการณ์ก่อให้เกิดการตั้งคำถาม ค้นหาคำตอบไปพร้อมกันรวมถึงได้ปรับเปลี่ยนมุมมอง แนวคิด และพฤติกรรมให้ผู้ชมผลงานได้สัมผัสความดีงามเข้าสู่จิตใจได้อีกทาง และควรได้รับการปลูกฝังตั้งแต่อายุยังน้อยจากที่บ้านคือคนในครอบครัว ส่งต่อมายังสถานศึกษาคือโรงเรียน ดังที่กระทรวงศึกษาธิการยึดหลัก “คุณธรรมนำความรู้” อันเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา เพราะเมื่อเด็ก และเยาวชนได้รับการปลูกฝังด้านคุณธรรมให้มั่นคงแข็งแรงเกิดขึ้นภายในจิตใจแล้วก็จะส่งผลดีต่อพฤติกรรมทางความคิด การกระทำ ตลอดจนจิตใจของเด็ก และเยาวชนให้เป็นผู้มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมได้ด้วยกระบวนการทางศิลปะ

ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง การใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับพฤติกรรมให้มนุษย์ทั้งหลายเข้าถึงความดีงามมีการทำอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมาย ดังเช่น การใช้กิจกรรมศิลปะพัฒนาให้เด็กมีระเบียบวินัยผ่านกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กรู้จักบริหารเวลาให้เกิดประโยชน์ เช่นการวาดภาพ การปั้น การพิมพ์ภาพจากวัสดุต่าง ๆ เป็นต้น ผู้เรียนจะรู้จักการวางแผนการทำงานเป็นขั้นตอนว่าควรเริ่มต้นจากสิ่งใดก่อน และสิ่งใดควรทำทีหลัง ฝึกการคิดวิเคราะห์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นการแชร์ประสบการณ์ให้เพื่อนร่วมห้องได้ฟังเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างของแต่ละบุคคล กิจกรรมศิลปะที่กล่าวมานี้ยังสามารถใช้เป็นกระบวนการสร้างสายสัมพันธ์ภายในครอบครัวให้เกิดความรักความอบอุ่น และความสามัคคีขึ้นในครอบครัว ดังนั้นประโยชน์ในการใช้ศิลปะจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการนำมาใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาเชิงพฤติกรรม

ศิลปะเป็นสื่อ และเครื่องมือในการนำมาใช้เพื่อการพัฒนาเชิงพฤติกรรมของมนุษย์ให้เข้าถึงความดีงามทางจิตใจได้โดยผ่านกระบวนการทางศิลปะ เพราะคุณธรรมจะต้องเกิดจากตัวผู้ชมเอง โดยที่ผู้ชมจะเกิดการค้นหาคำตอบ เรื่องราวต่าง ๆ ว่าสิ่งใดคือความดี ความไม่ดี ภาพที่แสดงให้เห็นต่อหน้าผู้ชมเป็นเครื่องมือกระตุ้น และช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด แยกแยะในเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้ชมได้ตามประสบการณ์ การถ่ายทอดรูปแบบทางศิลปะ มีความเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ เช่น ความเชื่อทางศาสนา ภาษาศิลปะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอัน

เป็นปัจจัยให้รูปแบบทางศิลปะมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้รูปแบบศิลปะทางตะวันตกที่กลมกลืนเข้ากับยุคสมัย และการเปลี่ยนแปลงไปของโลกเป็นแบบอย่างทางศิลปะที่เราไม่สามารถปฏิเสธได้ เพราะมีบทบาท และให้อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ศิลปะในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน

รูปแบบของศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นอย่างไร

รูปแบบของศิลปะสามารถปลูกเร้าให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ความรู้สึกด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น ความรู้สึกรัก ชอบเกลียดชัง เห็นอกเห็นใจ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะผู้สร้างผลงานคำนึงถึงสำคัญในการแสดงออกทางรูปทรง และเนื้อหาเรื่องราวตลอดจนเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ให้ผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ออกมานั้นสื่อสารความหมายตามที่ศิลปินต้องการ ภาพเพียงหนึ่งภาพแต่มีความหมายหรือการตีความที่แตกต่างกันไปอย่างหลากหลายตามทัศนะของผู้ชมผลงาน การตีความอาจเหมือนกันหรือคล้ายกัน หรืออาจตรงข้ามกันได้เพราะความสำคัญของศิลปะนั้นไม่มีการสร้างเงื่อนไขให้ใครต้องมาแสดงความคิดเห็นสอดคล้องกันเสมอไป ความสำคัญของศิลปะอยู่ที่เมื่อเห็นภาพนั้นแล้วรู้สึกอย่างไร ภาพสะท้อนเรื่องราวแง่มุมใดให้เราได้เห็น และท้ายสุดช่วยปลูกความคิดหรือจิตสำนึกของเราได้อย่างไรจากการเห็นภาพเหล่านั้น ถ้าหากจะเปรียบเทียบกับการบอกถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูกด้วยภาษาที่นุ่มนวลเชิงพรรณนาเป็นร้อยเป็นพันคำอาจจะไม่ชี้แจงเหมือนได้เห็นภาพวาดของแม่สุนัขกำลังนอนให้ลูกๆ นอนสับตัวได้ดูคนอย่างมีความสุข เป็นภาพที่เข้าใจได้ง่ายสร้างความประทับใจและตอบสนองต่อการรับรู้ได้รวดเร็ว

เมื่อกล่าวถึงรูปแบบทางศิลปะสามารถจัดกลุ่มได้ 3 กลุ่ม ตามหลักทฤษฎีที่นักศิลปะ และนักวิจารณ์ได้กล่าวถึงไว้ คือ รูปแบบเหมือนจริง รูปแบบกึ่งเหมือนจริง และรูปแบบนามธรรม ทั้งสามรูปแบบนี้มีความสำคัญในเชิงคุณค่าในการถ่ายทอด และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทั้งสิ้น ทั้งนี้ศิลปะจะเลือกรูปแบบใดนำมาถ่ายทอดเป็นสิ่งที่ศิลปินจะต้องตัดสินใจขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการสื่อสารโดยการคิด พิจารณา คัดเลือก รูปแบบที่เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการหรือกลุ่มเป้าหมาย การสร้างงานในรูปแบบเหมือนจริงผู้สร้างสรรค์จำเป็นต้องมีทักษะ และความสามารถสูงเพราะจะต้องแสดงความจริงของสิ่งที่เห็น หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมนั้นออกมาให้ได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม การแสดงความจริงคงไม่ใช่เครื่องวัดในเชิงคุณค่าของผลงานศิลปะทั้งหมด ในความเป็นศิลปะแล้วความสำคัญคงอยู่ที่การใช้รูปแบบสะท้อนคุณค่าทางเนื้อหาเรื่องราวที่สื่อสารกับคนดูเป็นสำคัญ อันจะเป็นเครื่องชี้วัดในคุณค่าของศิลปะมากที่สุด ในขณะที่รูปแบบกึ่งเหมือนจริง ได้ใช้อารมณ์

ความรู้สึของผู้สร้างผสมผสานลงไปใน การสร้างสรรค์ ด้วยการตัดทอน หรือเพิ่มเติม บิดพลิ้วความ
จริงในธรรมชาติให้แปรเปลี่ยนไปตามความคิดของผู้สร้าง สำหรับรูปแบบอิสระหรือรูปแบบนามธรรม
ดูเหมือนว่าจะเป็นรูปแบบเดียวที่ไม่สามารถบ่งบอกได้ว่ามีที่มาจากสิ่งใดเพราะศิลปินได้สลายความ
เป็นรูปธรรมของสิ่งนั้นไปจนหมดสิ้นแต่ไปให้ความสำคัญในส่วนประกอบทางการเห็น ด้วยการใช้จุด
เส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว และที่ว่าง นำมาจัดองค์ประกอบตามความรู้สึกของผู้สร้าง ให้เกิดความ
งามตามทัศนะของผู้ชมด้วยหลักการทางทฤษฎีของศิลปะ มุ่งหวังให้เกิดจินตนาการ และการตีความได้
กว้างขวางเป็นไปตามประสบการณ์ของผู้ชม ดังนั้น รูปแบบที่นำเสนอจึงเป็นรูปแบบที่สอดคล้อง
เหมาะสมต่อ กลุ่มเป้าหมายสามารถทำความเข้าใจได้เป็นเรื่องไม่ไกลตัวรับรู้ได้ตามประสบการณ์ของ
แต่ละบุคคล การนำเอาสัญลักษณ์ต่าง ๆ มาใช้ในการแสดงออกทางศิลปะเพื่อส่งเสริมให้เกิดความ
ชัดเจนในเรื่องราวที่นำเสนอมากขึ้น เช่นการใช้ภาพคนมาแสดงออกในผลงานที่นักศิลปะทั้งหลาย
มักจะนำภาพคนมาใช้ในการสร้างสรรค์ศิลปะเสมอมา สอดคล้องกับโกศล วัฒนกุล (2543: 38) ได้กล่าว
ไว้ว่า จิตรกร และประติมากรตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ได้ใช้เรื่องราวของภาพคนนำมาถ่ายทอด
เริ่มปรากฏมีมาตั้งแต่ในสมัยยุคหินเก่าโดยมนุษย์เผ่าโครแมงยอง (Cro-Magnon) เป็นต้นมา การสร้าง
ผลงานศิลปะนอกจากจะมีการใช้ภาพคนแล้วภาพสัตว์ก็ได้ถูกนำมาใช้ผสมผสานกันในภาพให้รูปทรง
ต่าง ๆ สนับสนุนซึ่งกันเป็นเรื่องราวที่คนทั่วไปรับรู้ได้ตามประสบการณ์ มีการแสดงอารมณ์ ความรู้สึก
ผ่านการเล่าเรื่อง ที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตเสนอในแง่มุมที่เป็นจุดวิกฤติก็ได้ (ภาพที่1 และ
ภาพที่2) ทั้งนี้การนำภาพคนมาใช้แสดงออกในงานศิลปกรรมสามารถจัดกลุ่มตามเรื่องที่แสดงออกได้
4 กลุ่ม ดังที่อาร์ สุธิพันธุ์. (2560: 126) ได้กล่าวไว้ คือ 1) เรื่องของคนกับธรรมชาติของคน ได้แก่ รูป
คนที่กำลังแสดงออกในท่าทางต่าง ๆ เช่นกำลังคิด เดิน นั่ง นอน หรือแสดงอารมณ์อย่างใด
อย่างหนึ่งตามธรรมชาติเรียกร้อง 2) เรื่องของคนกับบุคคลอื่น ได้แก่ ภาพคนที่กำลังร่วมทำสงคราม
ภาพคนที่กำลังทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันโดยมีคนหลายคนรวมกันเป็นกลุ่ม 3) เรื่องของคนกับความ
เชื่อของคน ได้แก่ รูปคนที่แสดงถึงความเป็นผู้นำทางศาสนา หรือเป็นเทพเจ้า เป็นต้น 4) เรื่องของคน
กับสิ่งแวดล้อมที่คนผูกพันอยู่ การนำภาพคนมาแสดงออกนั้นจะสร้างเนื้อหาสาระที่กระชับใจคนดู
เช่นการนำเสนอมุมมองของกลุ่มชีวิตคนริมทาง หรือคนไร้บ้านที่พบเห็นอยู่ทั่วไปในสังคม และเป็น
เรื่องที่คนส่วนใหญ่มองข้ามไป สำหรับศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์ผลงานแล้วเขาจะเลือกในการนำมาเสนอ
เพื่อสะท้อนความจริงที่เกิดขึ้นในสังคม การสะท้อนเรื่องราวทางสังคม เรื่องของชีวิต ความกดดัน
ความเศร้าโศก หรือแง่มุมของศาสนาเป็นสิ่งที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงเนื้อหาเรื่องราว ความหมาย

จุดประกายทางความคิด และการตีความได้ตามประสบการณ์

ภาพที่1 ชื่อภาพ: ไม่ต้องแย่งกันนะ1

สื่อ: เทคนิคผสม ขนาด: 70x90 เซนติเมตร

ภาพที่2 ชื่อภาพ: แบ่งให้ผมด้วยครับนาย

สื่อ: เทคนิคผสม ขนาด: 70x90 เซนติเมตร

ภาพที่ 1-2 การใช้รูปทรงของคน และรูปทรงของสัตว์มาผสมกันเพื่อสร้างเนื้อหาเรื่องราวในภาพ
ที่มา: พิเชษฐ สุนทรโชติ. 2562

รูปแบบของศิลปะ รูปแบบใดที่เหมาะสม สามารถส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน และ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้

การพัฒนาในเชิงรูปแบบทางศิลปะที่ผู้สร้างสรรค์ทำให้รูปทรงผิดเพี้ยนไปจากธรรมชาติก็เพื่อให้ผลทางรูปทรงนั้นตอบสนองต่อความคิดของผู้สร้างสรรค์ ด้วยการแสดงความหมาย ส่งต่อไปยังผู้ชม รูปแบบทางศิลปะที่ตอบสนองต่อการรับรู้รวดเร็ว ฉับไว เมื่อมองแล้วเกิดอารมณ์ ความรู้สึกต่อศิลปกรรมชิ้นนั้นขึ้นทันทีหากจะกล่าวว่ารูปแบบเหมือนจริงสามารถสร้างอารมณ์ความรู้สึกง่ายต่อการเข้าถึงได้มากกว่ารูปแบบกึ่งเหมือนจริง และรูปแบบนามธรรมก็คงไม่เสมอไป ทั้งนี้ก็ต้องมาดูที่จุดมุ่งหมายของผู้สร้างว่าต้องการให้ผลงานนั้นตอบสนองในด้านใด เพราะรูปแบบบางอย่างอาจจะดูเหมาะสมกับเนื้อหาเรื่องราวที่ต้องการสื่อสารเพื่อหวังผลต่อกลุ่มเป้าหมาย คือผู้ชมที่ต่างช่วงวัย ต่างประสบการณ์ รวมถึงพื้นฐานความรู้ทางศิลปะที่ต่างกัน ดังเช่น ช่วงวัยของเด็กชั้นประถมตอนต้นสามารถเข้าใจรูปแบบศิลปะเหมือนจริงได้มากกว่าแบบกึ่งเหมือนจริง และแบบนามธรรม เพราะไม่

ต้องตีความซับซ้อน หรือการใช้รูปแบบที่เป็นสื่อสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย เด็กก็จะเข้าใจได้ง่ายด้วยมีเนื้อหาเรื่องราวที่ตรงไปตรงมา หรือหากเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นรูปแบบเหมือนจริงก็จะยังสร้างความชัดเจนในการเข้าถึงเนื้อหาเรื่องราว และความหมายได้รวดเร็ว รูปแบบที่ควรนำมาสร้างสรรค์ทางศิลปะที่เหมาะสมกับนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้นควรมีรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถทอดแทรกความตลกขบขันโดยนำเรื่องราวที่เด็ก ๆ สนใจในปัจจุบันมาเป็นเนื้อหาเรื่องราวในภาพให้เกิดความสนุกสนานน่าติดตามมากขึ้น และส่งเสริมข้อคิดเชิงคุณธรรมจริยธรรม ให้กับเยาวชนแล้วควรเป็นรูปแบบเหมือนจริง และกึ่งเหมือนจริง (ภาพที่3 และภาพที่4) เพราะทั้ง 2 รูปแบบนี้จะให้ผลที่ชัดเจนกว่าในด้านการทำความเข้าใจในผลงานทำให้เกิดความคิด การค้นหาคำตอบ และเกิดการตั้งคำถาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ตามศิลปะในรูปแบบนามธรรมบางครั้งก็เหมาะกับเด็กบางคนสิ่งสำคัญคือรูปแบบทางศิลปะต้องสัมพันธ์ไปกับการคิดโดยเน้นเนื้อหาเรื่องราวที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แล้วรูปแบบจะน้อมนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีงาม ในอีกทางหนึ่งผลงานศิลปะจึงไม่ควรจำกัดด้วยรูปแบบใดแบบหนึ่งในการรับชม สิ่งสำคัญคือ การนำเสนอรูปแบบทางศิลปะต้องสัมพันธ์ไปกับการคิด เรื่องราวเนื้อหาที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสร้างแรงจูงใจให้เกิดการรับรู้ สนใจ ตั้งคำถาม จดจำ แล้วรูปแบบจะน้อมนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีงาม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีเกิดคุณธรรมจริยธรรมขึ้นในจิตใจ สอดคล้องกับโกสุม สายใจ และคณะ (2555 : 69) ได้กล่าวว่า รูปแบบศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมควรมีการนำเสนอให้สอดคล้องต่อความต้องการของผู้ชม เน้นการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจ เนื้อหาสาระมากกว่ารูปแบบ สิ่งสำคัญคือจะใช้รูปแบบใดก็ได้ แต่ยังคงเนื้อหาสาระที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ ทั้งนี้หากมีการใช้รูปแบบที่ซับซ้อนมากเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมเข้าถึงเนื้อหาสาระ และความหมายได้ยาก

ภาพที่3 ชื่อภาพ: นมแม่ สื่อ: เทคนิคผสม ขนาด:
70x90 เซนติเมตร

ภาพที่4 ชื่อภาพ: ฮีโร่ 4.0 สื่อ: เทคนิคผสม
ขนาด: 70x90 เซนติเมตร

ภาพที่ 3-4 การแสดงออกทางรูปแบบของภาพเหมือนจริง และกึ่งเหมือนจริง

ที่มา: พิเชษฐ สุนทรโชติ. 2559

เนื้อหา เรื่องราวในงานศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมควมมีเนื้อหาแบบใดสำหรับเยาวชน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ด้านเนื้อหาเรื่องราวสามารถแสดงออกได้อย่างกว้างขวาง เช่น เรื่องความรักความเอื้ออาทร ความรักชาติศาสนา ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความไม่เห็นแก่ตัว และการมีจิตสำนึกต่อสาธารณะ รวมถึงเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระธรรมคำสอนในพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 ซึ่งถือเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่สามารถปฏิบัติได้จริง หรือการนำเอามงคลสูตร 38 ประการมาใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายที่ผู้สร้างต้องการจะบอกเล่าเรื่องราวของสิ่งใดให้ผู้ชมได้รับรู้ การนำเอาเนื้อหาเรื่องราวในการแสดงออกทางศิลปะมานำเสนอสามารถกำหนดกลุ่มเนื้อหาเรื่องราวได้ดังนี้ 1) เนื้อหาที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธา และศาสนา นำเสนอด้วยการใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ทั้งความเชื่อถือ ความศรัทธา เช่นการใช้รูปเคารพต่าง ๆ มาเป็นสื่อในการถ่ายทอด วัตถุสิ่งของตลอดจนสิ่งก่อสร้าง เช่นวัด โบสถ์ วิหาร ศาลาหรือสถานปฏิบัติธรรม เป็นต้น ตลอดจนสถานที่อันเกี่ยวเนื่องกับศาสนามาเป็นสัญลักษณ์ของการสื่อสารความหมาย โดยให้ความสำคัญว่าสิ่งเหล่านี้มีคุณค่าทางด้านจิตใจของมนุษย์มาอย่างยาวนาน และควรให้ความเคารพเป็นสิ่งที่มนุษย์ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ก็เพื่อจะช่วยให้

มนุษย์เข้าถึงความสุข ความสงบของจิตใจ เสริมสร้างสมาธิ และเป็นเครื่องเตือนสติในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ 2) เนื้อหาเพื่อสังคม คือการนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวที่กำลังเกิดขึ้นจริงในสังคมโดยมีสาระสำคัญที่ต้องการให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และช่วยกันป้องกันแก้ไข หรือชี้ให้เห็นโทษและประโยชน์จากสิ่งนั้นรวมถึงการสะท้อนมุมมองทางความคิด ความรู้สึก และการกระทำของมนุษย์ที่กำลังสร้างปัญหาขึ้น ด้วยการใช้ศิลปะมาเป็นสื่อในการแสดงออก 3) เนื้อหาที่เกี่ยวกับบุคคล การใช้รูปแบบหรือสัญลักษณ์ของบุคคลมานำเสนอในมุมมองต่าง ๆ เป็นการแสดงออกที่ตรงไปตรงมา และรับรู้ได้ง่าย รูปบุคคลสำคัญในลักษณะใช้เป็นภาพจำ เช่นรูปพระมหากษัตริย์ในแต่ละรัชกาล รูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกำลังทำยุทธหัตถี หรือรูปบุคคลสำคัญที่สร้างประโยชน์ต่อประเทศชาติบ้านเมือง เป็นต้น ภาพของบุคคลสำคัญนี้มีเนื้อหาสาระที่ทำให้ผู้ชมเกิดความรักความสามัคคีขึ้นได้ สร้างความรักในชาติศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เกิดขึ้นในจิตใจ และใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดี 4) เนื้อหาเรื่องราวความรัก ความเอื้ออาทร เป็นการนำเสนอภาพที่สามารถใช้รูปทรงของสิ่งมีชีวิต เช่นมนุษย์ และสัตว์มาแสดงออกในงานศิลปะ ดังเช่นภาพความรักของแม่ที่มีต่อลูก เช่นภาพแม่ที่กำลังป้อนอาหารให้ลูกนกในรังดูแล้วอบอุ่น สบายใจ ภาพแม่สุนัขนอนให้ลูกดูนม ภาพของแม่ที่กำลังกอดลูกในอ้อมแขนของแม่เป็นภาพที่เห็นแล้วเกิดความอบอุ่น สร้างรอยยิ้ม และความปลื้มปิติใจ 5) เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกต่าง ๆ แสดงออกด้วยการใช้ส่วนประกอบทางการเห็น เช่นการนำจุด เส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว และที่ว่างนำมาสร้างสรรค์โดยไม่แสดงความจริงของสิ่งที่รับรู้ได้ในธรรมชาติ แต่ให้ผลงานนั้นแสดงความหมาย และสะท้อนอารมณ์ด้วยตัวเองให้เป็นไปตามความรู้สึกและประสบการณ์ของผู้ชมเป็นสำคัญ

การแสดงออกทางเนื้อหาสามารถนำเสนอได้ทั้งด้านบวก และแบบด้านลบ แต่ทั้งนี้การแสดงออกทางเนื้อหาในเชิงบวกจะทำให้ผู้ชมเกิดแรงบันดาลใจ และกระตุ้นอารมณ์ในด้านดีของผู้ชมออกมา เกิดรอยยิ้ม สร้างกำลังใจ และความซาบซึ้ง ความปลื้มใจ และเป็นแรงผลักดันให้ทำความดีเพิ่มขึ้น (ภาพที่5 และภาพที่6) เพราะภาพเชิงบวกจะช่วยส่งเสริมความคิด และจินตนาการให้เกิดขึ้น ภาพที่มีเนื้อหาในเชิงบวกจะเหมาะกับผู้ชมทุกช่วงวัย เพราะมีเนื้อหาที่มีความเป็นกลางเมื่อดูภาพแล้วทำให้ไม่เกิดความรู้สึกขัดแย้งในด้านจิตใจ และสามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดและเกิดการกระทำไปในทางที่ดีงาม เช่น ภาพตอนทำบุญตักบาตร ภาพแม่กำลังอุ้มลูกน้อยป้อนนม เมื่อมองดูแล้วเกิดรอยยิ้ม มีความน่ารักอบอุ่น เป็นต้น ในขณะที่การแสดงเนื้อหาภาพในเชิงลบจะช่วยสะท้อนเนื้อหาเรื่องราวที่เสียดสีสังคมทำให้คนดูได้ตระหนักและก่อให้เกิดความคิดและการหาหนทางเพื่อแก้ปัญหา

การนำเสนอเนื้อหาควร สร้างให้เกิดการกระตุ้นวิจิต และสามารถผสมผสานรูปแบบกับเนื้อหาทางศิลปะเข้าด้วยกันอย่างแนบเนียนให้มีคั่นเชิง ก่อให้เกิดสุนทรียภาพที่สะท้อนถึงความงาม ความดี ความจริง ทั้งนี้การนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวควรชัดเจนไม่สร้างความสับสน ให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย ความรักเมตตา ความรักชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ ความกตัญญู เพื่อให้เกิดการจดจำ นำไปคิดต่อไป

ภาพที่ 5 ชื่อภาพ: แบ่งปัน
สื่อ: เทคนิคผสม ขนาด: 70x90
เซนติเมตร

ภาพที่ 6 ชื่อภาพ: ใส่บาตร สื่อ: เทคนิคผสม ขนาด:
70x90 เซนติเมตร

ภาพที่ 5-6 การแสดงออกในภาพที่มีเนื้อหาด้านบวก

ที่มา: พิเชษฐ สุนทรโชติ. 2559

การแสดงออกในภาพที่มีเนื้อหาเชิงลบอาจสร้างความไม่เข้าใจหรือเกิดการเลียนแบบได้ด้วยความไม่เข้าใจในความหมายของภาพที่มากพออาจเกิดขึ้นในกรณีที่เยาวชนนั้นยังเล็กเกินไปขาดประสบการณ์ชีวิตเป็นกลวิธีที่สามารถช่วยกระตุ้นให้ผู้ชมผลงานได้มองสะท้อนกลับในเชิงตรงข้ามเกิดการมองย้อนกลับมายังตนเองว่ามีพฤติกรรมเช่นนั้นหรือไม่ทำให้เกิดการคิดแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตนเองหรือสังคมได้รวมถึงการมองด้วยเหตุและผล เช่นว่าการไปกระทำไม่ดีเช่นนั้นผลที่กลับมาย่อมจะมาทำลายตนเอง และเกิดการสำนึกในสิ่งที่ทำตามมา (ภาพที่ 7 และภาพที่ 8) หากเราจะกล่าวถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพของศิลปะที่มีเนื้อหาในเชิงบวกและเชิงลบว่าแบบใดมีคุณค่ามากกว่ากันคงตอบได้ว่ามีคุณค่า และความสำคัญเท่า ๆ กันต่อการพัฒนากระบวนการคิด ความเข้าใจ ความงาม ความดี และความจริง โดยผ่านงานศิลปะที่สร้างสรรค์ ทั้งนี้ภาพในเชิงบวกทำให้เกิดการกระตุ้นเร้าและส่งเสริมให้

ทำความดี ในขณะที่ภาพเชิงลบผู้ชมเกิดความตระหนักรู้ในผลร้ายที่จะเกิดขึ้นจากการประพฤติดัง การจะนำเสนอผลงานในเนื้อหาแบบใดนั้นจึงขึ้นอยู่กับความต้องการ เจตนา และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสื่อสารเป็นสำคัญ

ภาพที่ 7 ชื่อภาพ: โครงการใหญ่ของเหล่า
ยอดมนุษย์ สื่อ: เทคนิคผสม ขนาด:
70x90 เซนติเมตร

ภาพที่ 8 ชื่อภาพ: ยินดีด้วยครับนาย
สื่อ: เทคนิคผสม ขนาด: 70x90
เซนติเมตร

ภาพที่ 7-8 การแสดงออกในภาพที่มีเนื้อหาเชิงลบ

ที่มา: พิเชษฐ สุนทรโชติ. 2562

เทคนิคกลวิธีของศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นควรเป็นแบบใด

กรอบการสร้างสรรค์สามารถใช้สื่อชนิดต่าง ๆ นำมาผสมผสานได้ตามต้องการไม่จำกัดในการแสดงออก เพราะสื่อเป็นเพียงเครื่องมือให้ศิลปินใช้ในการถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นผลงานศิลปะตามจุดมุ่งหมายเท่านั้น บางครั้งสื่อที่ดูเรียบง่าย เช่น ดินสอดำ หรือแท่งถ่าน เมื่อนำมาใช้สร้างสรรค์ถ่ายทอดรูปทรงทางศิลปะผู้ชมที่อยู่ในช่วงกลุ่มวัยต่าง ๆ เช่น เด็กอนุบาล หรือเด็กชั้นประถมสามารถดูแล้วเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายตอบสนองต่อการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายได้เร็ว และอาจจะดีกว่าการใช้สื่อที่เป็นประเภทเป๊ยกก็ได้ (ภาพที่ 9 และภาพที่ 10) และการเข้าถึงข้อมูลที่รวดเร็วจึงมีการใช้สื่อประเภทภาพเคลื่อนไหว สื่อวิดีโอ สื่อประเภทละคร สื่อวีดิทัศน์ในรูปแบบของการ์ตูนมานำเสนออย่างกว้างขวางตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมาย และชัดเจนมากขึ้น การใช้สื่อจะทำให้เด็ก และเยาวชนมี

ทางเลือกมากขึ้นในการเข้าถึงสื่อ อีกทั้งสื่อทางเทคโนโลยียังดึงดูดผู้ชมให้เกิดความสนใจเข้ามาค้นหาข้อมูลความรู้ ทั้งนี้ศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะในเนื้อหาเชิงคุณธรรมจริยธรรมหากประยุกต์งานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นให้สอดคล้องกับการใช้สื่อจะช่วยสร้างความน่าสนใจให้กับการนำเสนอผลงานมากขึ้นเพราะปัจจุบันสื่อทางเทคโนโลยีสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ในทุกระดับ

ภาพที่ 9 ชื่อภาพ: อี๊ดอัด สื่อ: เกรยองและสีชอล์ก

ขนาด: 27x37 เซนติเมตร

ภาพที่ 10 ชื่อภาพ: รอคอยผู้ใจบุญ 1

สื่อ: เกรยองและสีชอล์ก

ขนาด: 27x37 เซนติเมตร

ภาพที่ 9-10 แสดงการถ่ายทอดรูปแบบทางศิลปะด้วยสื่อประเภทแห้งด้วยเกรยองและสีชอล์ก

ที่มา: พิเชษฐ สุนทรโชติ. 2559

องค์ประกอบศิลป์ของศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นควรเป็นแบบใด

องค์ประกอบศิลป์เป็นส่วนสำคัญภายในภาพหรือผลงานศิลปะเป็นการวางองค์ประกอบของส่วนต่าง ๆ อันได้แก่ จุด เส้น สี แสงเงา รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว และที่ว่างการจัดภาพที่ดูเหมาะสมไม่เพียงแต่จะทำให้ภาพเกิดความงามเท่านั้นแต่ยังสามารถเสริมสร้างอารมณ์ความรู้สึกในภาพได้ด้วย (พิเชษฐ สุนทรโชติ. 2560: 135) สนับสนุนการตอบสนองทางอารมณ์ความรู้สึกต่อผู้ชมผลงานโดยต้องคำนึงถึงการจัดวางของส่วนประกอบต่าง ๆ ที่นำมาใช้ออกแบบ เช่นการวางจังหวะของภาพ สัดส่วนของภาพ การเน้นจุดเด่น จุดรองในภาพ การสร้างความขัดแย้ง และความกลมกลืนทั้งหมดนี้ผู้สร้างสรรค์งานจะต้องมีความเข้าใจในหลักการทฤษฎีทางศิลปะนำมาจัดวางให้เกิดการประสานสัมพันธ์กันให้เกิดคุณค่าทางความงามที่เรียกว่าการจัดองค์ประกอบศิลป์ หากการจัดองค์ประกอบศิลป์

ภายในภาพไม่สัมพันธ์กับเนื้อหาเรื่องราว ศิลปะชิ้นนั้นก็ด้อยพลังในการสื่อสารไม่สามารถสร้างความสนสะเทือนให้ผู้ชมรับรู้ถึงอารมณ์ในผลงานศิลปะได้ ทำให้ภาพขาดความงาม และเอกภาพลงไป ดังนั้นผู้สร้างงานศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำเป็นต้องศึกษา และทำความเข้าใจในเรื่องขององค์ประกอบศิลป์ควบคู่กับการพัฒนาผลงาน เพื่อผลลัพธ์ในการตอบสนองทางอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชม ในแง่ของรูปทรง และเนื้อหาเรื่องราว สามารถนำไปสู่เรื่องการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้ รูปทรงที่มีความชัดเจน จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายกว่าโดยเฉพาะกับเด็กหรือเยาวชน การใช้รูปทรงเพื่อสะท้อนเนื้อหาเรื่องราวของศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมควรถ่ายทอดการรับรู้เข้าใจของเด็กในวัยนี้ มีความเข้าใจได้ง่าย ชัดเจน ไม่ซับซ้อน ทั้งนี้การจัดองค์ประกอบศิลป์ในศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในช่วงของกลุ่มผู้ชมวัยนี้ หากมีการใช้รูปทรงที่มีความซับซ้อนมาก ผู้ชมจะต้องอาศัยการตีความในภาพตามการรับรู้และประสบการณ์ของตนเป็นพื้นฐาน ความสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบศิลป์ภายในภาพเป็นสิ่งที่ส่งเสริมและสร้างความชัดเจนให้กับเนื้อหาเรื่องราวตามลำดับ จากภาพเหมือนจริงพัฒนามาเป็นภาพกึ่งเหมือนจริง หรือภาพแนวตัดทอน ดังนั้นการพัฒนาในเชิงองค์ประกอบศิลป์ในแต่ละภาพให้มีความแตกต่างกันจึงเป็นเรื่องดีเพื่อให้ผู้ชมมีทางเลือกในการชมผลงาน (ภาพที่11-12) สร้างความหลากหลายของมุมมองกระตุ้นความคิด เกิดการตีความ และการพรรณนาในเชิงของความหมายในหลายมิติ ที่เชื่อมโยงกับรูปทรง และเนื้อหาที่สอดประสานไปด้วยกันอย่างแนบเนียน ผ่านประสบการณ์การรับรู้ที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบศิลป์เป็นหลัก

ภาพที่ 11 ชื่อภาพ: แม่ลูก

สื่อ: เกรยองและสีชอล์ก

ขนาด: 70x90 เซนติเมตร

ภาพที่ 12 ชื่อภาพ: รอคอยผู้ใจบุญ1

สื่อ: เกรยองและสีชอล์ก

ขนาด: 70x90 เซนติเมตร

ภาพที่ 11-12 รูปแบบการพัฒนาภาพเหมือนจริงมาสู่ภาพกึ่งเหมือนจริง

ที่มา: พิเชษฐ สุนทรโชติ. 2559

สรุป และข้อเสนอแนะ

รูปแบบ เนื้อหาเรื่องราว องค์ประกอบศิลป์ และเทคนิควิธีของศิลปะเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับเยาวชน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ควรมีการใช้รูปแบบที่นำมาถ่ายทอดได้ ทั้ง 3 ลักษณะ คือ แบบเหมือนจริง แบบกึ่งเหมือนจริง และแบบนามธรรม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิด ความหลากหลายในรูปแบบของศิลปะที่ตอบสนองต่อประสบการณ์การรับรู้ของผู้ชมได้กว้างขวาง ทั้งนี้รูปแบบไม่ควรซับซ้อนตีความยาก ควรสอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องราวที่แสดงตรงตามจุดมุ่งหมาย และสอดคล้องต่อกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงวัย ทั้งนี้ควรเน้นรูปแบบให้เกิดการกระตุ้นในเชิงความคิด และตระหนักถึงในด้านดีงามเป็นสำคัญ ด้านเนื้อหาเรื่องราวสามารถนำเสนอได้ทั้งด้านบวก และด้านลบ ทั้งนี้ควรสะท้อนให้เห็นผลของความคิด และความชั่วจากการนำเสนอให้ผู้ชมเกิดความคิด และตระหนักในผลของการกระทำที่ผิดคิดประสบการณ์ในมุมมองที่กว้างขวางต่อกลุ่มผู้ชม และเนื้อหา เรื่องราวต้องไม่หมิ่นเหม่ล่อแหลม หรือมีความสุมเสี่ยงที่จะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นทางสังคมตามมา ด้าน องค์ประกอบศิลป์ควรคำนึงถึงความเป็นเอกภาพ มีความสัมพันธ์กันทั้งรูปแบบ เนื้อหาเรื่องราว และ เทคนิควิธี มีความพอดีเหมาะสมไม่แยกออกจากกัน การเน้นจุดเด่นจุดรองในภาพการสร้างภาพ

ขัดแย้ง และความประสานกลมกลืนในส่วนประกอบทางศิลปะให้เกิดความงามควบคู่กันไป ทั้งนี้การจัดองค์ประกอบศิลปะจะช่วยส่งเสริมให้ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเกิดความสั่นสะเทือนทางอารมณ์ความรู้สึกต่อผู้ชมตามมา ด้านเทคนิคกลวิธีต้องมีความหลากหลายผสมผสานกลวิธีต่าง ๆ เข้าด้วยกันไม่ควรเน้นเฉพาะวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งมีการนำเสนอด้วยเทคนิคที่ไม่จำกัด เพื่อให้เกิดการสนับสนุนต่อเนื้อหาเรื่องราวที่น่าเสนอสร้างความน่าสนใจในการถ่ายทอด เพราะเทคนิคกลวิธีเป็นเสมือนเครื่องมือนำพาให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงผลงานได้ตามรสนิยม และประสบการณ์ของตน ทั้งนี้การนำเสนอด้วยเทคนิคกลวิธีใดก็ตามต้องเป็นไปในด้านส่งเสริมความดีงามต่อผู้ชมเป็นสำคัญ

Reference

- โกศล พินกุล. (2543). *เทคนิคการระบายสีน้ำมัน และศิลปะวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- โกสุม สายใจ และคณะ. (2555). *รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบลักษณะศิลปกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของไทยในศตวรรษหน้า*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พิเชษฐ สุนทรโชติ. (2560). *ตำราการวาดเส้น*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- พิเชษฐ สุนทรโชติ. (2559). *รายงานการวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- พิเชษฐ สุนทรโชติ. (2562). *รายงานการวิจัยเรื่องความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนา และการสร้างสรรค์จิตรกรรม เรื่องการต่อต้านคอร์รัปชันที่ส่งเสริมความรู้ และตระหนักรู้เชิงบวกสำหรับนักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- สุชาติ สุทธิ. (2543). *สุนทรียภาพของชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- อารี สุทธิพันธุ์ (2560). *การระบายสีน้ำ และแบบฝึกปฏิบัติวิธีการระบายสีน้ำ*. กรุงเทพมหานคร: สันติศิริการ พิมพ์.

รูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace)

Happy Workplace Management Model

พระครูโกวิทบุญเขต Phrakhru Kowitbunkhet

พระครูประสาทปัญญาธร Phrakhru Prapatpanyatorn

พระใบฎีกาวัชชัย จรณธมโม Phrabaidika Thawatchai Charanathammo

อำนาจ ทาปิน Amnaj Thapin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

amnajnrm@gmail.com

Haripunchai Review 16/03/2023

Haripunchai Review 14/04/2023

บทคัดย่อ

ในช่วงวัยเวลาแห่งการทำงานคงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า องค์กรเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สอง ซึ่งได้ทุ่มเทเวลาและชีวิตให้กับองค์กรเกินครึ่งหนึ่งของวัน และแน่นอนทุกคนย่อมปรารถนาสิ่งตอบแทนจากองค์กร นั่นคือรูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) ทั้งความสุขในการทำงานและความสุขในการดำเนินชีวิต แต่จะอย่างไรให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) ในบทความนี้จึงได้นำเสนอรูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุข ตามนิยามแห่งความสุขของพระพุทธศาสนา อันประกอบด้วย กายิกสุข สุขทางกาย และเจตสิกสุข สุขทางใจ โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายการจัดการองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) โดยเริ่มต้นจากผู้บริหารซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการกำหนดนโยบายและรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรแห่งความสุข ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายขององค์กรผ่านระบบกลไกการบริหารจัดการองค์กรแห่งความสุข เริ่มจากกระบวนการบูรณาการการมีส่วนร่วมภายในองค์กรทุกภาคส่วนบนพื้นฐานของความสุขจากการทำงานในการพัฒนารูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) จากกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุข ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมกายภาพขององค์กร การให้ความสำคัญ ภาวะผู้นำและความเชื่อมั่น การระดมและหาสมดุลแห่งความสุขระหว่างบุคลากรและองค์กรแบบมีส่วนร่วม กำหนดเป็นรูปแบบการจัดการ

องค์กรแห่งความสุขเพื่อนำไปปฏิบัติและประเมินผล เพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้กับบุคลากรที่จะมาสร้างผลผลิตให้กับองค์กรตามเป้าหมายที่กำหนดไว้บนพื้นฐานแห่งความสุขที่ทุกคนปรารถนาจากองค์กร เพื่อสร้างสมดุลแห่งความสุขให้กับองค์กรและบุคลากรจากผลตอบแทนในรูปแบบผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการ ในบทความนี้จะนำเสนอรูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) จากกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุขบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมระหว่างบุคลากรทุกภาคส่วนและองค์กร

คำสำคัญ: การจัดการ, องค์กรแห่งความสุข, สมดุลแห่งความสุข.

Abstract

During the work period, no one would deny that The organization is like a second home. which has devoted more than half of their time and life to the organization And of course everyone would want something in return from the organization. That is a happy organizational management model (Happy Workplace), both happiness in work and happiness in life. But how to make the organization a happy organization (Happy Workplace). according to the Buddhist definition of happiness which consists of Kayikusuk, physical health, and Chetasikusuk, mental health. Emphasis is placed on the formulation of a happy organization management policy (Happy Workplace), starting from the executives, which is an important starting point for setting policies and images. Management model for the organization of happiness by setting a vision missions and goals of the organization through the mechanism of managing the organization of happiness It starts from the process of integrating participation within the organization from all sectors on the basis of happiness from work in developing a model for managing a happy organization (Happy Workplace). Predict the physical of the organization. focus Leadership and Confidence Participatory mobilization and finding a happy balance between people and organizations Set a model for managing a happy organization for implementation and evaluation. To raise and increase operational efficiency for personnel who will create productivity for the organization according to the goals set on the basis of happiness that everyone desires

from the organization. To create a balance of happiness for the organization and personnel from returns in the form of products and results arising from the management process. In this article, we present a model for managing a happy organization (Happy Workplace) from the process of creating a happy organization based on participation between personnel from all sectors and organizations.

Keywords: Management, Happy Workplace, Happy Balance.

บทนำ

องค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) เป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงานระหว่างบุคลากรและองค์กรในรูปแบบของสองตัวแปรสำคัญ คือ ความสุขจากการทำงานและผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทำงานบนพื้นฐานของความต้องการตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ซึ่งเป็นแรงจูงใจและเป้าหมายสูงสุดของการทำงานในองค์กร ในการกระตุ้นผลการทำงานและการพัฒนากระบวนการทำงานและผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ “ความต้องการ” จึงเป็นตัวการสำคัญหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ ซึ่งเรามักจะได้ยินในแวดวงทางจิตวิทยา ที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ว่าเกิดมาจากความต้องการ (Needs) ซึ่งมีแรงขับ (Drives) คอยกระตุ้นอยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ เป็นแรงขับหรือแรงจูงใจที่สำคัญ ซึ่งคอยกำหนดพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์และมนุษย์ว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้น จะต้องคอยเติมเต็มหรือสนองตอบความต้องการไปตามลำดับขั้นของความต้องการตั้งแต่ระดับพื้นฐานทางกายภาพซับซ้อนขึ้นไปเป็นความต้องการทางจิตใจและสังคม (นภาพร หงษ์ทอง 17 (2) : 121-151)

จากปัญหาและความต้องการระหว่างบุคลากรและองค์กรที่ส่งผลต่อผลผลิตและผลลัพธ์จากกระบวนการทำงานในปัจจุบัน ผู้เขียนจึงอยากจะหาแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) จากกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุข ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพขององค์กร การให้ความสำคัญ ภาวะผู้นำและความเชื่อมั่น การระดมและหาสมดุลแห่งความสุขระหว่างบุคลากรและองค์กรแบบมีส่วนร่วม กำหนดเป็นรูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุขเพื่อนำไปปฏิบัติและประเมินผล เพื่อสร้างความสุขให้เกิดขึ้นจากกระบวนการทำงาน จากความหมายของความสุข คือ ความสบาย ความสำราญ ความฉ่ำชื่นรื่นกายรื่นใจ มี 2 คือ กายิกสุข สุขทางกาย 2 เจตสิกสุข สุขทางใจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). 2558 :458)

องค์กรแห่งความสุข

(แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน, 2552 : 27-28) กระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง นำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน องค์กรแห่งความสุข “คนทำงานมีความสุข ที่ทำงานน่าอยู่ ชุมชนสมานฉันท์” Happy People - Happy Home - Happy Teamwork

คนทำงานมีความสุข Happy People คือ ต้องรู้ว่าคนเป็นบุคลากรที่สำคัญขององค์กร มีความเป็นมืออาชีพ มีความเป็นอยู่ มีครอบครัวที่อบอุ่น มีศีลธรรมอันดีงาม และเอื้ออาทรต่อตนเอง และสังคมคนทำงานมีความสุข เพราะมีสุขภาพกายและจิตใจที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต ด้านการงาน เศรษฐกิจ และสังคม และนำไปสู่ความสุขในการทำงาน

ที่ทำงานน่าอยู่ Happy Home (House + Human (คน) + Happy (ความสุข) = Home) ก็ต้องทำให้ที่ทำงานเป็นเหมือนบ้านหลังที่สองของพนักงาน ปัญหาความขัดแย้งเรื่องงานลดลง มีความรักและ สามัคคีในองค์กร

ชุมชนสมานฉันท์ Happy Team Work ต้องมีความสามัคคีใน การทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน และเอื้ออาทรกับสังคมรอบข้าง

สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร, (14 กันยายน 2566). กระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมายและให้ยุทธศาสตร์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะนำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน (การจัดการองค์กรโดยเน้น การจัดการ “คน” เป็นหลัก) โดยใช้ความสุขพื้นฐานแปดประการ (Happy 8) เป็นแนวทางในการบริหารจัดการชีวิตให้มีความสุขอย่างยั่งยืน สร้างทัศนคติบวกต่อมุมมองในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การรับผิดชอบต่อสังคม เป็นสมาชิกที่ดีต่อครอบครัว องค์กรและสังคม โดยมีความสุขที่แท้จริงบนพื้นฐานความสุขแปดประการที่สมดุลกับชีวิต ประกอบด้วย

Happy Body (สุขภาพดี) สุขภาพแข็งแรงทั้งกายและจิตใจ เพราะมีความเชื่อว่าถ้ามนุษย์มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงก็จะมีจิตใจที่ดี พร้อมทั้งรับมือกับปัญหาที่จะเข้ามาได้เป็นอย่างดี

Happy Heart (น้ำใจงาม) มีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันและกัน เนื่องจากมีความเชื่อว่าความสุขที่แท้จริงคือการเป็นผู้ให้

Happy Society (สังคมดี) มีความรักสามัคคีเอื้อเฟื้อต่อชุมชนที่ตนทำงานและพักอาศัย มีสังคมและสภาพแวดล้อมที่ดี เพราะเชื่อว่าการที่ผู้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีภายในสังคมหรือชุมชน ย่อม

เป็นพื้นฐานที่ดี ทำให้ ผู้อยู่อาศัยมีความรัก ความปรองดองสามัคคีต่อกัน พร้อมร่วมแรงร่วมใจช่วยกัน พัฒนาชุมชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

Happy Relax (ผ่อนคลาย) รู้จักผ่อนคลายต่อสิ่งต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เพราะเชื่อว่าการที่คนทำงานหากไม่รู้จักรักษาการผ่อนคลายให้กับตนเอง จะทำให้ร่างกายและจิตใจเกิดความเครียด อันส่งผลกระทบต่อหน้าที่การทำงาน

Happy Brain (หาความรู้) มีการศึกษาหาความรู้พัฒนาตนเองตลอดเวลาจากแหล่งต่างๆ นำไปสู่การเป็นมืออาชีพและความมั่นคงก้าวหน้าในการทำงาน เพราะเชื่อว่าถ้าเราทุกคนแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ก็จะเป็นอีกหนึ่งแรงผลักดันช่วยให้องค์กรพัฒนาขึ้นด้วยบุคลากรที่มีศักยภาพ

Happy Soul (ทางสงบ) มีความศรัทธาในศาสนาและมีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะเชื่อว่า หลักธรรมคำสอนของศาสนาเป็นสิ่งที่จะช่วยทุกคนให้ดำเนินชีวิตไปในเส้นทางที่ดีได้ ทำให้ทุกคนมีสติ มีสมาธิในการทำงาน สามารถรับมือกับปัญหาที่เข้ามา ยึดหลักสัจจะสนทนให้เป็นคนดี คิดดี ทำดี และมีความศรัทธาในคุณงามความดีทั้งปวง

Happy Money (ปลอดภัย) มีเงิน รู้จักเก็บ รู้จักใช้ ไม่เป็นหนี้ ปลุกฝังนิสัยอดออม ประหยัด ไม่ใช้สุรุ่ยสุร่าย ใช้จ่ายแต่เท่าที่จำเป็น ยึดหลักคำสอนการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

Happy Family (ครอบครัวดี) มีครอบครัวที่อบอุ่นและมั่นคง ปลุกฝังนิสัยรักครอบครัว เพื่อนำไปเป็นหลักการใช้ชีวิต ให้รู้จักความรัก ความเชื่อมั่นและความศรัทธาในความดีงาม จึงจะเกิดเป็นคนดีในสังคม (รักตนเอง รักครอบครัว รักการงาน รักเพื่อน รักในสิ่ง ที่พอเพียง)

กระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุข

การสร้างองค์กรแห่งความสุขนั้นสามารถนำกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุขของ Lowe มาใช้เป็นแนวทาง ในการทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม พนักงานและชุมชนที่องค์กรจะต้องให้ความสำคัญ อีกทั้ง ผู้บริหารจะต้องแสดงภาวะผู้นำและสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกคน ในองค์กรที่จะนำไปสู่องค์กรแห่งความสุขและสุดท้ายแล้วการที่ทุกคนในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจึงจะทำให้เกิดองค์กรแห่งความสุขได้อย่างแท้จริง (ก้านทอง บุหระ, 28 (3) : 169-176) ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม พนักงาน และชุมชน การสร้างองค์กรแห่งความสุขเป็นทั้งการป้องกัน การสนับสนุนและการส่งเสริมทั้งทางด้านกายภาพจิตใจและการเป็นอยู่ที่ดีของสังคม

ของทำงาน โดยที่องค์กรจะทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน ซึ่งเป็นการใช้ความรู้สึกของมนุษย์หรือเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์มาทำการตรวจสอบ อันได้แก่ 1) สภาพทางโครงสร้าง อาคาร การจัดวางเครื่องมือ เฟอร์นิเจอร์ เคมีภัณฑ์ และกระบวนการที่เกิดขึ้นในสถานที่ทำงานที่ส่งผลต่อความปลอดภัยหรือจิตใจ สุขภาพและความเป็นอยู่ของทำงาน 2) สภาพทางสังคมขององค์กร อันประกอบไปด้วย การทำงาน วัฒนธรรม ทักษะ คุณค่า ความเชื่อ และแนวทางในการปฏิบัติขององค์กร ที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ทางกายภาพ จิตใจและอารมณ์ของทำงาน 3) สุขภาพของทำงานในองค์กร เป็นการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงาน การให้บริการข้อมูล ข่าวสาร ทรัพยากรและความยืดหยุ่นทางด้านสุขภาพ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานมีการดำเนินชีวิตที่มีสุขภาพที่ดี และ 4) ชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยทำงานเป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชน

2. การให้ความสำคัญ ภาวะผู้นำ และความเชื่อมั่นในการสร้างองค์กรแห่งความสุขนั้น ผู้บริหารในองค์กรจะต้องให้ความสำคัญโดยแสดงภาวะผู้นำที่มีความเข้มแข็ง วิสัยทัศน์และพฤติกรรมที่มีความสอดคล้องกันที่จะมีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนให้การสร้างองค์กรแห่งความสุขบรรลุผลสำเร็จ โดยต้องมีการกำหนดลำดับขั้นตอนในการสร้างองค์กรแห่งความสุขและนำองค์กรนั้นไปสู่ความสุขได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การดำเนินงานของกระบวนการจะแทรกซึมเข้าไปในระบบทั่วทั้งองค์กร ผ่านการส่งสัญญาณที่ชัดเจนจากผู้บริหารไปยังหัวหน้างานและพนักงานเพื่อให้มีการดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การดำเนินการดังกล่าวนี้จะส่งผลไป ยังวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นพื้นฐานของความเชื่อมั่นในความร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงไปสู่องค์กรแห่งความสุขตั้งแต่ในระยะแรกโดยจะส่งผลต่อกระบวนการในขั้นตอนต่อไปด้วย

3. การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การที่ผู้บริหาร หัวหน้างาน และพนักงานได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจะเป็นส่วนสำคัญต่อการกระตุ้นกระบวนการวางแผนและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านความสัมพันธ์ในการทำงาน การทำงานภายในองค์กร การออกแบบงานและปริมาณนโยบายและการปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์และระบบการจัดการผลการดำเนินงาน ซึ่งในการดำเนินการในแต่ละส่วนจะมีความสัมพันธ์ต่อกันและสนับสนุนต่อผลการดำเนินงานของบุคลากรในทางบวกต่อองค์กร อย่างไรก็ตามก็ต้องการที่มีขนาดใหญ่ควรมีการกำหนดทีมงานให้มีความหลากหลายที่มาจากหลายภาคส่วน ขณะที่องค์กรขนาดเล็กอาจพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก

การสร้างและพัฒนาบรรยากาศการทำงานในองค์กร ถือว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างมาก ได้แก่ 1) การปรับบทบาทของผู้บริหารองค์กรเป็นโค้ชที่หล่อหลอมคนในองค์กร 2) จัดตั้งกลุ่มเล็กๆ อย่างไม่เป็นทางการให้ในองค์กร 3) สร้างจุดนั่งสนทนาหรือสถานที่นั่งเล่นสำหรับบุคลากร 4) กำหนดจุดรับประทานร่วมกันในตอนกลางวัน 5) สร้างสนามกีฬาเล็กสำหรับบุคลากรก่อนกลับบ้าน และ 6) รอบ 1 เดือนมีการจัดกิจกรรมสาธารณะหรือจิตอาสาประโยชน์ 1 ครั้ง (เกศี จันทราประภาวัฒน์ 6 (1) : 61-74)

รูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุข

HR NOTE.asia, (14 กันยายน 2566). สูตร 8 : 8 : 8 นี้ คือสูตรสร้างสมดุลให้กับชีวิตที่มีการแบ่งเวลาได้ดีและเหมาะสมที่สุดเลยก็ว่าได้ เป็นการบริหารจัดการชีวิตที่มีประสิทธิภาพทีเดียว แต่ใครจะคาดคิดว่าสูตรยอดนิยมนี้อาจจะเป็นสูตรคลาสสิกอมตะที่เกิดขึ้นมานานนับร้อยปีแล้ว ซึ่งแนวคิดการทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวันนี้เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยปี ค.ศ.1810 โดยผู้ที่คิดค้นหลักการนี้ขึ้นมาก็คือ โรเบิร์ต โอเวน (Robert Owen) นักเศรษฐศาสตร์และนักปฏิรูปทางสังคมชาวอังกฤษ โดยเขาได้ตั้งสโลแกนในการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพไว้ว่า “Eight hours labour, Eight hours recreation, Eight hours rest – ทำงาน 8 ชั่วโมง, สันทนาการ 8 ชั่วโมง, พักผ่อน 8 ชั่วโมง” ซึ่งมันกลายมาเป็นมาตรฐานของการสร้างสมดุลให้กับชีวิตตลอดจนการแบ่งเวลาในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีเคล็ดลับกับการสร้างสมดุลให้ชีวิตและการทำงาน (Work Life Balance) ดังต่อไปนี้

เคล็ดลับสำหรับพนักงาน HR NOTE.asia, (14 กันยายน 2566).

1. แบ่งเวลางานกับเวลาพักผ่อนให้เป็น : การแบ่งเวลาให้เป็น เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตเลยก็ว่าได้ เราควรรู้จักแบ่งเวลาการทำงานกับการพักผ่อนและผ่อนคลายให้เหมาะสม
2. พักเบรกระหว่างทำงาน : การหมั่นหาเวลาพักเบรกระหว่างทำงานบ้างก็ถือว่าเป็นการช่วยเพิ่มความสมดุลในการทำงานกับการพักผ่อนได้ดีอีกวิธีหนึ่ง เพราะการนั่งแช่อยู่กับงานเป็นเวลานานๆ ไม่ไปไหนเลยนั้นจะทำให้สุขภาพร่างกายแย่ได้ เมื่อเจ็บป่วยชีวิตก็ไร้ความสุข
3. พยายามไม่เอางานกลับมาทำที่บ้าน : หากไม่จำเป็นไม่ควรเอางานติดไม้ติดมือกลับไปทำที่บ้านด้วย นอกจากจะไม่ได้พักผ่อนแล้ว ยังสร้างวินัยไม่ดีให้กับชีวิตและสร้างระบบการทำงานที่ไม่ดีให้กับองค์กรในระยะยาวด้วย

4. ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ : ร่างกายเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งสำหรับชีวิตมนุษย์ หากร่างกายย่ำแย่ก็เหมือนเครื่องจักรที่พัง ทำงานไม่ได้ การหมั่นออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอจะทำให้มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

5. ออกไปท่องเที่ยว : การหาเวลาไปเที่ยวทั้งในเมืองที่เราอาศัยอยู่ในประเทศของเรา การเที่ยวต่างประเทศ หรือแม้แต่การหาร้านอาหารดีๆ สักร้านนั่งพักผ่อน อ่านหนังสือ ก็ถือเป็นการพักผ่อนหย่อนใจที่ดี การไปเที่ยวจะทำให้เราได้เปิดประสบการณ์ใหม่

6. พบปะเพื่อฝูง-สร้างกิจกรรมกับครอบครัว : มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์ชอบพบปะ แลกเปลี่ยน พูดคุย พยายามหาเวลาไปพบปะเพื่อนฝูง ตลอดจนสร้างกิจกรรมให้ครอบครัวเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

7. หมั่นตรวจสุขภาพเป็นประจำ : การตรวจสุขภาพเป็นประจำนั้นเป็นการเช็คความสมบูรณ์ของร่างกายให้พร้อมอยู่เสมอ เพื่อที่จะป้องกันหรือรักษาโรค รวมถึงดูแลความเจ็บป่วยได้ทัน ซึ่งจะทำให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ใช้ชีวิตได้ยาวนานยิ่งขึ้นและมีสุขภาพที่ดี พร้อมในการทำงานและใช้ชีวิต

8. หางานอดิเรกทำ : การหางานอดิเรกทำเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตได้ดีทีเดียว สำหรับคนที่อยู่เฉยไม่เป็น การหาอะไรที่มีความสุข ชอบทำอะไรที่ทำแล้วไม่ต้องเครียด หรือทำแล้วผ่อนคลาย ก็จะทำให้เราได้พักผ่อนจิตใจได้เช่นกัน เสริมสร้างความสนุก เบิกบานจิตใจ ทำให้เราพ้นจากความเครียดได้ดีเยี่ยม

9. พักผ่อนให้เป็นและเพียงพอ : ตามหลักธรรมชาติแล้วมนุษย์ควรได้รับการพักผ่อนที่เพียงพอ การพักผ่อนที่เพียงพอจะทำให้ร่างกายได้ซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ มนุษย์ได้ชาร์จพลังตนเองเพื่อมีกำลังวังชากลับมาทำงานหรือทำกิจกรรมอื่นๆ อีกครั้ง

10. ศึกษาธรรมะ ปฏิบัติธรรม ฝึกสมาธิ : การศึกษาธรรมะจะช่วยให้เราเข้าใจชีวิต มีเมตตา ลดการทำบาป ลดความเครียด ทำให้การดำเนินชีวิตปกติสุข ชีวิตการทำงานดีขึ้น หรือบางทีก็อาจหาเวลาไปปฏิบัติธรรม ฝึกสมาธิให้เหมาะกับความสุขของแต่ละบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เรามีสติในการทำงาน ตลอดจนดำรงชีวิตใจเย็น ค่อยคิดค่อยทำ มีสมาธิในการทำงาน มีสติสัมปชัญญะในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ อย่างรอบคอบ ลดความเครียดลงได้อย่างดี ซึ่งความเครียดเป็นบ่อเกิดของสุขภาพกายสุขภาพใจที่ย่ำแย่ได้

เคล็ดลับสำหรับองค์กร HR NOTE.asia, (14 กันยายน 2566).

1. ยืดหยุ่นเวลาเข้า-ออกงาน : การเข้าออกงานที่เป็นเวลานั้นบางครั้งก็สร้างความเดือดร้อนให้กับบางคนได้ หรือเป็นปัญหาต่อการบริหารเวลาชีวิต เพราะแต่ละคนก็ต่างมีเหตุผลชีวิตที่แตกต่างกัน หลายออฟฟิศแก้ปัญหานี้ด้วยการยืดหยุ่นเวลาเข้า-ออกงานให้กับพนักงาน โดยให้เลือกช่วงเวลาเข้าออกที่เหมาะสมกับตัวเอง เพื่อให้การบริหารเวลาของแต่ละคนมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยที่ทุกคนมีชั่วโมงการทำงานที่ครบถ้วนตามเวลาที่บริษัทกำหนด

2. Work from Home / Remote Working : กลยุทธ์ที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในยุคนี้ก็คือการให้อิสระเรื่องเวลากับพนักงาน ให้พนักงานบริหารตนเอง แต่ต้องทำงานให้สำเร็จลุล่วงให้ได้ สามารถทำงานที่บ้านหรือที่ไหนก็ได้ ขอแค่ให้งานเสร็จทันเวลา และมีประสิทธิภาพ หรือบางองค์กรก็นำกลยุทธ์นี้มาผสมผสานกับการทำงานแบบปกติ (Routine Working) อย่างเช่น ให้โควต้า Work from Home ทำงานจากบ้านหรือที่ไหนก็ได้ 1 วัน / สัปดาห์ หรือไม่สามารถทำงานที่ไหนก็ได้ แต่ต้องเข้าออฟฟิศอย่างน้อย อาทิตย์ละ 1-2 วัน เป็นต้น

3. จัดคลาसออกกำลังกายให้เป็นสวัสดิการพนักงาน : หนึ่งในจัดการขององค์กรที่ช่วยเรื่อง Work Life Balance ได้ดีก็คือการจัดสวัสดิการด้านการออกกำลังกายให้กับพนักงานในบริษัท อาจจัดคอร์สออกกำลังกายให้พนักงานสามารถมาเข้าร่วมได้ หรือจัดพื้นที่ตลอดจนเตรียมอุปกรณ์ออกกำลังกายให้พนักงานได้ผ่อนคลายอย่างอิสระ

4. มีโซนพักผ่อนหย่อนใจ : องค์กรอาจจะจัดโซนสันทนาการหรือโซนพักผ่อนหย่อนใจเพื่อเป็นอีกหนึ่งสวัสดิการให้พนักงานได้พักผ่อนระหว่างวัน อาจจะเป็นสวนเล็กๆ หรือมีที่ห้องนั่งเล่น ห้องดูหนัง ห้องเล่นเกม หรือบางองค์กรก็เตรียมห้องนอนให้พนักงานได้เอนกายเลยก็มีเช่นกัน เพื่อช่วยให้คลายเครียดจากการทำงานได้

5. ประชุมนอกสถานที่ : การไม่อยู่กับอะไรเดิมๆ ทำให้พนักงานได้ขยับบ้าง อาจกระตุ้นความกระปรี้กระเปร่าได้ดี องค์กรอาจส่งเสริมการประชุมนอกสถานที่บ้าง อย่างการประชุมในร้านกาแฟ หรือการประชุมตาม Co-Working Space ที่สามารถเช่าห้องประชุมได้ เป็นต้น การเปลี่ยนบรรยากาศและสถานที่จะทำให้พนักงานไม่เบื่อ มีความกระปรี้กระเปร่า ได้ขยับปรับเปลี่ยน ได้เบรคจากสภาพแวดล้อมการทำงานเดิมๆ สิ่งเหล่านี้ก็ช่วยสร้างให้การทำงานกับการใช้ชีวิตผสมกลมกลืนกันได้อย่างลงตัว

6. Outing ประจำปี : การจัดทริปท่องเที่ยวประจำปีขององค์กรก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้าง Work Life Balance ให้กับองค์กรได้ดีเช่นกัน โดยองค์กรเป็นตัวหลักในการจัดการพักผ่อนนี้ให้เลย

เพื่อให้ทุกคนได้ผ่อนคลายกับความเครียดในการทำงานมาตลอดทั้งปีและได้ฟื้นฟูชีวิตไปในตัวด้วย พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรได้อย่างดีเยี่ยม และส่งเสริมให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. บริการจิตแพทย์ : ทุกวันนี้ปัญหาความเครียดยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งความเครียดในการทำงาน ตลอดจนความเครียดเรื่องส่วนตัว ครอบครัว การดำเนินชีวิต ความเครียดนี้ส่งผลต่อสุขภาพกายและสุขภาพใจได้อย่างไม่น่าเชื่อ รวมถึงโรคซึมเศร้าที่กำลังเป็นโรคทางกายและจิตที่คนวัยทำงานเป็นกันมากขึ้นทุกวัน

8. บริการให้คำปรึกษาทางการเงิน : องค์กรอย่ามองว่าเรื่องนี้ไม่เกี่ยวกับเรื่องการสร้างสมดุลให้กับชีวิตและการทำงาน นี่คือปัญหาอันดับต้นๆ ของพนักงานเลยทีเดียว และได้สร้างความเครียดให้กับคนยุคปัจจุบันได้มากที่สุดเรื่องหนึ่ง องค์กรที่ใส่ใจรอบด้านจะจัดบริการให้คำปรึกษาด้านการเงินให้กับพนักงาน ตั้งแต่ช่วยในเรื่องการวางแผนการเงินที่ดี ไปจนถึงช่วยหาแหล่งเงินกู้สำรอง เงินกู้ฉุกเฉินไว้ช่วยในยามจำเป็น

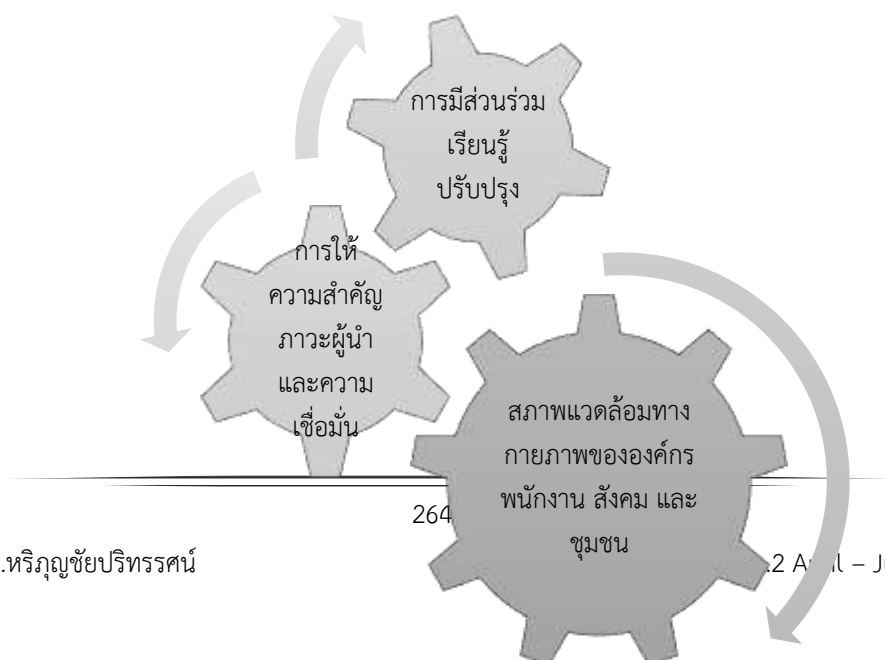
9. กำหนดนโยบายขององค์กรในเรื่อง Work Life Balance : คนส่วนใหญ่มักไม่มีวินัยในการบริหารการทำงานและการใช้ชีวิตส่วนตัวถ้าไม่ถูกบังคับ หรือไม่กล้าและเกรงใจหัวหน้างานตลอดจนผู้บริหารเพราะกลัวถูกมองว่าไม่ขยัน ทำงานไม่เต็มที่ ทำงานไม่เต็มประสิทธิภาพ ทำงานไม่ทุ่มเทให้กับองค์กร องค์กรที่มองการไกลอาจกำหนดเรื่องนี้ขึ้นมาเป็นนโยบายของบริษัทเลย เพื่อให้พนักงานได้ปฏิบัติตามกัน และทำอย่างไม่มีรู้สึกผิด

10. ตัดแอร์ ปิดระบบไฟหลังเวลาเลิกงาน : เพื่อร่วมกับประหยัดพลังงานไปพร้อมกันด้วย โดยเมื่อถึงเวลาเลิกงานหรือหลังจากเวลาที่กำหนด (เวลาที่นิยมคือ 18.00-19.00 น.) ออฟฟิศ/อาคารสำนักงาน จะตัดแอร์ เพื่อให้พนักงานไม่นั่งแช่ทำงานต่อและกลับให้ไวที่สุด เพื่อเป็นการบังคับให้กลับบ้านหรือไม่ทำงานต่อไปในตัว

องค์ความรู้ที่ได้

จากการศึกษารูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการองค์กรปัจจุบัน ให้เป็นองค์กรแห่งความสุขระหว่างบุคลากรทุกภาคส่วนและองค์กร ตามรูปแบบกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุขมาใช้เป็นกระบวนการในการสร้างกระบวนการเรียนรู้และทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม พนักงาน และชุมชน การให้ความสำคัญ ภาวะผู้นำและความเชื่อมั่นต่อกันระหว่างบุคลากรทุกภาคส่วนและองค์กร บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อหารูปแบบการจัดการองค์กรแห่ง

ความสุขร่วมกัน เพื่อจัดสรรความต้องการระหว่างกันในด้านผลผลิตในมุมมองขององค์กรและในด้านความสุขในมุมมองของบุคลากร และยังเป็นกระบวนการสร้างความสุขในการทำงานพัฒนาบรรยากาศการทำงานที่ดีมีสุขจากเป้าหมาย คือความสำเร็จขององค์กร และเป้าหมาย คือผลประโยชน์ที่บุคลากรจะได้รับจากกระบวนการทำงานคือสุขทั้งกายและใจอันเป็นแรงขับเคลื่อนกระบวนการทำงานที่สำคัญให้กับบุคลากรในการจัดการองค์กรแห่งความสุขโดยต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนารูปแบบทางการบริหารขององค์กรและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ไปพร้อมกัน ในมุมมองที่สะท้อนจากนโยบายการทำงานและผลลัพธ์จากการบริหารนโยบายที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารและบุคลากร ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางปรับเปลี่ยนและพัฒนารูปแบบกลไกการทำงานให้มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งเป็นมาตรฐานของการสร้างสมดุลให้กับชีวิตตลอดจนการแบ่งเวลาในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เพราะในหนึ่งวันบางช่วงเวลาของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันในด้านของผลผลิตและประสิทธิภาพของการทำงานจากพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันในหนึ่งวันและจากพื้นฐานของความสุขในการทำงานที่แตกต่างกันระหว่างองค์กรและบุคคลแต่ละคนจะต้องคำนึงถึงรูปแบบองค์กรที่จะสร้างสุขให้กับบุคลากรบนพื้นฐานแห่งความสุข 8 ประการ Happy Workplace เพื่อสร้างสมดุลแห่งความสุข คือ ความสุขของเราเอง ความสุขของครอบครัว ความสุขขององค์กรและสังคม ในรูปแบบผลตอบแทนซึ่งกันและกันระหว่างองค์กรกับบุคลากรในลักษณะ win : win จากผลการปฏิบัติงานที่บรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่องค์กรจะได้รับและผลประโยชน์คือความสุขจากการทำงานที่บุคลากรจะได้รับ ภายใต้สภาพแวดล้อมองค์กร กลไกการจัดการ ภาวะผู้นำของผู้บริหารและการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่จะต้องร่วมกันพัฒนาสร้างรูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace)

สรุป และข้อเสนอแนะ

องค์กรทุกองค์กรมีรูปแบบและกระบวนการจัดการที่แตกต่างกันตามวิสัยทัศน์ขององค์กรและวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร แต่โดยภาพรวมแล้วองค์กรจะกำหนดรูปแบบและกระบวนการจัดการที่มุ่งไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จเป็นสำคัญ โดยพิจารณาเป็นลำดับรองว่าทรัพยากรการบริหารที่ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและความสำเร็จได้นั้น คือ “คน” ดังนั้น องค์กรควรจะให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลนอกจากค่าตอบแทนและสวัสดิการที่องค์กรจะพึงมีพึงให้เท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับความสุขของคนในองค์กรในการจัดการองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งความสุข โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างบุคลากรทุกภาคส่วนกับองค์กรในการหาจุดศูนย์กลางระหว่างผลลัพธ์ร่วมกันเริ่มจากการพิจารณาสภาพแวดล้อมขององค์กรในภาพรวมทั้งภายในและภายนอกเพื่อหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ผู้บริหารให้ความสำคัญและสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการสร้างความสุขในการทำงานบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และปรับปรุงจนได้จุดยืนในการสร้างองค์กรแห่งความสุข สอดคล้องกับกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุขของ Lowe ในการทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม พนักงานและชุมชนที่องค์กรจะต้องให้ความสำคัญ อีกทั้งผู้บริหารจะต้องแสดงภาวะผู้นำและสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกคนในองค์กรที่จะนำไปสู่องค์กรแห่งความสุขและสุดท้ายแล้วการที่ทุกคนในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจึงจะทำให้เกิดองค์กรแห่งความสุขได้อย่างแท้จริง (ก้านทอง บุหระ, 28 (3) : 169-176) ให้คนมีความสุข สนุกกับการทำงานพัฒนาผลงานและสร้างผลผลิตให้กับองค์กรได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ การจัดการองค์กรแห่งความสุขจึงเป็นสิ่งที่ทรัพยากรบุคคลโหยหาเพื่อสร้างความสมดุลแห่งความสุขให้กับชีวิต

References

เกศิ จันทราประภาวัฒน์. “การสร้างและพัฒนาบรรยากาศการทำงานในองค์กรสมัยใหม่”. วารสาร มจร. ตรีภูมยปริทรรศน์. 6 (1) : 61-74.

ก้านทอง บุหระ. “องค์กรแห่งความสุข: แนวคิด กระบวนการ และบทบาทของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์”. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 28 (3) : 169-176.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม.

นภาพร หงส์ทอง. “วิเคราะห์ความต้องการของมาสโลว์ในมุมมองของพระพุทธศาสนา”. วารสารปณิธาน. 17 (2), 121-151.

แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน. (2552). *คู่มือมาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร. (14 กันยายน 2566). *Happy Workplace*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://happy8workplace.thaihealth.or.th/about/what-is-it>.

HR NOTE.asia. (14 กันยายน 2566). *20 เคล็ดลับกับการสร้างสมดุลให้ชีวิตและการทำงาน (Work Life Balance)*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.hrnote.asia/personnel-management/190725-work-life-balance>.

หลักสติปัฏฐาน 4 กับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในสังคมไทย

Principles of Vipassana Meditation according to the Four Foundations of Satipatthana to reduce conflicts and violence in society

พระมหาธนวุฒิ ญาณโสภณ (อินทนนท์) Phramaha Thanawut Yanasopano (Inthanon)

เสนห์ ใจสิทธิ์ Sane Jaisit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

tanawut.yana@gmail.com

Haripunchai Review 26/01/2023

Haripunchai Review 16/02/2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอการนำหลักวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 พัฒนาจิตใจให้เกิดสัมมาปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงในใช้สติสัมปชัญญะ ชำระจิตให้เข้าถึงความสะอาด สว่าง สงบ พันทุกข์เป็นอิสระ เพื่อลดปัญหาคความขัดแย้งในสังคมไทย อันเกิดจากปัญหาทางการเมือง การบริหารของชนชั้นนำ ความแตกต่างในอุดมการณ์ของพลเมือง ที่มีความแตกต่างกันในการดำรงวิถีชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง ผลประโยชน์ การบริการ ความเชื่อ อคติ เชื้อชาติและภาษา จึงเกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน จึงเกิดผลกระทบเป็นวงกว้างตามมาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ขาดความไว้วางใจกัน สัมพันธภาพทางมิตรภาพสิ้นสุดลง ไม่มีความเชื่อใจกัน เกิดการต่อต้าน มีความเห็นต่าง ความเครียด ชังกัน ในสังคม ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในทางทัศนคติที่ดีต่อกัน จึงเป็นเหตุแห่งความขัดแย้งขึ้น การเกิดความขัดแย้งล้วนมาจากจิตใจที่หลงไปตามกระแสแห่งอกุศลกรรมที่แสดงออกทางพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ เป็นต้น หลักสติปัฏฐาน 4 เป็นหลักปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้รู้แจ้งเห็นตามความเป็นจริง สามารถพัฒนาจิตใจให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขดังนี้คือ กาย ให้เกิดสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ เวทนา สภาพจิตใจรับรู้อารมณ์ จิต รู้สภาวะอารมณ์ที่แปรปรวนไปตามกระแสแห่งตัณหา ธรรม พิจารณาเห็นว่านิรวณธรรม เป็นเครื่องกีดกันทางความคิดที่ถูกต้อง เป็นอุปาทานคือการเข้าไปยึดถือ เป็นต้น

คำสำคัญ: สติปัฏฐาน 4, การแก้ไขปัญหา, ความขัดแย้ง, ผลกระทบ , สังคมไทย

Abstract

This article aims to introduce the principles of Vipassana meditation according to the four foundations of mindfulness to develop the mind to achieve right wisdom. Knowing the Truth in Consciousness Purify the mind to reach cleanliness, brightness, peace, freedom from suffering and freedom in order to reduce conflicts in Thai society. caused by political problems management of the elite differences in the ideology of citizens that are different in their way of life including economics, politics, interests, services, beliefs, prejudices, races and languages therefore taking advantage of each other As a result, there are wide-reaching consequences, both physically, mentally and socially, lacking trust. The friendship has ended. no trust resistance has different opinions Stress and hatred in society. There is no creative initiative. in a good attitude towards each other So it was the cause of the conflict. Conflict arises from the mind being led by the current of unwholesome actions expressed through physical, verbal, and mental behaviors. able to develop the mind to live together in society peacefully as follows: the body to be healthy and complete, feeling the state of the mind, knowing the emotions, the mind, knowing the emotional state that fluctuates according to the current of craving, Dharma. It is a barrier to correct thinking. to be preconceived is to take hold, etc.

Keywords: Satipatthana 4, problem solving, conflict, impact, Thai society

บทนำ

สังคมเมืองในยุคปัจจุบันมีการขยายตัวและซับซ้อนมากขึ้น การอยู่ร่วมกันในสังคมต่าง ๆ ที่มีความหนาแน่นแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งไม่แปลกเลยที่จะมีความขัดแย้งจะเกิดขึ้นได้ ปัญหาความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ทั่วไปที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน นับตั้งแต่มีการบันทึกประวัติศาสตร์มนุษยชาติเป็นต้นมา มีหลักฐานของข้อพิพาท ระหว่าง สามี ภรรยา ระหว่างลูก ๆ ในครอบครัวเดียวกัน ระหว่างพ่อแม่กับลูก ระหว่างเพื่อนบ้าน ระหว่างเผ่าพันธุ์และเชื้อชาติที่ต่างกัน ระหว่างผู้ร่วมงาน ระหว่าง

นายจ้างและลูกจ้าง ระหว่างองค์กร ระหว่างชุมชน ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และระหว่างประเทศ จากการที่มนุษย์เกิดกระบวนการสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ระหว่างกันในเชิงสังคมนี้เอง ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่และทุกเวลา การกระทบกระทั่งหรือการทะเลาะวิวาทของมวลมนุษย์นั้นมักเริ่มเกิดจาก ความคิดที่แตกต่างหรือจากความเห็นซึ่งไม่ลงรอยกัน เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้คนทั้งหลายคิดเหมือนกันได้ ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) 2546 : 3-4

ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมเมืองในปัจจุบัน ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าสังคมเมืองเกิดการเผชิญหน้ากับความรุนแรงในเหตุปัจจัยหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความคิดเห็นต่างทางการเมือง การแบ่งปันทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม การเอารัดเอาเปรียบกัน ตลอดจนปัญหาโรคโควิด ๑๙ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การเบียดเบียนกันด้วยทรัพย์สินและชีวิต จากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ปัญหาความยากจน ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจภายในสังคม ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในความเห็นต่าง เป็นปัญหาสังคมที่แก้ไขได้ยากและนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เช่นการเบียดเบียนกันทางกาย การเบียดเบียนทางจิตใจ และการกดขี่ทางเพศ ซึ่งแสดงออกในลักษณะข่มขู่ทำร้ายร่างกายและจิตใจ กักขังหน่วงเหนี่ยวละเมิดทางเพศ ทำให้สังคมพหุนิยมชนชั้นเกิดขึ้นมากมาย เป็นลำดับต้นๆ

ในปัจจุบันสังคมไทยมีความแตกแยกทางความเชื่อความศรัทธาหลายๆ ประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งทางการเมืองของแต่ละฝ่ายเพิ่มความเข้มข้นขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะเรื่องสีเสื้อระหว่างเสื้อเหลือง เสื้อแดง เราท่านจะปฏิเสธไม่ได้เลยว่าไม่มี เพราะต่างฝ่ายต่างแบกแยกพรรคพวกกันเป็นวงกว้างอย่างน่าวิตก ความขัดแย้งของมวลมหาประชาชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่การชุมนุมขับไล่รัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา ได้พัฒนาเป็นความขัดแย้งของอุดมการณ์การเมืองเชิงระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข หรือระบบสังคมนิยมโดยไม่เอาระบอบอย่างใดอย่างหนึ่งมาข้างต้น ความขัดแย้งทางการเมืองได้ยืดเยื้อเรื้อรังมานาน จนลุกลามไปทั่วทุกภาคส่วนของประเทศตั้งแต่ชนชั้นนำ ข้าราชการหน่วยงานองค์กร และประชาชนโดยทั่วไป ไม่เว้นแม้แต่ครอบครัวที่อยู่ร่วมชายคาเดียวกัน ซึ่งมีความคิดเห็นที่ต่างกันไม่สามารถลงรอยกันได้หาข้อยุติไม่ได้ จนถึงปัจจุบัน ความขัดแย้งยังรวมไปถึงเหตุปัจจัยหลายๆ ด้านด้วยกัน ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสังคมซึ่งเป็นผลพวงมาจากการวางแผนพัฒนาประเทศที่ยึดหลักการพัฒนาแบบล่าเอียง กล่าวคือ ภาครัฐให้คุณค่าแก่ภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคการเกษตร จัดสรรปันส่วนทรัพยากรต่างๆ ไปกับภาคอุตสาหกรรม โดยหวังว่า เมื่ออุตสาหกรรมเจริญถึงขีดสุดแล้ว ความเจริญ

จะแผ่กระจายไปยังส่วนอื่นๆ ตามวัตถุประสงค์ของตน การพัฒนาระบบนี้อาจจะส่งผลให้นายทุนในภาคอุตสาหกรรมใช้ความได้เปรียบทางโครงสร้างขีดรีดส่วนต่างจากภาคเกษตรกรรม จึงส่งผลให้ช่องว่างความเหลื่อมล้ำแผ่ขยายไปกว้างมากขึ้น

นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก จากกระบวนการนโยบายแบบลำเอียงเข้าสู่ภาคบังคับให้ปฏิบัติ เช่น การให้รัฐลงมาเป็นผู้เล่นแข่งขันกับเอกชนในการประกอบธุรกิจการกำหนดโควต้า ทิศทางการพัฒนา การผูกขาดการบริหารจัดการโดยรัฐผ่านเทคโนโลยีอีกด้วย อย่างไรก็ตามแม้ความเหลื่อมล้ำทางโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมจะมีอยู่ในประเทศไทยมาเป็นเวลานานแล้วก็ตาม เมื่อประเทศเกิดวิกฤตการระบาดของโรคโควิด 19 ซึ่งส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศต้องเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต รวมทั้งส่งผลให้รัฐต้องออกมาตรการต่างๆ เพื่อควบคุมการระบาดของโรค เช่น มีมาตรการสั่งปิดสถานที่ให้บริการบางประเภท สั่งห้ามประชาชนเดินทางข้ามจังหวัด และให้สวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งที่จะต้องออกจากสถานที่พักอาศัย เป็นต้น แต่หน่วยงานองค์กรรัฐบางหน่วยงานก็ไม่ปฏิบัติตามใช้อำนาจความเป็นรัฐกระทำในสิ่งที่ตนเองออกกฎ แต่ประชาชนทำไม่ได้ นี่ก็เป็นเหตุแห่งความขัดแย้งเช่นกัน

ความขัดแย้งในสังคมไทยเกิดมาจากหน่วยงานองค์กรภาครัฐใช้ความได้เปรียบทางนโยบายอำนาจรัฐ ความคลุกคลีสนิทสนมกับบุคคลผู้มีอำนาจรัฐมาบริหารจัดการทรัพยากรแบบไม่เป็นธรรมเลือกปฏิบัติระหว่างคนรวยกับคนจน จึงสร้างความขัดแย้งโกลาหลวนวายในสังคมมาจาก 3 สาเหตุหลักๆ คือ

1. โครงสร้างรัฐธรรมนูญ ที่ออกกฎหมายสร้างความขัดแย้งกันในสังคมในระบบรัฐสภาที่มีพรรคพวกเสียงข้างมากสามารถออกกฎหมายบางมาตราเป็นเป็นผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง เช่น พรรคการเมืองใดเข้ามาบริหารประเทศก็แก้ไขรัฐธรรมนูญที่เอื้อประโยชน์ให้กับตนและพวก บนอุดมการณ์รัฐธรรมนูญที่แตกต่างกันทั้งด้านนิติบัญญัติและด้านบริหาร

2. โครงสร้างคลื่นใต้น้ำ การเมืองทำให้เกิดความแตกแยกในสังคมและในบ้านเมือง มีการแบ่งแยกทางความคิดโดยไม่ได้รับรู้ข้อมูลที่แท้จริง โดยใช้อคติทั้ง 4 มาครอบงำจิตใจ สรุปข้อเท็จจริงไม่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งกันในสังคม โดยเฉพาะฝ่ายสูญเสียอำนาจทั้งอำนาจเก่า และอำนาจใหม่ ต่างฝ่ายต่างปลุกปั่นกระแสให้ทุกฝ่ายมีความขัดแย้งทะเลาะกันเป็นวงกว้างของฝ่ายประชาชนที่ชื่นชอบพรรคการเมืองฝ่ายตน และอุดมการณ์ที่แตกต่างกับพวกที่มีผลประโยชน์แอบแฝง

3.โครงสร้างผลประโยชน์และอำนาจ ทำให้เกิดวิวัฒนาการทางความเชื่อและความคิดที่ส่งผลความขัดแย้ง ดังเช่น การบริหารราชการแผ่นดินที่ส่อไปในทางทุจริตคอร์รัปชัน การครอบงำแทรกแซงองค์กรอิสระ และมักอ้างเอาสถาบันมาสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเองและพวกพ้อง

สติปัญฐาน 4 คือหลักธรรมที่เป็นบ่อเกิดแห่งสติ โดยใช้ตัวสติเป็นหลักในการกำหนดทิศทางและรู้สภาวะสิ่งทั้งหลายที่เข้ามาในวิถีแห่งชีวิตตามความเป็นจริงโดยไม่ถูกครอบงำด้วยอกุศลกรรมบถทางกาย วาจา ใจ หรืออำนาจที่ไม่เป็นธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม เป็นหลักการฝึกหัดปฏิบัติเรียนรู้อย่างมีสติปัญญา รู้เท่าทันอารมณ์ความพอใจและไม่พอใจเหตุแห่งทุกข์เข้าไปในอวิชชาธรรม และอนิจจังธรรม วางกายยึดมั่นถือมั่นในอัตตาตัวตน เพื่อคลายตัณหาอุปาทานในชั้น 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อันเป็นเหตุนำมาซึ่งทุกข์โทษเล่าร้อนทั้งส่วนตนและส่วนรวม อันมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ฐาน คือ

1.ฐานกาย หรือ กายานุปัสสนาสติปัญฐาน คือ การใช้สติกำหนดพิจารณากาย ให้เห็นตามความเป็นจริงว่ากายนี้มีรูปประพันธ์สัณฐานกว้างคอกยาววา หนาตึบอันมีธาตุทั้งสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ มาประชุมกันแบ่งแยกเพศหญิงเพศชาย สวยงาม อ้วนเตี้ยดำขาวผอมสูง ตั้งแต่แรกเกิดจากท้องมารดา ก็หาเสื้อผ้าอาภรณ์ทรัพย์สมบัติติดตัวมาก็หาไม่มาแต่ตัวเปล่าๆ ความรู้หน้าที่การงาน อำนาจ แก้วแหวนเงินทองไม่ได้ติดตัวมาสักอย่าง เหตุไฉนไปยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นเราเป็นเขาอยู่เยี่ยงไร เมื่อพิจารณาได้อย่างนี้ก็คลายความยึดมั่นถือมั่น คลายอัสมิมานะถือตัว สามารถลดทอนกิเลสการอวดอ้าง ถือตัวว่าตัวฉันของฉัน ตัวเธอของเธอ ก็หมดไป มีความสงบสุขทางกาย เรียกว่า สันตกาย เพราะมีกายสงบระงับไม่มีการเบียดเบียนกันทางกายด้วยชีวิตและทรัพย์สิน และไม่ยกยอกฉ้อฉลเบียดเบียนผลประโยชน์ของผู้อื่นมาเพื่อตน ไม่มีการข่มขืนกระทำอนาจารที่ผิดหลักศีลธรรมจรรยา กัน มีสติปัญญาพิจารณาเห็นว่า มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาบนโลกนี้ล้วนต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย กันทุกคน ตัวเรารักตนเอง ฉันทใคร่ คนอื่นสัตว์อื่นก็รักตน ฉันทนั้น

2.ฐานเวทนา หรือ เวทนานุปัสสนาสติปัญฐาน คือ การเสวยอารมณ์ ความรู้สึกทางวิญญาณชั้น 5 เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการกระทบผัสสะทางอายตนะคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่บ่งบอกถึงลักษณะทางอารมณ์ว่า นี่คือความสุข นี่คือความทุกข์ นี่คือเฉย โดยใช้กระบวนการแห่งสติเป็นตัวขับเคลื่อนไม่ให้เกิดการทะเลาะวิวาทอันเป็นการสร้างความแตกแยกในสังคม มีความสุขในสิ่งที่เรามี ไม่เกิดความทุกข์ อยากมีอยากได้ในสิ่งที่ไม่ใช่ของตัวผิดศีลธรรม หรือเห็นคนอื่นก็ไม่มี ความกระสันอยากได้โดยขาดหลักคุณธรรม วางอารมณ์เฉยๆ กับสิ่งยั่วยทางอารมณ์

3.ฐานจิต หรือ จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การพิจารณาจิตใจอย่างมีสติรู้เท่าทันความนึกคิดปรุงแต่งสภาวะอารมณ์ภายนอกที่เข้ามากระทบ พยายามคิดพิจารณาไตร่ตรองประกอบจิตอย่างรอบคอบไม่ลุแก่อำนาจ หรือผลประโยชน์ และปล่อยจิตไปตามกระแสแห่งกิเลสตัณหา คือความต้องการเกินเลยแห่งอำนาจความโลภ โกรธ หลง โดยขาดหลักคุณธรรมความถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นเหตุนำมาซึ่งการทะเลาะขัดแย้งกันขึ้นในสังคม

4.ฐานธรรม หรือ อัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ มีสติรู้ชัดสภาวะธรรมทั้งหลาย อันได้แก่ นิรวณ 5 คือ อารมณ์ที่ถูกใจ และไม่ถูกใจ พิจารณาตัดสินสิ่งใดๆ ไม่เห็นแก่หน้าญาติมิตรพวกพ้องยึดหลักความเที่ยงธรรมเป็นประกอบด้วยหลักการเหตุผลเป็นเกณฑ์ มีจิตใจเป็นกลางไม่มีอคติทั้ง 4 คือ ด้วยความรัก ความเกลียดชัง ไม่รู้ หรือกลัวอิทธิพลของผู้มีอำนาจบางกลุ่ม พิจารณาโดยหลักแห่งกฎหมายความเที่ยงธรรม ไม่ตัดสินโดยความมั่งงายฟุ้งซ่านหรือสงสัยความถูกต้องดีงาม เป็นต้น

ดังนั้นผู้เขียนจึงสนใจที่จะนำเสนอหลักสติปัฏฐาน 4 คือ กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อลดความขัดแย้งในสังคมไทย สามารถนำหลักปฏิบัติที่ถูกต้องมาช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำมาซึ่งประสิทธิผล ให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสันติ เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่หนทางแห่งการแก้ไขความขัดแย้งได้ โดยการนำหลักสติปัฏฐาน 4 มาประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องดีงาม เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ สามารถลดความขัดแย้งความเหลื่อมล้ำกันในสังคมมากขึ้น และสามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกที่ดีในสังคมทางเชิงบวกมากขึ้น เรียกได้ว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งทางจิตใจให้สามารถดำรงวิถีชีวิตร่วมกันได้อย่างสันติสุขปราศจากความขัดแย้งได้อย่างดี

แนวคิด ทฤษฎีความขัดแย้งและผลกระทบ

ความขัดแย้ง (Conflict) คือ พฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในองค์การที่แสดงถึงการมีความแตกต่างกันในความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ความสนใจและความต้องการ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์การ พฤติกรรมความขัดแย้งมีหลายระดับตั้งแต่ระดับความคิดเห็นที่หลากหลายไม่ตรงกันในการดำเนินงานไปสู่วัตถุประสงค์ขององค์การ ไปจนถึงระดับคัดค้านต่อต้านความคิด หรือวิถีทางดำเนินงานที่ไม่ตรงกับความคิดหรือวิถีทางดำเนินงานหรือของกลุ่มตน (สมใจ ลักษณะ, 2543: 276-277)

ความขัดแย้งว่าหมายถึง ความแตกต่างของจุดประสงค์ ความเชื่อและค่านิยมระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งความขัดแย้งในสถานการณ์ใดก็ตามเป็นการแสดงออกของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ภายใต้ความหมายนี้จะเห็นได้ว่าความขัดแย้ง เป็นความรู้สึกหรือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกลุ่มคน ที่มีความคิดเห็น ค่านิยม และเป้าหมายไม่เป็นไปในทางเดียวกัน รวมไปถึงความขัดแย้งที่เป็นรูปแบบของการต่อสู้เพื่อทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด หรือการที่ฝ่ายหนึ่งรุกล้ำหรือขัดขวางการกระทำอีกฝ่ายเพื่อให้เป้าหมายของตนบรรลุผล ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรงหรือรุนแรงก็ได้ อย่างไรก็ตาม จากความหมายของความขัดแย้งดังที่ได้นำเสนอแล้วในเบื้องต้นนั้นผู้วิจัยมองว่า อาจจะสามารถสรุปออกเป็น 2 ความหมายหลัก กล่าวคือ ความหมายในแง่บวก และความหมายในแง่ลบ (ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล, 2545)

ก. ความหมายของความขัดแย้งในแง่บวก หมายถึง ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดในเชิงสร้างสรรค์ และก่อให้เกิดผลดีต่อตัวเอง องค์กร และสังคมทั้งในแง่ของทัศนคติ และพฤติกรรมในบางคราวเมื่อเกิดความขัดแย้งแล้ว ก็สามารถที่จะหาทางออกในเชิงสมานฉันท์

ข. ความหมายของความขัดแย้งในแง่ลบ หมายถึง ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดผลเสีย และบรรยากาศที่ไม่ดีต่อตัวเอง องค์กรและสังคม อันเป็นการสะท้อนรูปแบบลักษณะของความขัดแย้งออกมาในมิติของความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการด่ากัน การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย และทำสงครามประหัตประหารซึ่งกันและกัน

เทคนิคสำคัญในการแก้ไขความขัดแย้งวินิจฉัยสาเหตุและรูปแบบความขัดแย้งให้ได้เพื่อสามารถจัดการได้อย่างสร้างสรรค์โดยอาศัยทักษะการสื่อสารการทำงานแบบกลุ่ม โอเวนส์กล่าวว่าต้องมี การปรองดอง การประนีประนอม การแข่งขัน การร่วมมือ (Owens,R,G, 1991)

สรุปได้ว่า ความขัดแย้ง เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นชนิดหนึ่ง เมื่อกลุ่มตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไปมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แตกต่างกันในสถานภาพ เป้าหมาย ค่านิยม การรับรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ ต่างก็จะแสดงทัศนะของพวกเขาให้เด่นกว่าคนอื่น หรือความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง ซึ่งลักษณะของการแสดงออกมาซึ่งความขัดแย้ง มักแสดงออกมาในรูปแบบการใช้ความรุนแรงต่าง ๆ ความขัดแย้งอาจจะยุติลงได้ แต่ในบางกรณีก็เป็นเพียงชั่วคราวเท่านั้น และกรณีที่สุดก็คือ การใช้กำลังรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างหาข้อยุติไม่ได้ ดังเช่น ที่มีปรากฏการณ์มาในอดีตที่ผ่านมาของสังคมไทยได้กลายเป็นสงครามกลางเมือง เป็นเหตุนำมาซึ่งความสูญเสียอย่างหนักทั้งชีวิตและทรัพย์สินในหลายกรณีในประวัติศาสตร์ไทย

สถิติฐาน 4 มาใช้แก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง

มนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะมีอารยธรรมสูงส่งเพียงไรก็ตาม ก็ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงความวุ่นวายไปได้ การดูถูกดูหมิ่น การอิจฉาริษยา การใส่ร้ายป้ายสี การเบียดเบียน การทรยศหักหลัง การนินทาว่าร้าย การเอารัดเอาเปรียบ การคดโกง การผูกพยาบาทจองเวรคิดร้ายมุ่งทำลายต่อชีวิตและทรัพย์สิน การทะเลาะวิวาทกัน ก็ยังคงมีอยู่ในสังคมมนุษย์ที่อยู่ร่วมชาติร่วมภาษาเดียวกัน ความชั่วร้ายที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ธรรมชาติไม่ได้ก่อให้เกิดเลย แต่มนุษย์ในสังคมนี้เองเป็นผู้ก่อขึ้นสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่ามนุษย์ขาดหลักศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมที่จะนำพาให้ก้าวข้ามพ้นสิ่งทั้งปวงนี้ไปไม่ได้เลย เพราะสภาวะจิตใจทางอารมณ์ขาดการเจริญสติ และการรับรู้อารมณ์ที่มากกระทบอย่างชาญฉลาดเหมาะสม สติปัญฐาน ถือว่าเป็นหลักปฏิบัติตามแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ในพระบาลีว่า “เอกายโน อโย ภิกขเว มคโค สุตตานิ วิสุทธียา โสภปริเทวานํ สมตักกมาย ทุกฺขํ โทมนฺसानํ อตฺถํ คมาย ยายสฺส อธิคมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉิกรณตถาย ยทิตฺถํ จตฺตารอ สติปัญฺฐานาติ” แปลว่า “ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางไปอันเอก เป็นทางบริสุทธิ์หมดจดของสัตว์ทั้งหลาย เป็นหนทางที่ก้าวล่วงซึ่งความเศร้าโศก เสียใจ พิโรธำพัน เป็นหนทางที่กำจัดเสียซึ่งทุกข์กายทุกข์ใจ เป็นหนทางที่เข้าถึงความจริงของชีวิต คือ มรรค ผล นิพพาน อย่างนี้คือ สติปัญฐานทั้ง 4 ดังนี้ ดังพระบาลีที่ยกขึ้นมานี้จะเห็นได้ว่าการนำหลักสติปัญฐานมาแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางสังคมไทยตามหลักปฏิบัติก็คือ การฝึกหัดกาย ก่อนเป็นอันดับแรก คือ

1. กายนั้น ต้องรู้จักมีสติในการฝึกหัดสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ไม่มกมุ่นหลงมัวเมาไปกับสิ่งเสพติดทุกชนิด ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งโรคและการทะเลาะเบาะแว้งสร้างความเดือนร้อนในสังคม และการกระทำทางกาย เช่น ทำร้ายร่างกายผู้อื่น ให้ได้รับบาดเจ็บล้มตาย ยักยอกข้อโกงจับฉ้อ ฆ่าข่มขืน กระทำอนาจารต่าง เป็นต้น

2. เวทนา คือ การเสวยอารมณ์ทางด้านดีและไม่ดี หรือเฉยๆ ไม่ใส่ใจในเรื่องศีลธรรมคุณธรรมพอได้รับความเดือดร้อนทุกข์กายทุกข์ใจก็โทษนั้นโทษนี้โดยไม่มองภูมิหลังตนเองเลยว่าทุกสิ่งที่เป็นดังนี้เพราะการกระทำของตนเองที่สืบเนื่องมาจากการกระทำทางกาย และเวลามีความสุขก็ไม่สนใจอะไรๆ เลยมีความเห็นแก่ตัว โดยไม่มีการเสียสละแบ่งปันสิ่งใดๆ ให้กับสังคม เรียกว่าพอมีสุขก็ลืมทุกข์ และมีความวางเฉยต่อความประพฤติที่ผิดงามทางด้านศีลธรรมคุณธรรมในสังคม

3. จิต คือ มักหลงไหลไปกับวัตถุนิยม ไม่มีความพอดีในตนเอง มีจิตที่เร้าร้อนไปตามกระของสังคมที่ถูกยุยงปลุกปั่นในทางการเมือง หรือฝึกไปไปในทางอกุศลกรรมต่างๆ ระดับจิตไม่มีการพัฒนาอะไร ไม่มีความพอดีตามที่ตนเองพึงได้พึงมี มักก่อความเดือนร้อนขึ้นในสังคม แต่ถ้าสามารถพัฒนา

ด้านจิตใจด้วยการเจริญจิตภาวนาอยู่เป็นนิจมีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอแล้ว การอยู่ร่วมกันสังคมก็ไม่เดือนร้อน

4.ธรรม คือ นิเวศธรรม ที่เป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อม ถ้าไม่ประพฤติปฏิบัติอยู่ในครรลองที่ดีงามใสสังคม เช่น ต้องไม่มีความรักความชอบเก็นชอบเขตโดยขาดการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ไม่มีอคติใดๆ ในสังคม ไม่ผูกพยาบาทมาดร้ายแก่กันและกัน ไม่จองเวรทำร้ายกัน ไม่มีติดบอดด้วยอวิชชา คือความไม่รู้จัดติชั่ว ไม่ฟุ้งซ่านแสวงหาในสิ่งที่เกินตัว ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งการกระทำในสิ่งที่ไม่ดีเดือนร้อนในสังคม เช่น จี๋ปล้น ฉ้อโกง ยักยอก ขโมยวัตถุสิ่งของทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเดือนร้อน และไม่มีความล่งเลงสยในในเรื่องคุณงามความดี หรือตัวบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ดูแลจัดสรรทรัพยากร ที่มีความเที่ยงธรรม เป็นต้น

1.ไม่ประพฤติเบียดเบียนกันทางร่างกาย เป็นการควบคุมตนในการแสดงท่าทีไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งกับผู้ใด รวมถึงการระมัดระวังในการวางตนทางอิริยาบถ และการแสดงออกทางอากัปกริยามารยาททางกาย ให้ดูเรียบร้อย สง่างาม นุ่มนวล และอ่อนโยน โดยมีคุณสมบัติของความเป็นผู้ที่มีร่างกายและจิตใจอันอบรมมาแล้ว เป็นการควบคุมพฤติกรรมทางกายที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้อื่นในสังคม การรับรู้ทางกายนี้เองที่เป็นปัจจัยหลักในการเกิดความขัดแย้ง ซึ่งการจะป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงขึ้นจำเป็นต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองไม่ให้ไปละเมิดสิทธิหรือกระทบการดำเนินชีวิตของผู้อื่นที่จะก่อให้เกิดปัญหาตามมา โดยยึดหลักกายานุปัสสนาสติปัฏฐานที่เป็นการรับรู้ทางกายว่าควรจะควบคุมบังคับความประพฤติตนอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดการล่วงล้ำกระทำการใด ๆ ที่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เรียกได้ว่ารู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น และประพฤติชอบทางกายที่ทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.สติปัฏฐาน 4 กับมรรค 8 อริยมรรคมีองค์แปด เป็นองค์ธรรมที่ขับเคลื่อนไปพร้อมกันตามแนวสติปัฏฐาน คือ กาย เวทนา จิต ธรรม ให้ดำรงมั่นอยู่ในหลักศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักปฏิบัติที่สามารถนำมาพัฒนาพร้อมกันได้เป็นอย่างดีเยี่ยม เป็นหลักปฏิบัติที่หมุนพร้อมกันไปสามารถตัดกระแสแห่งความขัดแย้งการอยู่ร่วมกันได้ คือ

- 2.1 สัมมาทิฐิ คือ มีความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง
- 2.2 สัมมาสังกัปปะ คือ มีความเห็นที่ถูกต้องบริสุทธิ์
- 2.3 สัมมาวาจา คือ พูดในสิ่งที่ถูกต้องเป็นจริง

2.4 สัมมากัมมันตะ คือ กระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม

2.5 สัมมาอาชีวะ คือ มีอาชีพที่สุจริต

2.6 สัมมาวายามะ คือ มีความขยันหมั่นเพียรในทางสุจริต

2.7 สัมมาสติ คือ มีสติสัมปชัญญะที่ต้อง

2.8 สัมมาสมาธิ คือ มีจิตใจสว่าง สะอาด สงบ ตั้งมั่นอยู่ในหน้าที่การงาน

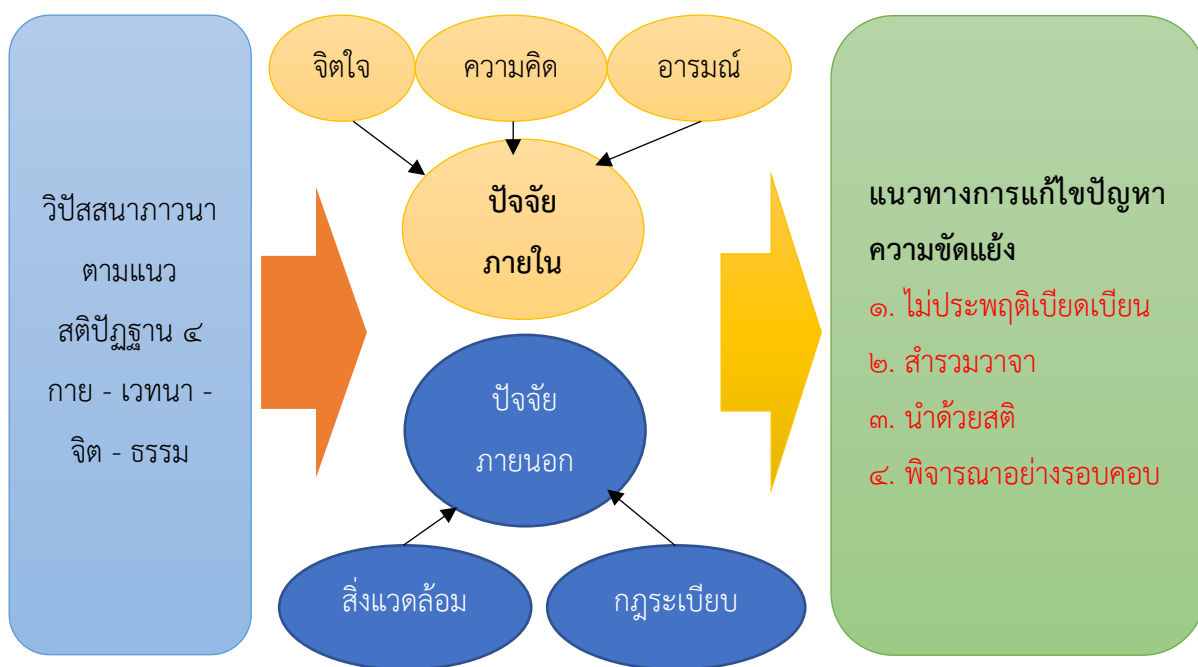
ด้วยเหตุนี้หลักปฏิญาณ 4 เมื่อพิจารณาเห็นภายในกาย ที่ควรจะดำรงตนเช่นไรไม่ควรดำรงตนเช่นไร พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา คือสามารถแยกความสุข ความทุกข์การวางเฉยไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม พิจารณาเห็นจิตในจิต เพ่งพินิจวิเคราะห์ด้วยความมีทัศนคติไปในทิศทางที่ดี พิจารณาธรรม คือ สามารถก้าวข้ามพ้นนิรันดร์ธรรมเครื่องกั้นคุณธรรมความดีงาม การนำหลักสติปฏิญาณมาใช้ในชีวิตประจำวัน จักทำให้เกิดการพัฒนาในชีวิต 3 ด้าน คือ

1. การเรียนรู้ ทำให้มีสมาธิมั่นคง มีความทรงจำแม่นยำ แจ่มชัด ไม่พรั่ว ไม่เลื่อนง่าย
2. ด้านคุณภาพชีวิต คนที่ฝึกจิตแล้ว จิตจะมีลักษณะมีพลัง สงบ แจ่มใส นุ่มนวล อดทนอดกลั้น อยู่เป็นสุขในปัจจุบัน ทำให้มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์
3. ด้านสังคม เป็นคนมีศีล ทำให้ไม่เป็นอันตรายต่อใครๆ ในสังคมสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นคนมีสมาธิ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแบบอย่างหรือประจักษ์พยานให้คนในสังคมเห็นว่าคนที่มีความสุขจิตดีนั้นชีวิตจะมีแต่ความราบรื่น สงบเย็น และเป็นสุข เป็นคนมีปัญญา ทำให้ทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าของสังคมเป็นที่พึ่งของตนได้ เป็นที่พึ่งของสังคมและประเทศชาติได้ร่วมเป็นพลังสำคัญในการสร้างสรรค์พัฒนาประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่องค์กรไหนหรือทำงานที่ไหนก็ทำให้องค์กรนั้นๆ มีความเจริญก้าวหน้า เป็นต้น

3. นำหลักโพชฌงค์ 7 คือ สามารถนำเอาหลักธรรมโพชฌงค์ 7 มาเกี่ยวพันหลักสติปฏิญาณได้อย่างลงตัวและเป็นขั้นตอนได้ดี คือการรู้จักพิจารณากำหนดรู้ในรูปขันธ์ คือกาย และมีสติกำหนดรู้นามขันธ์ คือจิตใจ ได้อย่างนี้แล้วสามารถวิเคราะห์ไตร่ตรองแยกแยะเป็นคุณธรรมได้ นั่นก็คือเกิดอัมมวชิระ ขึ้นคือการพิจารณาไตร่ตรองว่าสิ่งนี้ควรประพฤติสิ่งนี้ไม่ควรประพฤติ ตามกระบวนการนี้แล้วย่อมเกิดความเพียรคือวิริยะ ในการสร้างเหตุปัจจัยในการนำมาประพฤติปฏิบัติในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นสร้างความยุติธรรมเกิดขึ้นในสังคมได้อย่างลงตัว และนำมาซึ่งความปิติ คือความพึงพอใจแก่กันและกันในสังคมด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมและเที่ยงธรรมได้อย่างดี

เพราะความพึงพอใจนี้เองการเกิดปฏิกิริยา คือความไม่พอใจอันเกิดจากความบีบคั้นทางกาย และทางใจก็เบาบางลง เมื่อปัญหาทางด้านความยุติธรรมและอยุติธรรมได้รับการแก้ไขในสังคมที่ไม่เอา รัดเอาเปรียบกันแล้ว จึงเกิดปัสสัทธิ คือ ความสงบสุขทางกายทางใจที่ได้รับการเยียวยาแล้วในสังคม ความเดือนร้อนความคับแค้นใจซึ่งกันและกันก็เกิดความสุข และสามารถกำจัดนิรโทษกรรมที่เป็น ฐานที่สี่ของสติปัญญานี้ก็สงบระงับลงโดยความสุขสันติแล้ว ก็จะเกิดแรงสมาธิขึ้น คือความสงบในทาง บุญกุศลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ควรแก่การงานอบรมสภาวะด้านจิตที่เป็นเอกัคคตา ที่ฝึกฝน อบรมมาดีแล้วสภาพจิตใจก็ปล่อยละวางอารมณ์ที่ขุ่นมัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการได้รับการ สัมผัสสะทางอายตนะทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ในอารมณ์ที่ไม่มีความเคียดแค้นชิงชังกันใน สังคมแล้ว ก็จะเกิดอุเบกขา คือความวางเฉยในสิ่งที่มากระทบทางอายตนะได้อย่างดี ตัวเวทนาคือการ เสวยอารมณ์ทั้งความสุขความทุกข์หรือเฉยๆ ไม่นิยมยินร้ายในความเป็นอุเบกขารมณ์ที่เป็นแรงกระตุ้น ให้เกิดการวิวาทกันได้รับการบำบัดเยียวยาแล้ว

4.นำหลักสติปัญญานี้ผนวกเข้ากับโพชฌงค์ 7 หลักสติถือว่าเป็นกระบวนการ กำหนดรู้ใน รูปนาม กายใจได้อย่างลึกซึ้ง เพราะธรรมชาติแห่งสตินั้นเป็นหลักในการทำลายราคะ ความกำหนัด โทสะ ความโกรธ โมหะ ความลุ่มหลง สามารถกำจัดอวิชชาความไม่รู้ไม่เข้าใจในการทำร้ายกันทั้งทาง กายและใจได้เป็นอย่างดี หลักธัมมวิจยะ การพิจารณาในหลักธรรมชาติมองเห็นกระบวนการได้อย่าง ชัดเจนสามารถทำลายความเป็นอัตตาตัวตนในการเกิดตัวกูของกู เป็นอหังการ มมังการ ลงได้อย่าง รวดเร็ว ทำลายความเห็นผิดเสีย และนำมาซึ่งความถูกต้องเที่ยงธรรม หลักวิริยะ คือความแกล้วกล้า แห่งจิต ที่มีความเพียรพยายามประพฤติปฏิบัติด้วยความศรัทธาเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม หลัก ปิตี คือความสุขความชุ่มชื่นที่สืบเนื่องมาจากตัวปิตี ย่อมความพยายามของเวรกัน และสามารถกำจัด ปฏิกิริยา คือความไม่พอใจกันไม่เบียดเบียนกันในสังคมเป็นต้น หลักปัสสัทธิ คือความสงบระงับทางกาย เรียกว่า สันตคาโย มีสุขภาพดีสงบสันติ สันตมโน มีจิตใจสงบเยือกเย็นมีเหตุมีผล ไม่ทำร้ายร่างกาย จิตใจ ยักยอกฉ้อโกง ข่มขืนใจผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์กายทุกข์ใจ หลักสมาธิ มีความตั้งใจยึดมั่นในคุณ ความดี กำจัดความฟุ้งซ่านในตัณหา คือความอยากมีอยากได้จนเกินตัว จนเป็นสาเหตุของการ ประพฤติมิชอบในวงราชการในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นเหตุนำมาซึ่งความ ขัดแย้งกันในสังคม สามารถควบคุมความประพฤติของตนให้อยู่ในหลักศีลธรรมคุณธรรม เพื่อให้เกิด ความสงบสุขในสังคม หลักอุเบกขา คือการวางเฉยในอิฏฐารมณ์ และอนิฏฐารมณ์ในสมมุติบัญญัติ และผัสสะคือการสัมผัสให้เกิดเวทนา สุข ทุกข์ เฉยๆ ดังภาพ

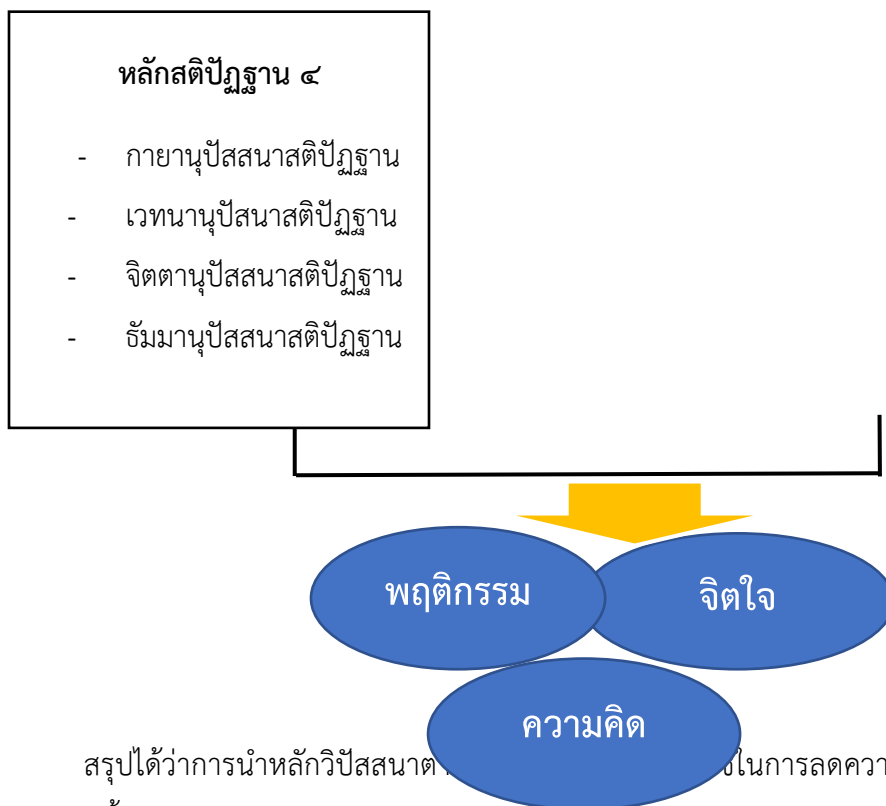

สรุปได้ว่าการนำวิปัสสนาภาวนาที่เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการลดความขัดแย้งและความรุนแรง ที่จะต้องมีการฝึกฝนจิตใจให้เข้มแข็งเพื่อที่จะสามารถควบคุมพฤติกรรม ความคิด คำพูด และการใช้ปัญญาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยในการสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม หลักการวิปัสสนาภาวนาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้เกิดการฝึกจิตใจเพื่อเกิดเป็นภูมิต้านทานในการลดอคติในตนเอง เรียกได้ว่าเป็นการตั้งตนด้วยความไม่ประมาทดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบมีสติตลอดเวลาเช่นนี้แล้วก็จะย่อมลดความเสี่ยงที่จะเกิดความขัดแย้งได้มาก ดังแผนภาพที่จะแสดงดังนี้คือ

สรุปองค์ความรู้

การนำหลักวิปัสสนาภาวนามาประยุกต์ใช้กับการแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งหลักวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 ประกอบด้วย กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นการฝึกฝนจิตใจเพื่อรองรับการขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น โดยความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นชนิดหนึ่ง เมื่อกลุ่มตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไปมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แตกต่างกันในสถานภาพ เป้าหมาย ค่านิยม การรับรู้ ทศนคติ ความเชื่อ ต่างก็จะแสดงทัศนะของพวกเขาให้เด่น

กว่าคนอื่น หรือความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง ซึ่งลักษณะของการแสดงออกมาซึ่งความขัดแย้ง มักแสดงออกมาในรูปแบบการใช้ความรุนแรงต่าง ๆ ความขัดแย้งอาจจะยุติลงได้ แนวคิดในการจัดการปัญหาความขัดแย้งจะประกอบไปด้วย การปรองดอง การประนีประนอม การแข่งขัน การร่วมมือ โดยสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

สรุปได้ว่าการนำหลักวิปัสสนาตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ มาใช้ในการลดความขัดแย้งและความรุนแรง ดังนี้

พฤติกรรม เป็นการแสดงออกทางกายภาพที่ทำให้เห็นถึงความรู้สึกและอารมณ์ ที่อาจก่อให้เกิดการเกิดอคติขึ้น ซึ่งการนำหลักสติปัฏฐาน 4 มาใช้พัฒนาให้เกิดพฤติกรรมอันเหมาะสมที่อยู่ในกรอบการยอมรับทางสังคม โดยที่ไม่ได้ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นได้ชัดเจนที่สุดและส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีหรือความขัดแย้งได้ดีที่สุดเช่นกัน หลักสติปัฏฐาน 4 และหลักการจัดการความขัดแย้งจะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางพฤติกรรมตามมา

จิตใจ โดยหลักสติปัฏฐานเป็นหลักที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการความขัดแย้งที่มีหัวใจสำคัญคือจิตใจเช่นเดียวกัน จึงเรียกได้ว่าเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาพัฒนาจิตใจ

ให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อการยั่วของกิเลสและสิ่งที่มากระทบ แม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือความขัดแย้งเกิดขึ้นก็ย่อมไม่หวั่นไหวไปกับสิ่งเหล่านั้น

ความคิด เมื่อนำหลักสติปัฏฐานมาเป็นแนวทางในการพัฒนาถือได้ว่าเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายที่ทำให้เกิดการพิจารณา ทบทวนสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ซึ่งส่งผลโดยตรงให้เกิดความคิดที่ดีสร้างสรรค์ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่า เช่นนี้แล้วเมื่อเกิดประโยชน์อย่างรอบด้านก็ย่อมเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งตามมาด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

หลักสติปัฏฐาน ๔ เป็นหลักการเพื่อสร้างให้เกิดสติ ซึ่งเป็นการกำหนดวิธีการในการพิจารณาการกระทำอย่างรอบคอบ กำหนดรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาเพื่อเตรียมตัวรับกับสิ่งที่มากระทบต่อความรู้สึกที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดอารมณ์จนนำไปสู่พฤติกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับความขัดแย้งที่มีจุดเริ่มมาจากการกระทำใด ๆ ที่มากระทบต่อความรู้สึกทำให้เกิดอารมณ์ในด้านลบที่ต่อต้าน ดังนั้นหลักสติปัฏฐาน ๔ จึงมีความสำคัญในการพัฒนาจิตใจเพื่อไม่ให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีจนนำไปสู่ความขัดแย้ง รวมไปถึงช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันต่อสิ่งที่มากระทบได้อย่างดีทำให้เกิดการปฏิบัติต่อกันอย่างมีเมตตา ซึ่งช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดีอันเป็นจุดเริ่มต้นของความสามัคคีตามมา ดังนั้น หลักสติปัฏฐาน 4 สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดมหาสติมหาปัญญา และสามารถปรับจิตควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดียิ่งขึ้น มีสติระลึกรู้ได้ดี ทำให้เกิดสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ และในสังคมที่อยู่ร่วมกันเป็นพหุสังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าผู้ที่ปฏิบัติธรรมฐานด้านการเจริญสติปัฏฐานเป็นประจำ ทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจที่เมตตาต่อกันไม่มีการเบียดเบียนเอาเปรียบกัน ในสังคม โดยให้การช่วยเหลืองานสังคมเป็นจิตอาสาเสียสละบำเพ็ญประโยชน์หรือมีจิตสาธารณะ สามารถยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ตน ครอบครัวและสังคมที่มีความเกี่ยวข้องได้ดียิ่งขึ้น

References

- ฐาคูร์ จันทร์ประเสริฐ. (2553). โครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับ ความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียน: กรณี ศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลาง. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. 17 (1) : 93 - 108.
- พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต. (2546). *สลายความขัดแย้ง*. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต. (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่

11. กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2547). *ความขัดแย้ง...หลักการและเครื่องมือในการแก้ปัญหา*. พิมพ์ครั้งที่ 2.

นนทบุรี:สถาบันพระปกเกล้า.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล. (2545). *การมีส่วนร่วมของสาธารณชนและการจัดการความขัดแย้ง*.

กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า. อัดสำเนา.

สมใจ ลักษณะ. (2543). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวน
สุนันทา.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). *ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อการสร้างสรรค์*. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : ต้นอ้อแกรมมี.

พระธรรมมังคลาจารย์. (2556). *หลักปฏิบัติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่.

โรงพิมพ์แม่กซ์พรินติ้ง.

Owens.R..G. (1991). *Wrganizational Behavior in Education 4th ed*. New Jersey. NJ :
Prentice Hall.

Samuel P. Huntington. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World
Order*. New York: Simon & Schuster.

คำแนะนำ

สำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับ สำหรับการตีพิมพ์ลงในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด B5 (JIS) โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนกับด้านซ้าย 2.0 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 1.5 ซม.

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

1.2.1 ขนาดกระดาษ ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่องต้นฉบับของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางกระดาษ

2. เลขหน้า ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางด้านล่าง

1.2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.4 ชื่อผู้เขียนไทย-อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
ได้ชื่อเรื่อง (ในกรณีที่มิอาจารย์ที่ปรึกษาให้ลงชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาด้วย)

1.2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวปกติ ตำแหน่งตรงกลางใต้ชื่อผู้เขียน พร้อมภาษาอังกฤษด้วย

1.2.6 หัวข้อของบทความย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษ

1.2.7 เนื้อหาบทความย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.2.8 หัวข้อของคำคีย์เวิร์ด ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้าย หน้ากระดาษใต้บทคัดย่อภาษาไทย

1.2.9 หัวข้อของคำคีย์เวิร์ด ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้าย หน้ากระดาษใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

1.2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.11 หัวข้อย่อ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวประมาณ 10-17 หน้า

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหาภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจ ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อนเนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (title of the article) ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2.2 ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทย และตัดคำนำหน้านามออกทั้งหมด

2.3 ที่อยู่ ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 บทคัดย่อ (Abstract) เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และ

กล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาค้นคว้านี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

2.6 **วัตถุประสงค์ (Objective)** ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.7 **วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)** กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.8 **ผลการวิจัย (Results)** เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตาราง กราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตาราง ด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดา ไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้ และภาพประกอบ (Figure) และตาราง (Table) ควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์ได้ภาพหรือตาราง

2.9 **อภิปรายผล (Discussion)** เป็นการอภิปรายผลจากข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

2.10 **องค์ความรู้จากการวิจัย (Body of knowledge)** ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการ ที่อยู่ในตำรา อยู่ในห้องสมุด ซึ่งอยู่ภายนอกตัวบุคคล ที่สั่งสมกันมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ โครงสร้างความรู้ หมายถึง ความรู้ที่อยู่ภายในตัวบุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งไม่ได้ลอกเลียนมาจากองค์ความรู้ แต่ผู้เรียนต้องสร้างขึ้นมด้วยตนเอง เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ เมื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้ต่อไปก็สามารถสร้างผลงานเป็นองค์ความรู้ให้คนอื่นค้นคว้าได้

2.11 **สรุปผลและข้อเสนอแนะ (Conclusion) และข้อเสนอแนะ (Recommendation)** เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่ เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์ และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต หรือ

เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบตามที่มา มหาวิทยาลัยกำหนด และแนวทางการอ้างอิงแนวการเขียนตำราของมหาวิทยาลัย และการอ้างอิง

คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้ใช้ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงตามมาตรฐานสากลมีรูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

การอ้างอิงแบบ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (ขุ.ชา. (บาลี) 27/855/191).

1.2 หนังสือทั่วไป

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : หน้า). ตัวอย่างเช่น

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2544 : 38).

(Venerable Dr. W. Rahula, 2004 : 69)

2. วารสาร

ผู้เขียน, เล่มที่หรือปีที่ (ฉบับที่): หน้า. ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, 3 (1) : 14-28.

K.N., Jayatileke, 77 (1): 10-15.

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น

สามารถ บุญรัตน์, (2557).

4. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, (18 กรกฎาคม 2557).

5. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (7 กันยายน 2555).

6. ภาษาอังกฤษ

(Maslow Abraham, 1970 : 58)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือ

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2544). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) วารสาร

ผู้เขียน. “ข้อบทความ”. *ชี้อวารสาร*. ปีที่ (ฉบับที่), (เดือน) : หน้า ตัวอย่างเช่น
สามารถ บุญรัตน์. “พฤติกรรมภาวะผู้นำกับการสร้างความสุขวิถีพุทธในองค์กร.. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 9 (1), 224-243.

3) วิทยานิพนธ์

สามารถ บุญรัตน์. (2557). “การบริหารการพัฒนาบทบาทสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ตอนบน”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (สาขารัฐประศาสนศาสตร์)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, (วัน เดือน ปี). ตำแหน่ง ตัวอย่าง

ชวน หลีกภัย. (19 พฤษภาคม 2541). นายกรัฐมนตรี. *สัมภาษณ์*.

Ross, R. 1980, May 5. Associate Director, Cornell University Libraries. Interview.

5) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (7 กันยายน 2555). *ธรรมประกาศโนบาย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538970572&Ntype=9>

2. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. (1970). *Motivation and Personnality*. New York : Harper and Row Publishers.

3. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆดังนี้

1. **บทความพิเศษ** บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการ/วิชาชีพ

2. **บทความทางวิชาการ** ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการไม่เข้มข้นนัก เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป

3. **บทความวิจัย** (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

4. **บทความปริทรรศน์** (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

5. **ปถิณณกะ** (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจัย แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

4. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ ได้ที่ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMHR/submissions>

5. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอนพร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารก่อน

6. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย ในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ต่อเรื่อง และส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

7. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่า จะได้รับอนุญาตจากวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เป็นลายลักษณ์อักษร และเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์ บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

8. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาด อันเกิดจากเทคนิคการจัดพิมพ์

9. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการเป็นสมาชิกวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “หัวหน้ากองบรรณาธิการวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์” วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 192 หมู่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 e-mail : mcuharipunchai@gmail.com อัตราค่าวารสาร กำหนดออกรวบรวมปีละ 2 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 150 บาท ไม่รวมค่าส่ง อัตราค่าสมาชิก ปีละ 200 บาท

10. มาตรการตีพิมพ์

การลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร. หรือวิทยุชัยปริทรรศน์ (Journal of MCU Haripunchai Review) ผู้เขียนหรือผู้วิจัยจะต้องชำระค่าใช้จ่ายจำนวน 3,500 บาทต่อ 1 ผลงานโดยโอนเข้าชื่อบัญชีวารสาร หรือวิทยุชัยปริทรรศน์ ธนาคารกรุงไทย เลขบัญชี 511-3-06403-3 พร้อมแนบสลิปมาด้วย

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร. หรือวิทยุชัยปริทรรศน์

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
 2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ในระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
 3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
 4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบคำแนะนำที่กำหนด
 5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกแล้ว
- หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขบทความเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ(ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้เขียน ☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....

โปรแกรม..... คณะ..... ☐ บุคคลทั่วไป
(ชื่อหน่วยงาน)

4. ขอส่งต้นฉบับ (Original Article) เรื่อง

.....
.....

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี)

.....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกเลขที่..... ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....โทรสาร.....

E-mail.....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย ☐ แผ่นดิสก์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....

☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

ลงนาม.....อาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)

(.....)

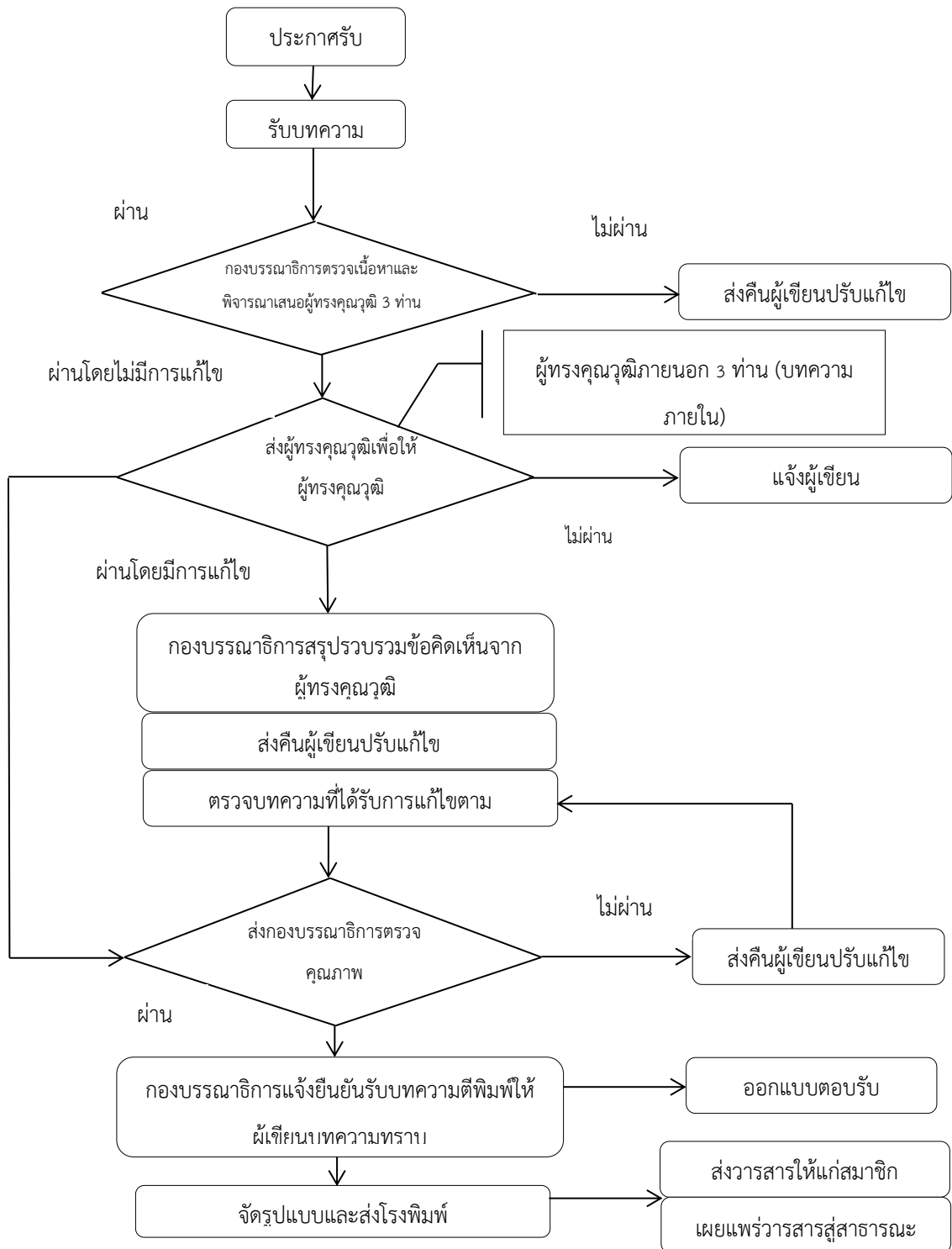
วันที่...../...../.....

กระบวนการจัดทำวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

วารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย ในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำดังต่อไปนี้

1. ประกาศรับต้นฉบับจากคณาจารย์หรือนักวิจัย ช่วงที่ 1 พ.ย.-ม.ค., ช่วงที่ 2 พ.ค.-ก.ค.
2. กองบรรณาธิการวารสารฯ รับบทความตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของต้นฉบับและพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน
3. กองบรรณาธิการวารสารฯ จัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชานั้นๆ อ่านประเมินต้นฉบับไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ต่อเรื่อง
4. ส่งให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบคุณภาพบทความและจัดทำเนื้อหาต้นฉบับวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. กองบรรณาธิการแจ้งยืนยันรับบทความให้ผู้เขียนบทความทราบ
7. ดำเนินการจัดพิมพ์
8. กองบรรณาธิการวารสารฯ ดำเนินการเผยแพร่วารสารฯ

ขั้นตอนการดำเนินงานของวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

ติดต่อประสานงาน

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000
โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105
e-mail: mcuharipunchai@gmail.com
ผศ.ดร.สามารถ บุญรัตน์ ผู้ประสานงานประจำวารสาร ฯ มือถือ 089-2909775

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วัน.....เดือน.....ปี.....

กราบนมัสการ / เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ)

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้)

.....

E – Mail.....เบอร์โทรศัพท์..... โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

() สมาชิกประเภทรายปี 300 บาท (จำนวน 2 เล่ม)

() เล่มละ 150 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() ธนาณัติ (สั่งจ่าย.....)

() ตัวแลกเงินไปรษณีย์

() แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารหริภุญชัยปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ [] ที่บ้าน [] ที่ทำงาน [] เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่

.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์

.....โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....โทรสาร

.....E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

คำบารุงปี พ.ศ.....

ลงชื่อ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

()

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....